

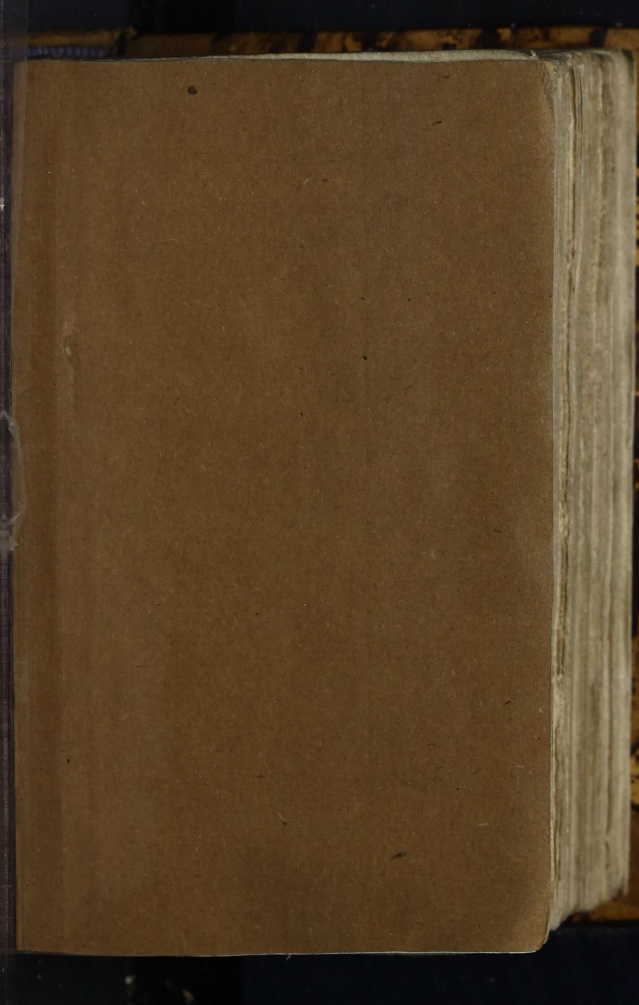
~~5930~~

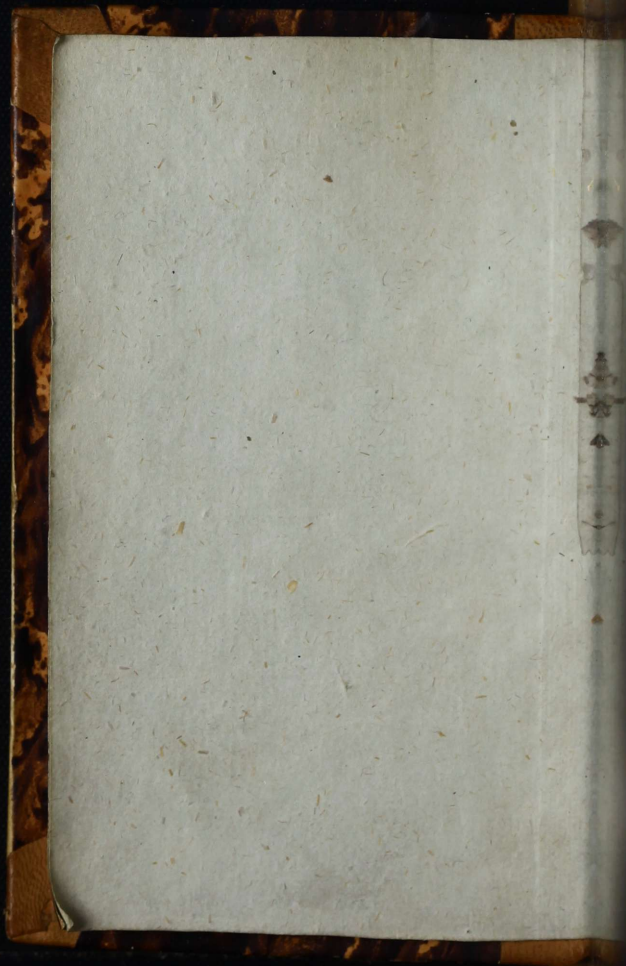
~~5930~~

764.

1. péld.

(Teljes.)

HITTŰL-
SZAKADASNAK
TELLYES MEG-
ORVOSLASA.

Mellyet

*Az 'Alhatatosoknak és El-esteknek ja-
vokra, három könyvekben le-írt*

VEDELIVS MIKLOS
Genevai Prédikátor és Professor.

'Es újonnan

*Azonoknak hasznokra Deákból Magyarra
fordított*

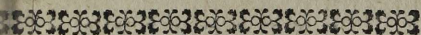
LASKAI JÁNOS.

V A R A D O N
Nyomtatott SZENCI ABRAHAM által,
M. D C. XLIV.

Sum
Ep^{lebris}
Mortem Redemptoris Recordamur
Quem à Carissimo & Doctissimo
Dño Davide Frölichio Astronomico
Practico per Regnum Hungaricum
Sacerdoti quodam dñico

A'

MELTOSAGOS ÉS NAGYSAGOS
G R O F U R N A K,
ktári Grof B E T H L E N
S T V A N Uramnak ő Ngák,
lunyad és Máramaros Vár-me-
gyéknek örökös Fő Ispánnyá-
nak,&c. Nekem kegyelmes
Uramnak;

*az igaz Hit ajándékozojátúl, és abban
a Választottakat végig meg-tartó
Istentúl, kívánok idvességes, jó egé-
séges, bódog hosszú életet.*

EGYELMES URAM:
K Két dolog adgya
tennem, hogy e'
kismunkának for-
títását Nagyságodnak aján-
lyam.

DEDICALAS.

lyam. Eggyik; a' dolognak
 mely ebben le-íratott me-
 becülhetetlen-volta. Más-
 a' szükséges ótalom. A' mi-
 dolognak méltóságát nézve
 valamenyivel Isten minden-
 remtett-állatinál fel yeb-va-
 ez-is, kiról e' kis könyv írat-
 tott, mind azoknál vala-me-
 lyek az emberekre tartozhat-
 nak, annyival drágalátosabb-
 Mert (hogy sok több hasznoka s
 ne emlísek) ebből nem e' viiv-
 lági bódogságnak nemeiről; le-
 nem a' testi gazdagság keresé-
 sének avagy meg-tartásának
 módgyairól; sem az emberi
 dicséreteknek meg-nyerésé-
 ról,

DEDICÁLA S.

ról, avagy egyéb el-múló ha-
szontalanságokról: hanem az
Istennek igaz tiszteletiben, a'
Meg-váltónak isméretiben-
való meg-maradásról, az űl-
dózéseknek békeséges szenve-
déséről, és egy szóval, a' men-
nyei 'Alhatatóságról tanul-
hatni. Ez által, kik az idveség-
nek útáról immár félre-ha-
nyatlottak, és az ő erőtelensé-
gek miatt attúl ugyan mesze-
is távoztak, vissza-hozattatnak
az örök életnek ősvényére. An-
nak-felette a' kik úgy vagyon
még el nem tántorodtak; de
az űldözéseknek és nyomor-
gatásoknak keménysége miatt

D E D I C A L A S.

közel vadnak az esethez: azo-
 vastagon gyámolíttatnak és
 rőrsíttetnek szívekben, hogy
 a' háborgatásokat békeségge-
 szenvedvén, a' Christus Jéfus
 isméretibé álhatatosan meg-
 maradgyanak. 'Es végezet-
 hat-ható intésekkel oktattat-
 nak itt azok-is, kik még ez ii s-
 deig minden üldözések kívü-
 lévén, az Istennek tiszteletiben
 meg-bántódás nélkül gyako-
 rolhattyák magokat: hogy ez-
 után-is abban végezetig meg-
 maradgyanak, és ne enged-
 gyék magokat sem e' világi ha-
 zug ígéreteknék, sem egyéb
 akar-mi tekinteteknek édesé-
 gétül

D E D I C A L A S.

gétül meg-csalattatni, és a'
meg-ismért igazságtúl el-sza-
kasztatni. Kévántatott azért
először, hogy illyen idvessé-
ges munkának Magyar nyelv-
re-való fordítása és ki-bocsa-
tása, Nagy és méltóságos Né-
vel ékefittessék-meg, mi-némű
a' Nagyságod-é. Annál-is in-
kább penig; hogy mikor E-
csedben az el-múlt Szent Mi-
hály havának huszadik nap-
ján, a' reggeli prédikációról a'
Várban menése-közben, ke-
zembélátta volna Nagyságod
e' kis Könyvecskét, és tuda-
kozná miről tanítana; azt rö-
vid szóval meg-értvén tőlem,

D E D I C A L A S.

maga ada okot reá Nagyságod, hogy e' hasznos és (főképpen a' mostani időre nézve) igen szükséges munkát megfordícsam és közöllyem a' Magyarokkal-is: kiből vennék-ezekben, micsada veszedelemben ejtik akkor nagy fokban magokat, mikor némel-lyek adományért, némel-lyek tisztteért, némel-lyek a' büntetlenségért, pompás házas-ságért, jószágoknak vásárlásáért, fokban csak száraz ígéreteért, avagy a' Nagy embereknél-va-ló kedveségért-is, minden erőltetés avagy kényszerítés nélkül, ily könnyen meg-változ-tattyák

D E D I C A L A S.

tattyák vallásokat. De ezen kívül, szükséges-is volt a' Nagyságod méltóságos Nevét ótalmúl tennem e' fordításom eleiben, hogy a' Restek és Irégyek rágalmazása miatt le ne nyomattassam. Mert láttuk, hogy egyéb Nemzetségek fáradhatatlanok az önnön nyelveken-való könyveknek olvasásában. mellyet a' tudós emberek látván nem szűnnek meg azoknak jó igyekezete-
ket minden féle dolgokról tulajdon nyelveken írott avagy fordított könyvekkel segíteni. A' Magyar Nemzet pedig oly rest a' maga nyelvén való köny-

D E D I K A L A S.

veknek olvasásában; hogy igen kevesen találtnak, kik egész életekben-is egy avagy két Magyar könyvecskét általolvaftak volna. Kinek vagy on-is láttattya. Mert mivel sokan Deákul sem tudnak, s-a' Magyar'Írásokat sem akarják olvasni; ha mikor csak alávaló dologról kívántatik-is vala-kivel beszédben eredni, mint a' némák halgatnak, avagy szégyennel kell elindított beszédeket félben-szakasztani. Némellyek a' restség mellé negédeséget-is töldnek. 'Es ha mit e'-félék a' Deák nyelvben kaptak, immár szégyen-

D E D I C A L A S.

gyenlik olvasni a' Magyar 'Írá-
fokat. S-ha ki akarja próbállya-
meg, kérjen némellyektől Ma-
gyar könyvet olvasni; azt fe-
lelik néki, hogy könyv-tarto-
jokból-is ki-vetnék inkább,
hog'-sem-mint Magyar köny-
vet tartanának avagy olvas-
nának. A' kik annyira vadnak
e' negédeség miatt, hogy ha
kivel szűletéseknek nyelvén
kell-is szólani, beszédeknek
majd harmadát Deák igékkel
kényszerítettnek meg-elegyíte-
ni. Egy szóval, Magyarok lé-
vén, Magyarúl sem tudnak
beszélleni. De ezeknél szen-
vedhetetlenbek az 'Írégyek: a'
kik

DEDICÁLAS.

kik akar-mi jó igyekezetnek is halálos ellensége. 'Es tellyeséggel hasonlók a' hamis Birákhoz. Mert nem várhatták csak azt-is hogy vala-kinek munkáját végig olvassák, hanem (fő-képpen az úy munkák ellen) mindgyarást ítéletben szálván, csak az első leveleken-is ha nem oly ékes Magyar szóra akadnak, mely az ő szájok ízi-szeríntesnék, avag' ha egyéb fogyatkozáfocskákat vésznek-elzeekben; ottan az egész munkát sententiázzák halálra érette. Kiknek mindazáltal én nem kívánok felettéb nagy büntetést. Mert

elég

D E D I C A L A S.

elég azoknak az önnön gyom-
 roknak mérge, és szívóknak
 belső mardosási, mellyekkel
 magokat meg-emésztik: nem
 különben mint a' moly, a'
 mely minek-előtte más fának
 ártana, tulajdon azt a' fát rág-
 ja-meg, a' kiben ő meg-terem.
 Meg-emészti az írégyeket-is
 a' jók ellen-va'ó rágalmazás :
 és annak-felette mikor a' kő-
 zónsége szíven rággyekezők-
 nek akarnak ártani, az önnön
 lelkeket térszik útalatosokká és
 gyűlöségesekké a' jók előtt.
 De tegyenek ám-bátor mind
 az írégyek, s-mind egyebek
 akar-mi-némű ítéletet e' fá-
 ratsá-

D E D I C A L A S.

ratságom felől; engem mind-
 azáltal meg nem tartóztatnak
 attúl, hogy ez után-is hasonlón
 avagy ennél nagyub Munká-
 ra-is ne igyekezzem. bizonyos
 lévén abban, hogy az Isten
 és annak követői javallyák fá-
 ratságomat. S-abbán lincsen
 kétségem, hogy Nagyságod-
 is mindjóra magyarázza igye-
 kezetemet, s-mind e' fordítá-
 somnak alázatos ajánlását ke-
 gyelmessen vészti; melyben a'
 Nagyságod Méltóságos nevét
 paisul vetettem az elméknek
 am-a' Meg-feszítői, az-az, az
 'Irégyek és egyebek ellen-is.
 Mert nem kétlem, hogy ha e-
 hez

DEDICÁLA S.

hez hasonló dologban fókán
 még a' Nagy Rendeknek sem
 tudnak kedvezni: én velem,
 alázatos forfú emberrel fok-
 kal kiméltetlenbül cseleked-
 nének, ha magamat a' Nagy-
 ságod Nevének méltóságával
 jó-eleve meg nem erősiténém.
 A' szentséges Sionon dicsősé-
 gessen építetett Anyaszent-
 egyháznak, am-az egyedül
 uralkodó Feje és hatalmas Ki-
 rálya, az áldott Ur Jéhus
 CHRISTUS szentellye, áldgya
 és tarcsa-meg Nagyságodat
 fokáig-való csendességben, és
 jó egészséges életben. Irtam
 Nyír-Báthorban, Bódog-A-
 szony

D E D I C A L A S.

szony havának első napján,
1644 esztendőben.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

LASKAI JÁNOS.

HITTŰL-

2

H I T T Ű L-
ZAKADASNAK
MEG-ORVOSLASA.

E L S Ő K Ö N Y V.

E L S Ő R E S Z.

*Az egész Könyvben le-írandó dolog-
ról, annak czélljáról, ren-
diről.*

M Ely szomorú legyen e' mái
napon az Anyaszentegy-
háznak ábrázattya, és mely
iralmas többire mindenütt annak
állapattya, nincsen senki a' ki nem
A tudná,

² Hittúl-szakadásnak
tudná, Mert * pogányok jöttek
Urnak örökségében, és az ő kedves
vérét ki-ontották Jérusálem kö-
mint a vizet. " A vad-kan pusztá-
tya az ő szőlőjét, és a mezőknek ma-
den-féle vadai meg-emésztik a
Rettenetesen dühösködik az A.
tichristus; és a híveknek testek,
tek, és jószagok ellen minden kö-
gyetlenséggel hatalmaskodik. Més-
sem tett-eleget gonosz-kivánság-
nak, sem azoktól a gonofságok-
tól meg nem szűnt mellyeket tse-
lekedett; hanem tovább-siet, és az
Istennek fiait vala-hol találtatnak
el-veszteni igyekezik.

Es a mi nagyub, nem elégedvén--
meg a híveknek testeken dühös--
kódni, azoknak életeken es lelkék-
isméretin-is iszonyú-képpen ke-

* Psal. 79. 13. " Psal. 80. 13.

gyet- -

gyetlenkedik. Mint-ha nem elég
 egyetlenség volna, az ártatlan-
 okat meg-ölni, ha a' Christus je-
 gyesét meg-szeplőíteni, és a' tisz-
 saságos szűzet útalatos fajtalanság-
 sa vonni nem igyekezné. Tudni-
 illik az ő eleinek szokása-szerint,
 hogy győzödelmeskedik Rómában
 szokról a' népekről, kiket magá-
 hoz hódoltatott; és a' lelkeket se-
 létséges tömlőcziben rekeszti, ki-
 vet igen-könyű vólva az embernek
 el-távoztatni, ha az örök életnek
 örömit fellyeb-becsülné e' hamar
 el-futó világ szennyeinél: ha a'
 mennyei dicsőségre és kéncsre fűg-
 gesztetnék inkább, hogy-sem mint
 a' világi haszontalan tiszteletre és
 gazdagságra: végezetre ha az Istent
 szeretné inkább mint ő-magát, avag'
 na magát-is illendő-képpé szeretné.

De mivel külföldben recczik
 testnek veszedelmes tanácsának
 innen vagyon, hogy mi-helyen as
 ő Fejedelmétől (kihez magát a' Ko
 refztségben hittel kötelezte) harcos
 ra szólittatik: azontúl el-vertvén
 fegyverét mellyel a' lelki útközet
 ben harczolni kellene, meg-adgya
 magát az ellenségnek, hogy a' ha-
 miságnak, babonáságnak, és bál-
 vány-imádásnak köteleivel meg-
 kötöztessék. Tudni-illik inkább akar
 a' nyomorúlt ember az Antichri-
 stusnak úralatosá szolgálni, hogy-
 sé-mint a' Christussal győződelmes-
 kedni és dicsőségesen uralkodni.

Innen vagyon a' Hittől-szakadás-
 nak ama'vetke, mellyel e' mái na-
 pon ez előtt hallatlan példával
 számtalan sokan fertőztetik-meg
 magokat. Innen vagyon hogy

Meg-erőslása. I. Könyv. I. Rész. 5

az * Anyaszentegyház mely mind-
nyájunknak annya, ennyi fok fiaitúl
fosztatott-még, kiket attúl rész-
szerint az ellenséges harcz, rész-
szerint a' magok tulajdon lágysága
és hitetlensége szakasztott-el. És
úgy-vagyon igen nehéz sebet vé-
szten-fel az ellenségtúl e' kegyefsé-
ges anya: de az fokkal nagyub és
veszedelmesebb, mellyel mi-ma-
gunk sebesittyük-még ötet. Mert
ha a' veszedelemnek fia ezeret ölt-
meg az ő Katonáinak dühössege ál-
tal: bizony mi-magunk egész te-
rményi ezereket veszünk-el, a'
mely fokkal undokab öldöklés an-
nál, mely az ellenségnek † és bosz-
szú-állónak fegyvere miatt esik.

Annak rettenetes gyűlösege ki-
wel minket gyűlöl és kerget, egye-

* Gal. 4. 26. † Ps. 8.

dúl csak testünket vesztheti-el :
 az a' bolond szeretet mellyel mi-
 gunkat éktelenül szerettyük ,
 stúnkel együtt lelkünket-is veszt-
 delemben ejti. 'Es az ellenség csak
 egy szem-pillantásig árthat mi-n-
 künk ; de a' mely kárt magunk tot-
 szünk magunknak , örökké-való
 lészen.

Felettéb-való oka-is vagyon az
 ért a' szomorúságos *Rábelnek* e' más-
 napon, hogy * *az ő fiait sirassa, ő
 semmi vigasztalást bé ne vègyen
 azok felől, mivel azok többé nincsenek*
 'Es nincsen senki azok között, kik
 veszedelemtől meg-maradtak, a' k-
 (ha az Isten házáat szereti) ezen-való
 bánattyáról könny-hullatással nem-
 tehetne inkább bizonságot, hogy-
 sem-mint nyelvével elégedenkő-
 képpen ki-beszélhetné.

* Jer. 31. 15. Matth. 1. 18.

De bizonyára mi-képpen, a' dő-
gős nyavalyának idején, látván a'
mi szerelmefink között valakit ab-
ban esni: nem csak sirunk és jayga-
rtunk, hanem azon igyekezünk ki-
vált-képpen, hogy mind a' beteget
szontúl meg-orvosoljuk, s-mind
szokat meg-óztalmazzuk a' dőgnek
ártalmától kik még egészségben
vannak: Így mivel most a' Hittúl-
szakadásnak dőgleletességében en-
nyi meg-esett atyánkfiai hevernek,
és azok példájának rúhe ide s-tova
máshozogál: nyilván a' mi tisztúnk-
re tartozik mind azokat meg-or-
vosolnunk, kik abban a' nyavalyá-
ban feküsznek, a' menyire mi tő-
lünk lehet; s-mind azokat jó-eleve
meg-erősítenünk e' veszedelmes
betegség ellen, kik még épségben
vannak.

Es ez a' mit most tisztunk-szerint cselekedni el-végeztünk a' jó Istennek segítségéből. Mert azokat kívánnjuk az Urhoz, és az Euangéliomi igazságra vissza-hozni melyet az Antichristus tudományán el-cseréltek, kik el-estek és a' Christust hátok-megé vetették. Azokról szölok, kiket a' testnek erőtelensége, és az emberektől-való felelem szakasztott-el mi-tőlünk: azt mondom, azokat akarjuk gyámoltani. Mert azokról a' Hittől-szakadtakról szorgalmatoskodni, kik nyilván-való gonofságból és az igazságnak meg-utálásából vetették magokat nyakra-főre, hogy azt szintén úgy káromolják, valamint gyűlölik: abban minden fáradságunk haszontalan lenne; mert az bizonyos hogy a'-félék a'

Szent

Szent Lélek ellen vétkeznek. 'Es bizony hasznára vagyon az Anya-
szentegyháznak, hogy a'-féle meg-
vesztett tagok el-fzakadgyanak ő tü-
le, és az ártalmas nedvességek ki-
pontassanak belőle.

A'mi azokat illeti, kik Istennek
ki-vált-képpen-való jó-vóltából az
Euangéliomnak vallásában álhata-
tosan állnak; azokat erősíteni
gyekezünk, hogy ennek-utánna-is
a' Christus nevének vallásában, és
a' lelki hivatalnak folyásában mind-
végig meg-maradgyanak:

'Es jól-lehet ez itt a'mi fel-tett
szélünk, mellyel nóha az Anya-
szentegyháznak ez veszedelmes i-
dejében akarok kivált-képpen szol-
gálni: mindazáltal bizonynyal és
erőssen kell hinni, hogy nincsen
oly idő, melyben feletteigen hasz-

nos sőt szükséges nem volna embernek a' maga szívét a' Vallásnak és Euangéliomi tudománynak erejével és buzgoságával, a' Hittúl-szakadásnak hatalma ellen szorgalmatosan meg-erősíteni. Mert kicsoda a' ki nem tudná, hogy ez lelki ruh nem csak a' háboruságnak és üldözésnek, hanem a' békeségnek és jó-szerencsének idején-is uralkodik; nem külömben mint az életető-égnek és a' testeknek dögletefsége, mind a' békeséges s-mind a' meg-szállott váraft egy-aránt pusztittya? Avagy nem nyilvánvaló dolog-é, hogy fokban akarmely szerencsés állapotokban-is Pápistákká léfsznek, kik a' pompás és fényes házaságnak avagy tiszteknek nagy reménségével avagy igéretivel csalattatnak-meg? Hogy

immár

immár el-hadgyam, hogy igen sokan találtnak olyan bódogtalan emberek, kik az igaz Hitnek külső és közönséges 'vallását a' szűkség-kivül-való dolgok közzé helyheztetik.

Fő-képpen pedig ez előnkben-vett *materiának* avagy dolognak mi-voltát gondossan meg-hány-nívetni, akkot léssen felette igen szűkséges, mikor az irgalmas Istennek úgy teczik, hogy ez üldözéseknek háborúja után örvendeteseb napokat adgyon, és csendeséget engedgyen az ő Anyaszentedgyházának. Mert akkor többire mindnyájan kik most a' testnek erőtelenségéből el-estek, és azt az időt érik, igyekeznek meg-térni az el-hagyott Gyülekezetben, és ímé a' Christust követni, kit a' szen-

92 *Hittúl-szakadásnak* Meg-
védésnek idején el-hagytak vala.
De akkor felő léfzen, hogy azok
közűl fokban nem isméri-meg az
ő eseteket a' mint kívántatnék: sőt
ellenben hízelkedni fognak ma-
goknak a' haszontalan mentségek-
kel és palástolásokkal, mellyekkel
az előtt is félre-hanyatlottak vólt.
Kiből az következik, hogy a' Hit-
nek csak külső vallás-tételével elé-
gedvén-meg, s azon kívül a' való-
ságos és idvősséges penitentiátúl
űressék lévén, nem szabadítottak-
meg a' büntetéstől, hanem az után-
is a' kárhozatnak nyilvánosságos ve-
szedelmében forognak. Hogy az-
ért e' nagy nyomoruságnak jó-ide-
jén eleit vehessék, bizony a' szük-
ség kívánja, hogy azok, kik az ő
idvességeknél kívánságátúl és
lelki-esméretinek csendesítésétől
indít-

indíttatván az ő attyok házához
akarnak vissza-menni, jól meg-fon-
tollyák e' dolognak mi-vóltát, és
ezt e' végre cselekedgyék, hogy
szívekben szintén belső-képpen
szomorkodván, az ő eseteket igaz
tökéletességgel meg-ismérjék, *hogy*
* *az örök halálban bé ne aludjanak.*

De továbbá más végre-is néz-
tünk e' mi csekély munkánkban.
Mert lehetetlen, hogy e' dolognak
tökéletes elmélkedése és szemlélé-
se által, az embernek elméje igen
ferényen fel ne serkentessék az igaz
Istenes-életnek örömmel-való kö-
vetésére: mint e' munkának folyá-
sában akar-ki-is könnyen meg-ta-
pasztallya.

Annak felette hogy az egész
dolgot illendő rendben foglal-

* *Psal. 13. 5.*

A 7

lyuk:

lyuk: az első könyvben azokat az erősségeket hozzuk-elő, kiknek az Euangeliom vallásában-való álhatatosságnak őrizésére, és ellenben a' Hittúl-szakadásnak el-távoztatására és útálására kell minket fel-indítani. A' második könyv azokat az okoskodásokat adgya-előnkben és hamisítja-meg, kikkel a' Sátán, e' világ, a' test, a' Hittúl-szakadásra, és az igaz Hitnek a' Pápista valláson-való el-cserélésére szokott tanácsolni. A' harmadik könyvben szükséges tanácsokat adunk, mind azoknak kik ez üldözéseknek háborújában a' vallásban eddig mozdúlhatatlanul és álhatatosan meg-maradtak, mind azoknak, kik még az esetben hevernek és az igazságot hátok-megé vetették, s-mind azoknak végezetre kik még

Orvoslása. I. Könyv. I. Rész. 15

még az üldözéseknek szél-vefzein
kivűlvadnak. TE JÓ NAGY I-
STEN, irgalmafságnak és világof-
ságnak Attya, a' tőkélletes álhata-
toságnak kezdeti és vége, légy se-
gétsséggel a' te erőtelen szolgálád i-
gyekezetinek és fáratságának, a' te
nagy Nevednek dicsőségére, és
Anyaszentegyházadnak épületi-
re. AMEN.

MASODIK RÉSZ.

Első erősség, mely a' Vallásban-
való álhatatoságra és a' Hittül-
szakadásnak el-távoztatására,
tartozik. *Hogy a' Hittül-szakatt
ember meg-mutattya az ő esztelen-
ségét, és hogy felette gyalázatos és
baromi bolondságot tselekeszik.*

A' ki az Euangelionnak vallása
mellől a' Pápiistaságra megyen-
által, útálatos és tellyességgel ok-
talan

talán bolondságot cselekeszik, és a' fényes napnál világosban mutatya meg, hogy ő mindenestül meg-felzatatott eszétül. Mert meg-mutatya esetivel, hogy ő egy-általlýában nem tudgya, nem csak mit cselekeszik, hanem ő maga-is kicsoda legyen: mivel nem gondollya azt meg micsoda forsa, hivatalya és állapotya légyen ő néki, és mi végre éllyen e' világi életben.

Bizonyára Isten nem akarja őtet úgy e' világban tartani, mint-egy állandó és örökös lakásnak hajlékában; nem-is a' végre, hogy e' világnak rothadó és el-múló dolgaira függesszteflék. Szarándok ő itt és úton-járó, kinek tovább kell igyekezni, a' hazában tudni-illik, mely az ő kezdetinek és nyugodalmának

nak helye. Mert a' Keresztyén ember nem-is e' világnak lakosa, a- vagy ez életnek fia: az égből vé- fzen ő eredetet, saját fia a' Királyok Királynának, és egyszer s-mind a' menyországnak örököse, és a' Je- sus Christusnak örökös-társa.

Hol-ott ő ilyen méltóságos és tündöklő állapotú ember, bizo- nyára szükség hogy mindeneket méltóságához képest cseleked- gyék; és az ő hivataljának vólta- képpen meg-felellyen. Kire nézve szükséges, hogy valóba gondol- kodgyék az eszközökről, mellyek az ő rész örökségének ki-fogására, és a' néki rendeltetett országnak el- vételére tartoznak. Azok az esz- közök pedig állnak, az Istennek i- gaz és hűséges ismémentiben, és an- nak kegyes és tiszta tisztelgetiben.

Ezekkel

Ezekkel fel-ruháztatott Keresztyénnek fáradhatatlanúl kell az ő utának czéllyára sietni; abban kell az ő elméjének, abban kell szívének foglalatoskodni. Kiből következik, hogy ő néki szorgalmatosfan el kell minden akadékokat távoztatni, mellyek az ő útában vettetnek-eleiben a' Sátántúl, e' világtúl, a' testtúl, hogy őtet az országlásra menő útában e'-képpen gátolhassák-meg. Annak-okáért hadgya-el (ha magának jót kíván) e'világot és annak gyönyörűségit: és vala-menyiszer a' gonosztúl gonofságra szorgalmaztatik, mindgyárt jusszon-eszében az ő méltósága és mennyei hivatallya; és még életének-is, sokkal inkább becsületinek és világi javainak veszedelmével minden hitetlenséget el-távoztatasson.

tasson. Mert ugyan-is mit cselekednék az egyebet, kinek valóságos tisztessége, kinek öröksége, kinek fejedelemsége, sőt a' kinek tőkéletes élete nem az, a' mellyel e nyomorúságnak völgyében tengődik. Vagyon néki tisztessége, méltósága, és felsége, akar-mi világi becsületnél és fényességnél vég-nélkül méltóságosabb, mert ez nem egyéb hanem csak hejában-valóság, ha jól meg-fontolod. Mert ő, a' mint mondók, Istennek fia: a' mely szűletéshez, kérlek, micsoda tisztesség, micsoda nemességi czímer hasonlíttathatik? Király az igaz keresztyén, még most is, ha ahoz-való igazságát tekinted: s-majd valósággal-is fog uralkodni, nem csak ideig penig, hanem örökké; szabados lévén minden-
 válto-

változástúl, melynek egyéb Királyok, avagy a' halál, avagy a' dolgoknak álhatatlansága miatt szükség-képpen alája-vettettek. 'Es mivel a' több Fejedelmek csak egy avagy ha több tartományokon és országokon uralkodnak-is; mellyek ha az világgal egyben-vettetnek csak egy pontnak láttatnak, és a' táblán kis ded papirofsacsákára is le-íratthatnak: de e' mi nagyságos Királyunk ki-mondhatatlan mesze országol: úgy-mint ki a' Christussal egyyütt minden teremtettt-állatokon fog uralkodni. Ez az ő tiszteisége, ez méltósága; kihez gazdagsága-is tellyesféggel hasonló. Mert az nem valami házacs-kának avagy mezőcskének alá-váló bírásában áll; avagy egy vagy több darab földekre terjed: hanem
mivel

mivel a' Királyok Királynának örökösé, az ő javai-is menyeeiek, örökké-valók, és oly drágalátosok, kiket sem elme meg nem becsúlhet, sem nyelv ki nem beszélhet. A' mi annak életét nézi, az a' Christusban rejtetett-el : és, a' kin csudálkozhatni, akkor kezd ő örökké élni, mikor meg-hólt.

Ez azért a' Keresztyén embernek tisztessége, ez gazdagsága, ez élete. Kiket ő mind jól értvén, csak útgyanánt tartya ez ideig-való életet, mellyet ő néki el kell végezni midőn a' hazában igyekezik. Tudgya hogy e' világ semmi nem egyéb, hanem gyümölcstelen, töviseket és kígyókat termő puszta : a' kin mindazáltal által kell néki kelni minek-előtte a' menyeei Canaában bé-jutna. E' világi gazdag-

dagságot penig és méltóságokat azok közzé számlállyá, mellyek őnéki az útban múlólag adatnak; és akar-minémű legyen-is az, csak árnyéknak és hejában-valóságoknak hejában-valóságának tartya. Ha történik hogy azoktúl az útban meg-fosztassek, igen kicsint gondol a' féle kárával. Mert tudgya hogy ő azok-nélkül könnyen el-lehet, mivel a' mikor azok túle el-vé-ternek, akkor talál valóságos életet, tökéletes jókat, igaz tisztességet, mellyek semmi ellenség hatalmaskodása, semmi lopók avagy hamissak ragadozása, semmi reá-törőknek irégysége alá nem vettettek.

Mellyek így lévén, micsoda szível ítéléd akkor a' Keresztyént lenni, mikor e' kettő közzül egyiket kényszerítettik cselekedni? Az az, mikor

mikor avagy azokat mellyeket
mondánk hogy az útban mulólag
adatnak ő-néki éppen mind, avagy
csak rész-szerint el kell hagyni, a-
vagy vala-mit ollyat kényszerítettik
cselekedni, mely illetlen az ő álla-
pattyához, és az ő czéllyával el-
lenkezik kire e' szarándokságban
igyekezik. Fő-képpen pedig mikor
a' Christus meg-tagadására kifizte-
tik, és továbbá hogy az Istennek,
az ő igazságának, örökségének és a'
mennyei országnak ellene-mond-
gyon; a' királyi útról mely abban
viszen félre-hajollyon, ő-magát a'
pokol mélységében és az örök ve-
szedelemben nyakra-főre vessé.
Bizony akkor még csak tanács-
kozni és kételkedni sem kell felő-
le, mit cselekedgyék illyen világos
dologban; hanem bizonyos tévén
fel-

fel-tett czéllyáról, nem kell gondolni e' semmire-kellő akadékokkal, sőt eleiben-vett útát vidámsággal kell Isten segítségéből követni, míg ama' bódogságnak bírására juthat, mellyet *sem * szem nem látott, sem fül nem hallott, sem ember elméjével meg nem foghatott.* Így azért erőssen meg-marada' hitben, és az igazságnak vallásában, s-az Istennek segítségül-hívásában és tiszteletiben utolsó pihenéséig állhatatosan meg-áll: és a' mi e' világi szűkségeit illeti, nyilván megmutattya, hogy azoknak gondgya-viselését bátorságossan az ő mennyei Attyára bizza. 'Es így él a' keresztyén ember, ki igaz bölcseséggel lévén fel-ruháztatva, ismeri ő-magát, és nyilván tudgya a' maga forsát. * 1. Cor. 2. 9.

De a' Hittúl-szakatt ember vilá-
 ossan meg-mutattya, hogy ő tel-
 yességgel esztelen, és bolond ba-
 omságtúl viseltetik. Mert semmic-
 szokról nem gondolkodik a' mel-
 yekről szólánk: mert az ő hivatal-
 yáról mindenestül el-feleltkezett.
 Oly bolond, oly alá-való az, hogy
 náha felette nagy becsülettel ille-
 tetett a' Királyok Királyátúl, mikor
 az ő Attyának nevezte magát, el-
 hivta őtet a' mennyei jókban-való
 részesülésre és az örök életnek bírá-
 sára, és, hogy vala-mi-képpen a'
 meny-országátúl el ne tévededgyék,
 az ő ígéjébe szorgalmatoosan meg-
 mutogatta néki az útát. De az meg-
 vetvén ezeket, minden ő kívánsá-
 git a' földre függesztette, és egyedül
 azt cselekeszi, hogy kígyó módgyá-
 ra a' földön lakjék, és magát azzal
 éltesse.

Azokat téfzi a' dolognak fejévé,
 mellyek annak toldaléki; és az útat
 célra, a' szállást állandó maradás-
 ra, végezetre a' szám-ki-vetést hazá-
 ra fordította. Nincsen-is arra gond-
 gya hogy karját meg-óltalmazza,
 csak kőntőse újat tartsa meg, a'
 mint szokták mondani: és testének
 s-életének veszedelmét könnyen
 szenved, csak ruháját marasztal-
 sa meg; és mint a' példa-beszéd-
 ben költ eb, el-verti a' húst, hogy an-
 nak árnyékát kaphassa. Nem úgy
 kerüli az eget, hogy abban bé-men-
 ni nem akarna, hanem csak múló-
 lag és ímmel-ámmal, és főképpé ol-
 lyan okkal cselekeszi, hogy ő meg-
 maradhasson az ő ganéjában, az az,
 e' földi javaiban és mezeiben lak-
 hasék. De mivel avagy a' mennyet
 avagy e' földet kell el-hagyni, itt ő,
 a' mint

a' mint néki teczik, jól meg-fontrol-
ván a' dolgot, és barátival jó-eleve
és sokáig tanácskozván-is, ez ő ga-
néját választya, mint-ha az fokkal
fellyeb-való vólna a' mennyeknek-
országánál.

A' tőkélletes tisztetséget melly
megyedül Istennél vagyon, nem ítéli
hoggy semmi-módon hasonló le-
hesse am-a' hejában-való nagyra-
vágyodáshoz mellyel magát táp-
tállya. És könnyen semminek-tar-
tya egyszer s-mind am-a' huszon-
négy koronákat-is, kikkel a' Szent
Lélek a' Mennyei-látásban meg-
koronázza a' véneket, csak ő az em-
berek-től süveg-verve láttassék kő-
szöntetni és tiszteltetni. Inkáb akar
vala-mely udvarban nyomorúltól
hízelkedni és raboskodni, és vala-
mely semmire kellő szolgákat (ő

Hittől szakadásnak Meg-
maga-is semmire-kellő lévén) há-
ta-megett jártatni, hogy sem-mint
a' Christussal örökké uralkodni.

Végezetre az örök életről és bő-
dagságról-való minden gondol-
kodást el-vét; és az örök győtre-
meknek felelmét bátorsággal kif-
sebnek-tartya ez életnek egy avagy
két napocskájánál. Kérlek, avagy
e' világon vagyon-e ez ilyen em-
bernél esztelenb bolond? s-mind-
azáltal ő-magának okosnak és dol-
gára jól-vigyázónak teczik; hason-
ló lévén ebbé a' tellyes bolondok-
hoz, kik noha mindeneket bolód-
sággal meg-halladnak, mindazál-
tal oly esztelenek, hogy ő-magokat
minden embereknél bölcsőbbek-
nek alittyák.

De itt meg kell ismérni az Isten-
nek igaz itéletit, mellyet azokon
gyako-

gyakorol, kik e' világhoz csatol-
ván-magokat nem gondollyák-
meg valóba, miért helyhezette
Isten őket e' világban, sem az Istent
nem kéri buzgóságossan, hogy
őket Szent Lelkével mindenkor
igazgassa.

Te Istenes lélek, ki idvességedet
alkévánod, napon-ként és ottan ot-
tan meg-emlekezzél állapotodról
és hivatalodnak méltóságáról; és
tífoha meg ne szűnnyél Dáviddal
könyörögni: * *Jelencs-meg Uram*
nékem a' te útaidat, és szoktass enge-
met a' te ösvényidre. Igazgass engemet
a' te igazságodban és tanics-meg enge-
met, mert te vagy az én Meg-tartóm ő
Isten. † Tanics-meg engem hogy a' te
akaratedat cselekedgyē, mert te vagy
az én Istenem; és a' te jó Lelked vezé-

* Psal. 25. 4, 5. † Psal. 143. 10.

30 Hittúl-szakadásnak Meg-
rellyen engem az egyenes földön. En-
gedgy ez intézésnek; így léfzen hogy
az Istent tiszteled; így vala-mi
cselekedszel okossan cselekedszel; így
álhatatosán meg-maradsz a' hit-
ben; így * *semmi-képpen nem vesz-*
nek terajta erő a' pokolnak ajtai.

* Matth. 16.

HARMADIK RESZ.

Második erősség, mely vétetik
e' bűnnek rettenetességéből.

A' Hittúl-szakadás, edgyik az utá-
latos gonofságok közzül, mel-
lyeket az ember cselekedhetik.
Mert hogy arról ne szólyak, hogy
ez meg-szegi az Urnak ama' paran-
csolattyát, melyben nyilván-való
ígékkel kötelez mindeneket az i-
gasságnak * *az emberek előtt-való*

* Matt. 10. 32. 33. Luc. 12. 8. Rom. 10. 9. 10. &c.

igaz

igaz és szabados vallására még a' keménységes üldözésekben-is : bizony azt sem kell el-titkolni, hogy a' Hittúl-szakadás az Isten törvényének egygyl-eggyig minden parancsolati ellenfok-képpen vétkezik.

A' mely hogy nyilván-való legyen, nosza mennyűnk-fel egy-kevelsé a' Sinai hegyre, és szemlélyűk-meg ott a' táblákat, kikre az Ur az ó akarattyának örök emlékezerit fel-meczette. De minek-előrtetováb-mennék, előszór arra-ígérem magamat hogy e' vétket semmi-képpen nem súlyosítom. sem annak nagy-vóltához és útálatosságához prokátori módra semmit nem tések. Mert bizonyos hogy e' véteknek rettenetességét elegendő-képpen csak ki-is mondani

Hittúl-szakadásnak Meg-
lehetetlen; nem-hogy az Ízóval ö-
regbittrethetnék.

Arról-is tudománt-tészek hogy
én ezt nem a'végre cselekeszem,
hogy az el-esteket az Isten kegyel-
me felől kétségben ejcsem. Ha-
nem vala-mit e' dologban fogunk
mondani; azt éppen mind fele-
barátink idvességére szentellyük.
Mert mikor e' véteknek természet-
rit és szörnyű ábrázattját világos-
san és tőkélletessén le-írjuk, azért
cselekeszük, hogy azok-is kik áttúl
ez ideig üressék voltak, ez után-is
meg-óják magokat ez utálatos vé-
tektől; azok pedig kik az igaz út-
ról el-tévelyedtek, meg-térjenek
az idvességnek ösvenyére, és e' vé-
teknek iszonyúságátúl meg-ter-
tenvén, az Isten irgalmatságának
óltárához folyamodgyanak. Hal-
galsá-

gafsátok-meg, kérlek, szálljon én helyettem ezen értelemben-lévő szent Mátyr; ez mikoraz ő idejébéli Hittúl-szakadtaknak illendő keménységgel elejekben-adná cselekedett vétköknek nehézségét,
 * Nem-is azért mondom ezt, ugymond, hogy az én atyám-fiai ügyét nehezícsém, hanem inkább hogy az elég-tételért-való könyörgésre serkengezzem az atya-fiakat. Mert hol-ott meg vagyon írva; a' kik titeket bódógoknak mondnak, tévelygésben ejtnek azok titeket, és a' ti lábaitoknak ösvényét meg-háboríttják: A' ki a' vétket hízelkedő kellettetéssel tapogattya, alkolmatosságot ad a' vétkezésre, és a' gonosságokat nem meg-foytja, hanem neveli. De a' ki keményeb tanácsokkal feddi és egyszer s-mind oktattya-is az

* Cyprian. de laps.

Hittül-szakadásnak Meg-
 ő attya-fiát, eléb-mozdította annak id-
 vességét. A kiket szeretek, ugymond
 az Ur, meg-feddem és meg-ostorozom.
 Így az Isten Papjának nem kell vala-
 kit hitető engedelmességgel meg-csal-
 ni, hanem idveséséges orvosságokkal
 kell segíteni. Tudatlan orvos az, ki a
 sebeknek völgyes dagadozásit gyengén
 tapogattya, és mikor a belső tagokban
 bé-rekedett mérget ki nem bocsátta,
 terjeszti akkor a sebet. Meg kell a se-
 bet vágni és nyitni, és a genyetséget
 ki-nyomván erős orvossággal kell gyó-
 gyítani. Am-bátor jajgasson és kiál-
 cson, és a fájdalom miatt panaszkod-
 gyék a beteg; meg-köszöni az után
 mikor egészségét láttya. Továb-is így
 szól a Szent ember: Más az üldözés
 s-más a késértet, mely által a ravasz
 ellenség az el-esteket alattomban-való
 nyomorgatással még-is tovább sanyar-
 gattya,

*gattya, tudni-illik hogy a' siralom meg-
szűnnék, a' bánat halgasson, hogy a'
bűnnek emlékezeti füstben-mennyen,
a' szíveknek fohászkodása meg-fojtas-
sék, a' szemeknek könnyvezése meg-sá-
radgyon, hogy az igen meg-bántott
Ur Istent hoszú és tellyes penitentiával
meg ne engesztelje, &c.*

De nézéllyük-meg imár e' vétek-
nek iszonyú ábrázattját az Isté tör-
vényének tükörébé. Annak-okáért
azt hadgya az Első parácsolat, hogy
mindent szorgalmatosá el-rávoz-
tassunk vala-mi az Isté tiszteletivel,
isméretivel és szereterivel ellenke-
zik, és hog' mindé bálvány-imádás-
tól, babona-fagtól és istételen-segtől
magunkat meg-ojuk. 'E parancso-
latot a' Hittől-szakatt ember, a'
mint ő túlelehet, tellyesféggel fel-
forgattya. Mert minden babona-

ságban és bálvány-imádásban részesíti magát, a'mely a' Pápiistaságba gyakoroltatik; fő-képpen pedig valamenyiszor a' Misés-áldozatban jelen vagyon. 'Es midőn ott ollyakat tanul mellyek Istennel és az önnön idvetségével ellenkeznek: akkor meríti ő-magát szánt-szándékkal és szabad-akaratból a' tudatlanságnak fertőjében. Kimutattya az Istenhez és annak ítéletinek s-igéretinek igazságához való rettenetes becstelenségét; mert ő semminek-tartya annak parancsolattját, melybő parancsolja hogy a' Christus nevének vallásában meg-maradgyon.

'Es nóha csak a' testnek erőtelensége és az emberektől-való félelem miatt esett-el; mindazáltal gyakorta meg-esik Istennek igaz ítéletiből,
hogy

hog' az ő Hittűl-szakadásában nem csak meg-marad, hanem végre azoknak számát-is fogja öregbíteni, kik am-a' meg-bocsáthatatlan vétekkel vétkeznek a' Szent Lélek ellen, és * az Istennek Fiát ismét meg-feszítik ő magoknak és gyalázatra tapodgyák; kik azt lábok-alá tapodgyák, és a' frigy-kötésnek vétet mely által meg-szenteltettek vala meg-fertőztetik, és a' kegyelemnek Lelkét gyalázattal illetik. És ez nyilván azért jó órjájak, † hogy noha az Istent meg-is-mérték, mindazáltal nem dicsőítették úgy mint Istent, sem hálákat nem adtak néki az igazságnak szabados vallása által; a' mint bizonyos hogy a' Sz. nyelven ezen egy igével magyaráztatik a' vallás-tétel és a' háláadás. Innen lészzen hogy fok Hittűl-

* Heb. 6.6. & c. 10. 29. † Rom. 1. 21.

szakadtak tellyeséggel Istennek ísméreti-kivűl-valókká lésznek, és az Istenről s- vallásról-való minden értelmet el-vetnek, és végezetre el-hiszik hogy ez élet után semmi helye nem lészzen sem a' jutalom-nak sem a' büntetésnek. Tudni-illik mikor Pápistákká akarnak lenni, így vészik-bé a' 23 János * Pápa vallását, ki sem a' mennyet sem a' poklot nem hiszi vala, mel' ő isten-telenségét nyilván-is állattya vala. Rettenetes dolog ki-mondásra, de ezt a' minden-napi példák erősitik! Kiből meg-teczik hogy némely Hittűl-szakadtak ki-mondhatatlan nagy veszedelemben vetik magokat.

Ide-járúl, hogy nyilván-valóvá tészi az ő Hittűl-szakadásával, hog'

* *Vide Concil. Constant. Sess. XI.*

ő avagy

ő avagy csak akkor az igazságtól elszakad, tellyességgel semmit sem hiszen Istennek és annak világos ígéretinek, mellyekkel az ővéit bizonyosokká-téski hogy * *azokkal mind világ végéig vélek lészé:* és azoknak álhatatóságát, kik a' hitbē meg-maradnak, meg-mond-hatatlan jutalommal fizeti-meg.

Kételkedik annak gondgya-viselésében-is, és fél azon hog' ő attúl magának ne hagyatassék, mikor a' Christusért javait, házát és hazáját el akarná hagyni. Nyilván késérti az Urat-is és kevénya meg-pro-bálni, ha el-veheti-é örök idvessé-gét az igazságnak nyilvánságos val-lás-tétele nélkül, és, ha a' Christust meg-tagadgya-is: akar-mint mód-dgya a' Sz. Lélek: Hogy † *szájalkell.*

* Máth. 28, 20. † Rom. 10. 10.

vallást

Hittől-szakadásnak Meg-
vallást tenni az idvefségre: és hogy
* a' kimeg-tagadgya Christust az em-
berek előtt, a' Christus-is meg-tagad-
gya azt az ő mennyei Attya előtt.

Micsodát, hogy a' bátorságnak
mély álmában merűlvén-bé azt
véli, hogy semmi-képpen nem kell
ő néki az Istennek ítéletitől félni? és
azt ígéri magának, hogy Isten meg
nem bünteti az ő hitetlenségét?
Magát és az ővéit fellyeb szereti a'
Christusnál: és mivel azért vetette
Istent háta-megé, hogy az ő ké-
nyeskedő testének kedvezzen; ;
hogy javait, feleségét, gyermekit
&c. el ne vesze: bizony felettéb-
is meg-mutattya hogy ez aránt-is
más Istene vagyon az Urnak tekin-
teti előtt, tudni-illik ő-maga és
az ővéi.

* Matth. 10. 33.

Továbbá

Továbbá az ő el-pártolásával nyilván Isten ellenségének jelenti magát: mert az Isten táborából az Antichristus táborában szókött-
által, és a'mint ő tőle lehet, meg-
gátollya a' Christus országának ne-
vekedését. Olvassuk hogy Urunk
ellenségének tartya azt, a' ki * ő
véle nincsen és együtt nem gyűjt ő véle:
menyivel inkább ellenségének tar-
tya azt a' ki az ő halálos és kegyet-
len ellenségével nyilvánossággal ősz-
ve-köti magát?

Hozzá-járul az üldözéseknek i-
dején-való túrhetetlensége; hoz-
zá-járúlnak Isten ellen-való zúgo-
lodási és morgolodási. Mert ő ha-
ragszik mikor láttya hogy Isten az
ővéit látogattya és ostorozza;
nem-is akarja fel-venni a' keresztes

* Matth. 12. 30.

mellyet

mellyet ő reá-vét. Mit mondgyak te-hát az ő gonofságos kevélységéről? Mert ám-bár jobban légyen neki dolga és állapotja, hogy semmint Christusnak volt ez életben; mindazáltal meg-tagadgya az igazságot mihelyen azon szenvedésre hívattatik az Urtúl. 'E cselekedetet kevélységnek nevezi Urunk, mikor azt mondgya: **nem fellyeb-való a' tanítvány az ő mesterénél, sem a' szolga az ő uránál.* 'Es a' Hittúl-szakatt így tölti-béigen szépen az első parancsolatnak kévanságát.

Mennyünk-továb és lássuk-meg ha fellyeb becsülli-é az Istennek több parancsolatit? Bizony szintén úgy mint az első. Mert a' képeket imádgya és meg-hajol azok előtt. Az Istent az embereknek paran-

* Matth. 10. 24. 25.

csolat-

csolattya és találmányi szerint tiszteli. Szín-mutató ő, és neveltséges s-istentelen áhétatofsággal mutogattya magát: mindazáltal egyszer s-mind e' fok színű bódogtalan ember ellenkező vétekben, az-az, útalatos hitetlenségben esik, hol-ott mind egynek tartya akar-mi módon tiszteltetésük külső-képpen az Isten, csak annak belső tiszteletiép-pen maradgyon-meg.

'Atkozott hit-szegést-is cseleke-fzik: mert a' mely hittellstennek a' Kereszttségben nyilván meg-eskütt, és a'mellyet né-taláma'Sz. Vacsorában-is ennyiszor meg-újjított vala, útalatosán meg-szegi. Ellenben pedig mikor az 'Euangeliomi vallás mellől el-áll, kietlen dolgot fogad és eskűszik-meg: tudni illik hogy ő mind élni s-mind hal-ni

44 Hittől szakadásnak Meg-
ni kész a' hazugságnak vallásában
és az' Antiehrisztus tudományában.

Kivel azt cselekefzi, hogy * *az*
Urnak neve káromoltságok a' hitetle-
nek között, kik abból szívet vésznek
az 'Euangéliomi igazságnak jób-
ban-jóbban-való üldözésére.

Segétségül-hívja az Angyalokat
és a' meg-holt embereket, ha szív-
ból nem-is (mert nyilván tudgya
hogy istentelen tisztelő ez) avagy
csak külső színnel-is; és ha ezt nem
cselekedné-is, mindazáltal arra-is
meg-eskűtt vala, hogy a' (*Pápista*)
vallásnak azt a' részét-is meg-tar-
tya. A' hosszú könyörgésektől sem
üres, mellyet a' Baal Papjai néha
magokban-futtognak, néha csá-
esogva-mondnak.

[Annak-felette minden embe-

* *Rom. 2. v. 10. 24.*

rek

ek felett hálá-adatlan. Mert kicso-
 ha gondolhatná-meg avagy kicso-
 ha beszélhetné-ki a' menyí és nagy
 bű-téteményivel ékesítette-fel őtet
 az Istennek kegyelmessége? Meg-
 lehetett volna hogy Isten őtet szin-
 tén úgy barommá, varas-békává,
 gyógyvá teremtetten volna, mint
 emberre: de külömben reczett a'
 bű teremőnek, ki őtet okossággal
 alkarta meg-ajándékozni és az ön-
 ön képe-re formálni. A' bűben
 nyavalyásúl halva fekszik vala, fia
 vála a' haragnak és a' gehennának:
 mikor imé elő-jő az irgalmas Ur, és
 i- ragadgya őtet az Oroszlánnak
 farkából. Erre nézve még az ő
 tulajdon Fiának sem kedvezett,
 hanem halálra adta őtet ennek
 bűvéért. A' Fiú-is örömeft
 alá-szállott az ő felségének és di-
 csősé-

csőfségének székiből, meg-űrefi-
tette ő-magát, fel-vévén a' szolgai
ábrázatot; és engedelmes lévén az
ő Attyának mind a' kerestnek gya-
lázatos haláláig. Nem-is eléged-
vén-meg azzal hogy az embernek
mennyei országot keresett, felette
kész őtet annak bírására-is bé-vin-
ni. Ez okáért nem akarta hogy a-
vagy Pogánytúl, avagy Sidótúl,
avagy talám Pápistátúl-is szület-
nék, avagy abban az eredetben
meg-maradna; hanem az Anya-
szentegyház kebelében fogadta
őtet, a' mellyen kívül semmi idvéf-
séget nem remélhetni. Annak-u-
tánna erős frígyet kötött ő véle, és
meg-ígérte hogy Istene és Attya lé-
fzen ő néki: továbbá az 'Ige által
tanította őtet az ő idvéfséges ismé-
retire, és így az örök boldogság-
nak

nak ösvényére mint egy kézen-
fogva vezette. Ha mikor történt
(meg-történik pedig az minden
szempillantásban) hogy bűncivel
az Istent meg-bántaná, és az idve-
ségnek útjáról a' pokolra hanyatla-
nának: azonnal jelen vőlt az Isten, és
az önnön szavával, az az, a' Tör-
vény és Euangéliom által, vissza-
hívja vala a' tévelygésből; vesze-
delmét eleiben-adgya vala, a' halá-
los útról bátorságos helyre, a' sző-
vevényesből egyenes ösvényre
hozza vala, és az ő kegyelmét s az
örökké-való jóknak bőségét újob-
ban ajánlja vala néki a' Christus-
ban. Ez jó-téteményivel ajándé-
kozza vala Isten őtet, minek-előtte
az Anyaszentegyházból a' synago-
gában menne-által.

A' lelki és mennyei jókhoz járúl,

az

az idő-szerint-való jó-téteményeknek-is halma; mondom a' gazdagság, tisztesség, ez életnek javai, kívánatos egészség, és a' kik ezekhez hasonlók. 'Es mely irgalmassan tartotta-meg őtet az 'Ur, hogy ezer veszedelemben, ezer nyomorúságban ne elessék, kiknek egyéb-aránt alája-vertetett az emberi állapot. Meg-fúlhat vala minek-előtte e' világra jőne; és születésekor mindgyárt meg-halhat vala. Nyavalyájsá teheti vala Isten őtet mind kicsinségéről-fogva, megfoszthattya vala értelmétől, és a' mi szomorú dolog az okos embereknek, a' kis-dedeknek csúfságává teheti vala őtet. Kőnyű vala Istennek, annak testét meg-sírátható és jajgatható állapatra hozni; minden tagjait erejétől kegyetle-

aúl

nül meg-fosztó nyavalyákban ej-
beni: avagy az iffjúság-béli gonof-
ságnak gyepelőjét meg-tágítani,
Togy a' gonosz társaságnak feslet-
ségétől el-ragadtatván, életerének
lejét és virágát gyalázatos helyek-
ben töltené-el.

Nem kicsiny irgalmaság az-is,
Togy őtet Isten a' szűkölködésnek
s szegénységnek terhétől meg-sza-
dította. Mert gondold-meg itt,
Bárlek, a' Jesus Christust az ő egy-
zülöttét, kit oly szegénységben a-
sart élni, hogy még annyi hajléka
e lenne, a' hová fejét le-hajtaná.
Gondold-meg Pál Apostolt az I-
sten kegyelmének am-a' nevezetes
s hozzá-foghatatlan edényét, ki
annyiszor és ily keményen har-
szolt az éhséggel, a' szegénységgel
s mezítelenséggel. Végezetre

gondold-meg a' sok Mártyrokat, Istennek ennyi sok nevezetes szolgait, micsoda nyomorúságokon nem mentek-által? 'Es e' mái napon-is mennyi sok Isten-felő emberek vadnake' világon, kik minden szükséges jóktól meg-fosztattatván, ajtón-ként kényszerítetnek eledelt keresni, ha éhel nem akarnak meg-halni? Micsoda tartóztatta volna meg az Urat hogy tégedet-is ebben hasonlóvá ne tenne Christushoz, és több számtalan sok hív-
vekhez?

Annak-okáért ezektől és hasonló nyavalyáktól meg-tartotta őtet Isten hogy azokban ne essék. Im-már pedig ha elő akarnám számlálni, micsoda inségekből szabadított-meg őtet kikben magát merítette és ejtette vőlt, bizony szin-
tén a

én úgy el-fogyna erőm, a' mint
 azokban ő semmit sem tud. Nem
 emlitem egyéb szabadulását: ez egy
 most legyen elég, mellyel Isten ily
 zorgalmatossan meg-tartotta az
 ő életét e' polgári hadakozásoknak
 háborúiban, mellyek minden idő-
 nek, rendnek és nemnek váloga-
 sása nélkül ennyi sok embereket
 nyelt-el és emészített-meg, avagy
 csak az ő szeme láttára-is, még pe-
 nig kegyetlen kínzások és rettene-
 des dühősség által.

Ennyi sok és nagy jó-tétemé-
 nyekért mellyek ki-mondhatatlan-
 ok, vallyon s-mit fizettél? Bi-
 zony ha meg-lehetne-is, hogy e-
 gész életedben egyebet ne csele-
 kednél, hanem-hogy térdedre le-
 esvén vég-nélkül-való hálákat ad-
 nál Istennek, és semmiről egyéb-

52 *Hittúl-szakadásnak* Meg-
rólnegondolkodnál, hanem-csak
az ő néki tartozó szolgálatról: fő-
ha az ő igassága és dicsősége mel-
let tagjaidat részen-ként égettet-
néd és szaggattatnád-is, ennyi
Márttyrok és Istennek nevezetes
emberi példáját követvén. Azt
mondom, ha mind ezeket vidám
és hálá-adó szível meg-cseleked-
néd-is, mindazáltal alig fizethet-
néd-meg leg-kisfebb részét-is a' mi-
vel e' jó-tévőnek tartozol.

Ez az oka hogy Szent Polycár-
pus, ki Antonínus Vérus idejében
vérevel tett-bizonságot az igasság-
ról, mikor a' Tiszt-tartótúl életé-
nek és meg-tartatásának reménsé-
ge alatt szorgalmaztatnék a' Hittúl-
szakadásra, ilyen csudálatos fele-
letet tett: * *Immár nyolczvan-hat*

* *Euseb. lib. 4. cap. 15.*

eszten-

esztendeje hogy az én Uram Christu-
somnak szolgálók. Ez egész idők alatt
csak mi kicsiny boszúsággal sem ille-
zett ő engemet. Ne ítéllyétek azért
hogy oly el-vetemedett hálá-adatlan
legyek, hogy az én Királyomat az én
Meg-váltómat áruló Hit-szegésemmel
meg-káromoljam. Mely mondása
után tűzreíteltetek a' Tyrannustúl,
és az ő testét kedves és édes-séges ál-
dozatúl adá Istennek. Látod mint
irtózotte' szent embet a' hálá-adat-
lanságnak vétkétül; és mint távoz-
tatta-el a' Hittúl-szakadást, az 'Ur-
túl-vett jó-téteményeknek emle-
kezetitül indíttatván.

Te azért felette igen bódogta-
lan vagy, ki nóha Istentül ennyi jó-
kat vettél, még-is attúl az ő halá-
los ellenségihez pártolsz, és annak
szentséges nevét, és a' mennyei i-
galsá-

gaftágot, becstelenséggel, fízidalommal, káromkodással illeted! Ő hálá-adatlan és úcálatos fízív!

Több jó-téreményihez redd-hozzácsudálatos túrhető vóltát, mellyel te hozzád vagyon még mikor vétkezel-is. Tudod könyű vólna néki hogy tégedet hitetlenségedért ki-vált-képpen-való példájúl adna, és téged mindenek láttára meg-büntetne. A' földnek immár régen parancsolhatott vólna, hog' tégedet elevenen el-nyelt vólna; avagy hatalmat engedhetne a' Sántánnak a' te életeden, avagy csak annak kegyetlen kénzása alá tafzithatna. Az idvefségre tartozó reménséget, útat és minden eszközőket el-vehetne té-túled, és ki-mondhatná ellened az órók kárhozatnak sententiáját, a' mely sem
más

más bíróra-való fogással meg nem jádzottathatik, sem meg-hívással avagy könnyebítéssel meg nem változtathatik. Holott Isten ezeket cselekedheti, és véghetetlenszer többet hogy-sem-mint én kimondhatnám: de mindazáltal kimondhatatlan szelídséggel és engedelmességgel vagy on hozzád; mikor mind e'mái napig kedvezte-néked: sőt inkább az ő irgalmaságát-is nagy bőszegesen és kegyelmesen ajánlya, vissza-hív az el-tévedésből az életnek ősvényére, és únszorol hogy ő hozzá megtéry, semmi jó reménségtől nem viseltetvén mely ő reá a' te penitencia tartásodból származhatnék, hanem csak a' te idveiségednek kívánásátúl indíttatván.

'Es itt mindeneknek-előtte a' Ki-
C 4 rályok

56 *Hittül-szakadásnak Meg-
rályoknak, Fejedelmeknek és U-
raknak kell szemeket fel-nyitni, és
meg-ismérni a' rettenetes hálá-
adatlan-ságot, melyben akkor es-
nek mikor az' Euangeliomi igas-sá-
got el-hadgyák. Mert mivel ők az I-
stennek több ajándékot vészik egyéb
embereknél, midőn másoknál
méltóságos-sab állapotban emel-
tettenek, és az Isteni felségben egy-
annyiban attúl részese-kké-téter-
nek, a' menyiben őket * *Istenek-
nek* méltoztatik nevezni, kik kő-
zött úgy-mint *törvény-tévői között*
helyhez-tette az ő székét mint ez egész
világnak bírója: Kihez-járúl, hogy
*† őket és a' Királyné-Afszonyokat daj-
káivá tette az Anyaszentegyház-
nak: a' honnan annyival nagyub*
*ő benne a' hálá-adatlan-ságnak**

* *Psal. 82. 1.* † *Esa. 49. 23.*

vétke,

vérke, és annyival undokabbúl
 vétkeznek, mikor az Istent hátok-
 megé vetik, és * a' Christust s-annak
 beszédét szégyenlik.

Hasonló ehez a' Prédikátorok-
 nak, Doctoroknak, Tanítóknak és
 az Anyaszentegyház igazgatóinak
 Hittúl-szakadások; kiket Isten az ő
 házának vezérlésére méltóztatott
 vala elő-állatni, és arra-választani
 hogy az ő Felsége képsében követ-
 séget viselnének az emberi nem-
 szetséghez. Bizony ez oly nagy tisz-
 tetség, a' kit senki eléggé meg nem
 becsülhet. De, ő gyalázat, vadnak
 ezek kőzzül-is, kik az 'Antichri-
 stushoz pártolnak, és az Istennek
 Fiát el-árulják; és utálatos hirtet-
 lenséggel fizetnek hálá-adatlanok
 lévén a' méltóságért, mellyel őket

* Luc. 9. 26.

Isten ez igen sulyos és szent hivatalban fel-ruházta vala. Tudgyákmeg a' Magistrátusok és Hatalmaságok, tudgyákmeg a' Prédikátorok az ő tisztekre tartozni, hogy a' mi-képpen ők Istennek ki-vált-képpen-való jó-téteményét vették, úgy ők is példájúl legyenek a' népnek a' kegyes életben és buzgoságban; ha annak rettenetes büntetését nem akarják szenvedni.

Azt sem kell halgatással mulatni, hogy Istentúl ki-vált-képpen-való jó-téteménnyel ruháztatnak-fel a' rúdósok és kik a' Deáki tudományokat tanúlrák. Mert azokkal nagyub és bőveb mértékkal közli az ő isméretit mint a' tudatlan parasztokkal : azoknak ítéleteket egyengeti, okoskodásokat csínyosgattyá, és öregbíti benne az a' világoságot

ságot mellyel minden világra szü-
letett embert meg-világosít : a'
honnán mélységesben láthatták
az Isten akarattyának titkait, és in-
káb meg-ismérhetik a' mennyei jót
azoknál, kik azokban a' tudomá-
nyokban nem részesültek. Kiből
következik hogy e'féle Hittúl-sza-
kadtak-is rútabbúl hálá-adatlan-
kodnak Isten ellen: fő-képpen hol-
ott nagyub részre tulajdon csak
gonofságból avagy negédségből
pártolnak-el az'Euangéliomtól.

De mennyünk-továb az 'Urnak
hegyén és e' véteknek útálatosá-
gát szemléllyük tovább-is az Isten
Törvényének tükörében. Annak-
okáért a' Hittúl-szakatt ember far-
ba-rugja a' hívek gyülekezetit, és a'
Szombat-napot (mellyet Isten
nyilvánossággal a' maga tiszteletire
rendelt)

rendelt) az-az, a' Vasárnapot meg
nem szenteli: sőt ellenben az An-
tichristus sinagogáját gyakorollya.
El-múlattya az Istentől rendelte-
tett Sácramentumokat, fő-képpen
penig a' Szent Vacsorát; és a' Misé-
nek bálványozó áldozattyán szo-
kott jelen-lenni. 'A híveknek kö-
zönséges könyörgések-kor sincsen
jelen, hanem azoknak könyörgé-
sekre és imátságokra jár (ha azo-
kat a' szókat méltó úgy nevezni
mellyek valósággal szitkok és át-
kok) kik * *az élő Istennek seregét*
szidalommal-illetik, és az Anyaszent-
egyháznak minden gonoszt ké-
válnak. 'Es így † *minden hétnek el-
ső napján* sem adakozhatik az ő ja-
vaiból a' híveknek gyülekezetiben,
hogy azzal a' Christusnak igaz tag-

* 1.Sam.17.36. † 1.Cor.16.1,2.

jai segítetlenek. 'T's mely illetlen dolog azoknak pártján lenni, kik az Istennek igaz Prédikátorit és hívséges szolgait semminek-tartják, gyűlölik, útállyák, üldözik; azokat pedig becsúlni kik csak nével Pásztorok, valósággal pedig ragadozó farkasok; sőt gyakorta azoknak becsúllésében ugyan tuskodni azokkal, kik a Pápiſtaságban születtettek.

A' Hittúl-szakatt Prédikátor (mely két nevezetek bizony szintén oly roszúl illenek-őszve, mint két húrok, kik közzúl eggyik juh béliből másik farkas béliből csináltatott) ha vala-hogy a' Római Gyűllekezetben közönségesen szolgál, Baal Papjává, és a' mi Atyánk Testamentomának hamisítójává létfzen, és az 'Urnak ígétjét meg-vesz-

tegeti és ide f-tova csigázza; és mikor Dávid példájából az ő Attyának
 * *jubait kellene legeltetni*, reá rohan azokra, és mint az orosz lány és medve el-ragadgya azokat, és a' kiket id-
 vefségre kell vala vezérelni, az ő tudományával, † *Gehenna fiaíva téstí*.
 Hapenig a' Pápisták között tanításnak tisztiben nem avattya is ő-magát; abban mindazáltal felette-igen vétkezik, hogy magátúl és nem kényszerítésből áll-hátra az Isten ígétének hirdetésében, az ellen a' mint ő néki fogadta vólt.

A' Hittúl-szakatt cselédes gazda, akar-kil legyen, az ő gyermeket nem taníttya az 'Urnak útaira és félelmére: hanem ellenben el-veszti és el-csábíttya azokat mind a' maga veszedelmes példájával, s-mind a'

* *1. Sam. 17. 15. 34.* † *Matth. 23. 15.*

hamis

hamis oktatással és kárhozatos tanúságokkal, melyeket a' tévelygéseknek iskoláiban és a' bálványok templomiban tanulnak. Nem-is szereti pedig azokat a' mint kívánatnék Istenes és igaz atyai szeretettel; hanem a' hamis és kegyetlen szeretettől vakíttatván-meg, mind ő magát s-mind gyermekét el-vonsza attúl a' szeretettől, mellyel minden ember köteles a' lelkek Attyához. Vadnak-is oly tartományok kikben (iszonyodom ki-is mondani!) a' Hittől-szakatt ember az eleiben adott forma szerint szűleik, jób-atyát és őseit kik az igaz Hitben voltak, az ő hit-szegésének idején rettenetessen kényszerítettik meg-átkozni.

Ha Fejedelem avagy más Magistrátus leszén Pápistává, akkor az ő

hívatallya mellől, mellyel az alatta-való népekhez és hívekhez kell vala lenni, nagyub részre el-távozik. Mert hol-ott ő-néki úgy-mint az Isten Törvényének őrizőjének meg kell vala azokat ahoz-való Sz. engedelmestségben tartani: ő ellenkőzöt cselekeszik, és szegényeket mind maga példájával s-mind többire erő-szakkal bálványozásra kényszeríti: és így az embereknek mind lelkeken, és testeken, és java-in-is kegyetlenkedik, kik tudni-illik inkább akarnak Istennek engedni hogy-fem-mint embereknek.

Annak-felette egy Hitűl-szakatt szincsen, ki avagy törvényel avagy fegyverrel a' mint a' dolog kívánná nem oltalmazná magát az ellen, a' ki az ő élete után leselkednék. De lásd-meg mit cselekeszik azonban ő maga-

ő magával? Bizony a' mint ő tüle-
lehet, hatalmasúl rámad magára,
gyilkosa lészén az önnön lelkének
és testének, és magát testestül-lel-
kestül az örök halálban nyakra-fő-
re hajíttya. Vala-menyiszer a' Mi-
fcs áldozatra mégyen, mind an-
nyiszor meg-óli a' maga idvesé-
gét és örök életre-való reménsé-
gét. Ez a' mit Szent Cypriánus sze-
mekre-hány a' Hittül-szakadtak,
nak, kik az ő idejében a' hitetlenek-
nek óltárihoz és szentségihez já-
rúlnak vala: * *ő nyavalyás ember*
miért viszesz áldozati-állatot avagy
eszközt-fel mikor áldozni avagy kő-
nyörögni akarsz? Tennen-magadat
vitted az óltárra áldozati-állatúl és
eszközül: a' te idveségedet, a' te re-
eménségedet áldoztad ott meg.

* Cyprian. de Laps.

Nem

Nem szóllok arról, hogy vadnak némellyek kik iszonyú gyilkossággal ölik-meg az ő test-vér bátyokat, az-az, kik a' mint túlók lehet, újobban meg-feszítik a' Jesus Christust. Azt mondom el-halगतom ezt, mivel azokra tartozik kik úgy szakadnak-el a' hittől, hogy a' Szent Lélek ellen vétkezzenek. Csak azt mondom gyakorta történik hogy az a' ki először csak az ő erőteleniségéből esett vala el, az után mikor a' vétekben meg-átalkodva marad-meg, a' híveknek üldözőjévé lesz, dühösködik az ő attya-fiain, azokon tehetsége-fzerint öldökléssel, boszúsággal, és minden dühösséggel, üldözéssel, kegyetlenséggel hatalmaskodik, mint a' napon-ként-való példák taníttyák.

Egy szóval, minden Hittúl-szakatt ember attúl az időtúl-fogva mikor az Anyaszentegyház Háborgatóinak, hóhérinak, és üldözőinek pártokra mégyen-által, társúl-adgya magát azokhoz, és a' híveknek kezdettúl-fogva ki-on-tatott minden vérekben bűnössé-tészi. Bizony szép dolog, ószve-kötni magát az őrdög katonáival ki eleitúl-fogva gyilkos volt; és Cainnak, Júdásnak, a' három Hé-ródesnek, Hittúl-szakatt Júliánus-nak és hasonló barmoknak pártya-ra hajólni.

Nyilván-valóvá téski azt-is hogy ő benne nincsen keresztyéni erőf-esség és buzgoság, és hogy kedve sin-csen az Isten ügyének fedezgetésé-re és azoknak óltalmazására, kik móhá ártatlanok, mindazáltal nyo-morgat-

morgattatnak a' gonosztúl; sőt inkább sok Hittúl-szakattak vadnak, kik gyönyörködnek a' hívek ellen fegyvert fogni, avagy azokat mint állapattyok engedi más-képpen sűrgetni. Ha kik vadnak kik azokat nyilván nem ostromollyák-is: mindazáltal halgatásokkal egygyertnek az üldözőkkel; és mivel oly gyermeki-módon és könnyen szakadnak-el az igazságtúl, bátoríttyák véle az ellenséget hogy annál keményebben öldözzék a' híveket. Mert bizonyos, hogy ha mi erősebb és álhatatosabb szívűk volnánk, kényszerítették az üldözők módot tartani az ő jó-szerencséjekben, és a' hívek ellen gyengébben avagy engedelmesben cselekedni.

Ez után penig ő néki kurválnodni és paráználkodni kicsiny dolognak

nak láczik, mivel ő am-a' nagy Ba-
 bylóniai kurvával lelki-képpen
 mérészlett paráználkodni, a' mely
 egyéb kurválkodásnál bizony fok-
 kal utálatosabb. Kivált-képpen pe-
 nig mikor a' Misere mégyen, meg-
 fertőzteti az ő testét, kinek Isten
 Templomának kell vala lenni. 'Es
 itt eszünkben kell vennünk, hogy
 minde két paráznaság között nagy
 közörség vagyon, kinek ez az oka
 hogy a' bálvány-imádás *parázna-*
ságnak neveztetik a' Szent Lélektől.
 Mert hogy egyebet el-hadgyák, a'
 testi paráznaságról igen sikamló út
 vagyon a' lelkire, mint a' minden-
 napi példák bizonyíttyák, hogy
 azok kik testeket azzal a' tisztáta-
 sansággal meg-fertőztetik, csak
 könnyen Pápiistákká lesznek. S bi-
 zony a' lelki paráznaság-is felette-
 igen

igen táplállya a' testic. Kire bizonság a' régi pogányok, kik a' paráznaságnak fajtalanságát és gyalázzattyát kőz dolognak tartották. Bizonság a' Pápa Udvara-béli élet és a' Római Gyülekezettudománya-is. Mert ez a' szentséges házasságot ezer gyalázatokkal illeti, a'kit akkor akarnak osztán béboronálni, mikor azt becsületesen a' Sácramentumok közzé-tészik ; mind a' két dologban az Isten rendelkezésével és szerzésével ellenkezvén, az-az, mind becsüllésében s-mind gyalázásában a' házasságnak. A' paráznaságot pedig becsüllis-ő, és el-fzenvedi számtalan sokakban mind aszonyokban s-mind férfiakban ; sőt ez a' közönséges bordélyokban-is Romában , és szintén a' Szentséges Atyának szemei

mei előtt gyakoroltatik, kinek eb-
ből az ebhez illendő életből és
fertelmességből igen gazdag nye-
resége és nagy jóvedelme is mé-
gyen. 'Es a' mit némely az önnön
Doctori közzül mérészlert irni ,
* *hog' azt kell osztán kurvának mőda-
ni, a' ki többekkel közösült huszon-hárő
ezer férfiaknál; kérlek, micsoda e-
gyéb, hanem az Istennek orczájára
bókní, és a' kurválkodást semini-
képpen bűnnek nem tartani?*

Továbbá, útalatos lopással-is
meg-mocskollya magát a' Hittúl-
fzakatt, tudni-illik szentség-törés-
fel. Mert a' végre vett Istentől az ő
javait és gazdagságát, hogy azok-
nak hív sáfára légyen, azokat az
Isten tiszteletinek meg-tartására és
a' Christus tagjainak segítségekre

* *Gloss. Decret. distinct. 35. Vidua est.*

kölcsé.

kölcse. De ő azokat mind ellen-
kező dolgokra fordította. Mert el-
lopja azokat Istentől és az ő szű-
kölködő attya-fiaitól; el-lopván a'
bálvány-imádásnak és az Antichri-
stus kegyetlenségének elő-mozdí-
tására tékozollya; azokkal a' Sárán
rabjainak kéncset és bujaságát ő-
regbíri, és a' hasokat hizlaló és ha-
szontalan sőt a' földnek veszedel-
mes terheit táplálja.

A' Szenteknek-való adakozástól
tellyességgel búcsút vett: mert azo-
kat még csak házában sem meri fo-
gadni, félvén hogy ő-is az Isten fiai
közé ne számláltafsék a' kimektől,
és azért meg ne büntettefsék, az-az,
ezért hogy a' Szent Lélek parancso-
lattyának engedett, ki azt mond-
gya: *

Legyetek könnyedséggel a'
* *Rom. 12. 13.*

Szentek szükségében, követvén a' gazdálkodást. Ismét: * El ne felelkezetek a' gazdálkodásról; mert ez által némellyek nem tudván Angyalokat fogadtak-béházokban.

Világosságra-hozza az ő rút fősvénységet-is; mert azért pártolt-e az' Euangeliumtól, hogy gazdagságát és javait meg-tarcsa, és fellyebbecsüllötte az ő pénzét hogy-sémint örök idvetségét. Avagy nem az-é Júdás Iscáriotával fáfarkodni és magát fel-akasztani? Avagy nem az-é az Apostol mondását bizonyítani ki azt mondgya, hogy az emberek a' fősvénység által † késérsziben és törben és sok bolond s-káros kéanságokban esnek, mellyek az embereket halálos veszedelemben meritik. Mert minden gonofságnak gyökere a'

* Hebr. 13. 2. † 1.Tim. 6. 9, 10.

Hittől-szakadásnak Meg-
pénznek szereteti; a' mellyet mikor ké-
válnak, el-tévelyedtek a' hittől, és ma-
gokat minden-felől sok fájdalmakban
keverték.

Továbbá tetemeffen, igen utá-
latossan, és fok-képpen-is hazud.
Mert mikor az 'Euangéliomi igaz-
ságot el-hadgya, és a' Pápistaság-
nak hamis tudományát vészi-bé;
bizonyára hamis tanú-bizonyosá-
got mond az Isten igazsága ellen,
és azt hazugsággal vádolliya; ellen-
ben pedig a' Sátán hazugságit úgy-
mint igaz dolgokat dicséri. An-
nak-okaért gyalázza am-a' men-
nyei idvésséges tudománt; és mi-
vel immár az igazság szavának hal-
lására meg-fikerült; igen könnyen
meg-hallja a' régi kígyó sűvöltését;
a' kire egyedül figyelmezteti fűleit.
Nem szenvedheti az Igazságnak ki-iz-

mondását és vallását, nem-hogy
 mindenkor † készen-vólna kinek-kinek
 meg-felelni az ő hitiről, vala-kiké-ván-
 á. Mikor azt a' tudománt el-
 rúllja mellyet az ő Prédikátoritúl
 anúlt vala, és azt lelke-isméreti ellé-
 samisnak vallya; bizony az ő hív
 prédikátorit gyalázza, és azokat
 mint hamis tanítókat és hazugság-
 sak mesterit nyilván vádollya. A'
 maga lágyságát-is meg-mutattya,
 hogy ő semmi nem egyéb, ha-
 sem * a' szélitúl imide-amoda inga-
 ztatott nád-szál. 'Es oly nagy ere-
 nyen van ő nála a' régi Sárkány hi-
 ggetésinek, hogy mind az Isten
 érethihez és beszédihez kétséges,
 ki maga-is igazság; s-mind annak
 ondgya-viseléséhez és szereteti-
 z hihetetlen. Hogy azért ő nem

† 1.Pet.3.15. * Matt.11.7.

D 2 vólna

Hittúl-szakadásnak Meg-
vólna árulója az Isten ügyének,
semmi mentséggel csak külső-kép-
pen sem hitetheti-el.

Ezekből meg-teczik Istennek min-
dē parancsolati ellen-való gonosz-
kivánsága-is. A' hová az a' botrán-
kozás-is tartozik a' mellyet az ő pél-
dájával cselekeszik, kinek annyi e-
rejevagyon hogy a' mások buzgó-
ságát meg-lágyította, és sziveknek ál-
hatatosságát el-lankasztja, mint
a' Lugdunomi Gyülekezet pana-
szolkodik hogy tíz Hittúl-szakat-
tak-ezent cselekedték-volt Anto-
ninus Vérus idejében, kik, ugymód, b-
† az ő cselekedetekkel és botránkoztatások-
kal felette-igen ártottak a' gyengéknek és
azokat álhatatóságoknak grádicsáró-
csak le nem vetették, végezetre felettől-
igen meg-tartóztatták az ő vidámsá-
gokba

† Euseb. lib. 5. c. 1.

gokba

okban és szíveknek bátorságában,
 mely ő benne a' Christusról való val-
 as-tételben meg-kérvántatik vala. Sőt
 yakorta nem csak a' hit-szegésnek
 eszedelmében ejtik a' gyengéket,
 hanem magokkal együtt ugyan-
 azon vétekre-is ragadgyák; fő-kép-
 en ha a' Hittúl-szakatt, Király avag'
 ejedelem, avagy egyéb méltóság-
 a vagy becsületben helyheztetett
 ember lezend; annál-inkább penig
 a az a' bódogtalan ember máso-
 sat tanított az előtt az igazságra.
 is vadnak, kik beszéddel, kérések-
 el, ósztókélésekkel hajtyák fele-
 sarátttyokat a' Hittúl-szakadásra.
 gy szokások a' szüléknek, hogy ma-
 sokkal együtt a' kis-dedeket-is ve-
 zedelemben vigyék. Tudni-illik
 lő-jött a' Déciusnak nyomorusá-
 os ideje, kiből (mint Istennek

Hittúl-szakadásnak Meg-
am-a' nagy szolgája bizonyította ki-
ről nem régen emlekezénk) * *nem*
volt elég sokaknak a' magok veszedel-
me. Egy-mást nógatván ment a' nép a'
veszedelemre, a' halált egy-másra kár-
hozatos pohárokkal köszöntették. 'Es
hogyan a' véteknek vala-mi héja ne lé-
gyen, a' csecsemők-is az önnön szüléjek
kezevel tétettek-fel avagy vonattat-
tak a' gonofság halmára. Meg-fosztat-
tak attúl a' kis-dedek, a' mit mindig járt
születéseknek kezdetiben nyertek vala.

'Esz természeti e' gonofságnak; ez
ez ábrázattya ez éktelenségnek, ki-
túl egy-aránt kell irtózni mind az ál-
álhatatosoknak s-mind az álhatat-
lanoknak; am-azoknak minden-
kor, ezeknek jövődjére. Nosza
mond-meg mostan, és vagy ma-
gadnak vagy másnak hízeldgyél

* Cyprian. de Laps.

ez--S

ez-aránt, mint-ha nem oly igen nagy vétek vólna az 'Euangéliomi igazságtúl bútsút-venni, és a' Miséhez s-a' Pápiastasághoz pártolni!

NEGYEDIK RÉSZ.

Harmadik Fondamentom: *Abüntetések, mellyeket Isten mind e világon s-mind ez élet után bocsát a' Hittúl-szakadtakra.*

MInek-utánna a' Hittúl-szakadt ember el-pártolt az 'Euangéliomtól, azt véli ő immár a' parton vagyon, és jól viselt-gondot javainak avagy meg-tartására, avagy azoknak öregbítésére. S-bizony reczhetnék-is ő-magának mind ez ő bolondságában s-mind gonofságában, ha az Istennek boszú-álló igazsága nyavalyáson ottan rajta nem termene. De ez az, mely őtet

30 Hittúl-szakadásnak Meg-
mindgyárt szorongattya mi-he-
lyen e' rút hitetlenséget meg-cse-
lekefzi, és mint-egy nyakon-kötve
ragadgya a' mennyei bírónak ret-
tenetes ítélő-székieleiben : Mert
nem-is lehet külömben; mert az
Isten meg-émesztő tűz, * erős, boszú-
álló Isten ő. † Rettenetes dolog pedig az,
élő Istennek kezében esni.

Nem akarok én itt azoknak a'
Hittúl-szakadtaknak büntetések-
ről szólani, kik csak merő gonof-
ságból hagyták-el hiteket, és a' Sz.
Lélek ellen vétkeznek, kik ellen
régén ki-mondatott az Apostoltúl
a' sententia: " Lehetetlen dolog, hog'
a' kik egyszer meg-világosítottak, és
meg-kosztolták am-a' mennyei ajándé-
kot, és részesültek a' Szent Lélekben,

* Deut.4.24. † Hebr.10.31. " Hebr.6.

4,5,6. & c.10.26,27,28,29,30.

és meg-köszönték az Istennek jó beszé-
dét, és a' jövőendő életnek erejét: Ha el-
fnek, hogy ismét meg-újíttassanak a'
meg-térésre, úgy-mint kik újobban
meg-feszítik magoknak az Istennek
Fiát, és gyalázatra-adgyák őtet. Más-
rice-is: Ha az igazságnak meg-ismé-
rése után szabad akarunkból vétke-
zendünk, nincsen azért a' büntért töb-
baldozat: hanem az ítéletnek némi-né-
mi rettenetes várása, és a' tűznek ger-
jedezése, mely az Ur ellenségit meg-
emészti. A' ki a' Móses törvényét által-
hágja, két avagy három tanúkra min-
den kegyelem nélkül meg-öletik: Me-
nyivel (ítélitek) keményeb büntetés
alá-vettettetni, a' ki az Isten Fiát lába-
alá tapodgya, és a' frigy-kötésnek vé-
rét mely által meg-szenteltetett vala
meg-fertőzteti, és a' kegyelemnek Lel-
két gyalázattal-illeti? Mert tudgyuk

Hittúl-szakadásnak Meg-
kicsoda mondotta, Enyím a' boszszú-
állás, én meg-fizetem, azt mondgya
az 'Ur. Es ismét: Az 'Ur meg-ítél
az ő népét.

'Es többi között ide tartoznak
Júdás Iscariotának és Hittúl-szakatt
Júliánusnak példái, kiknek nyil-
ván-vagyon idő-szerint-való bün-
tetések, s-kárhozarttyok-is kétség
kívül-való. Szólunk csak azokról
kik egyéb okokból szakadtak-el az
'Euangéliomtól, es főképpen azok-
ról kik erőtelenségekből és félel-
mekből estek-el.

Azt mondom azért, hog' ezek-is
fel-indítyák magok ellen az Isten-
nek haragját, és magokra vonszák
az Istennek ítéletit mind e' jelen-va-
lós-minda' jóvendő életben. Mert
mivel őtet ily sok-képpen boszon-
tották, mint meg-mondók; lehe-
tetlen

tetlen dolog hogy ő igaz bírólévén
 azokat érdemek-szerint meg ne
 büntesse: és így nem szenved a'
 bünt büntetetlen. Régen ki-mon-
 dotta e' sententiát azok ellen kik az
 ő akarattjátul el-hóldolván a' ma-
 gok lelki-isméretek ellen vétkez-
 nek, mint ma a' mi Hittől szakad-
 tunk cselekesznek, kik nagyob rész-
 rea' magok lelki-isméretektől győ-
 zeznek-meg, mely éktelenül vét-
 kezzenek mikor az 'Evangeliumi
 igazságtól el-szakadnak: * *Az a'
 szolga pedig a' ki az ő Urának akarat-
 tját tudja, és sem magát el nem ké-
 szítette, sem annak akaratya szerint
 nem cselekedett, sok csapásokkal esto-
 roztatik-meg.*

'Es nyilván vagyon hogy ő felet-
 tesok nyomorúságokkal fenyegeti

* Luc. 12. 47.

84 Hittúl-szakadásnak Meg-
azokat, kik az Istennek igazságát
gyalázzák és hazuttollyák, ellen-
ben pedig az 'Antichristus hazug-
ságit igazságnak nevezik: * Jay a-
zoknak kik a' gonoszt jónak, és a' jót
gonosznak mondgyák: kik a' setétséget
világosságnak, és a' világosságot setét-
ségnek nevezik: a' keserűt édesnek, és
az édest keserűnek.

Hozzá-járúl hogy az a' botrán-
koztatás mellyel a' gyengéket meg-
ejtik, nem maradhat büntetetlen:
mert † vala-ki egyet meg-botrán-
koztat ezek között a' kis-dedek köz-
zúl kik én bennem hisznek, jób volna
néki hogy malom-kő köttettetvén nya-
kára, a' tenger mélységében merített-
nék. Jay e' világnak a' botránkozások
miatt, mert szükség botránkozások-
nak lenni: mindaz által jay annak az

* Es4.5.20. † Matth.18.6,7.

ember-

embernek a' ki által jönnek a' bóttránko-
zások.

A' meg-útálás pedig mellyel az
Urát illetik midőn ötet hárok-me-
gégé vetik, még e' világon-is az ön-
nön fejekre fordul: mert azt mond-
gya, * *a' kik engemet meg-útálnak,*
gyalázattal illetetnek. Olvassuk
Hogy Urunk kőzónsége nyavalyá-
val verte vólt meg a' Corinthus-bé-
li Gyülekezetet, a' Szent Vacsorá-
nak meg-fertőztetéseért, mely ő
nálólok szokásban ment vala: † *Ez-*
okáért, ugymond Szent Pál, sokan
betegeskednek és egészségtelenek ti kő-
zöttetek, és sokan el-is aluttanak.
Hogy ha a' szentséges Sácramen-
tomnak meg-fertőztetése annyira
fel-gerjesztette Urunkat, hogy az-
ért a' Gyülekezetnek társaságában-

* 1 Sam. 2. 30. † 1 Cor. 11. 30.

lévőket-is meg-ostorozta: menyivel inkább ki-önti azok ellen az ő ítéletit, kik az igaz Anyaszentegyházat és a' Sz. Vacsorával-való élést meg-vetvén, a' Misének rettenetes bálványozásához járúlnak?

Továbbá annyi sok példák vadtak, mellyekben az ő fenyegetést meg-bizonyította, hogy azokat elő-számlálni lehetetlen. Avagy csak azok-is nem rettentik-é-meg az embereket, és e' nagy gonofságnak el-távoztatására nem serkentik-é-fel? Hogy tudni-illik mely keményen és sok-képpen ostorozta az 'Ur az Izrael nemzetségit, valamenyiféle azok az Istennek igaz tisztéletitől bálványozásra hajlottak? Az egész Oo Testamentomnak históriája és a' Proféták Könyvei-is ezt bőséggel bizonyítják.

A' Si-

A' Sidók végre mikor abban az időben, melyben az 'Ige ő közöttök emberrélvén lakozik vala, az ő elejeknek hititúl (kik a' Christusban hisznek és abban-való hit által idvezülnek vala) el-szakadtak vólna, annyira hogy még a' dicsőségnek Urát-is meg-feszítenék; kérlek, mi csoda jutalmát vették a' boszú-álló igazságtúl az ő Hittúl-szakadásoknak, nem csak ők pedig, hanem az ő maradéki-is? Ezt pedig Szent Pál tudatlanságnak tulajdonítja: mert * *ha az Istennek tanácsát értették vólna, semmi-képpen a' dicsőségnek Urát meg nem feszítették vólna.* S-mindazáltal e'vétekért nem csak tizen-egyszer-való száz ezer embereknek s-többeknek-is büntetésével fizettek Vespásiánus és Titus

* 1. Cor. 2. 8.

Impe-

Imperátorok idejében : hanem annak a' nemzetségnek meg-vettetésével-is, mely e' mái napig e' ízéles világ előtt gyalázatban és útálatosságban forog. Teczett e' példát említenem, hogy nyilván legyen, hogy a' Hittúl-szakadtakat és akarmi egyéb bűnösöket sem vész-en-ki a' tudatlanság a' büntetés alól.

Vadnak kik mikor az igazságot el-hadgyák, azt keresik, hogy a' fedelmi embereknek kedvekben legyenek, és magokat tellyeséggel bé-színellyék azoknak jó-akaratyokban, semmit sem szorgalmatoskodván azonban az Istennek kegyelme felől. De ezek sem kerül-ek-el az ő kezeit. Hittúl-szakadt Júliánus idejében, többi között Főrenden-lévők voltak Felix ki kéncstartó, és Elpidius ki Udvari Gondviselő.

wifelő volt. E' bódogtalan embe-
rek hogy a' Tyrannusnak * kedves-
kedgyenek, ugymonda' hiftória, hi-
reket meg-szegték és az igaz vallást
el-árúlták vala. De kevés idő-múl-
va mind ketten meg-lakolának
Hittől-szakadáfokért. Mert Elpi-
dius végre Fejedelemségre méré-
szelvén vágyódni, Császár áruló-
jává lett vala; ki miatt az ő javai
ország tár-házában vitettetvén a'
Tyrannus prédái lettek. Fő-maga
penig rómlóczen vettetvén, mi-
nek-utánna sok nyomorúságokat
ezenvedett volna, mind jóknak s-
gonoszoknak gyűlöségében és
becstelenségében lévén, élete-is u-
gyan ott el-fogyott. Felixnek ha-
sonló-képpen semmiben végre ke-
veseb része nem vala mint a' bódó-

* Nicephor. l. 10. c. 29.

dogságban, nóha nevezetiben-is Bódognak hívatattik vala. Mert midőn egykor az Imperátorral együtt vólna egy némi-némű Templom fosztogatásában, mellyet az 'Ariánusok akkor foglaltak vala el 'Antiochiában; és a' Keresztyének vallását csufságos mondással illetné, hogy az Imperátort megneveltethetné; azonnal meg-jelenék az Istennek boszú-állása. Mert e' bódogtalan embernek őregbik ere mindgyárt meg-szakada; ki miatt szájából mint-egy bő forrásból nagy sok vére folya-ki. E' dolog közönséges helyen történt, mindenek láttára vala-kik akkor jelen-valának, és ugyan azon a' napon vérrel elegy okádá-ki az ő hitetlen lelkét.

Sokan vadnak olyyak-is, kiket a'
bunte-

büntetéseknek rettegése, a' kínok-
túl-való fejelem, szegénységnek,
szám-ki-vetésnek, gyalázatnak el-
távoztatása szakaszt-el az igaz Hit-
nek vallásától. De senki se híz-
kedgyék magának ez ilyen dolog-
ban. Mert mi-képpen hogy e' fé-
lénkség és szívnek lágysága min-
denkor kedvetlen az 'Úr előtt, úgy
mindgyárást keményen meg szok-
ta azt büntetni az emberekben.
Mely dologra némely példákat lát-
hatni-is Cypriánusnál, kiket rész-
szerint maga szemeivel látott ab-
ban az üldözésben mellyet Décius
indított vala. * Egy, ugymond,
azok között, ki maga szabad-akarat-
tyából ment-fel a' Capitoliumba vallá-
sának meg-tagadására, minek-után-
na Christust meg-tagadá, meg-némú-

* Cyprian. de Laps.

la.

la. Onnat kezdetett a büntetés, a honnat a bűn, úgy hogy immár nem-is könyöröghetne, kinek az irgalmaság kérésére nyelve nem vala. Ugyan ott emlekezik egy Aszonyi-állatról-is, ki minek-utánna vallását elárulta volna, feredőben ülven, a tisztátalan Lélek azonnal beléje menvén el-esik, fogaival nyelvét rágja, kivel magát avagy istentelenül táplálta avagy hitetlenül szólott vala. Mikor e gonofságos eledet el-költ volna, szájának dühössége a maga veszedelmére fordúla. Eő maga lön magának hőhéra, nem-is élhete az után sókáig, bélinek fájdalmi és belső tagjai gyötrelme miatt meg-bala. Hozza-elő kétleány példáját-is, kik még csecsemős-korokban részesültek vala az ő szüléjek Hittúl-szakadásában. Mert minek-utánna az igaz vallás-

ra meg-érték, volna-is, soha sem a'
Gyülekezetben közönségeslèn-lelt
könyörgéseket el nem szenvedhet-
ték, sem a' Szent Vacsorával nem
élhettek; hanem Cypriánusnak
szeme-láttára akkor rettenetes
gyötrelmeket szenvednek vala.
Az 'Urnak többé-fele büntetésiről-
is emlekezik, és azt mondgya:
* *Mely sok (Hittűl-szakadtak) tel-
nek-bé napon-ként tisztátalan lelkek-
kel, mely sokan bolondúlván-megtel-
lyességgel az ő kábaságok miatt, rette-
netessén gyötröttetnek.*

Vala Júliánus idejében egy Hé-
ron nevű Püspök. Az mikor az ül-
dőzésnek keménységében el-pár-
tolt volna, azonnal rothadás esik
az ő testében, és tagjait eggyiket a'
másik után meg-emészté. Ki miatt

* Ibidem.

minde-

94 *Hittúl-szakadásnak* Meg-
mindenek előtt útálatossá-lévén,
és az útzára ki-vettettervén, senkit
sem találhata, a' ki őtet könnyeb-
bitené és az ő nyomorúságát vala-
menyire szánná. Annak-okáért a-
zon útálatos állapottyában meg-
hala.

'Es itt szűkséges meg-gondolni,
hogy Isten az ő igaz ítéletiből gya-
korta úgy meg-idegeníti az űldó-
zó-ellenségnek szívét a' Hittúl-sza-
kadtakhoz, hogy nem csak jól nem
résznek azokkal, de néha szintén
azon keménységgel vadnak hoz-
zájok, a' mi-néművel az álhatatos
confessorokhoz. A' mely sokkal
nehezebb azoknak, hogy-sem-mint
ha az igazságnak álhatatos vallása-
ért szenvednének erő-szakot. Mert
akkor * *úgy szenvednek mint gyil-*

* *1. Pet. 4. 15, 16.*

kosok

és lopók és gonosz-tévők: de azok kik a' hitben meg-maradnak, úgy szenvednek mint keresztjének, és abban dicsóítik az Istent, azt mond-gya az Apostol,

Kire mi-nékünk nevezetes pél-da Galliában a' Lugdunomi Gyüle-kezetnek üldözése Antonínus Vé-rus idejében. Mert abban történt, hogy némellyek a' haláltúl-való fé-lelmekben el-hóldolnának. † De ekkor, azt mond-gya az a' Gyülekezet az ő levelében, nyilván meg-teczett az Istennek ki-vált-képpen-való gond-gya viselése, &c. Mert azok kik az üldözésnek kezdetiben a' hitet meg-tagadták vala, többekkeleggyütt nem csak tömlöczöztetnek vala; de még színtén mint az igazságnak álhatatos vallói kínokkal meg-is ölettetnek vala.

† Euseb. lib. 5. c. 1.

'Es

96 Hittül-szakadásnak Meg-
'Es vala-mint azok kik szabadossan
vallást-tésznek vala a' Christusról,
meg-kötöztetnek vala nem más egyéb
okért hanem csak hogy Keresztyének
volnának: úgy a' Hittül-szakadtak-is
mint gyilkosok és gonosz-tévők meg-
kötöztetnek vala; és így kétszerte
inkább kínlódnak vala, &c.

E' kevés példák-ból nyilván-va-
lók az Istennek ítéleti, mellyekkel
e' világon régenten a' Hittül-sza-
kadtakat büntette. Nem-is talál-
hatni semmi külömbséget, ez-
aránt azok között kik akkor a' Po-
gányságra hajolnak vala, és azok
között kik e' máj napon a' Pápista-
sághoz hódolnak: s-nem-is csu-
da, hogy Isten azokat meg-büntet-
te, e' mi mostani Hittül-szakadtin-
kat penig nem sújtollya azon csa-
pásival. Azt mondom, héjában-
való

való és csalárd fogás az. Mert mit
 ülőmből, Pogányi bolondító-
 lombban hallyon-é-meg vala-ki,
 vagy Pápistai hagymázban? és a'
 idő Gyermeke az 'Ægyiptomi fo-
 yo-vizekben merítették-é, avagy
 ma' nagy vizekben kik felett a'
 nagy paráznaúl? Hogy egy szóval
 meg-mondgyam, akar-mi módon
 adgya-el vala-ki az 'Euangéliomi
 igazságot, és az őrdőgneke hazugsá-
 gát követse, soha az Isten igazságá-
 nak büntetését el nem kerüli. Mert
 ha egyik 'Antichristust másikat
 inkább nem szerette; és szintén
 y mezze az égtől a' Nap-nyugati
 sz, mint a' Nap-keleti.

Es innen vagyon, hogy Istennek
 on igazsága, mely a' Hittűl-sza-
 dotakat régenten meg-büntette,
 mi időnkben-is csuda a' mint ki-

E

mutatta

mutatta magát. Vadnak számlál-
 hatatlan sok példák, kik mivel nem
 régiek-is, és a' könyvek rakvák
 azokkal (kik között bőségesen le-
 íratott Spira Ferencznek szo-
 morúságos históriája) nem szükség
 e' könyvecskében emlekezni azok-
 ról. Légyen-eleg egy nagy Fejede-
 lem példáját csak mulólag fel-jegy-
 zeni, ki a' mi Atyáink idejében élt.
 Az minek-utánna az 'Euangyéli-
 omtúl a' Pápiftaságra hajlott volna,
 egy némi-némű helynek meg-szál-
 láfakor melyben az 'Euangelicusok
 vitézi valának, halálos sebben esik.
 Annak-okáért mikor ágyában fe-
 künnék meg-isméri az Istennek
 csapását, és cselekedett vétkének
 nagyságát felette-igen kezdi érez-
 ni. Kire nézve kívánja hogy tu-
 dakozzanak és hozzanak egy 'Eu-

Orvoslása. I. Könyv. IV. Rész. 99
angelicus Tanítót, a' ki vigasztal-
ótet szívének rettegési ellen.
mivel akkor eggyet sem talál-
nak vala, elég lón az ágy mel-
álló egy Nemes emberrel a'Dá-
Sóltárit olvasztatni, mellyek sze-
csére kezében valának: kiknek
asására vala-menyire fel-emel-
hívén a' Fejedelem, fel szóval té-
tudománt és fogadgya, hogy
helyen Istennek jó-vóltából
g-gyógyúlánd, azonnal minden
sejét és hatalmát arra-fordíttya,
gy vala-hol ő parancsol, minde-
itt az Euangeliont prédikáltat-
k. Felel e' szavára az ő Orvosa ki
angelicus vala, és illyen nagy Fe-
delemhez illendő becsülettel
óólitván-meg őtet mond: *Az I-*
sen pedig kit te meg-tagadtál semmi-
ppen te néked e' becsületet nem ad-

Hittől-szakadásnak Meg-
gya, hogy ilyen jeles dolgot végben-
vihefs. Ezt mondotta, s-így lett :
mert a' Fejedelem azonnal meg-
hala.

El-halgatom más Fejedelem pél-
dáját, ki mikor emberektől-való fé-
lelmében az' Euangéliomtól el-pá-
rtolt volna, végre a' maga istentelen
kezei és lator tanácskozási miat-
veszett-el. O keserves, és a' jók-
soha elégedendőképpen meg nem
firatható halál! ô mely igen nem-
vált hejában-való némely ember-
nek félelme, ki mivel a' Sinon ten-
mészterű gonosz embereknek csás-
lárságát más dolgokban nyilván-
eszében-vette vólt, az előtt rége-
meg-jövendőlte vólt e' szomor-
esetet! * Most azért vegyetek érte-
met ô Királyok, tanúllatok földnek b-
d

* Psal. 2. 10, 11.

II. Szolgálatok az Urat félelem-
sz, és örvendezzetek rettegésben.
Egyen-elég e' példákat a' fok köz-
l említenünk.

I Hapenig ne-talám vala-ki talál-
koznék, ki magának azzal híz-
b dnék, hogy nem minden Hittül-
lakadtak büntetternek-meg ez é-
ben: nem én-felelek annak meg,
nem az Igaságnak am-a' jeles ta-
ját hozom-bé ki így szól e' do-
gról: * Csak némellyek büntettet-
k, hogy a' többi jobbúllyanak. A' kí-
k kevesek-é, a' példák mindenek-é.
és ismét: Ki-ki azt gondolja-meg,
m a' mit más szenvedett, hanem mit
demlene ő-is szenvedni. Ne-is ítéllye
gy ő meg-szabadúlt, ha az ő bünte-
se kevesse hallad, hol-ott inkább kell
nak félni, a' kit az ítélő Istennek

* Cyprian. de Laps.

Hittűl-szakadásnak Meg-
igafsága tartott magának a' bűnter-
tésekre.

O mely igazán mondgya e' Sz2
ember, hogy Isten magának tartotta
ta a' Hittűl-szakadtakra ki-ontandó
ítéletit! Mert az 'Ur nem csak e' vilá-
lágon ítél. Akar-menyit szenvedő-
gyen ez életben a' Hittűl-szakad-
mindazáltal csak semmi az a' jö-
vendő büntetésekhez képest; csaka
elől-járója az és gyenge kóftolatl
az örökké-való gyötrelmeknek, és
annak érdemét tekinted. Ez ítélő-
annál bizonyosan várja őtet
mennél inkább ez életben hom-
lyosban büntettetik. Mert a' mi
mennyei Doctörunktől meg-ta-
nultuk ez okoskodásnak csalhata-
lanságát: abból tudni-illik, hogy
e' világon nem minden vétke-
büntettetik-meg, következéské-
hozon

hogy ez élet után meg-büntette-
nek. Tellyességgel a' mint ő-maga
abból hozza-ki * *bódogoknak len-
ni a' jókat, hogy az ő Istenes-életek-
nek jutalmát nem vészik-el e' világon;
mert el-jő hogy az igazaknak fel-tá-
madásakor fizettetik-meg azoknak.*

Vagyon te-hát a' Hittül-szakad-
taknak, és akar-mely más meg-átal-
kodott bűnösöknek-is igen-bizo-
nyos zálagjok az ő reájok jöven-
dőben ontandó büntetések felől;
akar érezzék az Istennek haragját
ez életben, akar ne. Mert ha itt-is
büntettetnek, elől-járója az a' kő-
vetkezendő nyomorúságoknak;
és az, mint-egy kínzás alatt-való
meg-vallatás, mely után majd ha-
lál következik; a' mint mondók,
az Isten † haragjának borának, és

* Luc. 14. 14. † Apoc. 14. 10.

az ő búsulásának pohárában-töltött bornak meg-kóstitolása, mint a' Szent Lélek szól. Hapenige' világon mások példájára meg nem büntettetnek; tudgyad hogy az Istennek türése azokon semmi sem egyéb hanem * a' haragnak sokasága, mely tartatik az Isten haragjának és igaz ítéletinek meg-jelenésének napjára; a' ki meg-fizet kinek-kinek az ő cselekedeti szerint, azoknak kik a' jó-cselekedetnek dicsőségét és tisztességét és rohadtatlanságát a' békeséges várakozás által keresik, örök életet: A versenyeseknek pedig és kik az igazságnak nem engednek, engednek pedig a' hamis-ságnak, leszzen búsulás és harag.

E' harag és boszorkodás az örök idvefséget veszti-el azoktól, kik a' Christust meg-tagadgyák. Mert a'

* Rom. 2. 5, 6, 7, 8.

Aki meg akarja tartani az ő lelkét, elveszti * azt, úgy-mond Idvezítőnk. 'Es, † a' ki őtet meg-tagadgya e' világon, ő-is meg-tagadgya azt az ő mennyei Attya előtt. E' szavait követvén az Isté Fiának az Apostol mód: " Ha őtet meg-tagadgyuk, ő-is meg-tagad minket. 'Es ide tartozik az Angyalnak am-a' rettenetes fenyegetése, mellyet azok ellen mondott alkik a' Pápához hódolnak, mint a' Hirtűl-szakadtak cselekefsznek: " ha Aki imádándgya e' fene-vadat és annak képét, és annak bélyegét az ő homlokára avagy kezére fel-veszi: Iszik az-is az Isten haragjának borából, azt mondom, az ő haragjának pohárában-töltött borból, és kinoztatik tűz zeles kén-kövel a' szent Angyalok előtt, és a' Bá-

* Mar. 8. 35. † Matt. 10. 39. Luc. 9. 24.

" 2. Tim. 2. 12. " Apoc. 14. 9, 10, 12

rányelött. 'Es az ő gyótrelemeknek fűstí
 örökkön-örökké fel-méggen; és sem éjel
 sem nappal nyúgodalmok nem leszén,
 kik a' fene-vadat és annak képét imád-
 gyák, és ha ki annak bélyegét homloká-
 ra avagy kezére véjendi. Ismét:
 * A győzödelmes mindeneket örökös-
 sen bír: és leszék annak Istene, és ő lé-
 szén énnékem fiam. A' félelmeseknek
 penig és hitetleneknek, és átkoztaknak,
 és gyilkosoknak, és paráznáknak, és ör-
 döngösöknek, és bálvány-imádóknak;
 és minden hazugoknak részek vagyon
 a' tóban melyben tűz és kén-kő gerje-
 dez, mely a' második halál. Itt többi
 között vedd-eszedben, hogy a' fé-
 lenkek szintén úgy örök kárhozat-
 ra ítéltetnek, mint a' hitetlenek,
 bálvány-imádók és hazugok; hogy
 vala-ki bocsánatot és mentséget
 neigérjen magának, azért, hog' em-

berektül-való felelme miat esett-el.

Egy sominában, a' Hittül-szakatt (a' mi ő-magát nézi) el-meczette az ő idvességének reménségét, és a' pokolnak mélységében nyakra-főre viszi magát, melyben oly nagy kínokkal győttretterik, mellyek nehézségek miatt szenvedhetetlenek, külömböző vóltok miatt kibeszélhetetlenek, örökké-valóságok miatt végezhetetlenek. Ott kiáltják im-ezt: * *Hegyek és kő-szik-lák szakadgyatok reánk, rejcsetek-el minket annak tekintet elöl a' ki a' székben ül, és a' Báránynak haragja elöl.* Nincsen ott semmi meg-térés az Isten kegyelméhez, nincs semmi helye a' bocsánatnak. Főörökkéégnek ott a' testek, és a' lelkek győttrettetnek. Minden kínokat fel kell ott venni, a' mellyek meg-gondol-

hatók és meg-gondolhatatlanok-
is. Ott örökké az ördögök tárfa-
ságában lakoznak, és a' magok hó-
hérit mindenkor szemekkel nézik,
és azoknak kínzáfit örökké szen-
vedik. Semmi jó ott nem bíratta-
tik, de minden nyavalya bőséges és
halmozó. De kicsoda járúlhatna
egy őtrelmeknek nag'ságához csak
vala-menyire-is? O mely drága ár-
ron vészik azok meg az Isten igafsá-
gának el-árulását, és menyiben te-
lik, egy avagy két napig-való éle-
tecskét az örök idvefséggel, és a'
mennyeknek-országát egy avagy
két hód földért el-cserélni!

Ugyvagyon, meg-vallom, hogy
mind ezeket azokról a' Hittúl-sza-
kadtakról kell érteni, kik nem tud-
nak meg-térni. De ez semmit sem
használ annak ki az Euangéliomi
igaf-

igasságtól el-szakadt avagy el-szakadni igyekezik; mint ideb-aláb meg-láttuk, * a'hol szánt-szándékból meg-szemlélyük a' Sátánnak im-e' párnáját, mellyen a' Hittől-szakadtakat hevertetni, és a' bátorságnak mélységes és igen veszedelmes álmában szokta meríteni, és úgy szokott palástolni, hogy ha ma a' hittől el-szakadnak-is nincsen abban semmi veszedelem, mert meg-térhetnek még idővel az 'Evangéliomnak vallására. Itt most mi-nékünk elég hogy az Istennek szájából meg-hallottuk a' sentenciát, mellyet azok ellen mond és végben-is viszen, kik az igasságot el-hadgyák.

Immár ti reátok fordítom beszédemet, Istennek hív szolgai, és

* *Vide lib. 2. c. 9.*

álhatatos emberi. Bizonynyal el-
 hidgyétek hogy a' ti álhatatosság-
 tok nem csak igen-kedves Istennek
 előtte, de még bőséges jutalmak-
 kal-is meg-ajándékozta. Bizonyos
 nálatok ez életben az Istennek ke-
 gyelme, szintén úgy bizonyos lé-
 gyen ez élet után a' dicsőség-is.
 Mert a' kegyesség (kinek majd di-
 csőségeflébb része az igazságnak ál-
 hatatos és tökéletes vallása) * min-
 denekre hasznos, úgy-mint kinek re-
 ménsége vagyon mind e' jelen-való s-
 mind a' következő élet felől. Biza-
 nyos e' beszéd, és minden-képpen méltó
 hogy el-hidgyék. Mert azért-is fára-
 dozunk, és szidalommal illettetünk,
 hogy reméllyünk az élő Istenben, a' ki
 minden embereknek, de fő-képpen a'
 hűveknek meg-tartója.

* 1.Tim. 4. 8, 9, 10.

'Es mivel semmiben nem akartok közösülni a' bálványokkal, hanem mind testeteket s-mind lelketeket tisztán tartjátok Istennek úgymint az ő templomit; és elszakadtok a' bálvány-imádóktól; azért ne kételkedgyetek benne, hogy az Isten örökké Atyátok és Istentek nem lenneti-néktek. * Mert ti az élő Istennek Templomi vattok; mint meg-mondotta az Isten: lakozom és járok őbennek; és lészek ő nékik Istenek és ők léznek én népem. Annak-okaért mennyetek-ki azok közül, és szakadgyatok-el tőlök, azt mondgya az'Ur; és ne illeszettek a' mi tisztátalan: akkor én titeket meg-szabadítalak: 'Es lészek ti-néktek Atyátok, és ti lésztek én-nékem fiaim és leányim, azt mondgya a' mindenható 'Ur.

* 2. Cor. 6. 16.

'Ati

A' ti álhatatosságtok annak-is igen-világos bizonyása, hogy ti-néktek gondotok vagyon az Isten tisztességére. Azért bizonyosok le-gyetek abban, hogy ő-is víszont tisztességgel illet titeket: * *Mert az engem tisztelőket, én-is tisztetem.* 'E tisztességnek, mellyel még ez életben-is (ha az ő dicsőisége és a' mi idvességünk úgy kívánnya) meg-ajándékozza azokat kik a' hit-ben meg-maradnak, tekintetes példáját adgya-előnkben az Egy-házi História Válcntiniánusban, ki hogy az üldözésnek idején nem akar vala az igazságtúl el-szakadni, annyira becsültetett Istentúl, hogy nem csak a' rómlóczból szabadí-totta-meg őtet melyben Júliánus Imperátortúl tartatik vala, de még

* 1. SAM. 2. 30.

a' Csá-

a' Császári Felségre-is fel-emelte, kiben végre sok esztendeig-való uralkodása után holt-meg. * *Esztendő és egy-néhány hónapok múlva minek-utánna tömlőczben vettetett volna, ugymond a' História, álhatos vallásának jutalmában Császári méltóságot nyere-magának.*

Ti tisztetek Isten-felő Fejedelmek, kik az 'Euangyéliumhoz álhataratosán kapcsolván magatokat ez jó ügyért (mellyet az igazságnak ellenségi más nevezettel és szinnel szoktak mócskolni) most nyomorgattatok; és így az Isten Fiának ábrázattyához hasonlók-ká-tétettetvén szintén úgy háborgattatok a' mint uralkodtok: Azt mondom, ti tisztetek, hogy az Isten gondgyaviselésének több példái között, er-

* Theodor. lib. 3. c. 15.

ról-is

114 Hittúl-szakadásnak Meg-
ról-is meg-emlekezzetek. Mert
* *így lesz en annak dolga a' kit a' Ki-
rály tisztességgel akar illetni.*

Minek-okáért ne engedgyétek
hogy a' ti szíveteknek amaz álhata-
tos Ereje meg-lankadgyő, mellyel
titeket az 'Ur a' több emberek felett
meg-ékesített. Ne szenvedgyétek
hogy titeket a' szomorúság el-bo-
ricson és meg-fonnyalzon a' ti bi-
rodalmitoknak el-vételéért, kiket
kőnyű vólt volna ti-néktek meg-
tartani sőt őreghíteni-is, ha inkább
akartatok volna a' hegyen szóló ör-
dőgnek, hogy-sem-mint a' Szent-
helyen ígéretet-tévő Istennek hin-
ni. Ha titeket az emberek, kik nem
egyebek hanem test és héjában va-
lóság, tiszteitekből és méltóság-
tokból igyekeznek le-vetni; Tud-

* *Esther. 6. 9. 11.*

gyá-

gyátok-meg hogy az ISTEN, a' ki merő Jóság, merő Hatalom, merő Igaság, merő Bölcsesség, fog titeket tisztelni ; csak ő-néki szolgállyatok, és az ő Fiát tőkéletes alázatossággal csokolgassátok, hogy reátok ne haragudgyék. Tudgyátok-meg hogy az ISTEN ti reátok szorgalmatos gond-viseeléssel néz, és vigyáz a' ti meg-maradástokra.

Ti vala-kik Istennek fiai vadtok, és az ő nevének igaz vallói, erősödgyetek-meg és az Isten segítségére felől minden harczolástokban bizonyosok legyetek. Mert * kiáltnak az igazak, és az 'Ur meghalgattya, és minden szorongatásokból meg-szabadította őket. Sok nyomorúsági vadnak az igaznak, de az Isten mind azokból ki-szabadította őket.

* Psal. 34. 18. 20.

Meg-

Meg-zabolázza az ellenség dühös-
ségét, hogy ne árthassanak ti-nék-
tek a' mint ők kívánnák. Am-a' Jú-
liánus kiról már gyakorta emlekez-
tünk, mikor el-végezte volna hogy
am-a' jeles vitézeknek fejeket vé-
tetné, kik e' Tyrannus ravaságát
(mellyel őket meg akará ejteni és
Hittúl-szakadásra vinni) keresz-
tyéni álhatatossággal meg-jádzot-
tatták vala; és mikor immár őket
ki-vitetné, nem viheté-végben az-
ok ellen ki-mondott halálos sen-
tenciáját. Mert mikor immár a'
hóhér fegyverét el-készítette, és
szintén vágó-félben volna; azon-
nal meg-fordítá Isten annak az ok-
talan-állatnak szívét, és sentenciá-
jának meg-változtatására kénsze-
ríté. Annak-okáért szám-ki-vetés-
re fordúla a' halálos sententia, a'
vitézek-

vitézeknek nagy bánattyokra, úgy hogy még a' leg-iffiabbik-is ki előfzór tartotta vala nyakát a' hóhér fegyvere alá, fel-kiáltana: * *Ennyire bódogtalan-é Rómanus* (ez vala az iffíú neve) *hogy a' Mártýromságnak méltóságát el nem nyerheté!*

Hogy ha teczik ő-néki a' ti szenvedésteekkel dicsóíttetni, és megengedni az ellenségnek hogy az ő gonosz kívánságoknak eleget-tegyenek: bizony bódogok lésztek mind ez életbens-mind a' következőben. Mert † *bódogok kik az emberektől az igazságért üldöztetnek: mert azok-é a' meny-ország. Bódogok lésztek mikor szidalommal illettettek, és üldözést szenvedtek, és hazudván minden gonoszt mondnak*

* Theod. l. 3. c. 16. Nicephor. lib. 10. c. 3.

Sozom. l. 5. c. 16. † Matth. 5. 10, 11, 12.

118 Hittúl-szakadásnak Meg-
ellenetek én érettem. Eőrülltetek és ör-
vendezzetek: mert sok a' ti jutalma-
tok az egekben.

Ha javaitoktól és örökségitek-
től meg-fosztattatok, hidgyetek az
Idvezítő ígéretinek ki azt mond-
gya: Vala-kiel-hadgya * házát, a-
vagy attya-fiait, avagy nénnyeit, a-
vagy attyát, avagy anyját, avagy
feleségét, avagy gyermekit, avagy
mezeit az én nevemért, száz-annyit
véssen érette, és az örök életet örökö-
sül birja. Így a' Sidó hívek példá-
ját követvén † örömmel szenved-
tek a' ti javaitoknak prédálását, mivel
tudgyátok hogy nagyob és maradan-
dó jószágatok vagyon néktek az egek-
ben. Annak-okáért ne vessétek-el azt
a' ti szabados vallás-tételeteket, mely

* Matt. 19. 29. Marc. 10. 29. Luc. 18.

28. † Hebr. 10. 34.

nagy

nagy jutalommal ajándékoztatik-meg. Mert békeséges szívűknek kell ti-néktek lenni, hogy az Isten akarat-tyának engedelmesek-lévén, el-vegyé-tek am az ígéretet. Mert még egy-kevés idő vagyon-hátra, és a' ki el-jő-vendő, el-jő, és nem késik.

Hogy ha a' ti halálotokból-is akar vala-miben dicsőíttetni; bizony akkor kezdetek immár élni; Mert * vala-ki az ő életét el-veszti én érette, meg-találja azt. † Bódogokez időtől fogva kik az 'Urért halnak-meg. 'Ugy vagyon, azt mondgya a' Lélek; hogy nyugodgyanak-meg az ő fáradságok-túl: és az ő cselekedetek követik őket. 'Es mivel e' világon vallást-tóttetek ő róla, azok közzé számlál titeket, kikre szintén oly örököslen tarto-zik a' Meny-ország mint ő-magára.

* Matth. 10. 39. † Apoc. 14. 13.

* A' ki

* A' ki én rólam vallást-tészen az emberek előtt, én-is vallást-tészek arról az én Mennyei Atyám előtt. Így örök életben és bódogságban lakoztok: Mert † a' ki mind végig a' hitben megmarad, idvezül. Akkor szem-látomást eszerekben-vészitek, " hogy e' jelen-való szenvedések, semmi-képpen nem egyenlők a' bennünk meg-jelenendő dicsőséggel.

* Matt. 10. 32. † Matt. 24. 13. " Rom. 8. 18.

E Ö T Ö D I K R E S Z.

Negyedik Erőtség: A' boszúság és kár, mellyet a' Hittúl-szakatt az ő gyermekinek és maradékinak tészen.

MEgyek más igen nagy ártalomra, mely a' Hittúl-szakadásból származik. Te a' ki e' mái napon talám inkább szorgalmaztatol magadtúl

gadtúl hogy-sem-mint mástúl a'
 Christusnak meg-tagadására, im-
 már avagy cselédes-atya anya vag',
 avagy-csak reménséged vagy on a'
 házasfűlés felől. Es immár Istennek
 áldásából avagy szemeiddel nézed
 gyermekidet, avagy reméllesz ma-
 radékokról. Ez így lévén, mikép-
 pen lehetz a' te nyavalyás rayza-
 todhoz oly igen kegyetlen szível,
 hogy oly vétket cselekedgyél, ki-
 ben te-magaddal eggyütt azt-is bé-
 keverjed? Mert nem úgy vagy on
 állapotja a' Hittúl-fzakadásnak,
 mint akar-mi egyéb véteknek. Ha
 a' gyilkosnak bűcsőben-fívó cse-
 csemője vagy on, bizony nem ré-
 szesíti azt az ő gonofságában: ha-
 sonló gyalázattya vagy on a' paráz-
 nának, hasonló egyéb gonosz-té-
 vőknek. Ha pedig te el-esel, te,

mondom, ki házadnak oszlopa vagy, külföldben bizony nem lehet, hanem hogy a' te esetedben ártatlan gyermekid-is el-esnek és eltemettetnek. Mert lassan-lassan bevészik a' gyenge elmék a' tévelygést, és a' te példádából, a' te atyai becsületedtől, a' te oktatásodból indítatván azok-is részesülnek a' baboságban és bálvány-imádásban. Micsoda ez egyéb, hanem az Isten igazságának ítélő-szeki eleiben és a' büntetésre vonni őket? és az örök kárhozatban (a' mint te túled lehet) nyakra-főre taszítani.

Láttam mikor ez-előtt egész testedben ugyan meg-reszkettél, ha a' te kis-ded gyermekskéd újat valamenyire, történetből meg-mecsette, avagy ha arczal a' földre leesvén homlokának bőrit gyengén
meg-

meg-sértette. Micsoda dolog te-
 hat ez, micsoda hirtelen-való vál-
 tozás, micsoda dühőtség, hogy im-
 már nyakon-kötve vondoza őtet
 a Moloc áldozattyára, és az örök-
 ké-való tűznek kínnyára a' gehen-
 nában taszítod? Vala-menyiszer
 régen annak táplálására étel vagy
 ital kévántatott; azt te mindgyárt
 ki-fizogáltattad: de most szánt-
 szándékkal hosz ő reá vég-nélkül-
 való szomjúságot, kiben csak egy
 csep vizet sem találhat kívül
 nyelvét vala-menyire-is meg-
 sebhíthetle. Nem-is szenveded va-
 lla hogy az ő testének takargatására
 ruhája ne lenne; sőt feles öröksé-
 get-is szorgalmatosan keres vala ő
 méki, kívül hőltod után életét táp-
 lálhatná és tengethetné: micsoda
 szeszrel cselekedsz te-hát immár,

hogy azt valóba mezeitelenné, valóba szegénnyé tennéd, a' Christus igazságát róla le-vonnád, a' lelki jóktúl, mellyek egyedül csak az Isten házában, az-az, az igaz Anya-szentegyházban találtnak, meg-fosztanád?

Talám azt mondod, oly igen kegyes az 'Ur, hogy meg-könyörül a' te gyermekiden. De itt halljad az önnön-maga szavait: * *'En vagyok az erős és boszszú-álló Isten, ki meg-büntetem az atyáknak vétkeit a' fiakban harmad és negyed íziglen, azokban kik engemet gyűlölnek.*

Ezekből meg-teczik, hogy a' te eseteddel gyilkosává lélsz a' te gyermekidnek kik immár vadnak, és jövendőben léznek. Annak-okaért mit mondasz és mit felelsz

* *Exod. 20. 5.*

arra

arra am-az utólsó ítéletnek rettenetes napján? Mert meg kell lenni hogy arról Istennek számot adgy, ki a' te gyermekidet úgy-mint zálagát és le-tett kéncsét bízta tereád; meg-parancsolván, hogy azokat kegyes életben nevellyed, és az ő tisztességére, Anyaszentegyházának elő-menetelire, és az önnön idvességekre, az Isten nevének felelmében oktassad. De te el-múltatván hívatalodat, meg-vetvén az Isten parancsolattyát, és gyermekidnek gondgya-viselést hátrahagyván, mindenben ellenkezőt cselekezel. Itt ismét eszemben-jút nékem a' Décins ideje, kiben fok szűlék az ő gyermekeket avagy ö-lőkben viszik avagy kezeknél-fogva vondozzák vala a' bálványok áldozattyára. Mely dologra fel-

Hittúl-szakadásnak Meg-
fohászkodván ama' szent ember,
az ő Püspökjök így szól: * *Hogy a'
vétkes halmozásának semmi béja ne
lenne, a' csecsemők-is az önnön szülé-
jektől avagy vitetnek avagy vondo-
zatnak vala. El-vesztették a' kis-de-
dek, a' mit mindgyárt születéseknek
kezdetiben nyertek vala. Nem ez kis-
dedek mondgyák-é az utolsó ítélet
napján: Mi semmit sem cselekedtünk,
sem az Istennek ételét és italát el-hagy-
ván, nem magunktól siettünk a' pogá-
gányi dögleletességre: mások hitetlen-
sége vesztett minket, a' mi szüléink
váltak gyilkosink. Azok fosztottak-
meg minket az Anyaszentegyház a-
nyaságátúl, azok az Isten atyaságá-
túl, hogy mikor kicsinyek, és gondvi-
seletlenek, és ilyen nagy gonofságban
túdatlanok lévén, mások által közö-*

* Cyprian. de Laps.

sül-

sülnénk a' vétkekben, mások csalárd-sága miatt halnánk-meg-is.

Gondold-meg ezeket elméd-ben, és maradgy-meg a' hitben mellyei Istennek tartozol, ha magadért nem, avagy-csak maradékidért. Szánd-meg a' te gyermekidet, szánd-meg magzatidat. Ne vesd prédára az ő gyenge testecskéjeket, az ő szerelmes lelkecskéjeket, a' te édesleges gyönyörűségidet am-az ordító Oroszlánynak, ki a' nélkül-is alá-s-fel jár hogy azokat bé-nyelje. Távol, távol légyen te tőled ez útalatos és szörnyű kegyetlenség, mellyet hogy te-magad ellen cselekedgyél, soha arra a' te ártatlan csecsemőd okot nem adott. El-távoztassad hogy okot ne adgy annak az utolsó napon elled-való panaszolkodására; el-tá-

Hittúl-szakadásnak Meg-
voztasd hogy az ártatlan iffjúval
Jóseffel im-e' jay szóval ne sirjon
ellened: * *Lopva vitettem-el a' Si-
dók földéről, és itt sem vétettem sem-
mit, kiért én e' tömlőczben vettettet-
ném.*

* Gen. 40. 15.

HATODIK RESZ.

Eötödik Fondamentom: *Az el-
lenségnek büntetése, kinek pártýára
és szakadására mégýen-által a'
Hittúl-szakatt ember.*

Mikor Idvezítónk venné-eszé-
ben hogy nagy fokban hagy-
nák-el őtet, kiknek szemeket az ő
szentséges beszédének világanem
maga fogyatozásából, hanem az
őnnön vakságok miatt meg-ho-
mályosította vala; kérdi az Apo-
stoloktól: * *Avagy ti-is el-akartok-e*

* *Johan. 6. 67, 68.*

menni?

menni? s-ilyen feleletet vészen :
Uram kihez mennénk? O mely szük-
 séges volna, e' feleletet meg-gon-
 dolni és jól meg-fontolni azoknak
 kik most hátra-mennek, és továb-
 a' Christussal nem társalkodnak.
 Merthajól meg-gondolnák ő-ma-
 gokbá,*kihez mennek*, és micsoda tá-
 borban szólnak akkor által, mikor
 a' Christust el-hadgyák; bizõy sem-
 mit abban nem kételkedem, hogy
 házoknál, az-az, az igaz Anyaszent-
 egyházban nem maradnának, mel'
 * *az élő Istennek háza, az igazság-
 nak oszlopa és erősege.*

Ittarról nem szólok, hogy a' Ró-
 maiak ügye kikhez a' Hittúl-szakatt
 ő-magát csatollya, felette-igen-
 rosz, és hogy az ő-tudományok ha-
 mis, tévelygő, és az Isten ígéjével el-

* 1. Tim. 3. 15.

lenkezik; kinek felettéb- való ereje-
is vagyon arra, hogy az ember azt
értvén hivatalyában meg-marad-
na. Azt mondom, ezt most nem
vitatom; mert nyilván-vagyon
hogy a'mostani Hittől-szakadtak
igen jól tudgyák az 'Euangéliomi
vallásnak igaz-vóltát mellyet ők el-
vetnek, azt pedig igen hamisnak
lenni, kihez az elébbi helyében ra-
gazkodnak. Légyen-eleg az 'Anti-
christus pártjának csak külső álla-
pattját tekintelnünk: kihez e'mi-
enk bátorságnak és haszonnak oká-
ért hogy-már, szoktak folya-
modni.

Annak-okáért azok, kikhez az
'Euangéliomnak árulóí pártolnak,
a'Christusnak űldőzői, az Isten igaz-
ságának ellenségi, és az Anyaszent-
egyházzal viszázkodnak; kik nem
csak

csak kívánniák az 'Evangéliomnak igafságát el-óltani, de ahoz hozzá is fogtak, a' Christus tagjainak mind e' mái napig-való üldözésében a' Pogányi kegyetlenséget meg-halladták, sok ezer Ecclésiákat el-vesztettek; és a' mi nagyub el-kezdett dolgokat sok tartományokban rettenetes elő-menetellel még most-is követik. E'-félékhez kóti azért magát a' Hittúl-szakkatt, ítélvén hogy így okoslan visszefel-gondot az ő dolgaira; mert úgy-mond el kell hagyni az 'Evangéliom pártját mely most szörnyű-képpen meg-erőtelenített, és méltán azt kell választani, a' mely ily nagy jó-szerencsével, ennyi győzdelmekkel és diadalmakkal fényeskedik.

De ha igazat kell mondani, fe-

lette-igen cselekedzik ez-
 aránt a' Hittúl-szakatt, és dolgairól
 nem jól szorgalmatoskodik, ma-
 gára, háza-népére és gyermekeire
 igen roszúl visel-gondot. Mert e-
 rős és állandó igazság ez, hogy az
 ellenkezők dolga igen rosz karban
 vagyon, és az igazság ellenséginék
 szintén ajtajok előtt vadnak a' fű-
 lyos büntetések: és hogy ellenben
 meg-könyörül az 'U'r az ő nyomor-
 rodott Anyaszentegyházán, és
 meg-szabadítja azt az ő háborga-
 tói kezéből.

Nem szólok pedig én itt arról a'
 rettenetes ítéletről, kire ez élet u-
 tán mennek az üldözők, sem a' hí-
 veknek am-a' nagy és örökké-való
 meg-szabadulásokról. Mert hol-
 ott a' Hittúl-szakatt a' külső és idő-
 szerint-való állapatra nézve vál-
 toztat-

toztattya-meg vallását; innét elég
lészen azt meg-mutogatni, hogy
az ellenség jó-szerencséje nyomor-
úságos ki-menetellel végefztetik-
el, és hogy el-jő am-az örvendetes
nap, mellyen * *örül a' Jácób, és ör-
vendez az Izrael.* Mely dologra

nem hozunk-elő olyan erőssége-
ket, mellyek a' testnek és érzékeny-
ségnek avagy az emberi-társaság
igazgatásának (a' mely nem egyéb
hanem tisztátalan szemét, hanem
alá-való sepredék, ha azt az igaz
Társaságnak igazgatásával egy-
ben-veted, mellyet nekünk Isten a'
Szent-írásban ad előnkben) sugár-
lásából származnak; hanem oly
fondamentomokat vetünk-fel,
mellyeket a' hazudni nem-tudó I-
sten ő-maga ad szemünk-eleiben

* *Pfal. 14. 7.*

az ő Igéjében; kire ha az Isten-félő olvasó elméjét jól függeszti, talál abban a' meg-mozdúlhatatlan igazságra nagy erősségeket, kikből mindenkor jó és álhataros ítéletet tehet, mind az Anyaszentegyháznak s-mind az ellenség Gyülekezetinek mostani és következendő külső állapotjáról.

Annak-okáért a' Szent-írásnak mennyei igazsága tanít minket arra, hogy az 'Ur az ő véghetetlen bölcsességéből az Anyaszentegyházon kezdi-el, vala-menyiszer az ő ítéletit a' bűnösök ellen akarja ki-on-tani, és hogy minden haragját az Anyaszentegyházról fordítja az ő ellenségire. * *Az 'Urnak házában kezdetik az ítélet; hogy ha először mi rajtunk kezdetik, mi lesz azoknak*

* 1.Pet. 4. 17, 18, 19.

végek

végek kik nem engednek az Isten 'Eu-
angéliomának? 'Esha az igaz-is alig
tartatik-meg, a' hitetlen és a' bűnös hol
maradnak-meg? Annak-okáért azok-
is kik az Istennek akarattjából szen-
vednek vala-mit, a' jó-cselekedetnek
általá tegyék-le az ő lelkeket annak
ugy-mint hívseges teremőjöknek ke-
zében.

'Es azt kívánnya az igazság-is,
hogy boszút-állyon az ő ellensé-
gin, s-ne engedgye azokat virágoz-
ni és mindenkor jó-szerencsében
lenni, és az ő hitetlenségekben, bo-
londságokban, és meg-keménye-
dett gonofságokban élni. * Ne
boszorkodgyál a' gonoszokra, és ne i-
régyledgyél az álnökságnak cseleke-
dőire. Mert mint a' fű hirtelen le-vá-
gattatnak, és mint a' zöld fű meg-asz-

* Ps. 37. 1, 2, 9, 17, 20, 35, 36, 37, 38, 39, 40.

nak.

nak. Ki-vágattatnak a' gonosz-tévők,
 a' kik penig az Urat várják, örökségül
 birják a' földet. Mert az istentelenek-
 nek karjok meg-törettetnek; az iga-
 zakat penig meg-erősíti az 'Ur. El-
 vesznek a' hitetlenek, és az 'Urnak el-
 lenségi mint a' kellemetes bárányok
 meg-emésztetnek, füstben-mennek.
 Láttam a' hitetlent nagy hatalmával,
 és ki-terjedésével mint a' zöldellő bo-
 rostyánt. Az után el-múlték, és imé nem
 vala: Keresém ötet, és nem találtaték.
 Vedd-eszedben a' tökéletes embert, és
 nézd-meg az igazat; mert annak bé-
 kesége léfzen. A' gonosz-tévők penig
 el-vesznek, és a' hitetlenek végre ki-
 vágattatnak. Az 'Ur meg-tartya az
 igazakat, és erősségek ő azoknak mi-
 kor szorongattatnak. Meg-segíti az
 'Ur azokat és meg-szabadítottja; meg-
 szabadítottja őket a' hitetlenektől és
 meg-

meg-tartya őket; mert bíztak ő benne. Másutt-is: * Zöldellenek a' hitetlenek mint a' fű, és virágoznak minden gonosz-tévők, hogy mind örökké ki-vágattassanak: te pedig felséges vagy ő Uram, mind örökké. Mert imé a' te ellenségid, ő Uram, mondom, imé a' te ellenségid el-vesznek; el-széllesztetnek mindenek a' kik álnokságot cselekesznek.

Főképpen pedig bizonyos büntetés következik ő-reájok a' rettenetes kegyetlenségért, mellyel ennyi sok híveken dühösködtek; és a' kivél még ma-is fenekednek az Isten fiai ellen. Mert ez a mivel a' Sz. Lélek fenyegetőzik: † Fegyvert kőszórulnek a' hitetlenek, meg-vonszák az ő íjjokat, hogy a' nyomorúltat és a' szegént meg-ejcsék, és az igazakat

* Psal. 92. 8, 9, 10. † Psal. 37. 14, 15.

meg-

Hittúl-szakadásnak Meg-
meg-öllyék. De az önnön szíveket jár-
ja-által az őfegyverek, és az őíjjok el-
török. 'Esaías által-is így szól: * An-
nyira meg-haragudtam vala az én né-
pemre, hogy meg-rútítanám az én ó-
rökségemet, és azt a' te kezeden ad-
nám: tepenig nem könyörültél ő-rajta,
sőt felette-igen meg-nehezítetted a'
vének terhét. 'Es azt mondottad;
mind örökké aszony leszek: soha az-
okról a' te szívedben nem gondolkod-
tál, és nem emlékeztél-meg annak vé-
géről. Annak-okáért nyomorúság jó
te-reád, kinek eredetét nem tudod, és
keserűség szál te-reád, ki alól fel nem
szabadulhatsz; végezetre pusztítás kö-
vetkezik te-reád a' mellyet nem tudsz.
Zachariás által-is: " Nagy az én
szeretetem Jerusálemhez és a' Sion-
hoz: ismét felette-igen meg-haragud-

* Esa. 46. 6, 7, 11. " Zach. 1. 14, 15.

am a bátorságban-élő gazdag pogányokra. Mert én csak kevesse haragudtam vala meg az én népemre, ök pedig öregbítették a nyomorúságot. És a' Mennyei-látásban így kiált fel-
szóval: * A ki mást fogságra viszen, fogságra vitettetik ő-is: a' ki fegyverrel öl-meg valakit, fegyver miatt kell annak meg-ölettetni. Az ellenségnek ez büntetésével öszve köttetett a' hív-
veknek szabadulások: † mert az igazaknak sorsokon, nem marad-meg a' hitetlenségnek veszeje, hogy az igazak semmi álnokságot ne cselekedgyenek.

Ide-járúl hogy lehetetlen, hogy az Isten fiainak könyörgések, kik a' keresztnék terhe alatt nyögnek, és az ő Attyok előtt bőséges könyvet árasztanak, meg ne halgattassanak:
" fel-kelek immár a' nyomorúltaknak

* Apoc. 13. 10. † Ps. 125. 3. " Ps. 12. 6.

pusz-

Hittúl-szakadásnak Meg-
 pusztításokért, és a' szegényeknek su-
 hajtásokért, azt mondgya az' Ur, és
 meg-szabadítom s-meg-könnyebítem
 őtet. Ezent ígéri azoknak könyör-
 gésekre mikor így szól: " Híy se-
 gétségül engemet a' te nyomrrúságod-
 nak idején, és meg-szabadítlak téged,
 és te engemet dicsőítesz. 'Es végre az
 ő szent és Isten előtt kedves alkot-
 matlankodásokkal végben-viszik
 azt, hogy az ő szabadulások és ké-
 vánságok bé-tellyék. Azt cseleke-
 fzi azért a' mit † am-a' barátságos em-
 ber, ki más alkotmatlankodására fel-
 serkenvén, elégedendő kenyeret ad an-
 nak: és a' mit am-a' * hamis bíró csele-
 kedett, ki meg-győzettervén az özveg-
 aszornynak szünetlen szorgalmazta-
 tásátul meg-szabadíttya azt ellensé-
 gétül: avagy nem szabadíttya-é-meg

^m Ps. 50. 15. † Luc. 11. 5, 6, 7, 8. * Luc. 18. 5, 6, 7.

Isten

ten az ő választottai, kik ő hozzája
rel nappal kiáltanak, noha láttatik a'
szű-állást halláztani?

A' nyomotúltaknak ilyen kő-
nyörgéseket segítik az ő attyok-fi-
inak esedezések-is, mellyeket I-
stenhez naponként fel-bocsátanak,
ígérettek-is vagyon felőle. Mert
mikor parancsollya az 'Ur hogy
gy-másért könyörögjünk *, annak
meg-halgatása-is ugyan akkor ígér-
tetik. " Mert semmi hasznunk a' kő-
nyörgésben nincsen, ha a' meg-halga-
tás felől reménségünk nincsen, azt
mondgya az Isten-felő Salviánus.

Segítik azokat a' lelkeknek kő-
nyörgési-is mellyek az óltár alatt
nyúgofznak, és nag' fel-fzóval kiált-
nak mondván: † Uram ki szent és

* 1. Tim. 2.1. " Salvia. lib. 3. de quib. Dei

† Apoc. 6. 10.

Hittől szakadásának Meg-
igaz vagy, míg nem ítéled-meg és míg
nem állasz-boszút a mi vérünkért azo-
kon kik a földön lakoznak?

Micsodát, hogy tulajdon az I-
sten Fiának közben-járásával-is se-
géttenek, " a ki esedezik-is mi éret-
tünk? 'Es véghetetlenül könnyeb-
bíttenek a' Szent Léleknek köz-
ben-járásával: "' Mert a' mint ké-
vántatnék nem tudgyuk, mit kérjünk:
hanem ő-maga a' Lélek esedezik mi-
érettünk ki-mondhatatlan fohászko-
dásokkal. A ki pedig a' szíveknek
vizsgálója, tudgya mit kívánnyon a'
Lélek; mert Isten-szerint esedezik a'
Szentekért. Az Apostolnak e' sza-
vai méltók kiváltképpen-való ta-
núságra. Mert oly győzhetetlen
erőtséget szolgálatnak mi-né-
künk, mellyel bizonyosok lehe-

" Rom. 8. 34. "' Ibid. 25. 26.

tünk

ünk felőle, hogy minden kétség-
élkül meg-halgattatnak az Isten
ainak könyörgések, midőn azt
érik hogy könyörüllyön az ő né-
én és annak ellenségit szégyeni-
se-meg. Mert hol-ott nem annyi-
a mi könyörgünk mint a' Szent
élek: 'Es mivel ő-maga könyö-
ög mi-bennünk mi-érettünk; s-
gyfzer s-mind egy a' kérő és az a-
undékozó; erre nézve külömben
mmi-képpen nem lehet, hanem-
ogy meg-halgaßon minket az I-
en. Mit csudálad te-hát, ő én
elkem, hogy ő ily kegyelmeslőn
éri magát, az ő véi kívánságának
meg-halgatására? Mert azt termé-
zeti-szerint tartozik bé-telleyesíte-
ni; úgy hogy szintén annyira nem
etheti-meg a' híveknek könyör-
ését, vala-mint a' maga Istenségét
magá-

Hittúl-szakadásnak Megmagátúl el nem veheti, vala-mint magát, hogy így szólyak, nem lehet meg nem halgatni, és az önnön akarattyának ellene-járni.

Ezek azok az álhatatos fondamentomok, kiken az Istennek ítéleri fondáltattak, mellyeket az 'Ur az ő ellenségi ellen mindenkor minden tekintet és személy válogatás nélkül bőségesen ki-ontott. Innen esett hogy a'czet-halak, azaz, e'világi hatalmas Monárchák fejét meg-rontotta ; azoknak szék fel-forgatta, koronájokat le-vette, Királyi-pálczájokat el-tör-delte. Bizonság Faraó, 'Akáb, Sennakérib, 'Antiókus ; bizonság a'három Héródes ; bizonságok az Imperátorok, Nérót mondom, Domitiánust, Maximinust, Déciust, Váleriánust, Aureliánust, Diocletianust,

Maximianust, Maximianust, Gálérius Maximianust, Maxentium, Juliánust, Valentinianust, és többeket; kik mindnyájan büntetéssel fizettek az ő bűnökért, mellyel az Isten Atya szentegyházát üldözik vala.

Ezen dologért egész nemzetségeket is meg-büntetett. Mert kicsoda a' ki nem tudná Jérusálem megsemmisülésének fíralmas ki-menekeit? Kicsoda nem tudgya, mint büntetettek, kicsoda nyomorúságokban estek a' Rómaiak az ő üldözésekért; tudni-illik dög-halálban, éhségben, hadakozásban, a' folyó-vizeknek rend-kivül-való áradásiban, és (a' mi azt szokta követni) a' népeknek reájok rohanásában, mellyek mindeneket alá-szállítottak, hánytak-vetettek? És kicsoda a' ki nem ismeri, hogy volt a' Vandalusoknak,

Gothusoknak, a' Saracénusok birodalmának, a' Magyarok és Longobárdusok hatalmának, és több birodalmaknak, mellyek a' mint-hogy am-az országoknál régibbek és hatalmasbak voltak, úgy az Istennek ellenségi és az Anyaszentegyháznak üldözi voltak?

A' mi nagyub, nem csak az ő ellenséginek személyeken állott-boszu't az 'Ur, hanem azoknak gyermekin, nemzetségin, maradékin is; és azt az ő fenyegetésének igazságából cselekedte, melyben az istentelenek maradékinak el-törlését hirdeti: * Szereti az 'Ur az ítéletet, a' hitetleneknek maradéki ki-vágattatnak. Mert mint-hogy az ő Actyoknak vétkében tárful-adgyák vala magokat, innen lett, hogy

* Psal. 37. 28.

* 42. 31

* az Erős, boszú-álló Isten meg-bűn-
tetné az atyák vétkeit a' fiakban. Az
üldözőknek még rokonságinak és
attyafiainak sem kedvezett. Kik
között Júliánus, a' Hittúl-szakatt
Júliánus annyának bátyja, bélinek
rothadása miatt veszett-el, és a' fér-
gektől elevenen meg-emésztetett,
mellyek ki-vált-képpen szemérem-
testét rágják vala; és oly nagy ereje
völt ez utálatos nyavalyának, hog'
a' ganéjának az ő istentelen száján
kell vala ki-menni. De még a' ke-
gyetlenkedésnek szolgaitúl, a' Ma-
gistrátusoktól és aláb-való bírák-
tól-is, a' mint híják, nem tartóztat-
ta-meg az ő igazságos kezeit. Le-
gyenek példájúl am-a két Hittúl-
szakadtak kik az után üldözőkké-is
lettek, kiknek egyik Kéncs-tartója

* Exod. 20.5.

másik Udvari Kapiránnya vala Júliánusnak; mint ide-fel emlekeztünk rólok.

S-a' miidőnkben-is meg-kóstiták gyakorta az üldözők, menyiben állyon a' Jésus Christus ártatlantagjait üldözni és sentenciázni! Mert hogy a' Királyokat és Fejedelmeket el-halgaflám, kiknek siralmas ki-menetelek még emlekezetben vadnak: nyilván-vagyon az 'Urnak boszú-állása mellyet * Minériuson cselekedett, ki Gallia Országban egy város-béli Tanácsnak Feje vala. Kegyetlenkedik vala ez a' híveken tűzzel és vassal; mikor imé őret az Istennek igazsága úgy meg-csapdosla, hogy a' rettenetes kínok és őrditások között múlték ki e' világból, titkos tűzzel égettetvén, mely az ő testét köldökétül-

Vid. Martyrolog.

fogva

fogva fejének tetejéig meg-emész-
tette vala.

A Más egy Prokátor, ki Párisban
kegyetlenül üldözi vala az' Euangé-
liomot; végre hamisságáért mel-
lyet egy nagy ügyben cselekedett
vala, a' Király büntetésében esik.
Mikor a' tömlőczben tartatnék,
lelke-isméretinek csapdosáfitúl
ősztonóztetvén ezt szokta vala
mondani: *hog y ő Istennek ítéletiből
azért esett e' nyomorúságban, hog y a'
Lutheránusokat üldözte volna; és ta-
núlna ezen, hog y életének hátra-ma-
radott idejében, soha semminehésséget
azok ellen ne cselekednék.* Vala egy
Tanácsbéli Fő ember, ki ez-is az ő
hatalmát és ártalmas ítéletit a' hí-
vek fejére fordította vala. Mikor
halála oráján volna, ez eggyet s-
többet sem mondhat vala az őtet

látogató barátinak : *S-miért kár-
hozatunk és ölünk-meg ennyi sok jó
embereket, kik ilyen nagy buzgoság-
gal könyörögnek az Istennek? Egy né-
mely Franciai Cancellárius-is il-
lyen jeles dologban hogy-már fá-
radozott vala. Végre szívének ke-
gyetlen kínzási kőzött meg-hala,
minek-utánna betegségének min-
den idejét ottan-ottan mélységes
suhajtásokkal töltötte vólna el.
Meg-látogatván őtet egykor egy
Gardinál, ki az akkor nevekedő ül-
dőzésnek fő-mestere vala, fel-szó-
valeztmoodá : *ô Gardinál, te vagy
oka hogy mi valamenyin vagyunk bi-
zonyos és örök kárhozatban esünk!**

Ezekhez hasonló példákkal és
büntetésekkel, mellyeket az 'Ur a-
zok ellen öntött-ki, kik magokat
Egy-házi és szent hivatal-béli em-
berek-

bereknek mondgyák; és a' hadakozó Tiszt-víselőkre sőt még a' földos katonákra-is : azt mondom, rakvák és tellyesek ilyen példákkal azokról irattatott könyvek.

A hivatal kívül-való és a' kőtségnek sepredékiből álló emberekse maradtak büntetetlen az ő dühosségekért, kik a' hívek ellen bolondul kegyetlenkednek vala. Mely dolognak tekintetes példái nagy fokban Galliában a' Lugdunomi kőségközzül, kik ezer öt-száz hetven-két esztendőben kegyetlen és szentség-törő kezeket vetették vala a' hívekre, és azokat nagy részre meg-is ólték vala. Mert ezekre a' hóhérokra annyira nehezedett vala az Istennek boszszú-állása, hogy a' harmincz-hármon kívül a' többi is fok-féle szerencsétlenségeken

azon halálnak és büntetésnek nemével veszték-el, mellyel a' híveket meg-ölték vala. Azok kik a' híveket a' váras mellett-folyó vizben fojtották vala meg, vizben veszték: kik fegyverrel ölték, fegyver miatt veszték; kik golyóbisokkal lövöldözték-meg az ártatlano-kat, hasonló-képpen vesztették-el a' magok életét-is: a' kik fel-aggatván ölték őket, azok-is kótélen fázadtak-meg: és az ő útálatos életeket tellyességgel hasonló-képpen végezték-el mint régenten az Ægyiptom-béliek, kik mivel az Izraeliták apró gyermekit vizben ölik vala, ők-is a' veres tengerben merítettének. Azon-képpen más akar-mi karban és állapotban-lévő üldözők-is, az Istennek boszú-álló igazságátúl hasonló tromf-ütéssel
bün-

büntettek-meg. Micsoda egyéb,
hanem a' mivel az idéb-fellyeb em-
lített helyen a' szent Lélek fenyő-
getőzik: * *'A ki mászt fogságra-vi-
szen, fogságra-vitetik az-is: ha ki
fegyverrel öl-meg vala-kit, fegyver
miatt kell annak meg-halni?*

Ez azért vége, ez léfzen koroná-
ja az ellenség jó-szerencsájének.
'Es hogy vala-ki azt nem mondgya itt
ellenem: semmi ilyen veszede-
lem mostazokra nem következik;
vala-mi e'féle dolog csak nem-is
látzik most, vagyon hatalmok, va-
gyon azoknak okosságok, mellyel
meg-előzhetik és el-távoztathat-
tyák azokat a' nyomorúságokat
kikben mások estek. Ez né-talám
helyes volna, ha Istennel nem vol-
na nekik dolgok, a' ki *mi-helyen fel-*

* Apoc. 13. 10.

kél, el-ozslattnak † az ő ellenségei, és el-futnak az ő tekinteti elől a' kik gyűlölik őtet. Mi-képpen a' fűst el-ozslattatik, úgy ozslatod-el azokat; és mint a' viasz meg-olvad a' tűz miatt, a' képpen vésznek-el a' hitetlenek az Istennek tekinteti-elől. Így bizony kicsiny dolog az Isten ellenségének hatalma, tudni-illik mint a' szélnek bocsáttatott fűst, es a' tűzben vettetett viasz.

Es mivel azok az Anyaszentegyháznak ostromlásában gyönyörködnek, a' miatt leszen hogy semmiképpen őket meg nem óalmazhattya az ő hatalmok: mert az Isten

* mint egy nehéz követ úgy vetette Jérusálemet minden népeknek; valakik azt el-rontani igyekeznek, tellyeséggel meg-szakadnak beléje. Az ő

† Psal. 68. 1, 2. * Zach. 12. 3.

okof-

okofságok és ravaszságok sem ótal-
mazhattya pedig őket; mert az a'
bolond gyűlőség mellyel az Anya-
szentegyházat gyűlölik, minden
okofságokat el-vészi azoknak. Mert
* *Jerusalem minden körül-való né-
peknek részegítő pohár.* Ha pedig
mődaná vala-ki hogy semmi ilyen
dolog nélkül s-efzközök sincse-
nek arra; az ellen bizony azt kell
mondani, hogy tellyességgel vad-
nak az 'Urnak a' cselekedetre-tar-
tozó eszközei és módgyai, még ak-
kor-is mikor semmi a'-féle dolog-
nak ábrázattya sem láttatik. Ez
egész dolog vala-mit most lácz, és
akar-mi szerencsétlenségek és há-
boruságok legyenek-is, kiktől az
emberek közönségesen ennyire
rettegnek, nem emberek-é, hanem

* Zachar. 12. 2.

Istennek munkája. Meg kell ezt végre az egész világnak vallani.

* Legyetek-veszteg csak, és lássátok-meg az 'Urnak szabadítását. Az 'Ur hadakozik ti-érettetek, ti legyetek vesztegségben.

De tudom mely nagy ez-aránt a' mi békételenségünknek mértékletlensége. Mert halladék-nélkül kívánnók azt a' napot látni melyen az 'Ur boszút-áll az ő ellenségin, és az Anyaszentegyház békeségét meg-adgya. De külömbet kíván az 'Urnak igazsága, bölcsesége, és változhatatlansága; és az Anyaszentegyház állapotja-is, a' mely felette-igen szűkölködik az ő atyai sújtólása nélkül. Mert hogy semmit se szóllyak a' vétkekről és gonofságokról mellyek azok kő-

* Exod. 14. 13. 14.

zött

zött uralkodnak kiker még az üldözésnek háborúja nem illetett; hanem csak azokról-való beszédemben maradgyak-meg, kik immár annyira kereszta alá vettettek, hogy avagy éppen minden-felől, avagy csakrész-szerint az ellenségnek kórmei között vadnak; ezek között mondom, hányat gondolsz lenni, kik annyira meg-útálták az Istenígét, hogy az 'Euangéliomnak igazságátúl szívekben immár el-szakadtak? S-nóha a'kegyes életnek színét szépen mutogattyák, szívekkel mindazáltal idegenek ahoz, és az Istennek igazságát s-az órdóg hazugságát egyenlő-képpen becsúlik, készek-lévén ha az alkotmányhoz hozza az 'Euangéliomtól el-búcsúzni, és a'Pápiistákhoz átal-menni.

A' Hittúl-szakadásnak e' titkos febét, az üldözésnek keménysége által akarja Isten ki-fejtegetni és világosságra hozni, mint az ő ígében jelengeti; úgy hogy azok a' kép-mutatók az üldözéstől igazgattatván, Istennek igaz ítéletiből nyilvánosságosan és mindenek szemeláttára szakadgyanak-el az 'Fuangeliomnak vallásától. Ez a' mit Urunk a' mag-verő példájában előnkben-ád: * *A' melymag a' kösziklák között ésfik, ez az, a' ki hallja az ígét, és azt mindgyárt örömmel vészti; nincsen pedig magában gyökere, hanem csak ideig-való: és az íge miatt-való nyomorgatások avagy üldözések fel-támadván, azonnal megbotránkozik, az-az, mint Szent Lukács mondgya, † el-pártol. E' szók-*

* Matth. 13. Marc. 4. † Luc. 8. 13.

ban

ban két dolog mutattatik-meg:
először, hogy a' kiknek ő-magok-
 ban gyökerezések nincsen, végre
 el-pártolnak az igazságnak vallásá-
 túl: *másodszor*, hogy azok, az üldő-
 zéseknek idején pártolnak-el.

De kicsoda mi-közzülünk, ki
 szeméivel nem látná, kezeivel nem
 tapasztalná, javaitúl avagy hazájá-
 túl-való meg-fosztatásával nem
 kóstitná, hogy az Istennek Anya-
 szentegyháza e' mái-napon rette-
 netes üldözést szenved kivált-kép-
 pen Német-országban, és hogy azt
 az' Antichristus kedve-szerint nyo-
 morgattya, pusztította, prédállya?
 Ellenben kicsoda nem tudná, hogy
 azokon-kivül kik immár nyilván-
 sággal el-szakadtak az Anyaszent-
 egyháztúl, vadnak ollyak-is nagy
 fokban, kik annyira semminek-tar-
 zyak

tyák az Isten igazságának meg-be-
csúlhatetlen kéncsét, hogy immár
kétség nélkül alattombá és szívek-
ben attúl el-pártoltak? Sőt vadnak
kik oly bolondságot avagy inkább
gonofságot cselekefsznek, hogy a'
Pápa tévelygést nyilván fellyeb-
merik becsúlni az 'Evangéliomi
tudománynál; és a' mi nagyub,
gyakorta vágyakoznak a' Pápista-
ságra, és abban mind magokat s-
mind nyavalyás gyermekjeket ké-
vánságok-szerint bé-ejtik. 'Ugy
szólok a' mint a' dolog vagyon, és
a' mit, ô nagy kár, a' szemmel-lá-
tott példákból bőven tanúltunk.

'Es ez, azt mondom, ez a' mi az.
Istennek szegétségét meg-tartóz-
tattya és kéfedelmezteri; ez egy-
ik a' fő okok között, kikért minket az
'Ur még vala-mi ideig az ellenség
igája

igája és nyomorgatása alatt akar tartani. Kire nézvenem csuda, ha az üldözők büntetését-is hallasztya. Mert hol-ott a' mint szinten oly igaz-mondó mikor fenyeget, vala-mely igaz-tévő mikor ítél; bizony a' féle kép-mutatókat-is a' magok tulajdon akarattyokra akar hagyni, és meg-engedi hogy a' késértetnek idején tellyességgel elpártollyanak, és kóstitollyák-meg mi légyen a' Pápistaság, és hogy részegüllyenek-meg annak a' pohárnak borátúl, mely a' nagyparáznának job-kezeiben vagyon.

Továbbá Istennek azon ígéje, kiből meg-tanúlhattyuk hogy a' mostani üldőzés még vala-mi ideig fog tartani, bőséges tanúságokat, és nyilván-való jeleket, és sok példákat-is ad-előnkben, kiknek fzelemlé-

szemléléséből eszünkben-vehet-
 tyük, hogy mikor az'Ur az ő házá-
 ban alá s-fel jár és azt látogattya,
 haraggal jő-é az ő cselédgyéhez a-
 vagy kegyelemmel. Abból azért
 ítéletet-tehet a' hívó ember az A-
 nyaszentegyház ostromozásának i-
 dejéről; nem am-a' meg-határo-
 zott és el-rendelt időről (mert az
 csak Istennél vagy on tudva;) de
 úgy ítélhet mindazáltal felőle,
 hogy eszében-veheti, ha közel va-
 gyon-é mi-hozzánk avagy távol az
 'Urnak kegyelme és segítsége, és ha
 csapásokkal fenyegeti-é tovább-is
 az ő népét, avagy engedelmes és ir-
 galmas orczával akar ő hozzá-for-
 dúltni.

Ezekre a' bizonyságokra és je-
 gyekre nézvén am-a' szentember,
 és látván hogy Décius Imperátor

az ő

ő kegyetlenségének idegét fel-
 anta, meg-jövendőlte hogy kő-
 -vagyon a' Tyrannusnak bűn-
 -ése és el-közelít az Anyaszent-
 yháznak szabadulása; a' mint ke-
 es űdő múlva meg-is lett: * Bi-
 nyosok-vagyunk abban, ugymond,
 hiszük, hogy nem marad büntetet-
 -vala-mit szenvedünk, és vala-mi-
 -nag yub az üldözésnek terhe, an-
 -ligróságosb és súlyosabb lesz az ül-
 -ésért-való boszú-állás. 'Es soha-
 -n támad úgy fel mi-reánk a' hitetle-
 -k gonofsága, hogy azt mindig járást
 -m követné az Istennek boszú-állása.
 -r a' régi példákat ne tudnók-is, és az
 -ent-tisztelőkért gyakorta esett bűn-
 -ésekét senkitül ne hallanók-is, elég a'
 -ostan-lelt dolognak bizonyosága,
 -ggy ily gyorsasággal, és ez gyorsaság-

* Cyprian. contra Demetrian.

ban

ban ily nagy ótalmunk következők, Királyoknak romlásokból, KENCSEB-
NEK EL-VESZTESEBŐL, a' t-
tézekben esett károkból, táborokna-
meg-kissebbedéséből. Ne-is véllye e-
vala-kiesetnek, se történetnek ne it-
lye, hol-ott immár régen hirdette s-
dikállotta az 'Írás: Add 'én-nékem
boszszú-állást, 'én meg-fizetem, a'
mondgya az 'U'r. 'Es ísmét intést-tes-
a' Szent Lélek és azt mondotta: A
mondgyad; boszszút-állok az 'én ellen-
ségemen; hanem várjad az Urat, hog-
te-néked segitséggel legyen.

Annak-okáért hogy a' dolog-
mennye, vala-míg az ellensé-
mindeneket okosán és esze-
cselekedik, és a' míg az Isten népo-
vel tűrhető-képpen bánik, és min-
den ő mérgét ki nem önti, és Faraos-
val a' téglákat meg nem kettőztet-
és 23

mikor még a' bódogságának te-
 re nem hágott; más részről is
 mikor a' világosságnak fiai
 viselik magokat, hog' nyilván-
 ven hogy eszeztül tellyességgel
 fosztattak, és Istennek igaz
 szíveiből meg-vakítottak; mikor
 szegénységre sem jutottak, és
 szolgálatnak s-nyomorúságnak
 alatt színtén el nem fárad-
 t; és a' mikor még csak egy-ne-
 nyan mutatták-ki kép-mutató-
 tokat a' Hittől-fzakadás által:
 or tanít minket az Istennek ígé-
 réleket-tenni arról, hogy az Isten
 sagjának tüze mely az Anyszent-
 ház ellen fel-lobbant, még so-
 g fog égni.

De mi-helyen az ő ellenséginek
 tetéséhez nyúl, és az ő Izraelén
 meg-könyörülni; akkor vak-
 sággal

sággal veri-meg az ő ellenségét, azt cselekeszi, hogy a' viselkedés dolgokban nagy vétkeket tegyenek. 'Ugy meg-keményíti azokat, hogy az ő meg-maradásokra tartottzó eszközöket semminek-tarcsállás és a' békeségről szóló Mosest meg se hallják; és a' mikor bódogulni kezdenének, csendeslén uralkodhassanak, fenyesslén és nagy méltósággal győződelmeskedhennélén mind ezeket meg-vessék: kiből következik, hogy mikor szünetlő gerjedezéssel tovább-menni és mindent el-nyelni akarnak, ismét szünetlencsét próbálnak, és mindegy nyertgyőződelmeket veszedelenné benéjtik. 'A bódogságnak szintén tetejére-is helyhezteti őket, hogy annál nagyub veszedelemmel vesztessenek a' földre. Mert tellyességgel

gel egygyütt-jár e' kettő, tudni-illik
szellenségnek virágozó szerencsé-
je, és annak romlása, és a' verem
mellyet az 'Ur azon-közben készít
ő néki. Innen vagy on hogy Dávid
a' híveknek leg-nyomorúságosab
idejeket (mellyek akkor szoktak
lenni mikor az üldözők nagy jó
szerencsében vadnak) őszve-köti
sa' hitetlenek vermével: * Bódog fér-
fi, ô Uram, a' kit te meg-dorgálsz, és
a' kit a' te törvényedre tanítasz; hogy
csendességet szerezz ô néki a' háboru-
ságnak idején, míg azonban a' hitetlen-
nek el-készítetik a' verem. Míg az ô
ítéletit igazsággal bé-telYESíti, mellyet
követnek mindnyájan kik igazságban
járnak.

Azt-is meg-engedi az 'Ur hogy
kevélységgel fel-fuvalkodgyanak;

* Psal. 94. 12, 13, 15.

† Köve-

* Követe pedig a' fel-fuvalkodság a' veszedelemnek, és a' szívnek kevélysége elől-véshi a' romlást. Meg-engedi hogy a' mikor büntetésekhez közelítnek, tellyeséggel vég-képpen dühösködgyenek az Anyaszent-egyház ellen; nem külömben miképpen láttjuk hogy azok, kik latort cselekedetekért tartatnak romlóczben, dühösködnek büntetéseknek oráján. Mert micsodák egyebek az üldözök, hanem gonosztévők, hanem rabok, kiket az Istennek igazsága fogva-tart a' büntetésre? Annak-felette vizsgálódásnak lelkét-is bocsát ő közikben, ki halálos veszekedéseket híngetet közzéjek kinek-kinek a' maga hasznáért. Estitkos módokkal azt cselekeszi az 'Ur, hogy a' Mádiániták egy-

* Prov. 16. 18.

más

más között meg-hasonlván egymáson hatalmaskodgynak, és a' Persák a' Babylon-béliek ellen hadakozzanak.

'Es a' mikor ki akarja 'Ægyiptomból az ő népét hozni; akkor csapdossá-meg 'Ægyiptomot, mely noha magában nyilván-való büntetés, mindazáltal csak elől-járója a' nagyub büntetéseknek. Mert az által felel hozzájuk, melyben parancsolja hogy a' rettenetes ítélőszék eleiben állani, és a' halálnak elkerülhetetlen sententiáját meghallani kényszerítessenek.

Mikor az ő ellenségi ellen hadat készít, akkor még az éltető-állatok is kényszerítetnek hadakozni az ő zászlója alatt; kiből lészzen, hogy
* a' földnek fundamentomi-is el-

* *Vide historiā horrendi terræmotus quæ Italiā anno superiore 1627. afflixit.* H RO:

romolnak: hog' am- az útálatos tartomány mely az 'Antichristusnak ereje és ülő-széki, rettenetessen meg-reszket a' seregeknek am-a nagy Istenének tekinteti előtt, ki az ő boszú-állását el-készíti; és hogy mikor az önnön-magára dűl, sok ezer emberekkel együtt egész kerített és mező-várafokat borít-el.

Más felől az ő csűrit szorgalmatossan tisztogattya, a' polyvát a' gabonátúl el-választva, es azt cselekeszi, hog' az ő Anyaszentegyházának testében-lévő meg-poshat genyetséget, az-az, a' Hittúl-szakadtaknak kép-mutató fokaságát bőségesen ki-vefle: ellenben penig ily kegyelmesen cselekeszik a' hívekkel, hogy ő hozzá tőkéletes alázatossággal jobban-jobban meg-térjenek, és az ő atyai fanyargatási által az álhatatossá-

toságban, hitben, reménségben, szereteten, békeséges-tűrésben napról-napra nevedgyenek.

Mikor az Isten-félő lélek e' jegyeket, e' bizonyságokat, és az Isteni gond-viselésnek munkáit meg-tapasztallja, biztonnyal mődhattya, hogy meg-hanyatlik az ellenségnek jó-szerencséje, ellenben pedig el-közelít lassan-lassá az 'U'r könyörületeséginek ideje. Ez az *a' fige-fa*, * *kiről meg-isméri az el-közelítő nyári időt*. Így ezt mondgya Dáviddal: † *Egy-kevés idő múlva sohol nem találhatik a' hitetlen: és mikor az ő helyét keresed, sohol sem találod: Feneke-dik a' hitetlen az igaz ellen, fogait csikorgattya ő ellene*. De az 'U'r neveti őtet, mert látja hogy el-közelít annak ideje.

* Matt. 24. 32. † Psal. 37. 10, 12, 13.

Mivel ilyen az ellenség bódog-
ságának természeti: Kicsoda vól-
na te-hát oly bolond mi közöt-
tünk, hogy azoknak pártokra ha-
jólna és az 'Euangéliomotháta-me-
géverné? Meg-vallom, nagy bó-
dogságban vadnak most, és a val-
akaratyok szerínt gonoszúl-élnek,
némellyeket le-vernek, némellye-
ket a' mint ő-nékik teczik fel-ma-
gasztalnak. De távol-légyen hogy
attúl meg-engednők csalattatni a'
mi szemcinket, hogy eszünkben ne
vennők azt nem egyébként semmi-
nek lenni, hanem csak latrok já-
tékjának, kik hogy a' tömlőczben-
lévő únalmokat meg-csallyák, Fe-
jedelmeket téfsznek, Tiszteket osz-
togatnak, míg a' Bíró ő ellenek a'
halálos sententiát ki-mondgya és
őket meg-öleti. Hamar el-futó ál-
oöl

az ilyen bódogság; és játék-néző hely, melyben im-eza' Király képét viseli, a' ki, mi-helyen a' játéknak vége leszén, vissza-mégyen az ő alá-
való hivatallyára, és az ő gazdájá-
túl őklözéseket és nyakon-csapáso-
kat vészén-fel. Hogy el-halgassam
az ő félelmeket, rettegeéseket, szor-
galmatoskodásokat, iétségeket,
gyanúságokat, kételkedéseknék
ősztonózésit, és szívóknek nya-
valyáin kívül, testeknek fájdalmit
és tickos büntetésit-is, mellyek az ő
hazug bódogságokat meg-zavar-
ják és fel-forgattyák.

Távol-légyen azért mi-túlunk,
hogy, bátorságban akarván ma-
radni az üldözések háborúi ellen,
az esztelen úton-jarót követnők, ki
hog' az első meg ne ásztafla, olly rő-
ladozott házban mégyen-bé, a' ki

le-dőlvén magát-is oda őli! Tá-
 vól-légyen, hogy, el-akarván kerül-
 a' Mennyei Atyánknak ostromozá-
 sát, a' bolond és vásott gyermekeket
 követnők, a' ki, hogy az ő attyának
 fenyegető veszéjétől magát meg-
 óhassa, az erdőre fút és a' latrok
 barlangjában mégyen, kiknek mi-
 nek-utánna tárláságokban adgya-
 magát, végre azokkal egygyütt meg-
 is fogadtatik, s-kerékben-is törtet-
 tetik. Azt mondom, távol-legyen
 mi-tőlünk e' gonofság! sőt inkább
 maradgyunk-meg a' mi atyánk há-
 zában, és szenvedgyűk békeséges
 lélekkel az ő ostromozását, az ő csa-
 pást vegyűk-fel, mellyek szintén
 úgy szeretetinek-is bizōysági szok-
 tak lenni, mint haragjának. 'Ugy-
 lészen hogy okossan viselűnk gon-
 dot idvességűnkre, és a' mi men-

nyei örökségünket el-veszük; nem különben mint a' cselédes ember fiának dolga szokott történni, ki minek-utánna az ő attyának sújtolásit békével szenvedre, nem csak okos és jámbor leszzen benne, hanem az egész ház-népnek is öröksévé és urává tétetik

De ti kik Atyátok házáat el-hagytátok, és Babylonba mérenetek, meg-emlekezzetek az' Ur intéséről, és a' fenyegetésekről mellyek a' Római székre tartoznak: * *Fussatok-ki abból én népem, hogy ne részesüllyetek annak bűneiben, és az ő csapásiból részt ne vegyetek. Mert az ő sokságos bűnei az égig hatnak-fel, és az Isten meg-emlekezett az ő hamisságának cselekedetiről. Egy napon jönnek-el az ő csapási, a' halál, és síralom, és éhseg;*

* Apoc. 18. 4, 5, 8.

Hittúl-szakadásnak Meg-
 és tűzzel meg-égettetik, mert-erős az
 'Ur Isten, a' ki kárhoztattya őket: Cse-
 lekedgye-meg az Isten, hogy e' bün-
 tetést és veszedelmet tulajdon mi-
 szemeinkkel láthassuk! Ugy-légyen!

H E T E D I K R E S Z.

Hatodik Fondamentom: Ez élet-
 nek rövid és nyavalyás volta.

V Ala-menyiszer tégedet avagy
 e' világ avagy a' test szorgalmaz-
 tatnak, és a' Hittúl-szakadásra akar-
 nak hajtani; nosza szály te-magad-
 ban, és gondold-meg ez élernek
 mind rövid-vóltát s-mind nyava-
 lyátságát, a' kinek kívánságával és
 szeretettel adgyák te-néked taná-
 csú azok a' rosz tanács-adók, hogy
 ilyen vétekről gondolkodgyála' te
 szívedben. Fszedben-vészed * *hogy*

* Psal. 90. 5, 6, 9.

az emberek olyanok mint az álom;
váltakozók mint a reggeli fű: Amely reg-
gel virágzik és nevededik, estvére meg-
asz és le-váogatik. Mert minden mi
napjaink a te haragod miatt el-múl-
nak, a' mi esztendeink mint a' mondott-
szó el-végeztetnek.

Ha iffiú vagy; a' holnapi napról,
sőt csak a' közeleb-való szem-pil-
lantásról-is bizontalan vagy. Ha
vén vagy; azon a' bizontalanságon
kívül, mely te-néked az iffiúsággal
köz, egyedül-csak abban vagy csal-
hatatlanúl bizonyos, hogy tudod a'
te hátra-máradott napjaidat igen
keveseknek lenni, mivel a' te futá-
sodnak czéllýához szintén közel
jutottál. Akar-ki légy pënig, bi-
zony olyan a' te életednek állapat-
tya, hogy annak csak jelen-való szé-
pillantását tudod; mert a' mi vólt

az immár nem lehet, s-a' mi jöven-
dő még nincsen. 'Es így a' halálnak
hatalmában vagy, úgy hogy meg-
nyomvaszthat tégedet szintén a'
mikor nem félnél-is tőle.

De bátor légyen úgy, hogy te-
fok esztendeig-való életedről bi-
zonyos lehess; micsoda az, kérlek
ha az örökké-valósággal egyben-
veted, a' mely a' mint-hogy ez élet
után következik, úgy abban az em-
ber avagy örökké bódog avagy ó-
rökké nyavalyás lészzen?

Kihez járúl, hogy ez élet nem
egyéb, hanem kezdetitúl-fogva
mind végéig a' szűnetlen nyomo-
ruságoknak végetlen fanalából
szótt vászon: * *A mileg-kedvesseb-*
is a' mi esztendeinkben, munka és fáj-
dalom az. Vala-mi az, mind héjá-

* *Psal. 90. 10.*

ban-

ban-valóság, és a' Prédikátorságról-írott könyvnek (mely Istenes könyv ez!) mint-egy világosító magyarázója. Innen mondgya Jób:

* *Az aszonyi-állattúl születtetett ember, rövid életű, minden napjaiban sok háborúságokat szenved, s mint a' virág mi-helyen nevededik, ki-vágattatik, és el-múlik mint az árnyék, és meg nem marad.* És Jábób Pátriárka mikor száz és harmincz esztendőt ért volna: † *Keveseknek és gonoszoknak mondgya az ő életének esztendeit.*

Hogy ha azért azok az alkalmatlan és veszedelmes szorgalmaztatások verdefik a' te elmédet és fűleidet: verd-víszá azokat im-ez elmélkedéssel, és e' szent boszondástúl indíttatván felelye'-képpen: Micsodát? avagy oly veszett bo-

* Job. 14. 1, 2. † Gen. 47. 9.

280 Hittől szakadásnak Meg-
londnak ítélsz-é engemet, hogy az
Euangéliomnak vallásától el-sza-
kadgyak? Semmi-képpen nem sza-
kadok; mert ha attól el-pártolha-
tok, bizony meg-is halhatok; és ha
* az Istent az életnek két-fejét el-
hagyhatom, az élet-is el-hagyhat
engemet. Avagy oly el-veteme-
dett semmire-kellő vagyok-é én,
hogy e' nyavalyás és rövid életnek
hátra-való részecskéjének kíván-
ságától meg-győzettetvén oly vét-
ket cselekedgyem, mellyért ez élet
után örökké-való nyomorúsággal
kellene fizetnem?

Távol, távol-légyen az én tőlem.
Mert felette igen kicsiny egyenlő-
ség vagyon, ez életnek rövidsége és
az örökké-valóság között: ô mely
hosszú időkre terjed az örökké-va-

* Psal. 36. 10.

lóság!

Jóság! ô el-viselhetetlen nyomorúság, mely vég-nélkül és közbenvetés nélkül-való! Távol járjanak én tőlem e' veszedelmes sugarlások. Jób, egy szem-pillantásig avagy kevés ideig bódogtalannak láttatnom, hogy-sem-mint örök-ké nyavalyásnak lennem.

Ha történnék hogy a' Christus-ért életemtől meg-fosztattatnám: semmi úy dolgot sem kárt nem vallok. Mert micsoda úyságot szenvedne ebben a' dologban az, a' kinek a'-nélkül-is meg kell halni? Avagy nem jób-é meg-halni a' jó ügyert hogy-sem-mint a' gonoszért? és a' Christusért, hogy-sem-mint a' vétekért * *kinek sóldgya a' halál?* Ha az 'Euangéliom igaságáért halok-meg, meg-változtatom

* Rom. 6. 23.

H 7

a' ha-

a' hálálnak természetit; mikor azt a' rút büntetésből, mellyel a' természetnek törvényéből mindenek tartoznak, dicsőséges harczra fordítom. 'Es kérlek, micsoda kártvallok avagy mit vesztek akkor? Mert bizonyos hogy a' halál nem végem hanem életemnek kezdeti énnékem, melyben örökké-való és végetlen bódogságban élek. Mert bizonynal el-hittem hogy az én Meg-tartóm vallást téssen én rólam az ő mennyei Attya előtt, ha én-is ő róla vallást tésszek az emberek előtt; és hogy az én életemnek meg-nyerése annak el-vesztésében helyheztetett.

NYOLCZADIK RESZ.

Hetedik fundamentom: *A lelki-
isméretnek kínzása.*

Vége-

VEgezetre gondold-meg azt a nyomorúságos állapotot, mel-
bē a' te lelked-isméretit ejted. E' vilá-
gō semminek kedvesbnek, semmi-
nek drágalátosbna^k nem kell len-
ni a' lelki-isméretnek békeségénél,
és az elmének csendeségénél: mi-
képpē ellenben a' nyomorúságnak
tetézeti és halmozása, a' lelki-ismé-
retnek győtre^lmit érzeni. Sēki nin-
csen a' ki nyomorú^ltnak nem mō-
daná a' gonosz-tévő embert, ki mel-
lett oldalúl avag' háta-meger vagyō
a' hóhēr. Menyivel nyomorú^ltab
az, kinek az szintén kebelében fek-
szik! Am-attúl el-fzakadhat a' kínzó,
desoha nē ettúl, a' kinek belső tagja-
iban vagyon. Kitúl vagyon az-is,
hogy e' bódogtalan ember min-
denkor csigáztatik. Ha vala-hogy
ördōgi mesterséggel meg-tenne,
hogy

hogy az a' nyavalyás ember a' csigázásnak idején el-alúnnék-is; jelen-vagyon ottam-a' kínozó, és készen tartya az ósztônözéseket kikkel ki-űsse szeméből az álmod. * A' mely hóhérok Blándinát az álhatatosságnak am-a' ritka példáját kínozzák vala, el-fáradnak vala a' kegyetlen munka miatt, és hogy erejek-is el-fogyna, magok meg-vallyák vala. De más ennek állapotya: mert mentúl munkáslabban csigázza a' bűnőst, annál inkább nevedik ereje; kibőllészen, hogy gyakorta a' félelemből mint-egy lajtorjáról szintén a' kétségbenesésnek mélységében taszítja nyakra-főre a' nyomorúlt embert.

Tudni-illik ilyen jeles koronát szerez magának a' Hittúl-szakatt:

* *Euseb. lib. 5. c. 1.*

Mert

Mert lelki-isméretitül meg-győzertetvén jól tudgya, hogy az a' vallás kitül ő búcsúját vette idvességes és igaz; hol-ottegyedül csak az taníttya igazán meg-ismérni az Istent, és a'kit el-bocsátott a' Jésus Christust, az idvességes bizodalmat egyedül abban helyheztetni, és őtet az ő akarattyának parancsolattya-szerint szolgálni és tisztelni, mely csak az egy szent-írásban nyilatkoztatott-ki. Ez vallásnak ő nyilvánellene-mondott, azt hazugsággal és hamissággal vádolta; az 'Antichristusnak istentelen találmányit penig, tulajdon a' Christus igazságának lenni nyilvánóságos vallásával állatta, s-még most-is állattya. Mind ezeket ő a' maga lelki-isméreti ellen cselekedte, a' mely szükséges hogy ez után ő-néki ellensé-

Hittúl-szakadásnak Meg-
lensége és üldözője legyen.

Fz az, a' ki ő neki bőséggel eleiben-adgya, mely sok-képpen bántotta-meg Istent az ő esetivel. Hogy ha e' bódogtalan ember magát-vonogatni, magának hízelkedni, és vétkét kißebbíteni akarná: jelen-vagyon a' lelki-isméret, bizonyít ő ellene, és végre az ő ítéletivel kárhoztattya-is, eleiben-adván néki az Istennek rettenetes ítéletit és az örök tüzet. Hogy egy szóval megmondgyam, egyszers-mind peresis, bizonyság-is, bíró-is lesz az; és semmit egyebet szorgalmatosan nem keres, hanem ennek gyálázattját és szégyen-vallását.

S-még penig oly igen alkalmatlankodik nyavalyáson, hogy soha attúl bátorsága nem lehet. Ha jár, eszében-juttattya mely hitetlenül szókött-

szókött-által az 'Antichristustábo-
rába. Ha észik, szemére-hánnya
néki mely rútúl okádtá-ki az ő lel-
kének eledelét. Ha ágyában ha-
nyatt fekszik; a' sárt mutogatya
néki kiben ő fetreng. Ha pedig a-
luszik, gyakorta hirtelenséggel fel-
serkenti őtet, és az ordító Orosz-
lánynak ábrázattyával rettentí,
kinek ordítása és kőrmei közzé ej-
tette ő-magát vigyázatlansága mi-
att. Végezetre ha fel-kél eleiben-
veti az ő rettenetes esetinek em-
lekezetit.

Ki-vált-képpen pedig mikor be-
tegségben avagy más nyomorú-
ságban esik; lafsú szóval és mint-
egy füleiben-sugva így szól néki:
*Ez, a' te Hittúl-szakadásodért esett te-
rajtad.* 'Es fő-képpen mikor a' sár-
ga halál az ő ajtaja előtt áll, és őtet
mint-

mint-egy vastag poroszló nyakon-
kötve vondozza am-a' rettenetes
ítélő-szék eleiben; akkor immár
minden erejét, minden szorgalma-
toságát e' bódogtalan ember ellen
fordíttya, igen segítvén őtet a' Sá-
tán-is. Ha mikor az Istennek akar
könyörögni, akkor őtet erő-szak-
kal is hátra-veri, és ezt mondgya,
*Oly igen szemtelen vagy-é te, hog y azt
mered segítségül-híjni, a' kit meg-ta-
gadtál?* Ha mikor az Isten ígéből
akarja magát vigasztalni; akkor mu-
tató-újjával mutattya néki am-a'
nagy betűkkel le-írott mondást:
*Vala-ki engemet az emberek előtt meg-
tagadánd, én-is meg-tagadom azt az
én mennyei Atyám előtt.* Ha magát az
örök életnek reménségével akarná
táplálni; tagadgya a' lelki-isméret
hogy az a' Hittúl-szakatra tartoz-
nék,

nék, a' mely azoknak tulajdonakik
 a' hitben végig meg-maradnak. Ha
 az utolsó ítélet napjáról, és am-a'
 kedves sententiáról gondolkod-
 nék mellyet az 'Ur a' hívék részéről
 fog mondani, dicsérvén benne
 hiteknek bizonyására a' jó-csele-
 kedeteket: akkor a' lelki-isméret
 ezt mondgya, hogy el-szakadott ő
 az Anyaszentegyháztúl, a' mel-
 lyen-kivül semmi jó és Isten előtt
 kedves tselekedet nem találtatha-
 tik; és így a' másik sententia tarto-
 zik ő reá: *Mennyetek-el átkoztak az*
örökké-való tűzre, mely meg-készítte-
tett az ördögnek és az ő Angyalinak.
 Ebből kétségben-esés származik,
 ha Istenhez tökéletes penitencia
 által meg nem térend; a' mely fe-
 lette-igen ritkán adatik azoknak,
 kiknél el-szánt dolog hogy a' meg-
 térést

*Hittől-szakadásnak Meg-
térést életeknek végére hallaszák.*
Illyen állapotja vagyon a' Hittől-
szakart ember lelki-isméretinek.

De az a' ki az ő Urának hívségé-
gében meg-marad, meg-becsúlhe-
tetlen örömmel örvendez ő magá-
ban, mert ő az 'Urnak békeségében
él. Mert e' kettő el-szakadhatatlan
ül őszve-köttetett; tudni-illik a'
hit és a' jó lelki-isméret: * *hiti lé-
vén és jó-lelki-isméreti*, azt mondgya
az Apostol; a' mely bizonyságot-
télzen ő felőle, † *hogy ő jó vitézsé-
get vitézkedett*. Bizonyos ő a' hit-
ről mellyet Istennek meg-tartott,
és arról a' szeretetről-is mellyel ví-
szont őtet-is szereti az 'Ur. A' mi
ez élet-béli eseteiket és akar-mi tör-
ténhető dolgokat nézi; egészen az
Isten gondgya-viselésére bizza ő-

* 1. Tim. 1. 19. † *ibid.* v. 8.

magát,

magát, tudván, *Hogy mindenkj-
vokra szolgálnak az Istent szeretők-
nek.* Minden ő bódogságát az Is-
tennek jó-vóltában és áldásában
helyhezteni. 'E földön bátorsággal
és szabadsággal jár, és azt úgy mint
az ő méltóságánál aláb-valót sem-
minek-tartya. Az ő lelke örökké
az égben emelkedik. 'Es mikor vé-
szi-eszében hogy a' halálnak orács-
kája el-közelít, akkor immár ki
nem mondhatni, mely igen ör-
vend e' világból-való ki-költözé-
sének, bizonyos lévén abban, hogy
a' Christus ő-róla vallást-tészen az
ő mennyei Atyja előtt, mivel ő-is
vallást-tett arról. 'Igy vidám szível
mégyn a' halál eleiben; és bátor-
sággal néz arra, és úgy fogadgya azt
mint egy ő hozzá küldetett képte-
len szolgácskát, a' ki meg-fizethe-
tetlen

192 Hittál-szakadásnak Meg Orvost:
tetlen ajándékot hoz másunnan ó-
néki. Annak-okáért közeleb-já-
rúl ahhoz, és le-von szá annak retten-
tő ál-orczáját; és szemléli a' Chri-
stusnak dicsőséges ábrázattját,
mely abban vagyon el-rejtve, és
nézéli a' koronát-is mellyet az 'Ur
nyújt ó-néki. Végre örömében fel-
kiált * Jó vitézséget vitézkedtem,
futásomat el-végezttem, hitemet meg-
tartottam: a' mi hátra-vagyon, le-té-
tetett én-nékem az igazságnak koroná-
ja, mellyet meg-ád én-nékem az 'Uram-
az igaz bíró. † Te kezeidben ajánlom
az én lelkemet, te váltottál-meg enge-
met igazságnak istene. Most bocsátod-
el a' te szolgádat, Uram, békeséggel, a'
te ígéreted-szerint.

* 2.Tim. 4.7.8. † Psal. 31. 6.

VEGE AZ ELSŐ KÖNYVNEK.

MASO-

MASODIK KÖNYV.

E L S Ő R E S Z.

Első fedezgetése a' Hirtűl-szakadásnak: *A' mások példái.*

Eddig az álhatatosságnak fundamentomit vetettük-fel, kiknek tekinteléséből minden híveknek * *meg kell tartani am-a' tudomány szerint-való tökéletes beszédet*: és a' Hirtűl-szakadástúl szorgalmatoossan, meg kell magokat ótalmazni. Következik hogy immár azokat az okoskodásokat czáfollyuk-meg, kikkel a' Sátán, e' világ, a' test, elcsakarják az embert az igazságnak wallásátúl szakasztani.

Két-félék penig azok az okoskodások: mert némelylek azon vad-

* Tit. 1. 9.

I

nak

Hittúl-szakadásnak Meg-
nak hogy e' gonofságnak rútságát
fedezgessék, és annak kegyetlenségét
kissebbícsék: némellyek pedig
a' Hittúl-szakadásnak szűkséges és
hasznos-vóltát viselik magok-előt,
és ellenben azt akarják meg-mu-
tatni mely ártalmas és szűkség-ki-
vűl-való legyen az 'Euangéliom-
nak álhatatos vallása.

Kik ellen kőzönségeßen előszó-
azont felellyűk a' mit Urunk felelt
vala Péternek, mikor őtet a' szent-
védéseknek és álhatatosságnak ú-
tárúl akarná el-tántorítani: * *Tá-
vozál-él-én tőlem Sátán, botrányoz-
tatásomra vagy én-nékem.* Mert miin-
csodák egyebek ez okoskodások
hanem a' Sátánnak párnái, mellye-
ket azok feje alá szokott rakni a' ki-
ket † *az örök halálnak álmában aka-*

* Mat. 16. 23. † Psal. 13. 4.

bé-temetni? Fige-fa leveleihez hasonlók, a' mellyekkel a' Hittűl-szakadtak igyekeznek fedezgetni az ő útalatosságokat. Fgy sommában, mind azok a' színesgetések, kikkel azok szoktak élni kiket a' felelemnek erő-szak-tétele hódoltat az 'Antichristus szolgálattya alá, hasonlók a' pozdorjához mellyeket a' Faraó rabságában-lévő Izrael népe szorgalmatoosan keresget vala őszve, félvén hogy meg ne veretnének. De külön külön lássluk rendel mind azokat.

Először azért a' Királyoknak, Fejedelmeknek, Uraknak példáit hozzák-elő; és azokét az embereket kik egyebeknél tudománnyal, bölcseséggel, okossággal fellyebvalók; sőt az Fgy-házi szolgákét-is, kik az 'Euangeliumtól a' Pápistához

sághoz hódoltak. *Avagy, ugyanondnak, bölcsesbnek és tudósbnak kívánsz-é te ezeknél láttatni? Véled-é te hogy ez ilyen nagy emberek a Pápisták táborában mentek volna által, ha ez oly igen nagy dolog volna?* És bizony hogy igazat mondgyak, ez hitegetésnek neme sokat fog és igen becsülterik sokaknál. Mert a Fejedelmek példái törvény-gyanánt vadnak az ő alattok-valóknál, és a' Prédikátorok-é a' halgatóknál mint-egy tanúságok helyett vadnak.

De bizonyára a' bölcs és tőkéletes emberhez illik, hogy e' féle példákat semmi-képpen ne kövessen. *Előszór* mert rossz és útálatos, és iszonyú példák azok. Nem egyebek azok hanem nyilván-való botránkoztatások, és botránkoztató kövek,

kövek, mint az Írás szól, mellyek mi-előnkben a Sátántúl vettettek az idvetség utának folyásában; kiket mivel magunk látunk, nem kell lennünk oly eszteleneknek és boldoknak, hogy szánt-szándékkal azokban útközzünk és le-rohannyunk. * *Ne kövessétek e világot, hanem igazgassátok arra magatokat a ti lelketeknek meg-újítása által, hogy azokat javallyátok mellyek Istennek am-a jó, kedves és tökéletes akaratja szerint-valók.*

Annak-felelte nem hogy minket e példáknak el-kellene az igazságnak vallásátul idegeníteni, de még inkább minden jóknak álhatalomságot kell azokból magoknak venni. Mert azt régen meg-jövedőlte az Istennek Fia, hogy az igaz

Rom. 12. 2.

Hittúl-szakadásnak Meg-
tudománytúl fokban * el-szakad-
nak ; azok tudni-illik kikben az ő
ígéje méllyen meg nem gyökerezett. 'Es
† a' Lélek nyilván mondgya, hogy az
utolsó időkben el-szakadnak a' hittúl
némelleyek, figyelmezvén a' hitegető
lelkekre és az ördögi tudományokra.
A családoknak kép-mutatások által
kiknek lelkek-isméreti meg-sebesít-
tetett. Kik tiltják a' házasságot, pa-
rancsollyák az étkekben-való váloga-
tást, mellyeket Isten teremtetett, hogy a'
hívek és a' kik isméri az igazságot,
éllyenek azokkal hálá-adással. 'E szók-
ban meg-jövendőli a' Szent Lélek,
nem csak azt hogy az istentelenség-
nek am-a' széki az Anyaszentegy-
házban fog meg-erősíttetni, és
hogy a' Római Gyülekezet ízégyen-
séges Hittúl-szakadással pártol-ele

* Matt. 15. Mar. 4. Luc. 8. † 1. Tim. 4. 1, 2, 3.

Chri-ist

Christustúl, és az ő mérgét e' széles világra ki-önti, a' mint (ô szomorúság!) im meg-is történt: hanem hogy az-is jövendő, hogy ahhoz ottan-ottan sok Hittúl-szakatt Gyülekezetek csatollyák magokat. Hogy ha e' mái-napon úgy következik a' mint az 'Ur meg-jövendőlte, bizony illik hogy ez aránt-is meg-ismérjük az Istennek igazságát, és ahhoz annál-inkább ragaszkodgyunk.

Továbbá nem csak a' mások cselekedetire kell nézni, hanem azokra-is mellyek azokat a' cselekedeteket követik. Valamenyiszer azért a' Hittúl-szakadtak példái vettetek te elődben: tovább kell te-néked nézned, és az Istennek ítéletit mellyeket a' Hittúl-szakadtakon gyakorol, meg kell szemlélned. Így

valósággal eszedben-vészed, hogy az, a' ki tégedet e' tanácslásával akar meg-ejteni, hason-felét el-titkollyá azoknak a' mellyeket mondani kellett volna, es (mivel példák követéséről vagy on a' szó) hogy a' lopót követi, ki a' gyermekeket lopásra akarván venni, úgy-vagyon szól annak a' lopásról, de az akasztó-fáról semmit sem. Tea'-féle tanács-adót így very-hátra: Cselekedgyenek úgy mások a' mint nekik teczik; számot-adnak cselekedeteikről annak, a' ki * *jajt kiált mindennek vala-ki által botránkozások lesznek.* † *Kinek-kinek meg-fizet az ő cselekedeti-szerint.* De én oly értelemben vagyok, hogy nem cselekezzem oly dolgot a' kiért lakolni nem akarok. Ide-járúl hogy e' példáknak oly

* *Luc.17.1.* † *Rom.2.6.*

mészeti vagyon, hogy azoknak sem a' Királyok Felsége, sem a' Fejedelmek hatalma, sem egyébnek senkinek méltósága avagy rudománya dicséretet nem adhat. Mert a' Hittúl-szakadás oly igen rút vétek, hogy még az-is ki te-néked e' példákról beszél, szégyenli mind azokat említeni kik az igazságtúl elszakadtak. O mely igen el-halgyatya az őrdög példáját ki mindenek-nél előb szakadott-el a' Hittúl; az *Angyalok* példáját * *kik nem tartották-meg az ő eredeteket, hanem el-hagyták lako-helyeket*: a' Judás Iskariota példáját, Hittúl-szakatt Juliánusét, ő magaét az' Antichristusét, kinek Hittúl-szakadásáról irt Szent Pál † a' Thessalonica-bélieknek. Annak-okáért ha régedet vala-

* Jud. v. 6. 2. Thess. 2. 3.

ki arra akar tanácsolni, hogy im-ez vagy am-az Fejedelem avagy más akar-mely ember példájára el-hadgyad az 'Evangéliomnak vallását, és mint-ha így szólana tenéked: *Imé am-az ilyen nagy ember el-szakadott az igazságtúl, micsoda tartóztat te-hát meg hogy te-is azont ne cselekedgyed?* készen tarcsad e' feleletet: *Tedd-hozzá hogy az ördög-is az ő Angyalival együtt el-szakadott at-túl, kiknek példáját követte ez Hittúl-szakatt-is kiről mostan beszéllesz.*

Minek-okáért távoligétávol-legyenek e'-féle példák: sőt inkább ha mit a' példák használnak, vala-kik vagyunk nézzünk mindnyájá az álhatatosságnak am-a' tőkéletes példájára a' Jesus Christusra, ki mikor a' késértőtől a' Hit-szegésre tanácsoltatnék, álhatatosan meg-ma-radott

radott az ő mennyei hivatallyának
 folyásában, és engedelmes lett az ő
 Attyának mind a' kerefsztnek gya-
 lázatos haláláig. Kövessük am-a'
 bódog Lelkeket, kik meg-marad-
 tak az ő hajlékokban. Visellyük
 szemeink előtt a' Pátriárkáknak,
 Profétáknak, Apostoloknak, Eu-
 angélistáknak, es sok ezerni-ezer
 MártYROknak álhatatosságát, kik
 mind régenten s-mind a' magunk
 és atyáink idejében-is, inkább akar-
 ták az igazságot vérekkal meg-pe-
 csételni, és * a' hitnek ajándékáért
 és szolgálattyaért meg-áldoztattatni,
 hogy-sem-mint ily éktelen gonof-
 ságot cselekedni. † Mi-is azért, hol-
 ott ennyi szántalan sok bizonyságok
 vadnak körülünk, el-vetvén min-
 denterhet és vétkeket mely minket kön-

* Philip. 2. 17. 2. Tim. 4. 6. † Hebr. 12. 1.

Hittúl-szakadásnak Meg-
nyen meg-környékezhets, álhatatossan
fussunk a' mi fel-tett czélunkra.

'Es a' mi azokat az alá-való pél-
dákat illeti, fordicsuk úgy a' mi
hasznunkra azokat, hogy onnat
először ismérjük meg az emberi e-
rőteleniséget, a' mely oly igen nagy,
hogy mikor Isten mi-túlunk segét-
ségét meg-vonsza, csak egy-szem-
pillantásig sem álhatunk meg, ha-
nem a' késértettül azonnal meg-
győzettervén le-nyomattatunk.
Kire nézve a' mi tisztunk, hogy az
Istent szűnetlen kérjük, hogy † *min-*
ket az ő Szent Lelkével bírjon, és el ne
hadgyon, hogy mi-túlunk ő-is el
ne hagyattassék.

Annak-felette el-távoztassuk és
felette-igen útálljuk meg am-a'
vétkeket, mellyek a' Hittúl-szakad-

† Psal. 143. 10.

tak-

taknak eledel-gyanánt vóltak, és alkoholmatosságot adtak az esetre. Vagzon a' ki kevélységtől indíttatván esett-el ; némellyet a' fősvénység, némellyet a' pogányi, fajtalan és testetgyönyörködtető élet, némellyet a' tisztátalanság, némellyet végezetre a' részegeskedés vetett nyakra-főre. E két utolsó vétkek nyitnak fő-képpen útata' Hittűlszakadásra. Mert * *a' paráznaság és a' bor el-vészik az' értelmet* azt mondgya az 'Ur a' Proféta által ; úgy hogy nem csuda hogy e'féle emberek el-múlattyák az Istenes emberhez illendő hivatalt, és nem tudgyák mi végre élnek e' világba, és így az idvességnek útárol-is el-tévelyednek. Annak-okáért mi tisztünk, hogy mások példájából

* *Ose. 4. 11.*

Hittűl-szakadásnak Meg-
tanúlljunk, és hátra-hadgyuk azo-
kat a' vétkeket, és azokkal ellenke-
ző jóságos-cselekedetekre igyekez-
zünk, hogy mi-nékünk-is úgy mint
azoknak veszedelmet ne hozzanak.
Ezent akarja Urunk-is mikor azt
mondgya: * *Vigyázzatok és imát-
kozzatok, hogy kísértetben ne essetek.*
† *Igy végezzük-el a' mi idveségünket*
félelemben és rettegésben.

* Matt.26.41. † Philipp.2.12.

M A S O D I K R E S Z.

Második fedezgetése a' Hittűl-sza-
kadásnak: *hogy okos emberhez il-
lik magát az időhöz alkalmaztatni.*

Azt-mondgyák, szolgálni kell az
időnek, a' helynek, a' személyeknek:
ezt kívánnya az okosság: ezent szok-
ta volt Szent Pál-is cselekedni: A Si-
dóknak, ugymond maga felől, *Sidó*
voltam:

voltam: azoknak kik törvény alatt vadnak, úgy mint-ha törvény alatt volnék; a' törvény-kivül-valóknak, mint törvény-kivül-való: mindeneknek minden voltam.

O emberi főnek szédelgése! Keresztyénhez illik-é hogy a' tudománynak akar-mi szelére bizza magát, és nem egyedül csak am-a'
 * *szélnek fúvását kövesse, mely a' Sz. Lélek:* a' ki nem külső-képpen viseli az embert, hanem a' szívben lakozik; a' ki nem lágyságot hanem álhatatóságot, hanem szeretetet, hanem az Isteni tiszteletnek és szabados vallás-tételnek buzgoságát fűli!

Tudgyad, mikor így végezted-el magadban hogy az időknek, helyeknek és személyeknek szolgálý:

* Jób. 3. 8.

min-

minden Vallástúl akkor meg-fosztatol, és mikor minden Vallást valasz, csak egy vallásod sem lesz. Mert az, a' mellyet akar most s-akar akkor vally, mikor jób idők következnek: nem tiéd, hanem az idő-é, hanem a' hely-é, hanem a' személyek Vallása lesz az. Avagy gondolod-é, hogy így élhetz a' más hitivel, el-vetvén a' magadét?

Ha azt tellyeséggel el-végezted, hogy magadat az időhöz szabjad; legyen bátor úgy: de úgy, a' mint illendő. Akkor alkalmazzatod penig te-magadat okossan a' szél-vezekhez, nem mikor magadat el-mérited, hanem mikor a' te csolnokodat meg-tartani igyekezed, és ha ugyan semmi-képpen külömben nem lehet, a' szélnek bocsátod vitorláidat. Azt mondom, fuss-el, hadd-

hadd-el házadat, hadd-el hajléko-
 dat, és vond-meg addig vala-hol
 magadat, míg meg-izenik te-né-
 ked * *hogy azok kik a' gyermek éle-
 tét üldözték meg-bóltak: † Mikor ti-
 teket abban a' városban üldöznek, fuf-
 satok a' másikkban.* 'Es eddig meg-le-
 het s-hasznos-is a' Keresztyén em-
 bernek az üldözés idejének szolgál-
 ni. A' többiben egy-általlyában
 hasznosb a' menyország-hoz hogy-
 sem-minta'világ-hoz, Istenhez mint
 az emberekhez, az örökké-való-
 sághoz mint az időhöz ő magát (ha
 szabad így szólani) alkalmaztatni.

De azt mondgyák, az cseleke-
 szik okossán, a' ki magát a' Hittúl-
 szakatt emberek módgyára viseli.
 De abban felette igen meg-csalat-
 koznak. Mert az nem okosság, ha-

* Matt. 2. 20. † Matt. 10. 23.

nem esztelenség és tellyes bolondság. Mert hol-ott az okoság a' nagyubbik gonoszt tanácsollya el-távoztatni; bizony a' Hittúl-szakatt nem azt cselekeszi, hanem ellenkezőt. Mely abból teczik-meg, hogy el-akarván az Istennek atyai sújtólását kerülni, annak rettenetes büntetésit vonzza magára, mellyek mind a' jövőendő s-mind a' jelen-való életre ki-terjednek. Hozzá-járúl, hogy az önnön gyermeket, szerelmes magzatit maga taszítja örök veszedelemben; s-magát-is a' gonosz lelki-isméretnek kegyetlen kínai alá-veti. 'Es hog' az egész dolgot egy szóban foglaljam, hogy magát a' szerencsétlenségek és bántódások alól ki-vehesse, mellyeket ez életnek házontalan és hejában-valósága nemz; e' bolond ember az

Isten

Isten heragjának és a' gehennának
 sebes lángjában veti magát. Sokkal
 külömbet tanácsol az igaz okos-
 ság: * *mert az nem nézi a' mellyek
 láthatók, hanem a' láthatatlanokat;
 mert a' mellyek láthatók, ideig-valók;
 de a' láthatatlanok örökké-valók.*

A' Szent Pál példája sem használ
 semmit-is a' Hittúl-szakadtaknak.
 Mert nem alkolmasztatta ő-ma-
 gát mindenekhez mindenekben
 mellyek a' vallásra tartoznak; ha-
 nem csak azokban, mellyek köz-
 dolgoknak hívattatnak: és az
 nem-is gonofságból avagy embe-
 rektől-való félelméből cseleked-
 te; hanem fele-baráttýához-való
 szeretetiből, hanem Isten dicsősé-
 héhez való buzgoságából mellyel
 éppen tellyes vala: nincsen ott

* 2. Cor. 4. 18.

semmi

Hittül-szakadásnak Meg-
 semmi helye a' fel-fuvalkodásnak,
 nincsen a' fősvénységnek. Mely ő
 okosságával azt cselekedte, hogy
 sem maga idvességében kárt nem
 vallott, sem mások lelkét el nem
 vesztette, hanem *magával együtt*
egyebeket-is * *meg-tartott és foka-*
kat meg-nyert a' Christusnak. Nem-is
 úgy alkalmaztatta penig magát e-
 gyebekhez, hogy az 'Euangelio-
 mot el-hagyná; hanem ellenbő úgy
 lett mindeneknek minden, hogy
 ő-maga-is annak vallásában álha-
 tarósan meg-maradna, s-másokat-
 is azon dologra hatharóbban von-
 hatna: *Ezt, ugymond, az 'Euangé-*
liomért cselekezem, hogy abban eg-
gyütt részesüllyek-is.

* 1. Cor. 9. 19, 20, 21, 22, 23.

HARMADIK RÉSZ.

Harmadik fedezgetése a' Hittül-
 szá-

Orvoslása. II. Könyv. III. Rész. 213
szakadásnak: *Hogy a' Pápista val-*
lásban-is idvezülhetnek az embe-
rek.

S Okan álmodoznak úgy mint-
ha kicsiny vétek volna a' Hit-
szakadásban, *azért*, ugymondnak,
mert szintén úgy idvezülhetni a' Pápi-
staságban, mint az igaz Anyaszent-
egyházban. Mely vélekedéseknek
majd ilyen okai vadnak: Először
azt mondgyák, hogy a' Pápista val-
lásban-is találhatik a' Keresztyén-
ségnek fundamentoma, az Aposto-
li-Crédó, az egy Istenről, Atyáról,
Fiúról, Szent Lélekről-való hit, ís-
mét a' Szent-írás, és nevezet-sze-
rint a' Tíz-parancsolat a' Mi-Atyán-
kal egygút, és a' Sácramentomok-is.

II. Senki sem mondhattya, hog'
a' mi Atyáink, kik a' Pápistaságnak
temérdek fetétségében lappangot-
tak,

tak, egygyl-eggyig mind el-kár-
hoztak volna.

III. Ebből következnék, hogy
ennyi Királyok és Fejedelmek kik
még ma-is Pápista valláson vad-
nak, el-kárhoznak: melyet a'mint-
hogy nem szabad Keresztyén em-
bernek gondolni, úgy nem-is bá-
torságos mondani.

IV. Vadnak a' kőtség közzül-is
számatalán sok ezer emberek, kik
nem magok gonofságából, hanem
az ő Tanítójoknak csalárdsága
miatt vadnak a' tévelygésben.

V. Találatnak ott-is sokan tisz-
tecséges dolgoknak szeretői, kik-
igen meg-őják magokat hogy sem-
mit jó férfiúhoz illetlen dolgot ne
cselekedgyenek, és senkit boszú-
sággal ne illessenek: ezeket te őrók
kárhozatra ítéled-é?

VI. Ha

VI. Ha miben tévelyegnek a' Pá-
pisták ; azt bizony nem gonosz
végre cselekezik, hanem jó indú-
latból mellyel az Isteni tisztülethez
és a' magok idvetségéhez vadnak!

VII. Ide-járúl , hogy a' Pápi-
stákat kárhoztatni , ellenkezik az
'Euangéliomnak tudományával ,
mely azt parancsolja: * *Ne íté-
lyetek, hogy ne ítéltessetek; ne kárhoz-
tassatok, és nem kárhoztattatok.*

VIII. Nyilván-is vagyon hogy
az Isten véghetetlen irgalmú: an-
nak-okaért szintén úgy akarja a'
mint meg-cselekedheti, hogy azo-
kat-is idvezicse szintén mint a' kik
az 'Euangéliomot nyilván vallyák.

IX. Végezetre, azt mondgya a'
Hittűl-s;akadásnak tanácslója; sem-
mit sem árt ha a' te szívedben lap-

* Matt. 7. 1.

pang-

pangratod és tartod az igaz vallást és a' hitet, sőt ha akarod-szerint hiszefsz-is; ám-bátor külső-képpen a' Pápistákkal egyet ércs-is.

Ezek azok mellyeket ez ügyben az emberi okosság okúl szokott vetni: de mind héjában. Mert ez álhatatos és meg-mozdúlhatatlan igazság, hogy senki a' Pápistaságban örök idvefséget nem nyer, vala-ki nyilván, avagy (ha az semmi-képpen külömben nem lehet) csak belső-képpen és szívében-is ellene nem mond a' Pápistaságban-való tévelygéseknek, kivált-képpen azoknak mellyek az idvefségnek fundamentomával egyenesen ellenkeznek.

Ez igazságra könyű volna mi-nénk sok erősségeket elő-hoznunk; de rövidséget kell követnünk, s-
vad-

vadnak-is kivált-képpé-való könyvek, mellyek e pört bőségesen és nevezet-fzerint meg-határozzák: kire nézve elég lészen most csak egy erőtséget bé-hozni.

Bizony vetekedés-kivül vagyon, hogy senki örök idvefséget nem nyerhet annak fundamentoma nélkül, mely vagyon az Istennek és a' mi Meg-tartó Urunk Jésus Christusnak igaz isméretiben. * *Mert ez az örök élet, hogy tégedet egy igaz Istent és a' kit el bocsátottál a' Jésus Christust meg-ismérjenek.* Ez isméretnek bizony igaznak kell lenni; mert ha hamis lészen, nyilván né isméretnek, hanem tudatlanságnak nevét érdemli. Hol ott azért a' Pápistaságban az Isten és a' mi Meg-tartó Urunk Jésus Christus

* Joh. 17. 3.

K

nem

nem igazán ismértetik : kétség-nél--kül következik, hogy abban senki is örök életre nem juthat.

Hogy a' dolog így legyen, az-az, hogy ott, *az igaz Isten*, nem igazán ismértetik ; meg-terezik azokból is, mellyeket a' Rómaiak közönségesen tanítanak és hisznek. Mert azok mondgyák, hogy az Isten ígéjének méltósága mi-reánk nézve az A-nyaszentegyháznak méltóságától függ: a' mely micsoda egyéb, ha nem az Istennek Felségét sem mire becsülni és gyalázni, a' kinek faját-tya ez íge? Azt taníttyák, hogy a' Pap a' Misében bizonyos igéknek ereje által, mellyek abban el-mon-datnak, teremtheti a' Christus te-
stét. Avagy ez nincsen-é felette igen nagy kißebségére az Isten minden-hatóságának?

A' miim

A' mi mennyei Atyánknak Testamentomát homályosnak és né egésznek vádollyák lenni, és úgy gyalázzák mint a' köz népnek veszedelmére-való dolgot. A' Pohárnak vételét-is mellyet az Isten rendelt el-fogták, vervén-okúl sok alkalmaclanságokat kikkel az egyben köttetett volna. Avagy né ez-e az Istennek bölcseségét csapdosni, és ő ellene hadat-viselni? A' hová tartozik az-is, mikor azt mondgyák, hogy a' meg-hólt Szentek tudgyák a' mi szíveinknek rejtekit, és mind azokat értik vala-mellyeket az emberek külön-külön kéválnak.

Azt taníttgyák, hogy az Isten, nóha ő néki eleget-rett a' Jésus Christus a' mi bűneinkért, mindazáltal mi-tőlünk-is elég-tételt kéván; a'

mely (ha ő-néik binni kel) áll a
 vagy a' vétkes dolgokban mi-ném
 műk a' mi jó-cselekedetink, avagy
 a' haszontalan és balgatag dolgok
 ban, úgy-mint a' bizonyos számú
 el-ofztott imátságoknak el-birbíd-
 telésében; a' hal húsának ókór hűd
 helyett-való ételében, mikor a'
 ban im-ez vagy am-az napot a' reris
 delés szerint el-töltik; és a' mi ezek
 hezhasznló hévságok vadnak: ez-s
 kérlek, az Istének igazságát ismérn

'Es, kérlek, ha az Istennek igazsá-
 gaságát ismérnék, mondanák-é ő-
 mi cselekedetinket a' bűn-bocsa-
 natnak és az idvességnek okának
 lenni? 'Es mikor azt állatták, hogy
 az Istennek fiai nem lehetnek bizony-
 nyosok idvességek felől; nem ta-
 szik-é nyilván-valóvá hogy ők ne-
 tudgyák az Istennek hívségét az s
 igérié

gigéretiben? Végezetre kik az Any-
gyalokat imádgják, a' Szenteket se-
gégtségül-hívják, azoknak nevére
skűsznek, azoknak tiszteletire
templomokat csinálnak és innep-
napokat rendelnek; a' képeket tisz-
teletlik: kérlek, mint isméri az Istent,
a' kit egyedül illet az Isteni tisztelet
és szentséges szolgálat?

De lássuk-meg, ha inkább isméri-
dik-e' őka' Jésus Christust? Semmi-
képpen nem jobban. Mert ha a' mi
Urunkat és Meg-tartónkat ismér-
nénk: semmi-képpen nem monda-
smák hogy őtet a' Míse-mondó Pap
teremtheti a' Misében; avagy hogy
Szűz Mária volna az, kiben az élők-
nek és holtaknak idveisége hely-
hez-tetett. Es mikor azt állattják
hogy az Anyaszentegyház új talál-
mányokat és törvényeket szabhat

mellyek az idvességre szűkségesek: ki ismérik-é akkor am-a' Nagy Profétát, ki mi-nékünk az ő Attyának minden akarattyát, mind a' mi vált-ságunk s-mind Istennek tartozó hivatatalunk felől meg-jelentette?

Továbbá mikor azt állattyák, hogy Christus a' Papoktól minden nap meg-áldoztatik; és a' Szenteknek és Barátoknak jó-cselekedetekkel (kiket ők Isten parancsolati felett-valóknak neveznek,) ismét a' MártYROK vérével, és a' Pur-gatoriummal s-a' magok tulajdon elég-tételével el-törlik a' bűnöket, hogy a' mennyei Szentek esedezzenek érettünk Istennél: hogy a' Pápa leg-főb Pap az Anyaszentegyházban: bizony a'val a' fényes napnál világosbá tévzik, hogy ők a' Nagga Papot a' Jésus Christust nem ismérik.

Hoggo

Hogy ha penig egyedül csak őtet ismérnék az Anyaszentegyház Királyának és egyedül uralkodó Fejedelmének; mondanák-é a' Pápát annak Fejének, Vó-legénnyének, és egyedül-uralkodó Fejedelmének? avagy hogy Szűz Máriának hatalma volna az ő Fiának parancsolni, nóha mindazáltal bizonyos hogy ő alája-vettetett az ő Fia hatalmának? El-halगतok több sok tévelygéseket; mert ezekből elég világossan meg-teczik, hogy ők né isméri az egy igaz Istent és a' kit el-bocsátott a' Jésus Christust. Kiből immár szükséges-képpen hozzuk ki, hogy a' Pápistaságban semmikeppen nem adatik idvesség és örök élet.

Immár az okoskodásotskákat hamisítsuk-meg; kikkel ellenkező

dolgot akarnak meg-probálni. Azt mondgyák azért hogy a' Pápistaságban vagyon fundamentoma az idvefségnek. De abban felette-igen meg-csalatkoznak s-másokat is meg-csalnak. Mert igen bizonyos, hogy a' Keresztyéni Vallás ott gyökereztűl fel-forgattatott. Mert mi-helyen az idvefséget másutt keresik az egy Christus igazságán-kívűl, mellyet a' hit fog-meg a' bűnőknek bocsánattyára; külömben nem lehet, hanem hogy a' Christus 'Evangélioma, az-az, a' Keresztyén Vallás mindgyárt * *fel-forgattassék*, (mint az Apostol tanította a' Galatabelieket) és más 'Evangéliom, más Vallás állattassék-helyében.

Hogy a' dolog így légyen, maga a' Pápistaság szemmel-látható cse-

* Gal. 1. 6, 7, 8. &c.

leke-

lelkeketivel bizonyította. Mert hol-
 tott az a' mi Isten előtt-való meg-
 gúgázulásunknak ágazattyát (mely
 a' keresztyénségnek fundamento-
 mma) fel-forgattya; ebből tellyes-
 séggel szükséges volt más és úy val-
 lást faragni, a' Misének bálványát
 lefel-emelni, a' magok elég-tételét és
 a' seleketedeknek érdemét ki-gon-
 dolni, a' Pápának bűn-bocsánatra-
 való hatalmáról ígéretet-tenni, a'
 szentek segítségül-való hívását pa-
 stancsolni, a' lelkeket a' Purgátori-
 umnak félelmével réttenteni, es-
 egyéb végetlen Találmányoknak
 szemeit bé-hozni, mellyek mind-
 az igaz fundamentomnak romla-
 dozási felyül építtettek, és a' kikre
 nemmi szükségek nem volna, ha-
 nem a' fundamentomot meg-tar-
 tásának.

Annak-felette mint hidgyenek a' Pápa követői az Atyában és a' Fiúban, immár meg-mutattuk. Avagy penig ismérik-é a' Szent Lelket-is, mikor a' szabad-akaratot ő-melléje mint-egy társúl-adgyák, és a' jó-cselekedeteket egyedül ő-néki nem tulajdoníttják? 'Es avagy nem ez-é a' Szent Lélekben nem hinni, mikor azt mondják; hogy a' hívó embernek nem kell magának id-vefséget és az Istennek végig meg-maradó kegyelmét bizonyosan ígérni, ám-bátor állassa-is azt a' Sz. Lélek, és * *bizonyságot-tégyen a' mi Ielkünknek, hogy mi Istennek fiai és az ő örökös, a' Christus Jánosnak penig örökös-társai vagyunk?* Végezetre avagy nem az Isten Lelkének boszúságára vagyon-é, mikor minden ő

* Rom. 8. 16, 17.

ala-

alakozásokat, bolondoskodásokat, hazugságokat és héjában-valóságokat annak tulajdonítják, mellyekben a' Pápiák Isteni tiszteleti helyhezteszik; ismét minden végeztetéseket és a' Pápák rendelését, mellyek Istennel és az ő ígétével tellyességgel ellenkeznek? Ezekből következik az-is, hogy az Apostoli Crédót csak külső színnel tartják a' Rómaiak, és úgy mint-egy falra fel-írott felyhőt.

A' Tíz-parancsolatot egy részről meg-csonkították, mint a' második parancsolatból meg-teczik; más részről pedig éktelenül meg-őregbítették emberi parancsolatokkal, mellyek az Isten parancsolatival egyenest ellenkeznek.

A' Szent-Irás, azon-kívül hogy annak olvasásátúl tiltják a' kőssé-

get, két-képpen-is meg-vesztegettetett e'hamis Tanítóktól. Mert az ő közönségesfordításokat-is, melyben útalatos tévelygéseknek szemete és ocsmánysága vagyon, Istennek csalhatalan ígéje-gyanánt tolyyák-bé; az 'Irást pedig szemtelenül fel-forgattyák; gonoszúl csigázzák, s-egyéb aránt-is felettenagy becstelenségben tartják.

A'hét Sácramentomok közöttől ötöt mellyeket fitogatnak, nem Isten rendelt: a' Keresztség pedig ő-től!ők útalatosúl meg-mocskoltatott; a' Szent Vacsora bálványozásra fordítatott, sőt rút szentségtöréssel, a' pohárnak a' kőségtőlvaló el-fogásával meg-csonkíttatott.

A' mit a'mi Fleinkről vetnek-ellenünk; bizony készé meg-vallyuk,
 hogy

hog'ísten azok között sokakat meg-
tarthatott abban a' temérdek szeré-
ségben is; sőt hogy mindenkor ha-
gyott magának az 'Ur hét ezereket,
kik a' Baalnak tédet nem hajtot-
tak: és hogy ismét sokakat kegyel-
mébe vett kik annak-előtte a' Baalt
tisztelvén, az-után tökéletesen pe-
nitentiát tartottak. De bizony ab-
ból nem következik, hogy azért
ma is meg kell a' Pápistásban ma-
radni, avagy ahoz visszfa kell
menni.

Mert a' mi Fleink nem vethették
és nem úcálhatták-meg az 'Euange-
liomnak igazságát, a' mely nem a-
datott vala ő elejekben; de más
most a' Pápisták állapotja, kik azt
a' világótságot annál vak-merőb-
ben kerülik, mennél inkább rún-
dóklik ő-nékik. Nem-is hagyhat-

tyák vala el régenten az igazságot, mellyet tellyes életeknek idejében sem tudtak, és annyiban a' Christust sem tagadhatták-meg az emberek előtt, mint azok cselekedésnek kik e' mái-napon az igaz Anya. szentegyházból mennek-által a' Pápistákhoz. Ide-járúl, hogy a' mi Eleink semmi látható Gyülekezetnem láthattak kihez magokat csatolhatták volna: mása' mostani idő állapotja; Mert nyilván tudgyák mind a' Pápisták s-mind a' Hittúl-szakadtak, hogy vadnak most e' széles világnak kerektségében nagy bőséges gyülekezetek, kikből az igaz Anyaszentegyház áll. Kire nézve semmi-képpen abban kérelkednünk nem kell, hogy Isten az ő választottit életeknek végén azokban a' szerétséges időkben-is rend-

rend-kivül meg nem térítette volna. Mostanpenig, mikor az 'Evangéliomnak világozsága mindenűvé ily tündöklő-képpen ki-terjedt, és az Istennek kegyelme ily bőséggel ki-adatott; által-mennia' Pápistaságra avagy abban meg-maradni olyan szín alatt, mint-ha abban a' homályban-is élhet és megtartathatik az ember; micsoda egyéb, hanem a' vakságot kívánni, útalatos hálá-adatlanságot cselekedni, és az Istent vak-merő-képpen késérteni?

A' mit a' Királyokról és Fejedelmi emberekről hoznak-elő, azt nem annyira igazságnak mint retentésnek okáért cselekezik. Mert ez minden kétség-kivül-való dolog: Hogy tudni-illik a' Királyok és Fejedelmek valamenyin halálok előtt

előtt a' Jésus Christusbá igaz hittel, his; nek, és a'nak kegyelmébé bizván halnak-meg, el-vészik az örök életet. Így végezték-el életüket többi között e' szent Fejedelmek az I. Ferdinánd és II. Maxilián Császárok, kikkel, minek-előtte meg-halának, ezt a' kegyelmességet cselekedte Isten, hogy az egeket meg-nyílni, és az Istennek Fiát az ő Attyának jóbján úlni látnák; úgy hogy ez utólsó (a'kit jól eszünkben kell venni) * meg-parancsolná az ő Püspökjének, hogy semmiről egyébről ne szólana ő előtte, hanem csak a' Christus érdeméről és elég-tételéről. Mellyet mikor a' Püspök cselekedett volna, fel-szóval bizonyosságot-tett róla ez Isten-félő Fejede-

* *Joh. Crato in Orat. Funeb. in obit. Maximil. II. Imp.*

lem,

lem, hogy ő abban a hitben adgya-
meg Istennek az ő lelkét.

A népeknek pedig kik az ő Ta-
nítójoktól meg-engedik magokat
csalattatni, és más Fuangeliomhoz
ragaszkodnak, régen ki-mondotta
az Istennek Fia ezt a sententiát: † *Ha
a vakot vak vezeténdi; mind ketten
a veremben esnek.* Nyilván-vagyon
hogy Szent Pál-is a hitetlenek köz-
zé számlállyá a Sidók közzül azo-
kat, " *kiknek buzgóságok vagyon az
Isten felől, de nem annak ismérési-sze-
rint.*

Továbbá örömeft meg-enge-
dem, hogy sokan vadnak a Hittül-
szakatt Gyülekezetben kik jámbor
életet élnek, és a gonofságoktól
tiszták az emberek előtt. De az
nem elég az idvefségre; mert egyéb

† Matt. 15. 14. " Rom. 10. 2.

aránt

aránt ha az emberi ítélethez kelle-
ne támaszkodni, a' Pogányok köz-
zúl azok kik fegyhetetlenül éltek,
idvezülnének; az ellen, a' mit a' Sz.
Lélek mond, * *hog y minden vala-
mi hitből nincsen, véték az.*

A' jó indulat penig meg nem
menti azt a' veszedelemtől és kár-
hozattól, a' ki külföldben tiszteli az
Istent hogy-sem-mint ő parancsol-
ta. Ezért fenyegeti erős büntetéssel
a' Sidókat, mert † *oly félelemmel fél-
nek, ugymőd, engemet, a' mellyet em-
berek parancsolattjából tanúltak; és,*
" *hőjábā tisztelnék engemet tanítvā oly*
rudománt mely őbereknek találmánya.

Es, hogy Urunk tiltya az ítéletet
és kárhoztatást, az semmiben mi
ellenünk nincsen. Mert az a' tila-
lom nem egyéb hanem a' vak-me-

* Rō.14.23. † Esa.29.13. " Matt.15.9.

rőség-

rőségnek meg-zabolázása, kire az ember természeti-szerint vitetik, kész-lévén az ő fele-baráttya felől gonoszúl ítélni, sőt azt kárhoztatni-is, az ellen a' mi avagy az Istennek irgalmaságát, avagy a' dolognak valóságát, avagy a' szeretetnek tisztit illetné. Semmi-képpen mi azzal a' vétekekkel nem vádoltathatunk, mikor ilyen módon ítélünk a' Pápiastaság felől. Mert távol-légyen, hogy külön személyében akar-mely Pápiستا ember felől-is, nem-hogy közönségesen mindenek felől kárhoztató-képpen ítéllyünk. Mert mi-képpen cselekedhetnök mi azt, kik nem tudgyuk bizonyossan, ha mind végig megmarad-é vala-ki ő közzülők a' tévelygéseknek fertőjében, és a' Christusban-való igaz hit nélkül hal-é meg.

meg. Mi semmit egyebet nem akarunk mondani, hanem-hogy azok kik a'Római valláson-lévők közzül a' bálványozásban és babonaságban vak-merő-képpen meg-maradnak, és halálok előtt e' világ Meg-tartójához igaz hittel nem ragaszkodnak, semmi-képpen nem idvezülhetnek. 'A meg-mondott okáért pedig, külön-külön minden emberekre nem terjesztyük a' mi ítéletünket. Kire nézve szintén úgy nem érdemlünk feddést e' dologért, mint Szent Pál mikor azt mondgya: ** hogy a' bálvány-imádók nem láttják az Istennek országát.*

'A mi az Isten irgalmaságát illeti bizony az nem akar gyaláztattatni. Mert annak gyümölcse nem egyebekre hanem csak a' meg-térőkre

** 1. Cor. 6. 10.*

és

Orvoslása. II. Könyv. III. Rész. 237
és hívekre tartozik: egyebek nem
kerülik el az Isten rettenetes igaz-
ságának kezeit.

Az utolsó fogást (mely abban
áll, hogy az ember hiheri szível a'
Christus igazságát, ha szájával ta-
gadgya-is azt mikor az 'Antichri-
stus táborában mégyen-által) i-
déb-aláb hamisíttyuk-meg. Mert
abból akarnak ki-vált-képpen-va-
ló erősséget raggatni, mellyel azt
meg-állathassák; hogy az 'Euangé-
liomnak nyilván-való vallása nem
szükséges, kire nézve azt szabadon
el-is hagyhatni.

NEGYEDIK RÉSZ.

Negyedik fedezgetése a' Hittűlsza-
kadásnak: *Az Anyaszentegyház-
nak nyomorúlt állapottya; és a' Pá-
pistáknak bódog-szerencséjek.*

Az

AZ Anyaszentegyháznak külső ábrázattya és sorsa, sokakat igé meg-tántorít, és Hittúl-szakadásra hajt. Mert nóha annak néha-néha vala-mi gyenge csendessége va-gyon; mindazáltal nagyub-részre kereszt és üldözés alá-vetettet. A' bódogság ó-néki csak remensége kívül történik; a' keresztviseles pe-nig természetitül vagyon. Ez az oka hogy e' mái-napon nem csak az alá-való avagy közé-p-rendű emberek, kik az 'Evangéliomhoz ragaszkod-nak, hanem a' Nagy Fejedelmek és Tekintetes Ház-népek-is vég-kép-pen nyomorgattatnak az ellenség-tül. Mert hogy az igazságnak ellen-ségi jobban magokhoz hódoltat-hassák az Isten-félő népeket, és a' szabadságot el-ronthassák, a' jószá-gokat prédálhassák, az embereket öldö-

öldökölhesség : teczett ő-nékiek
 hogy a' Dioclétianus Imperátor
 példáját kövessék, kinek szokása va-
 la az üldözést a' fő-fő és nevezetesb
 embereken kezdeni, * *mert reméli*
vala, mint az Egy-házi história bi-
 zonyította, hogy azokat meg-nyomo-
 rítván, könnyebben térhetne a' többi-
 hez. 'Es innen származott a' nyo-
 morúságoknak végetlen özöne ;
 innen a' várasoknak le-rontatások,
 tartományoknak veszedelmi, mélt-
 óságoknak el-vesztése, jószágok-
 ban-való károk, és emberek öldök-
 lési, és végezetre vala-mi keسرűsé-
 gek mondattathatnak. Ez ábrázat-
 tyá, ez forsa az 'Euangéliomi vallás-
 nak : mikor ellenben mindenek
 kedvek-szerint vadnak a' Pápisták-
 nak, többire nagyub elő menetel-

* Euseb. l. 8. c. 4. Nueph. l. 7. c. 3.

lelkövetkező dolgok, hogy sem-
mint ő-magok az üldözők-is ké-
vánhették nem-hogy remélhették
vólna. Kitúl vagyon, hogy nem
csak a' Pápisták téznek ítéletet a'
bódogságból az Anyaszentegyház
felől és annak igaz-vóltát nem csak
ők tulajdoníttyák magoknak, ha-
nem mások-is nagy sokan el-had-
gyák azt a' Vallást a' mely ennyi
nyomorúságok alatt vagyon.

De bizonyára ha az egész dolgot
igazán meg-fontollyuk, nyilván
meg-tapasztallyuk, hogy az igaf-
ságnak vallását nem kell el-hagyni
az Anyaszentegyháznak nyomo-
rúságos állapotjáért. Mert azon-
kívül, hogy az első * könyvben
meg-mutogattuk, hogy az ellenség
bódogsága sikamló helyen áll, és

* *Vide lib. i. cap. 5.*

annak szomorúki-meneteli léfzen;
kiből következik, mivel az ő bódogságok nem állandó, senkinek sem kell mi-közzűlünk oly boldognak lenni, hogy attúl az árnyéki és meg-jádzottató jó-szerencsétől indíttatván azoknak pártjára menne-által: azt mondom, azonkivűl azt-is meg kell tanulni, hogy oly természeti vagyon az Anyaszentegyház keresztinek, hogy inkább erősfődnünk kell mi-nékünk az által az 'Euangéliomnak vallásában, hogy-sem-mint el kellene attúl szakadnunk.

Mert először, jó-eleve meg-jővendőlte az Istennek Fia, hogy ez léfzen az 'Úy Testamentom-béli Anyaszentegyháznak állapotja. Ez az a tudomány, melyre leg-először-is kezdette tanítani azokat, kik

úyjonnan mennek vala ő hozzája,
mint * a' hegyen-tett prédikáció-
jából meg-teczik, melyben üldő-
zéft, szegénységet, kőny-húllatást,
és minden-fele nyomorgatásokat
jóvendől a' híveknek. Másutt-is
mikor a' tanítványokat jóvendő
nyomorúságoknak el-viseeléséről
meg-intette volna, hozzá-téfi:

† *De azért mondtam ezeket meg ti-
néktek, hogy mikor el-jövend az az
óra, meg-emlekezzetek róla, tudni-illik
hogy én meg-mondottam ezt ti-néktek.*

Tanítarra-is, hogy oly természetű
vagyó az igaz Vallásnak, a' mely ke-
reszt nélkül nem lehet. " keskeny az
kapu és szoros az út mely az életre vi-
szel. Sz. Pál-is azt mutattya, " *hogy*
a' Jésus Christus és az ő fel-feszítése
egyben-köttetett dolgok. Ismét

* Matt. 5. † Joh. 16. 4. " Matt. 7. 13. 14. " 1. Cor. 2.

* Ser. 132

Senki ne háborodgyék-meg e' nyomor-
gatófokon; Mert ti-magatok tud-
játok hogy mi arra-állattattunk.
Mert mikor ti-nálatok volnánk, meg-
mondottuk vala ti-néktek, hogy nyomor-
úságot fognánk szenvedni: a' mely
gy-is lett, a' mint tudjátok. 'Es í-
mért: † Sok nyomorúságok által kell
ti-nékünk be-mennünk az Istennek
szárában.

Hogy ha az 'Euangeliom idő-sze-
nt-való bódogságot jövendőt és
éért volna a' híveknek, és ha an-
lak helyében, minden reménség,
várakozás, és Istennek ígéreti kívül
ne mi-reánk a' nyomorúságok-
lak és üldözéseknek háborúja; bi-
zony elég okunk volna annak a' tu-
mánynak el-hagyására. De mi-
l jó-eleve és szabadon meg-

* 1. Theff. 3.3, 4. † Act. 14.22.

Hittúl-szakadásnak Meg-
intett minket a' keresztnék viselől-
séről ; bizony nincsen semmi o-
kunkarra, hogy azt a' tudománt e-
hagynók, mely még ez előtt meg-
jövendőlte a' mi ma történt. Ki-
nézve így szól Szent Péter: * Szem-
telmesim, mint egyjövemények ne ha-
borodgyatok-meg am-a' tűz által-
ló meg-próbálás miatt, mely ti-ben-
tek a' ti meg-próbáltatásokra lesz-
mint-ha vala-mi szokatlan dolog m-
ténnekrajtatok. Sőt inkább úgy kell-
ne mi-nékünk csudás és szokatlan-
dolognak láczani, ha az Any-
szentegyháznak forsa és állap-
tya világi bódogságban állana.

Hol-ott azért az 'Evangéliom-
eleve meg-int minket a' mi álla-
tunkról, és hol-ott a'-képpen i-
vetkezik, a' mint Christus és

* 1. Pet. 4. 12.

Apolog

postolok meg-jövendőlték : a-
ért kell mi-nékünk a' mi igaz Val-
sunkban meg-erősödnünk, és
nnak valóságát bizonyosan el-
innunk; annak-felette abból kell
kot vennünk arra, hogy a' keresz-
ek keferúsége ellen jó-idején meg-
ősicsük magunkat, és e' nyomó-
életnek szükséges táplálásáról
ondot-visellyünk, mely a' hitben,
írásban, álhatatosságban, buzgó-
gban, és végezetre a' vigasztalásbā
n: 'Ugy léfzen, hogy mikor a' nyo-
orúságoknak habjai reánk-ro-
annak, el nem boríttatunk, ha-
em még akkor-is mikor a' szél-
ész leg-inkáb dühösködik mint-
y kő-szál erőssen és mozdúlha-
atlanúl meg-állunk. 'Igy magunk
emeinkel meg-láttjuk, hogy i-
en igaz a' mit Dávidénekel: * Bó-

Hittúl-szakadásnak Meg-
dog a' férfit, Uram, a' kit te meg-ostor-
rosz, és a' kit a' te törvényedre taní-
tasz. Hogy csendeséget szerezzen ő ne-
ki a' háboruságban, míg azonban
készítetik a' hitetlennek a' verem. Ez
az egyikik.

Másodszor, ha avagy el-hagyni
avagy gyanúsnak kellene lenni a'
igaz vallásnak a' nyomorúságok
ért, mellyek azt követik: mint lő-
szén te-hát dolga az Anyaszentegyhá-
záznak, mely egész kezdetitől fogva
va mindenkor hogy így szólya-
végetlen üldözések alá vólt vettem-
tetvén, mint ő-maga bizonyított-
maga felől: * Gyakorta ostromlott a'
engemet iffiúságot túl-fogva? Kicsoda
da nem tudgya hogy az Oo Testas-
mentombéli Anyaszentegyház
mind igaz vólt; s-mind a' Nemze-

* Psal. 129. 1.

ségele

ségektől sok-képpen nyomorgat-
tatott, és minden keسرúségeket
szenvedett?

Kicsoda nem tudgya, hogy az
Apostolok és a' Christus tanítványi
az igaz Anyaszentegyháznak leg-
nemesseb tagjai vóltak, és abban
Urunk ő-maga-is úgy-mint fő tün-
dőklött? micsoda állapotok vólt
penig mind a' főnek s-mind a' ta-
goknak? micsoda üldözéseken és
nyomorúságokon nem mentek
által mind halálokig? Kicsoda nem
tudgya azt-is, az 'Uly Testamen-
tom-béli Anyaszentegyház szintén
csak kezdetiben-is mely kegyetle-
nül üldőztetett a' Pogány Imperá-
toroktól? mennyi vólt abban a' Már-
tyrok sokasága? mennyi vér onta-
tott abban ki? Azt mondanád-é
azért hogy a' Christus igazságát el

kellett volna vetni avagy kétsége-
sé-tenni? 'Es hogy ellenben a' bál-
vány-imádók és üldözők Vallása
igaz volt volna?

Ezekből meg-teczik, hogy azok
kik az 'Euangéliomnak vallását
avagy kárhoztattyák avagy el-ve-
tik a' nyomorúságokra nézve, mel-
lyek az igaz Anyaszentegyházat
mindenfélől körül-vették; egyfzer
s-mind kárhoztattyák (iszonyodó
ki-mondani!) önnön-magát az I-
stennek Fiát-is, és mind azokat kik
világ kezdetitúl-fogva ő benne hit-
tek, és tagjai voltak annak az Anya-
szentegyháznak, kinek vállain vég-
nélkül fekütt a' keresztnék terhe.

Harmadszor, ha annak nyomo-
rúlt forsának okaira tekintünk, is-
mét eszünkben-veszük hogy nem
kell mi-nékünk a' miatt Hittúl-sza-
kadás-

adásban esnünk. Bizony ha tudományunknak hamisága volna (kivel minket a' Pápisták parvarosfan vádolnak) e' nyomorúságoknak oka; egy-általlyában minden haladék nélkül tartoznánk a' mi vallásunknak ellene-mondani. De mivel Istennek meg-becsúlhetetlen jó-téreményéből a' mi Vallásunk igaz, a' Pápisták-é penig hamis, istentelen, bálványozó, babonás: bizony a' mi tisztúnkra néz abban meg-maradni, akár-mint harczol-lyon-is ottan-ottan a' súlyos nyomorúságokkal.

Annak-okáért mivel Isten kegyelméből távol-vagyon tőlünk ezek: lássuk-meg rövideden igaz okait az Anyaszentegyház nyomorúságinak, hogy meg-teszék hogy azok né Hittúl-szakadásra, hanem ál-

hatatofságra szolgálatnak mi-né-
künk alkolmatofságot. Eggyik ok
azért vagyon * az ellenkezésben,
mely vagyon a' kígyó között és az asz-
szonyi-állat között, a' kígyónak mag-
va és ennek magva között. Második
vagyon e' világban: † Ha e' világból
vólnátok, ugymond Christus, e' vi-
lág szeretné a' mi az övé: mint-hogy
penig nem e' világból vadtok, hanem én
választottalak titeket e' világ közül,
azért gyűlöl titeket e' világ. Harma-
dik ok mi-bennünk vagyon, kik a'
mi vétkeinkel az Istennek haragját
fejünkre ingereljük, kiből léfzen,
hogy gyakorta reánk bocsáttya el-
lenséginket: " Imé, ugymond Esa-
iás, meg-haragudtál, mivel-hogy vét-
keztünk. Daniel-is: " Vétkeztünk
és álnokúl cselekedtünk, hitetlenséget

* Gen. 3. 15. † Joh. 15. 19. " Es. 64 5. " Dā. 9. 3. 12.

csele-

cselekedtünk és el-pártoltunk te-tüled;
 el-távozzván a' te parancsolatidtól és
 a' te ítéletidtól, &c. annak-okáért ho-
 zott mi-reánk az 'U'r nagy nyomorú-
 ságot.

'Es ezt ottan-ottan meg-ismérte
 az Anyaszentegyház az üldözések-
 ben; hogy tudni-illik az ő bűnei-
 ben vagyon oka a' nyomorúságok-
 nak. Kiből következik, mivel-hogy
 a' mi bűneink oka a' mi nyomorú-
 ságinknak; nem a' Vallás igazságá-
 nak, hanem az élet-útálatosságnak
 kell ellene mondanunk.

De ezek kivül vagy ő más-is,
 még penig hat-hatób és főb ok; tud-
 ni-illik az Isten, ki az ő mi-hozzánk-
 való atyai szeretetiből és idvessé-
 günknek kívánásából, akarja az ő
 igazságának cselekedetét mellyeket
 mi rajtunk szegény bűnösökön

*Hittől-szakadásnak Meg-
gyakorol, idvefséges eszközökre
fordítani, kikkel a' mi lelkeinket
meg-gyógyítsa; kiből léfzen, hogy
vala-menyifzer Isten az ő ítéletit az
Anyaszentegyház ellen ki-bocsát-
tya, * az igazság és a' békeség meg-
osokollyák egy-mást.*

Tudni-illik illyen-képpen akar
minket meg-jobbétani, és a' tévely-
gésből az útra vízá-hozni, és min-
ket meg-előzni, hogy nyakra-főre
ne mennyünk az örök tűzre. Bo-
csát azért mi-reánk üldözésnek te-
lét, kinek keménysége miatt tétel-
fenek-femmivé a' vétkeknek am-a'
férges magvai, mellyeket az előtt-
való bódogság mutatott vala ki;
ellenben végyen-melegséget a' bel-
ső ember, és buzogjon a' kegyes é-
letnek igyekezetivel, az Istennek

** Psal. 85. 11.*

szere-

fzeretetivel, és az örök életnek kívánságával. Így próbálja ő a' mi hitünket, így egyengeti túrásunkat és alázatosságunkat; és végezetre így gyakorolja reménységünket: Mert hol-ott e' jószágos cselekedeteknek minden ereje és jó-ízű illatya ki-szárad és el-ozzlattatik a' jófzerencsének nyaratúl: azt cselekeszi ellenben az időknek keménysége, hogy * a' nyomorúság békeséges-túrést szűllyön, a' meg-késértés pedig reméniséget.

Ebből meg-teczik hogy † az 'Ur meg-ostorozza a' kit szerez: a' kit pedig fiának ismér, meg-dorgálja. Sanyargat minket a' mi hasznunkra, hogy részesüllyünk az ő Szentségében. Mikor verettetünk, az 'Uról tanítatunk, hogy e' világgal ne kárhoztassuk

* Róm. 5. 3, 4. † Heb. 12. 6, 10.

sünk. Ez alkolmatofsággal nem tűrhetem hogy am-a' méltóságos mondást ne emlíctsem, mellyet igazán nevezhecz drága gyöngynek, mely a' Maccabéusok könyvét (noha ez régula-kívül-való könyv) csudálatos-képpen meg-ékesíti. Abban okát adgya a' könyv-író a' nyomorúságoknak és rettenetes üldözéseknek kikkel akkor tusakodik-
 vala a' Sidó Anyaszentegyház, mikor egyéb nemzetségeknek, kik az Isten népén kedvek szerint dühösködni vala, minden dolgok jó-szerencsések volnának. * *Kérem, ugymond, azokat kike' könyvet fogják olvasni, hogy ez esetekért ne essenek-kétségben; hanem gondollyák-meg hogy e' büntetések nem veszedelmére, hanem meg-dorgálására rendeltettek*

* 2.Maccab.6.12,13,14,15,16.

a' mi nemzetségünknek: mert hogy nem engettetik sok idő a' hitetleneknek, hanem hamarsággal meg-büntettettek, nagy jó-téteménynek jele ő-rajtok. Mert nem úgy cselekeszik mi-velünk mint egyéb nemzetségekkel, kiket engedelmessen vár az 'Úr míg az ő gonoszságoknak mértékét be-töltik, hogy meg-büntesse őket: hogy tudni-illik meg-sokasodván a' mi bűneink, végre akkor büntessen-meg minket. Minek-okáért soha mi-túlunk az ő irgalmaságát meg-nem vonszá, hanem meg-dorgálván az ő népet kedvetlen csapásokkal, el nem hagyja őket.

'Es ebből következik, hogy a' kereszt mellyet az 'Úr az Anyaszent-egyház vállára vét, nem mondat-hatik tulajdon-képpen nyomorúságnak és nyavalyának; hol-ott, az jegye és munkája a' nagy buzgó szerel-

szerelemnek mellyel a' mennyei
 Atya az ővéit szereti, és hol-ottily
 idvefséges gyűmölcsöketis terem.
 Kitúl vagyon, hogy Szent Pál a' ke-
 resztet az Isten ajándéki és jó-té-
 reményi közzé számlállyá, mikor
 a' Philippi-béliekhez ír: * *Kegye-
 lemből adatott ti-néktek a' Christusért,
 nem csak hinni ő benne, hanem szen-
 vedni is ő érte.*

Bizonyára meg-vallom, hogy a'
 Christus koronájának tövissei ked-
 vetlenek a' kényes testnek, és azt
 fájdalmaflan csipdesik, és szomo-
 rúsággal illetik a' hívő ember szí-
 vét, minek-előtte a' dolgot jól meg-
 fontolván Keresztyén vitézhez il-
 lendó tanácsot követne: mindaz-
 által végre valósággal meg-isméri
 igen igaznak lenni, a' mit az Apo-

* *Philipp. 1. 29.*

stolmond: * *Ugy-vagyon minden dorgálás mostan nem örömré, hanem szomorúságra láttatik lenni: de annak-utánna békeséges gyümölcsét teremti az igazságnak, azoknak kik az által meg-rostáltattak.* Azon-képpen történik azért a' hívó embernek dólga, mint annak, kinek helytelen üléséből (mely az inaknak némi-némű meg-sugorodását nézi) szára meg-aluszik. Mert mikor jární akarna, először fájdalmat érez; de minek-utánna szára helyére állattatik, szabadossan és fájdalom nélkül jár. Azon állapotok vagy az Isten fiainak, kiknek felette-igen kedvetlen a' kereszt minekelőtte magokban térnének, és az Isten Lelkétől fel-serkentetett elmével minden dolgot jól meg-gondolnának.

Es Istennek e' jó-vóltából leszen, hogy a' kereszt semmi-képpen ne légyen a' hívó embernek becstelenségére és gyalázattyára, hanem igen nagy becsületire. Mert tulajdon az Isten Fiátúl szenteltetett-meg, ki azt régenten vállain viselte; és, számlálhatatlan sok MártYROK szenvedésével meg-nemesítettett, kik tisztességekre ítélték lenni, hogy azt am-a' Cyréné-béli Simon módgyára a' Christus után hordozhatták. 'Ugy hogy a' kereszt semmi nem egyéb az Isten fiainak, hanem tündöklő öltözet, mellyet az * öidvességeknak Fejedelme magával és az övéivel tisztességnek okáért közlött.

Ezekhez járúl, hogy valamennyisz az 'Ur az ő Anyaszentegy-

* Heb. 2. 10.

házác

házát látogattya, mértékletesen dorgállya azt. Mert nem-is * csapdosla e' világnak pufztájában az egész Izraelt, hanem a' népnek egyik részét vereség-nélkül hadgya, hogy óka' többinek kárából eszeker-térjenek, ha azoknak példájok-szerint el-veszni nem akarnak: sőt tulajdon azokat-is kiket az ő fiai közzűla' dorgálásra és ostromozásra elő-vonszon, semmi-képpen erejek felett nem késérti: sőt inkább az ő Lelkével erőssíti, vigasztallya őket és édesgeti, örvendeztetvén a-val a' bizonyossággal, mellyel tudgyák hogy ők Isten Fiai, és † mindenek javokra szolgálnak azoknak kik az Istent szeretik. 'Esi gy" úy éneket ad az ő szájokban, és azt cselekszi hogy hálákat adgyanak az ő

* 1. Cor. 10. 13. † Rom. 8. 27. " Ps. 40. 4.

men-

mennyei orvosoknak, és arra nézve annak parancsolatinak-is engedgyenek. 'Ugy hogy, a' mi ezt a dolgot nézi, tellyesféggel más állapattya vagyon az Anyaszentegyháznak, hogy-fem-mint a'Hóldnak. Mert nem-is annyira szörnyűk annak Fogvatkozási mellyek az üldözések miatt vadnak, hogy ottan ottan nem fényeskednék az ő napjának gyönyörűséges fúgárrival, mely a' Jésus Christus.

'Es tudgyák az Isten fiai, hogy ők bizonyosan meg-koronáztatnak, minek-utánna e' világon jó vitézséget vitézkedéndnek. Tudni-illik erre néz ki-vált-képpen az'Úr, mikor az ővéit harczra elő-állattya, hogy a'győződelmesek el-vegyék az örök életnek koronáját. Annak-okaért kicsoda csudállya hogy a'
hittet-

bitetlenek e'világon virágoznak !
*Mondod ne-talám, így szól a' szent
 ember, * Miért örülnek a' hitetlenek?
 Miért bujálkodnak? Miért nem fárad-
 nak-is én velem? Azért mert a' kik
 neveket nem irták a' korona alá, nem-is
 tartoznak a' harcznak munkájával:
 a' kik a' Pálya-futásra elő nem állnak,
 nem öntnek olajt magokra, nem-is ke-
 nik-bé magokat porral. A' kik-é a' di-
 csőség, azokat várja a' bosszúság.*

Hol-ott azért ez legyen termé-
 szeti a' kereszt-viselésnek, mely az
 'Euangéliom vallóin vagyon; tá-
 vol- legyen mi-tőlünk olyan go-
 romba és bolond gondolat: hogy
 tudni-illik el-hagynók az 'Euangé-
 liomot, és a' Pápista valláshoz ra-
 gaszkodnánk, melly láttjuk hogy
 e'mái napon virágzik és szerencsés-
 sen bujálkodik.

EÖ TÖDIK RESZ.

Eötödik oka a' Hittúl-szakadásnak:

A' nyomorúságok és kár-vallások, mellyeket az' Euangéliom vallóinak külön-külön kell fel-venni, úgy-mint a' halál, fogság, tisztekben és méltóságokban-való kissebbedés, szegénység, gyönyörűségek-től-való meg-válás, és végezetre szám-kivetés.

DE könyű által-látni a' dolognak nehézségét. Mert nem az Anyaszentegyháznak közönséges alapattya izgat ennyire tégedet, mint a' te-magad dolga. Mert, azt mondod, ha az' Euangéliomnak val-lásában álhatatossan meg-maradok, h félek rajta hogy avag' halállal, avagy a tömlöczel, avagy tiszteimnek, avagy o iavaimnak és életemnek el-vesztésével,

vel, avagy szám-ki-vetéssel ne bűn-
 tettessem-meg? Es akkor búcsúmat kell
 vennem a' gyönyörűségeküül kikben
 eddig éltem, s-ha el-futok a' szomorú
 pusztákban kell bújdosnom a' hol ne-
 talám meg-is kell halnom: avagy ha a'
 halál útamban nem talál-is, kérlek mi-
 csoda bántódásokon nem kell által-
 mennem a' szám-ki-vetésben, micsoda
 nyomorúságokat nem kell ott szenved-
 nem? Tudni-illik ismérletlen nemzet-
 ség között kell laknom, kinek ne-talám
 nyelven sem értek: s-mit várhatok ott
 egyebet hanem becstelenséget, hanem
 meg-únást, hanem kegyetlenséget, ha-
 nem embertelenséget! keresztyéni sze-
 retetet pedig és jó-téteméni avagy igen
 keveset, avagy semmit sem várhatok.
 Mindazáltal ezek szenvedhetők vol-
 nának, ha alás felbújdostomban ottan-
 ottan nem betegeskedném: avagy ha
 gyer-

Hittúl-szakadásnak Meg-
gyermekim nem vólnának, kik egyéb
időben Istennek áldási; de e'-féle álla-
patban valóba nehéz terhek. Akar-
mint legyen, szerelmes gyermekim én-
nékem: s-ezek miatt gyötrődik szí-
vem, ezekre kell gondot-viselnem. Így
parantsol, a' természetnek hagyomá-
nya felett, még az Apostol-is nagy ke-
ményiséggel: * Hogy-ha, ugymond,
vala-ki az övéire s-főképpen háza-né-
pére gondot nem visel, hitit meg-tagad-
ta, és hitetlennél-is aláb-való. Ezek
azok mellyek nagy sok embereket
annyira meg-bódítanak, hogy végre
Hittúl-szakadásban-is ejtik őket.

S-bizony nem-is kicsiny dolgok
ezek külső tekintettel: de mi-hely-
en ezeket valóba és az Isten akarat-
tyának kívánsága-szerént meg-
fontolod, eszedben-vészed kétség-

* 1.Tim. 5.8.

nélkül

nélkül ezeknek héjában-valóságát.
Mert meg-látod hogy azok csak ha-
zugságok és ál-orczák, és Dálilá-
nak, az-az, a' mi testünknek és tu-
laydon szeretetünknek mestersé-
gi és csalárdsági, mellyek azon
wadnak, hogy minket erőnkűl és
tehetségünkűl meg-fosztvā meg-
gátollyanak, hogy álhatatos taná-
csokat ne tarthassunk és ne követ-
hessünk, és így minket a' Philisteu-
ok kezében ejthessenek. 'Ugy-va-
gyon tettetí a' test a' mi hozzánk-
való szeretetít, és tőkéletes indúla-
tot mutogat hozzánk; de valóság-
gal semmit egyebet nem keres ha-
nem a' mi veszedelmünket, nem-is
egyébre igyekezik, hanem-hogy
minket és a' mi házunk-népeit Isten-
nek rettenetes büntetésében és ő-
rő átokban ejtse.

M

nélkül

Elődben-veti az tenéked tisztességdben -való kár-vallásodat; de a' mi a' hitetlen testnek természeti, el-halgattya alattomban az örökké-való gyalázatnak és pironkodásnak mélységét, kiben tégedet nyakra-főre akar taszítani. Azt mondgya, javaitúl-való meg-fosztatással fizet az álhatatoságodért: s azonban el-halgattya hogy ő a' mennyei országot akarja tőled elveszteni. 'Es a' mikor tégedet a' szám-ki-vetésnek iszonyúságával akar rettenteni: azon szem-pillantásban azt cselekeszi, hogy tégedet a' mennyei hazából örökké ki-rekeszen. Azon szándéka vagyon, mikor tenékedet rövid és nyomorult életnek el-fogyását emlegeti: mert mit akar akkor egyebet, hané- hogy örök halálban vessen tégedet?

det? Minek-okáért meg kell te-né-
ked felelned az el-vetemedett test-
nek tanács-adására; és mivel az ol-
lyan nyomorúságokat hány-előd-
ben, mellyek az álhatatosságot kő-
vetik; támazd-ellene te azokat mel-
lyek a' Hittúl-szakadást követik; és
gondold jól meg, ha vagyon-é va-
a-mi egyenlőség e' két-fele nyo-
morúságok között.

Továbbá nem tagadom, hogy
ezek a' rettentések nem kevelsé-
oántogatnák a' testet. De akar-mi
égyen, mindenek felett és leg-elő-
ször tudnunk kell azt, hogy az 'Ur
likarja és parancsollya hogy a' te ké-
sánságid túl búcsút-végy, és az ő
gassága mellett im-ez vagy am-az
nyomorúságot fel-vegyed. Hol-
ott azért így parancsol az Isten, il-
lik-é te-hozzád magadat-vonogat-

ni és mentséget-keresni: 'Es mivel
 az ő parancsolattyának ki-vétel
 nélkül engedni kell, illik-é ellen-
 rúgódozni, és a' vérrel s-a' testel
 nácskozni: és ennek kell-é, (a' mon
 ugyan csak test, csak széna, csak
 erőtlenség, és nyomorúság) tarts
 csát követned, és gonofságos sug
 lásinak engedned, inkább, hogy
 sem-mint az 'Urnak igaz, szent,
 jó akarattyának, kinek rettene
 hatalmát szintén úgy tudod, mi
 igasságát? Azt mondom, a' teste
 becsüllód-é fellyeb mint az Isten
 Imé, Isten hadgya, parancsol
 hogy ezeket a' nyomorúságoka
 kedvetlenségeket fel-vegyed;
 harczolni hív tégedet; s-illik-é
 zád hogy itt el-fúss? Avagy nem
 kívántatik-é hogy mentül kem
 nyeb a' harcz, annál erősebbes
 harczos

harczoly? Nem kétlem, hogy az é-
letnek koronáját nem kívánnád:
a' mely ha úgy vagyon, miért nem
megy te-hát örömeft a' harcra, ki-
nélkül lehetetlen azt el-nyerni?

Másodszor, kérlek, miért vennők
e' kedvetlenségeket nehezen-fel a'
Jésus Christus nevéjért; hol-ott ő
mi-érettünk ollyakat szenvedett,
mellyek minden egyben-etés néi-
kül sokkal nagyubbak? El-hagy-
ván az eget, alá-szállott e' nyomor-
úságoknak vólgyében; és hogy a'
mi testünket fel-vehetné és mi-né-
nkünk szolgálhatna, ideig az ő Fel-
ségének és dicsőségének fényessé-
gét-is el-titkolta. Hogy minket
meg-gazdagítana, szegénnyé-lelt;
és hogy az Istennek kegyelmét, az
örök-életet és bódogságot mi-né-
nkünk meg-szerezhetné, ő-magát

szabad akarattyaából mind a' gyalázatos halálig nehélséges nyomorúságok alá-vetette, és az Isten haragjának pohárát éppen meg-itta. Annak-okaért avagy nem illendő-é, hogy az ő igazságaért örömeit jó-kedvel szenvedgyünk valamit? Fejünk mi-nékünk a' Christus, s-keresztet viselt; azért, avagy nekünk-is viselnünk kell azt, avagy nem vagyunk az ő tagjai. Mert kérlek, mi-képpen lehet, hogy a' főbeteges lévén, az egész test-is ne szenvedgyen?

Harmadszor meg kell gondolni, hogy a' nyomorgatások mellyeket Isten az ő nevéjért most te-read bocsát, csak semmik ha azokkal a' rettenetes szenvedésekkel veted-egy-vében, mellyekkel az ő méltóságos szolgait és fő-képpen az Apostolo-

kat gyakorlotta. Avagy, kérlek, ha-
 tónlók lehetünk-é azokhoz vala-
 menyin vagyunk-is, és mindenek
 felett Pál Apostolhoz, az Isten di-
 csőségének am-a' csudálatos esz-
 közéhez? Micsoda nyomorúságo-
 ságon nem ment ő által, minek-előtt
 az ő életének végét-érné a' Néró
 kegyetlensége? * Mind a' többinél
 abban a' dologban fellyeb-való voltam;
 fellyeb-való a' munkálkodásbā; fellyeb-
 való a' sebekben, a' tömlőczözésekben
 fellyeb-való, gyakorta a' halálos vesze-
 delmekben-is. A' Sidóktúl, ugymond,
 ötször vettem-fel egy heján negyven-
 negyven csapájokat. Háromszor ve-
 szővel verettettem-meg, egyszer meg-
 öveztettem, háromszor volt a' tengerē
 hajó-törésben, éjél és nappal mélységben
 volt a'. Utongyakorta voltam veszede-

* 2. Cor. 11. 23, 24, 25, 26, 27.

Hittúl-szakadásának Meg-
 lemben, veszedelemben voltam a' fo-
 lyo-vizeken, veszedelemben a' latrok
 között, veszedelemben a' pogányok kö-
 zött, veszedelemben a' várasokban,
 veszedelemben a' pusztában, veszedelemben a' tengeren, veszedelemben a' hamis atya-fiak között. Fáratságban és keserűségben, gyakorta voltam nyughatatlanságokban, éhségben és szomjúságban, gyakorta bőjtölésekben, hidegségben és mezítelenségekben.

'Es mi-nénű állapotok volc mind az Oo s-mind az Uly Testamentom-béli több sok jeles tanúknak, kik * gyalázatot és vereségeket szenvedtek, annak-felette fogságokat és tömlöczözéseket. Meg-köveztettek, ketté-vágtak, meg-késértettek, juh és kecske-bőrökben bujdosztak, magoknak hagyattak, nyomorgattat-

* Heb. ii. 36, 37, 38.

tak, háborgattattak. Kikre méltatlan
vala e világ; a' pusztákban, hegyek-
ben és barlangokban és lyukakban buj-
dostak.

Micsoda halálokkal pedig, mi-
csoda gyötrelmekkel kínoztattak
ennyi sok jeles Mártýrok-is mind-
gyárt az Apostolok idejétől fogva,
az elő-dedén-való Anyaszentegy-
házban? Azokat mondom, kik O-
roszlányoknak és egyéb kegyetlen
vadaknak vettettek, hogy azoktól
elevenen szaggattassanak-el; a' kik
vasból-csinált tűzes székekben ül-
tettettek, és kiknek egyéb tagjok
tűzes vasakkal sütőgettettek. 'Es
hogy a' mi időnkről szóljunk, mi-
csoda halálokkal nem ölettek-meg
immár száz esztendő-től fogva töb-
bire egész Európában az 'Urnak en-
nyi nevezetes szolgálai és hív szolgálói?

'Es kicsoda nereszkeisé-meg egész
 testében halván am-a' nagy ember-
 nek *Hooppérus Jánosnak harcz-
 át, ki először Clocestrai s-az után
 Wigornai Püspök vólt 'Angliában
 (hogy több számtalán sok Mártyrokat
 el-halgassak,) ki Mária Királyné ide-
 jében 1555. esztendőben lafsú tűz-
 zel és nedves náddal avagy kárával
 égettetett-meg? Meg-alutt és meg-
 szűnt vala immár kétszer-is a' tűz
 hogy még-is életben vala e' Mártyr,
 a' tűzre-való eszköznek mind ke-
 vés s-mind nedves vólt a' miatt: a'
 mikor Istennek e' szent embere két
 kezeivel bé-fedvén szemeit, és a'
 népre fordúlván mond: Atyám-
 fiai hozzatok több tüzet ide; kérlek
 titeket az ISTENRE. Azon-közben
 lába-ikrái, szárai és egyéb közeleb-

* Mathiol. l. 5. f. m. 316.

lévő

lévő tagjai süttetnek vala. Har-
madszor-is körül-rakadtatik tűz-
zel, melytől mikor égettetnék, az
Istennek irgalmatságát nyilván-va-
ló szókkal hívja vala segítségül,
mind addig míg nyelve a' tűznek
hatalma miatt meg-keményednék
és meg-dagadna, úgy hogy szólása-
nak erejétől meg-fosztattatnék ez
Isten-félő ember. Egy jel vala hátra,
mellyel a'mennyeiben-való figyel-
metességét jelenti vala. Mert Isten-
nél kedves mellyét öklével szünte-
lenül veri vala, míg karja testéről le-
nem szakada. Azont cselekedte
másik kezével-is vala-mig az inak-
nak ízei meg-szakadoztak, és egy-
mástól el-hullottak. Ugyan akkor
rettenetesség vala nézni az ő úyjai-
nak végeiről vérrel-elegy le-csepe-
gő kővérséget. Végezetre mikor

a' tűz úyob erőt vett volna, meghale' Mártyr, kinek lánczhoz szegeztetett kezemellyén fekszik vala. Tartott penig e' tűznek harcza és halállal-való küszködés, tovább három fertály oránál.

Látod e' rettenetes harczot! melyben mindazáltal ez erős bajnok, mind békeségesen s. mind alhatatosan végig meg-állott! Annak-okaért mi, kikkel az Istennek jó-vólta ily kegyelmesen bánik ez üldözésekben, nóha minden súlyos büntetések meg-érdemlénk: azt mondom, mi vagyunk é oly igen kényesek, oly meg-áltkodtak, hogy csak mit sem akarunk az Istennek dicsőségéért szenvedni! Parancsollya ő és int hogy hazánkat el-hadgyuk, és javainktúl (a'mint hívattatnak) avagy föl-dünk-

dűnknek egy kicsiny részecskéjétől meg-válljunk, még penig az ő nevéjért, s-a' mi idveségünkért: mi penig mit cselekeszünk akkor? panaszkodunk, kiáltózunk hogy el-vesztünk, oda-vagyunk, méltatlan, nyomorúságos, rettenetes dolgokat szenvedünk. Ném-is szűnik-meg abban a' mi dűhősködő békételenségünk, hanem tovább megyünk, és az Urat úctálatos Hittől-szakadással hátunk-megé vertyük.

En titeket, szerelmes atyám-fiai, idveségetekre kérlek, hogy valamennyisz a' test tinéktek azokat a' kedvetlenségeket hánnya-előtökben mellyeket álhataratosán el kell szenvednetek, emlekezzetek-meg az Anyaszentegyháznak am-a' nag' lámpásinak példáiról, kikkel mi

semmi-képpen egyenlők nem vagyunk, kik mindazáltal minden módon nagyub nyomorúságokon mentek-által azoknál, melyeket az 'Ur ti-reátok erőtok-szerint mért. Így eszetekben-vészitek, hog' semmi okotok nincsen a' panaszkodásra és sorfotokon-való siránkozásra. Így bátor és álhatatos szívet vésztek; és búcsút-vévén a' békételenségtől, hálákat-adtok Istennek a' nyomorúságoknak hévségében-is, az ő mértékletes dorgálásaért és atyai engedelmeségéért. Mert akkor is mérjük osztán mi meg az 'Urnak jó-vóltát mellyel mi-hozzánk vagyon, mikor a' mi állapotunkat nem azokkal vettyük össze kiknek jobban, hanem azokkal kiknek (e' világ ítéleti-szerint) nyomorúltabbúl vagyon dolgok.

Nem

Nem tűrhetem itt hogy ne sirassam a' mi hazánknek Német-országoknak állapotját, mellyben e máj-napon annyi példái vadnak a' Hittűl-szakadásnak, kinél fellyeb nem lehet; mégpenig oly könnyen avagy inkább oly álhatatlanúl cselekedzik azt, hogy csak szám-ki-vetésnek avagy jószágok el-foglalásának fenyegetésére-is számlálhatatlan fokon vetik Istent hátok-megé. Jó Isten, mit nem cselekednének tehetnének, ha tűzet, ha egyéb kínokat látnának az ő halálokra elkészítettetni? Avagy mivel ő nálunk ilyen nagy ereje vagyon jószágokra miat-való felelmeknek, úgy hogy javoknak meg-tartásáért Pápistákká lesznek: avagy, mondom, ebben nem tészik-e nyilvánvalóvá, hogy ők, ha a' Törököktől

avagy

avagy Sidóktúi halállal fenyegetetnének, életeknek megtartásáért Törökké avagy Sidóvá lennének? Mert a'ki csak kicsiny dologért és oly kárnak el-távoztatásáért (értem a' jószágoknak el-vételért) a' kit még meg-orvosolhatni, ilyen útálatos gonofságot cselekedik; bizony arról nem kell kételkedni, hogy nagyub gonofságot-is kész nem vólna cselekedni ez életnek meg-váltásáért, kit ember helyére nem állathat.

Negyedszer, gondold-meg azokat a' veszedelmeket, károkat, kedvetlenségeket, kik alá magokat e világ fiai verik, nem semmi egyéb dologért, hanem valami haszonnak avagy nyereségnek reménsége alatt. Vagyon a'ki oly jóknak kereséséért meliyeket meg nem bír,

azokat-

azokat-is veszedelemben hozza sőt
el-is veszti mellyeket az előtt bír
vala: sőt maga életét-is szerencsére
avagy nyilván-való veszélyre veti,
a' mely bizony minden gazdagság-
nál fellyeb-való. Semmi becstelen-
séggel avagy akar-mi gyalázattal
sem gondol, csak kívánságát bé-
tölthesse. E' miatt házáat, feleségét,
gyermekét el-hadgya, és szabad-
akarattya-szerint mégyen szám-ki-
vetésben. 'Es csak Indiában jutha-
son, a' kegyetlen habokra bizza ma-
gát. Ezeket kívánniak e' világ fiai
szenvedni a' gazdagságért, mely
bizontalan, rothadó, és a' mely gya-
korta azokat-is nyomorúttakká té-
teti a' kik azt bírják. Menyivel inkább
kell Istennek engednünk, a' ki pa-
rancsollya hogy azonokat mi-is a-
vagy el-hadgyuk avagy el-szenved-
gyük,

gyúk, fő-képpen hol-ott mennyei, örökké-való, véghetetlen jók, hol-ott minden teremtet-állatokon-való országlás, holott ki-beszélhetetlen életnek, bódogságnak, és örömnnek bírása tartatik mi-nékünk az ígéret-szerint bizonyos jutalmúl?

Eőtödször, avagy nem tudod-e hogy tulajdon azokat mellyeket a' Christusért el-hagyni neheztellest, el kell vala-mikor hagynod vagy akarod vagy nem? Sőt meg-lehet hogy avagy-csak hólnap-is meg-foszthat tégedet a' halál tisztességedtől, javaidtól, gyönyörűségid-től, s-életed-től-is. Avagy ne-talám nem tudod az 'Urtúl ki-mondott sententiát, hogy * *a' bűnnek sóld-gya halál legyen?* Kérlek tégedet,

* Rom. 6. 23.

avagy

avagy nem jób-é akkor mikor Isten kívánja, mind ezeket őrómezt és a' mennyei hivatalhoz-illendő engedelmességgel el-hagynod, hogysem-mint jóvendőben arra a' természetű mint-egy erővel kényszerítettetned? 'Es avagy nem jób-é, ezent jóügyért cselekedned, hogysem-mint gonoszért? am-az első, a' Christus igazsága, ez utolsó, az ember bűne. Hát micsoda gátol-meg, hogy mikor Isten parancsolja, el ne végeznők magunkban, hogy azt a' mi jó-cselekedetünkkel becsületessé és dicséretessé tegyűk, a' mi az ő természeti-szerint nem egyéb hanem a' mi bűneinknek büntetése; és hogy a' Christusért szenvedgyűk azt, a' mit egyéb-aránt-is el kell szenvednünk a' bűnért?

Végezetre tudni kell az Istenes ember-

embernek, hogy akar-mely ked-
vetlenek legyenek-is ezek a' test-
nek, mindazáltal jelen-vagyon a'
tellyes Szent Háromság, és vala-mi
nehézsége a' keresztnak vagyon, el-
távoztattya azt mi-túlunk; és azt
cselekeszi, hogy vólta-képpen e-
szünkben-vegyük hogy külömben
vagyon a' dolog, mint a' testnek lá-
czik. Jelen-vagyon az Atya, ki bi-
zonyyságot-tészen mi-nékünk az ő
szerelme felől, és annyira bizonyo-
sokká-tészen minket az ő gondgya-
viseléséről, hogy még csak egy hay-
szál sem eshetik-le a' mi fejünkről.
Kiből következik, hog' mindazok,
vala-mellyek az ő engedelmeből
esnek mi rajtunk, lehetetlen hogy
nékünk hasznunkra és idvessé-
günkre ne szolgállyanak, mivel
mindenek a' mellyek rajtunk tör-
ténnek,

ténnek, a' mi édes Atyánk akaratyából történnek, a' ki egyebet jónál mi-nékünk nem-is kívánhat.

Hasonló-képpen jelen-vagyon a' Fiú-is, a' ki velünk egygyütt szenved mikor mi szenvedünk, és magára-vészi a' mi üldözésünknek részét. Mert hol-ott ő Fejünk mi-nékünk, külömben nem lehet hanem hogy ő-néki-is fájon mikor a' tagoknak fáynak. Ez üldözésnek érzése mondatta ő véle am-azt az egek-ből: * *Saul Saul mit üldösz engemet.* Fönnön-maga viseli te-hát a' terhet mellyet mi reánk vét, és valamenyiszor keresztet téssen a' mi vállainkra, mind annyiszor Jésumunk-is mi-nékünk, Cyrénébéli Simonunk-is. Kiből meg-teczik, hog' külömben nem lehet, hanem-hog'

* *Actor. 9.*

a'ke-

a' kereszt-viseelésben csudálatos se-
gétséget érezzünk, mivel Urunk ö-
maga társunk a' tereh hordozás-
ban: és, a' mi nagyub, az-is követ-
kezik, hol-ott ő velünk-eggyütt
szenved, akkor minden bizonnal
erejét és hatalmas karját ki-nyúj-
tja, mellyel mind magát s-mind
minket a' veszedelemtől meg-ótal-
mazzon.

Végezetre jelen-vagyon a' Szent
Lélek, kit az Atya zálagúl adott az
ő fiainak a' fiúvá-fogadásra. Az e-
rőssítési és gyámolíttya a' mi erőtlens-
ségünket, keferűségünket meg-éde-
síti, szomorúságunkat el-űzi, an-
nyira hogy a' nyomorgatásoknak
keménségében-is * *örülünk az A-
postolokkal, hogy méltoknak találtat-
tunk kik a' Jézus nevéért gyalázattal*

* Act. 5. 41.

illet-

illettesünk; sőt * ugyan dicsekedünk
a' nyomorúságokban, és † javaink-
nak prédálását örömmel vesszük, a'
Sidó hívek példájából. Nincsen
ezért ez után semmi oka a' testnek
hogy a' kereszt-viseelésért panaszo-
kodgyék, mellyet Isten illy jeles
dologért vét ő-reá; hol-ott annak
könnyebítésére az Atya szeretetet,
a' Fiú erő, a' Szent Lélek meg-eny-
hítést ad.

Es ez ideig közönségesen meg-
mutogattuk, hogy nincsen e' nyo-
morúságoknak oly nagy ereje, ki
miatt meg kellene rettennünk, és
el-hagyván az'Evangéliomnak val-
lását útalatoosan el-kellene fut-
nunk. Immár mindeniknek erejét
külön-külön-is czáfollyuk-meg.

Azt mondod azért, hogy né-ta-

* Rom. 5. 3. † Heb. 10. 34.

lám

Hittúl-szakadásnak Meg-
lám halalt-is kell szenvedned a' Chri-
stus nevéjért. Azt mondod né-ta-
lam; de né-talám nélkülük. Mert
azokban a' helyekben kikben most
oly igen bőséges a' Hittúl-szakadás,
még nem annyira keménykedik az
űldözés, hogy a' Fejedelmek paran-
csolati a' halálnak csak fenyegeté-
sével-is adattatnának-ki. Még so-
hol asztag fák sem rakattattak a'
meg-égetésre, sem a' népeket még
nem szabadította a' Tyrannus a' hi-
vek életére. Még eddig csak javok-
nak és örökségeknek el-vételével
büntetettek az álhatatosságért.
Ugy hogy a' Hittúl-szakadtak
minden színessé fedezgetések el-
vétetett, tudni-illik a' halálnak fe-
lme, mely őket annál-inkább ma-
gok menthetetlenné teszi: mert
ő reájok tartozik az Apostolnak

im-e' mondása: * *Még nem har-
szoltatok véretek-húllásáig.*

De legyen úgy; meg-is kellyen
halnod a' vallásért; mi léfzen azért
abból? Bizony jól tudod a' mit
eléd mondánk, hogy a' nélkül-is
meg kell tenéked halnod, még pe-
nig csak egyszer s-nem többször.
Micsoda bolondság te-hát, a' ha-
sálnak félelme miatt ily rút dolgot
selekedni? Ha tégedet a' Hittúl-
akadás tellyefséggel ki-vehetne
szadó alól, mellyel Istennek a' bűn-
ért tartozol, úgy hogy többé nem
hellene a' haláltúl félned: avagy ha
te álhatatóságod a' halált rajtad
meg-kettőztetné, úgy hogy nóha
egyszer a' Vallásért meg-hóltál,
mindazáltal a' természet folyásá-
ból másodszor-is ugyan meg kelle-

* *Heb. 12. 4.*

N

ne

ne halnod: vólna talám vala-mi i
helye és színe a' te félénkségednek. De mivel Hittúl-szakadásod után-
is azon veszedelemben, még penig
el-kerülhetetlen-képpen vagy; és a'
halált csak egyszer kell meg-kostol-
nod; bizony lehetetlen hogy mi-
kor Vallásodat a' halálnak el-távo-
tatásáért meg-változtatod, feletté-
igen bolondúl nem cselekednél. I
mert ez annyit téshen, mint-ha a--
vagy ez úton tellyességgel el-kerül-
hetnéd a' halált, avagy kétszer kel-
lene meg-halnod, a' mely mindbe
kettő merő bolondság.

Azt mondod, én ezt úgy-vagyom
meg-vallom; de az nekem nehéz, hogy
kényszerítésből, hogy gonoszúl kell meg-
halnom; még penig annak ideje előtt
a' kit én a' természet-szerint el-érhet-
tem vólna. Kettő vagyon e panasz

an, kik közzül mindenik esz nél-
kül-való. Mert a' mi az elsőt nézi :

*A kiknek szükség-képpen meg kell
halniok, nem kell azoknak arról sokat
gondolkodni, micsoda halálnak nemê-
vel halnak-meg, hanem hogy meg-hal-
ván hová kényszerítettnek menni, azt
mondgya am-a' Nagy' Agostó Dok-
tor. El-távoztasd azért hogy ne
egy szorgalmatos a' halálnak ne-
méről: hanem azon légy felette-
sen, hogy az igazságnak vallásá-
ban állhatatosan meg-maradgy,
hogy így a' halál ajtó legyen te-né-
ked az égben, és nem ki-menetel a'
múlócból a' halálra, melyre reá
 kell menned ha a' Christustúl el-
szakadsz.*

Hogy azt a' halált, mely ily dicső-
ges dologért léfzen gonosznak

* Auguszt. l. 1. de Civit. c. 11.

mondod-is, abban hasonlító-kép-
pen tévelygész. Mert, * mint azonos
Szent Atya mondgya, *nem egyé-
teszi a' halált gonoszszá, hanem a' ma-
aszt követi*, tudni-illik az örök kár-
hozat. Járul-ide más ok-is, ki-
nézve az erőszakkal-való halál miatt
nem kell te-néked ez útálatosság
cselekedned. Mert avagy nem tu-
dod-é, hogy gyakorta százszor-
több erő-szakot szenved az a' ki be-
tegségben, hogy-sem-mint ily ne-
mes büntetéssel hal-meg? Nem-
jobb-é tehát, mivel a' halálnak ke-
ményiségéről vagyon a' szó, vagy
fentály óráig, vagy az órának nyolc-
czad részéig, avagy, csak egy szem-
pillantásig szenvedni, hogy-sem-
mint a' osomós kőszvényben, a' ká-
miatt, a' gutta-ütésben, kólikába

* Auguſt. *ibidem.*

avaggs

vagy egyéb nyavalyában hól-
 okig, egész esztendőig rettene-
 llen gyóttetetni?

A' mi a' panasznak utolsó részét
 illeti; legyen úgy, hogy te Hittül-
 akadásod után fokáig élse' vilá-
 gon; mit nyersz a'val, hanem-hogy
 intén oly hoszu léssen életed a'
 mely igen nyavalyás? Mert micso-
 a ez az élet, a' mely a' lelki-ismé-
 nek szüntelen-való mardosáfi-
 l kóttetett-ószve, kikről ide-fel-
 állottunk? Hozzá-járul, hogy
 a'ettednek tellyes idejében, akar-
 mely hoszú legyen-is az, a' halálnak
 lelme miatt nyavalyásúl fon-
 yadsz. Mert minek-utánna az
 ember abban a' lágyságban esett,
 hogy ettől a' félelemtől meg-gyó-
 ttetnék, és annak mint-egy gyó-
 delmesnek magát gyalázatosán

meg-adná, és a' miatt az igazságtúl-
 el-szakadna; abbá bizony nem kell
 kételkedni, hog' a' halálnak félelme
 örökké nem uralkodnék ő-rajta.
 Innen léfzen, hogy a' halálnak csak
 gyenge emlékezetire-is minden
 kor meg-retten; Annál-is inkább
 pedig hogy az ő hitetlenségét sze-
 mére hányó lelki-isméret nem en-
 gedi-meg nyavalyásnak, hogy ez
 élet után következhető jób élete fe-
 lől bizonyos reménsége leheffen-
 de mivel az ő szívében mindenkor
 hallja a' kárhozatnak sententiáját
 ebből vagyon hogy a' pokolnals-
 rettegtetése miatt a' halálnak félelme
 me-is öregbedik az ő szívében, úgy
 hogy csak ezért-is felette igen fo-
 káig kíván élni, hogy az örök bűn-
 tetést el-kerülhetné.

De tovább-is szorongatlak tége-
 deb

der. Azt mondod azért, *ha a' Chri-*
stusért meg-halsz, né-talám történik,
hogy idő előtt halsz-meg. Mint lézen
 te-hát, ha né-talám még így sem
 halsz-meg idő előtt? Mert tudod
 hogy az embereknek nagy része
 nem éri-el a' hatvanodik, hetvene-
 dik, avagy nyólczvanodik eszten-
 dőt; azt-is tudod hogy sok hideg-
 felések, sok gutta-útések, sok egyéb
 halálos nyavalyák vadnak mind
 kívül s mind belől az emberben,
 mellyek minket a' meg-nevezett
 idő előtt-is ki-tolyhatnak e' világ-
 ból. Hozzá-tészem, meg-lehet az-
 is, hogy Isten a' te Hittül-szakadá-
 sod után igaz ítéletiből csak hamar
 meg-rövidítheti életedet, mellyet
 fellyeb-bocsúlsz az ő szerezetnél;
 és hogy vagy nehéz nyavalyát,
 vagy perlekedést, vagy gyilkost,

vagy tűzet, vagy vizet, vagy dögletes éltető-eget, vag' mérget, avagy más egyéb szomorú és halálos dolgot bocsáthat rád. E' szómat a' naponként való példák bizonyítták. Mert te magad-is hányat ismértél akar-mi állapotú, idejű, nemű emberek, kik immár meg-hóltak, mi-ólta az 'Euangéliomtól el-szakadtak, és hogy keveset élhettek az ő Hittúl-szakadásokkal? Micsoda nyereségek lett azért abból azoknak? Nem csak ebben, hanem másban, még penig sokkal nagyub veszedelemben-is esel. Mert minek-utánna ily hirtelen és reménséged kívül ragadtatol-ki e' világból, örökké-való halál követi e' szernpillantásig-való életet, mellyet te am-a' gonosz hitetlenségeddel váltottál vala fel; hanem-ha idején és valóba

valóba meg-térsz az Istenhez és annak igazságához. Mert ez csálhatatlan sententiája az 'Igénék: * *A' ki Szereti az ő életét, el-veszti azt.* Tudni illik igé-jől vífel-gondor életére, a' ki magát örök halálban taszítja!

Továbbá vagyon más-is, a' mit e' dologban igen eszünkben kell vennünk. Mert mond-meg-hamed, avagy nem sok ezer emberek ölettek-é-meg kegyetlenül e' polgári hadakozásokban, hogy el-hal-gassam a' kínokat, kikkel szegények minek-előtte meg-ölettetnének ki-noztattak az ellenségről? hogy te élsz pedig, nem kell-é szűkség-kép-oen az Isten jó-vóltának tulajdoni-sanod? Akkor, mikor a' te hazá-dat az ellenség el-foglalta vólna; mikor annak kegyetlensége min-

* Matt. 10. 39.

N 5 dene-

deneket el-pusztítana ; mikor a' te szomszédid ölettetnének ; mikor azaszonyi-állatok és a' szűzek megfertőztetvén undokúl meg-ölettetnének ; mikor a' csecsemőcskék falhoz verettetnének ; azt mondom, akkor, meg-marasztott az Isten tégedet.

Micsoda okát ítéled meg-tartásodnak lenni ? Mint véled hogy lett, hogy minden reménséged és ítéleted kívül meg-zaboláztattott vólt az ellenség dühőssége, ki avagy az igaz Vallásnak gyűlöléséből, avagy a' te javaidra-való szomjúhozásából, avagy boszú-állásnak kívánásából indittatván el-végezte vólt, hogy titeket eggyúl-eggyig mind el-veszessen ? Jút nékem ez alkolmatossággal eszemben Szent 'Agostonnak nevezetes * mondá-

fa, mikor Róma felől szólana, mellyet a' Gotthusok akkor foglaltak vala el, mikor még abban a' Christust igazán tisztelik vala. Azt módgya azért, hogy az öldöklések, prédálások, égetések, paráznaságok, és vala-mi gonofságok ott történtek, a' bűnért meg-haragutt Istennek igaz ítéletiből és a' hadakozásnak szokása-szerint lettek: hogype-nig a' Pogányok dühóssége Istennek ki-vált-képpen-való gond-viseléséből meg-enyhódott, és a' Rómaiak számtalan fokban meg-tartattak, azt a' Christus igazságának keil tulaydonítani, mellyet akkor az a' váras vallott.

Azont kell te felőled és több számlálhatatlan sok emberek felől mondani, kik e' közönséges pusztulásokban meg-tartattak. A' te meg-

tartatásodat az igaz Vallásnak kell
köszönnöd, a' mellyet vallottál a-
vagy vallasz. Tudni-illik így eny-
hítette-meg az 'Urcsudálatos-kép-
pen az ellenség dühófságét! Azok
tégedet az 'Euangéliomért akarnak
vala meg-ólni; de tégedet meg-tar-
tott Christus az 'Euangéliomért. A'
mely okért azok téged halálra ke-
restek; azon okért meg-óalmazta
az 'Ur a' te életedet. El-kell-é azért
immár te-néked a' Christust hagy-
nod, hogy életedet óltalmazza és
a' halált el-kerüllyed! Ez előtt a'
Christus igazsága tartotta-meg a' te
életedet; most hogy életedet meg-
óalmazza, el akarod a' te meg-
tartásodnak okát vetni. Hogy ez
előtt a' halált el-kerülnéd, az 'Euan-
géliomnak vallása cselekedte; most
penig azt véled, hogy annak el-ha-
gyása-

gyásával kerülöd-ela'halált. Oesz-
telenség! ó bolondság! mert azt
el-halगतom hogy ez-aránt felette-
igen hálá-adatlan vagy a' te meg-
tartódhoz.

Végezetre gondold-meg a' halál-
nak ki-menetelit, mellyet Isten akar
hogy az ő igazságáért fel-végy. Az
a' ki-menetel az örök élet, kiben ré-
szesülsz ha el-végezted magadban
hogy életedet az Isten ügyéért el-
veszessed: mert * *vala-ki az ő éle-
tét a' Christusért el-veszti, meg-talál-
Alya azt.* Annak-okáér a' halál sem-
mi-képpen nem lészén te-néked
sártalmadra, hanem ellenben örök
éleltre viszen-bétégedet. Mert hol-
bott a' Christus, kinek te tagja vagy,
a' halált meg-győzte, bizony lehe-
tetlen hogy az ő életének részesülé-

* Matth. 10. 39.

fe te reád ne tartozzék. Ezért, mondgya Szent Pál: * Tudgyuk mi, hogy ha e földi házunknak hajléka meg-oszlattatik, Istentől vészünk épületet, tudni-illik oly hajlékot a mely nem kézzel csináltatott, hanem örökké-válót, az egekben. Mert azért fohászko-dunk is, kívánván abban a hajlék-ban fel-öltöztetnünk, mely az égből vagyon. Azon kút-főből származik am-az ő kívánsága: † Kívánok meg-oszlattatni, és a Christussal lenni. Kire nézve szintén oly könnyű a hívő embernek e rövid és nyomorúságos életből ki-menni, ha szintén az erő-szak és fájdalom által léfzen-is, a mely csak semmi a menyei dicsőséghez-képést, ki a halált követi; valamely könnyű néki egészségének meg-hozásáért magán eret vágatni.

* 2. Cor. 5. 1. 2. † Philipp. 1. 23.

De

De tégedet a' tömlőcznek szennye és a' fogság rettent. Itt pedig először azt gondold-meg, hogy semmi ellenségnek, akar-mely nagy legyen-is annak dühőssége és hatalma, nincsen arra ereje, hogy tégedet egészen tömlőczözhesse. Mert egyedül csak testedet őrizheti te-néked, a' mely leg-kisfebbik részed. A' te nemesebb részedet pedig lelkedet, mely által vagy a' mi vagy, semmi zár, semmi rúd meg nem tartoztathatja, hogy mindenkor szabadságban ne éllyen. Annak-okaért minden-felé szabadon mehecz jóhecz, az Istennel nyájassan beszélhecz, és beszéded s-könyörgésed által avagy az Ur-hoz járúlhac, avagy az ő szavát hallhatod, vala-menyíster a' Szent Irástalvasod, avagy (ha né-talám a' helynek

helynek fétésége avagy az ellenség kegyetlensége gátolna-meg, hogy azt ne olvashatnád) arról-való elmélkedésseddel táplálod te-magadat: 'Es akkor az Istennek te-hozzád-való véghetetlen kegyelmét szemléled, és ahoz-való belső indulatoddal gerjedezvén, ki-mondhatatlan örömet találsz a' te válaszfűtődben, meg-váltásfűtődben, el-hívásfűtődben, meg-igazulásfűtődben, meg-szenteltetésfűtődben, és dicsőítetésfűtődben, kire zálagúl nálad vagyona a Szent Lélek, ki tégedet hatalmával erősít, vigasztalásával meg-újjít, és minden-hái jelenlétével azt cselekeszi, hogy soha ne légy te-magad egyedűl a' tömlőczben. Nem-is áll semmi elődben, hogy e' világon szabadossan alásfel ne járj, és egy-felől ez életnek hejáj-

héjában valóságát ne szemléllyed, ellenben penig az örökké-valóság-nak állandóságát és édeségét ne csudállyad; más-felől hogy az Isten fiainak bölcseségét és okos gond-viseléseket, ellenben penig azok-nak bolondságokat és nyavalyás-vóltokat ne tekintéllyed, kik testek-ne nézve úgy-vagyon tellyes szabadságban vadnak, de azon-kívül éppén az ördög fogságában tartat-nak, meg-kötöztetvén az álnok-ságnak köteleivel, és a' rettenetes waksággal mint-egy lánczal kör-mnyúl-vétetvén; ki miatt külömbben nem lehet, hanem-hogy az öndúlattyoknak, az-az, utálatos fősvénységeknek, hafzontalan ke-wélyiségeknek, undok gyönyörűsé-geknek am-az alá-való rabok mód-gyára szolgállyanak.

'Es

'Es itt *másodszor* gondold-meg te-magad, mellyik jób, a' Christus-hoz-é alhatatossan ragaszkodni, és a' miatt lelkedet szabadságban, testedet fogságban tartani; avagy attúl el-szakadni, és a' miatt testednek szabadságban, lelkednek pedig fogságban lenni? Itt úgy-vagyon mind a' kettő fogságban vagyon; de két-fele külömbséggel. Mert a' ki Istennek adott hitit meg-tartya, emberek rabja az, a' Hittúl-szakatt pedig őrdög-é. 'Es mikor az léfzen hogy a' halál által mind ketten kijőjenek a' tömlőczből; akkor amaz Jóseffel egyyütt jó-ki az uralkodásfra: im-ez pedig, ha valóba s-idején meg nem térend, a' sűtők mesterével az örök tűznek büntetésére vitetik.

Annak-felette bizonyos, hogy
nagy

nagy fokban még a' hívek között is vadnak, kik nóha testekben szabadoknak láttatnak, mindazáltal ugyan tómlóczben tartatnak, mely tómlócz fokkal rozab és alkoholmatlanba' tiédnél. Mert mennyi vadnak im-itt am-ott, kik fok esztendőktől-fogva rabságban tartatnak, úgy-vagyon nem a' tómlócz-tartótól, hanem a' kegyetlen betegségtől mely őket szűnetlen az ágyhoz-szegezve, és avagy kőszvény miatt kötözve, avagy kővel és gutta-útéssel meg-nyomorítva tartya. Annyira hogy nem csak hasonlók te-hozzád abban hogy ők-is az ő módgyok-szerint rabok, de bódogtalanbak-is te-náladnál, hol-ott szabadságoknak el-vesztésén kívül, rettenetes kínokat-is, s-még talám felben-szakadás nélkül szenved-

vednek. 'Es így annak állapotja ki a' Christusért szenved fogságot; nem annyira kemény mint az-é, kit a' betegség ágyában mint-egy tömlőczben kötözött-meg.

Végézetre, mint léfzen ha né-tálám úgy történik, hogy minek-utánna a' tömlőcznek el-távoztatásáért Hittúl-szakadásban esél, más alkalmatossággal meg-fogat-tatol? A' mint-hogy ez életbéli esetek nem csak sok-félék, hanem tellyességgel véletlenek, idegenek, és csak nem balgatagságok-is. Annak-okáért, azt mondom, ha abban esnél a' mitűl most félsz, kérelek, avagy akkor nem keserveffen bánkodnál-é rajta, hogy ilyen nagy hitetlenségeddel-is héjában igyekezted azt el-kerűlni? avagy nem akarnál-é akkor Christus fog-
lya

lya lenni inkább, hogy-sem-mint ez
úy nyomorúságoddal mind te-
stednek s-mind lelkednek igaz sza-
badságát el-veszteni? Kire nézve te
tiszted, hogy a' haszontalan, vesze-
delmes és gyalázatos bankodást
meg-előzzed; és cselekedd azt most
az 'Urhívására, a' mit jövendőben
annak büntetésének idején akar-
nál cselekedni, de későn, de hé-
jában.

'Altal-megyek a' méltóságokra
és tiszteességekre, mellyeket Hittúl-
szakadással akar sz meg-tartani.
Tudgyad, nem igen tiszteességes do-
log, az órdógnak szolgálni és an-
nak példáját követni, ki hasonló-
képpen szakada-el az igazságtúl,
hogy fellyeb-való méltóságot ke-
reshetne. Tudgyad, nincsen sem-
mi tiszteesség, nincs semmi méltó-
ság

ság ki ahoz hasonló lehetne, mely az-é, a' ki az Isten fiai között-ülő, és a' ki minden teremtet-állatok Királyává tétetett. Tarcs-megazért te-magadnak e' becsületet; megtartod pedig ha álhatatosan megmaradsz az igazságnak vallásában. Jó az igaz Anyaszentegyháznak leg-aláb-ülő és utolsó tagjának lenni, hogy sem-mint a' kívül méltóságban tündökölni. Senkihez sem illik úgy a' méltóságokról szólni, mint annak, ki nagy tisztességben helyezettetett: Hallyad azért a' Királynak teczését: ** inkább akarok az én Istenem házában küszöbén ülni, hogy sem-mint a' hitetlenek sátorában lakni.* Ez igazságnak oly nagy ereje vagyon, hogy még a' Pógányok szívében-is behatott csak

** Psal. 84. u.*

az egy Természetnek vezérlése által: * *Istennek szolgálni, ugymond am-a' Poëta, leg-nagyb' tisztesség a' kit én magamnak kívánnék. El-távoztassád hogy ne lég a' Fariséusoknak el-veremedett seregéből, kik † inkább akarnak vala az emberekül becsültetni, mint az Isten előtt. És e' világnak gyalázása ellen erőszics-meg magadat az' Urnak ígéretivel: " Tisztelem az engem tisztelőket: és e' világi tisztességnek füstit szívasd-el am-a' fenyegetésnek féltelmével: "' Meg-vetem azokat kik engem meg-vetnek.*

Immár a' mi a' gyönyörűségeket és a' kényeskedést illeti, mellyeket a' kényes test még az Isten igazságának el-vesztésével is meg akar magának tartani: az oly igen oktalan

* Euripid. † Joh. 12. 42. " 1. Sam. 2. "' Ib.

tanács, hogy majd egyetlen csak reá-
 is felelni. Mert baromhoz illik, a'
 gyönyörűségeknek fzeretettül
 meg-győzettetni: más illik az em-
 berhez; tudni-illik * *hogy az Isten-
 nek orczája előtt örömmel bé-teltyék,*
*kinek job-karjában örökké-való gyö-
 nyörűségek vadnak.* És, kérlek, mi-
 csoda gyönyörűségeket találsz az
 őrdög szolgálattyaiban, ki az ővéit
 fő-képpen ez élet utánfelette-igen
 nyomorúltúl jutalmazza; annyira
 hogy igen árros gyönyörűségek
 léznek azok, mellyek az őrdög bi-
 rodalma alatt és az Istennek orszá-
 gán kívül vétettetnek. Hozzá-já-
 rúl, hogy e világnak minden ked-
 veskedése-is semmi a' jó lelki-ismé-
 retnek tökéletes öröméhez-ké-
 pest, mely az ő hűségét Istenhez

* *Psal. 16. 11.*

meg-

meg-tartotta, és bizonyos annak
 Szereteti felől, és az örök bódog-
 ságnak csalhatatlan reménségé-
 vel-is tellyes. Hogy ha néha szo-
 morúság éri szívét; azonnal jelen-
 vagon a' vigasztalásnak Lelke, ki
 tet az Isten kegyelmének bizo-
 dalmával fel-támasztya, és azt cse-
 keszi hogy a' mi keserűségink el-
 nyelteffének a' Christus szomo-
 rúságával, a' mely örökké-való ö-
 mőket szült mi-nékünk, kiket
 oha semmi szívünk-béli háború-
 ságok félben nem szakaszthatnak.

Továbbá a' szám-ki-vetésnek fé-
 elme miatt sem kell te-néked az
 gaz Vallástúl el-szakadnod. Mert
 először ha a' dolgot jól meg gon-
 dolod, a' szám-ki-vetést ez-aránt
 az Istennek jó-téteményi közzé kell
 számlálni. Mert hol-otta' te hazád

ellenség kezében vagyon, ki azt vér-ontással és minden-féle rettenetességgel bé-töltötte, és az ő bálványozásával azt minden-nap fergelmesíti; bizony immár tovább nem a' telakó-földed, hanem az ellenség-é, kiből mentül-hamaráb ki kell menned. Ha külőmben cselekezel, és ott vala-mi kedvetlen állapot esik testeden vagy lelkeden avagy mind a' kettőn, magadnak tulajdonícsad. Bizony a' ki az ellenség földén jár, nem kell csudálni, ha ott roszúl fogadgyák.

Hozzá-tésem hogy nem kicsiny jó-téteménye Istennek, távol-lenni a' gonosz-tévőktől, és azoknak sem vétkekben, sem bűntetéseken nem részesülni. 'Es, kérek tégedet, avagy nem jobb-é kenyeredet idegeneknél, csak azok
legye-

legyenek hívek és Isten-félők, meg-
 enned, és azokkal együtt Istene-
 det szabadossan tisztelned és se-
 gétségül-hívnod, hogy-sem-mint
 ott-hon gonoszok között laknod,
 elked-isméretinek felette-igen,
 nagy kínnyával és a' rettenetesíté-
 letnek bizonyos várásával?

Mely nagy becsülettel illet pe-
 nig Christus tégedet, mikor társhul
 akar maga mellé venni mind az
 Egyiptomi szám-ki-vetésében, s-
 mind gyakorta-való futásiban,
 mellyeket ellenséginék hatalmok
 miatt kényszerítettett fel-venni,
 minek-előtte az ő órája el-jőne?

Nem-is kell a' pusztában-való
 bujdosástul félned. Mert a' kinek
 Isten úti-társa és kalaúzza, bizony
 az felette igen bátorságos és ked-
 veseleges társaságban vagyon. Tá-

vol-légyen azért mint-ha azo vél-
néd hogy csak egyedül léfesz a' fú-
tásban, hol-ott az Isten léfzen te-ve-
led. *Nincsen az egyedül*, ugymond
* Cypriánus, *kinck Christus a' futás-
ban úti-társa. Nincs egyedül, ki az I-
sten templomát akar hol-légyen-is meg-
őrizvén, Isten nélkül nincsen.* Ha pe-
nig Istennek úgy teczenék, hogy
vala-mi kedvetlen avagy emberen-
eshető dolog történnék rajtad a'
futásban avagy szám-ki-vetésben,
akkor immár minden bizonnyal
vár tégedet a' Mártýromságnak
koronája. † *Ha, azt mondgya a-
zon Cypriánus, tégedet mikor a' pusz-
tában avagy hegyekben futz a' lator
meg-nyomorít, a' vad reád-rohan, az
éhség és szomjúság avagy hideg szo-
rongat, avagy tengeren-való sebes szá-*
* Cyprian. Epist. ad Thibar. † Cypr. ibid.

ladásodban a' szél-vész, és hábörű el-
borít; várja Christus az ő vitézét akar-
bol harc-zollyon-is, és az ő nevének tiszt-
ségeért üldözés-közben meg-haló
embernek jutalmat ad, mellyet ő a' fel-
támadáskor ígért meg-adni. Nem-is
kisseb dicsőisége vagyon annak a' Már-
tyromnak, a' ki nem közönséges helyen
és nem sokak között veszett-el, mert a'
veszedelemnek oka a' Christusért-va-
lószenvedés. Elég a' márttyromságnak
bizonyosságára am-a' tanú, a' ki meg-
probállja s-meg-is koronázza a' Már-
tyrokat.

Annak-felette a' szám-ki-vetés-
ben avagy isten-felő és jó-tévő em-
berekre találsz, avagy-csak nem
oly fok, nem-is oly nagy nyomó-
rúságokon mégy-által, te ki a' Chri-
stus hitiben meg-maradsz, mi-né-
müket a' Hittűl-szakattaz őrdögök

társaságában és a' pokolban szenved: 'Es mivel Isten mind oly szeretetre s-mind oly tisztességre méltóztat tégedet, mely az Isten fiainak tulajdona; bizony sem más vala-ki szeretetre sem más tisztességére szűkséged nincsen. A' bölcs férfiú, kita' Király szeret és tisztel, könnyen hátra-hadgya a' lovásznak szeretetit és tiszteletit. El-hal-gatom, hogy mind régen sokan voltak s-mind mostan vadnak, kik e' becsületes ügyért szám-ki-vettettek, kik az Istennek kegyelmességét és idő-szerínt-való áldását nem kevesebbé sőt inkább bővebben-is vették az idegen földön, hogy sem-mint ha az óvéi között laktak volna hazájokban. Mert ugyan-is nem a' helytől hanem Istentől vagy az áldás.

De nehéz te-néked a' Christus
vallásáért mezítelenségre és sze-
génységre-jutni. Tudom hogy eb-
ben vagy derekasan a' Hittül-
szakadásnak oka: Ez vólt más sőt
minden időnek-is állapotja. 'Es
Cyprianus ezt mondgya hogy so-
kaknak okok vólt az ő idejében a'
Hittül szakadásra: * Nem kell, ugy-
mond, atyámfiai, az igazságot el-tit-
kolnunk, sem a' mi sebünknek mi-vóltát
és okát el-halगतnünk. Sokakat az ő örök-
ségeknek vak szeretetűcsalt meg: sem ké-
szek, avagy szabadok nem lehettek a'
vísza-jövésre, kiket az önnön jószágok
mint-egy békók kötözték-meg. Azok
lettek a' meg-maradásnak kötelei, azok
lánczai, kikkel a' jószágos-cselekedet-is
meg-tartóztatott, az elme-is meg-
kötöztetett, s-mind a' lélek bé-rekeszte-
rett.

* Cyprian. de Laps.

'Es ez okról annál-inkább kellett volna félni minden embernek, mennél világosb hogy annak szülője a' fősvénység, a' mely minden gonofságoknak gyökere. Te ha ez igen veszedelmes nyavalyát kévénod meg-orvosolni, és azt cselekedni hogy te-néked ne árcson; ély keresztyéni okofsággal. A' mely úgy lészén, ha a' tűz alól jó idején ki-ragadod és másuvá költözteted, a' mit el-vihetz javaidban. Ha a' te szegénységed avagy az idő nem ad helyt e' tanácsnak : mindenedet bizzad Istennek gondgya-viselésére, és abban nyúgodgyál-meg e' nyilvános bizodalomról viseltetvén, hogy soha Isten tégedet el-nem hágy, hanem mindenekben gondot-visel re-reád, vala-mellyek ez életnek táplálására tartoznak.

Mert

Mert ez az ő csalhatatlan ígéreti,
 melyet ennyiszor erősített-meg
 az ő ígében az ő fiainak. 'Es ide-
 tartozik Christusnak am-a' csudá-
 latos prédikációja, * kiben nyil-
 ván int minket am-a' szorgalma-
 toságoknak el-rávoztatására, mel-
 lyek a' kételkedéssel és békételen-
 séggel őszve-kóttettek. Abban bi-
 zonyosokká-tésvi az ővéit, hogy az
 Isten, kinek olynagy kegyelmessé-
 ge vagyon hozzánk hogy a' mi na-
 gyub az életet tudni-illik és a' te-
 tet meg-adta, sokkal inkább meg-
 adgya a' mi az eledelre és ruházatra
 tartozik. 'Es ha az a' nagy Cselédes-
 gazda oly bőséggel és szorgalma-
 tosan táplállya az okralan-állato-
 kat, és azok között a' madarakat-is;
 menyivel-inkább el-táplállya az ő

* Matt. 6. 26. 27. &c.

O 5

fiait?

fiait? 'Es hol-ott ily fényesen ékes-
 geti a' liliumokat és a' virágocská-
 kar, menyivel-inkább meg-ruház-
 minket? Továbbá mi jó vége, mi-
 csoda haszna leszzen vala-ha a' gon-
 dos szorgalmatolságnak? Bizony-
 az szintén oly haszontalan azokbá-
 mellyek ez életnek szűkségét né-
 zik, mint-ha vala-mely lyuki-em-
 ber faggatná azon magát, mikép-
 pen adhatna egy fingnit az ő ma-
 gaságához. Sőt a' mi nehezebb, az
 elmének ez szorgalmatolsága és
 szomorúsága nyilván-való aka-
 dékja a' mi igyekezetinknek és ké-
 véságinknak: és azt cselekeszi
 hogy gyakorta igen nagy vétséget
 tegyünk, mely minden útunkat
 meg-gátolja azokban a' dolgok-
 ban, a' mellyekre igyekezünk. Ide-
 járúl hogy a' mi mennyei Atyánk
 immár

immár régen tudgya, hogy mi a' félek nélkül szükölködünk: Kicsoda kételkednék te-hát abban, hogy ő azokat kegyelmessen meg nem adná az ő fiainak? Annak-okaért azokat a' haszontalan és el-fajúlt szorgalmatosságokat, am-a' kételkedést mondom, melyet igazábban nevezhetnél az Isten gondgya-viselésének meg-tagadá-sának, hadgyuk a' Pogányoknak, kik mivel az Istent nem isméri, nem-is az ő fiainak száma közzül-valók, és így a' mennyei Atyának sem jó-vólta sem hatalma felől ma-goknak ígéretet nem tehetnek. Ar-ra fordítsuk tehát minden mi szor-galmatosságunkat, hogy minde-neknek-előtte az Istennek országát keressük, és annak igazságát: úgy létszen hogy a' többi mind hozzá-

Hittől-szakadásnak Meg-
adatik mi-nékünk. * *A' hólnapi-nap-
ról pedig ne legyünk szorgalmatosok;
mert gondot-visel a' hólnapi-nap az ő
dolgairól; elég a' napnak az ő terhe.* Es
ez annak az Istenes prédikációnak
sommája, kiről ha mi ottan-ottan
meg-emlekeznénk, fő-képpen eb-
ben a' dologban, nagy szükséges
dolgot cselekednénk.

Egy sommában, oly nagy az Iste-
ni gond-viselésnek a' hívekhez-való
bizonyos-vólta, hogy mikor Egyi-
ptomból ki-költöznek, csudálatos-
képpen-is gondot-visel az ő szüksé-
gekről, ha rend-ízerint-való eszkö-
zök nem adattatnának, mint ezt ré-
genten bőségesen meg-tapasztalta
vált az Israel népe.

Ezek felett gondold-meg, hogy
az Isten nagy engedelmeséggel és

* U. 34.

kegyel-

kegyelmességgel vagyon akkor hozzád, mikor a' te hitedet szegénység által próbállya és megjobbítja. Mert a' miért mások élettekkel fizetnek, te nem egyébbel hanem pénzeddel. Igen sok külömbség vagyon penig a' csapások között mellyek a' testen esnek, és azok között mellyek az erzfényen.

Gondold-meg továbbá a' bőszeges jutalmat, mellyet az 'Úr azoknak ígér, kik az ő nevének vallásáért el-hadgyák az ő javokat: * *Bizonny mondom néktek, nincsen senki a' ki el-hadgya az ő házát, avagy attyafait, avagy nénnyeit, avagy attyát, avagy anyját, avagy feleségét, avagy gyermekit, avagy mezeit, én érettem és az 'Euangéliomért. Hogy száz annyi nem venne érte mostan ez idő-*

* Matt. 19. 27. Marc. 10. 29. 30. Luc. 18. 28.

ben, házakat, és atya-fiakat, és nényeit, és anyákat, és gyermekeket és mezőket, az üldözésekkel együtt, és a' jövendő világon örök életet. Mely mondásában fogadgya mi-nékünk hogy ez életben kegyelmességét adgya, mely százszor, az-az, véghetetlenül fellyúl-halladgya e' világnak minden gazdagságit, és mikor e' nyomorúságnak völgyéből kiköltözünk, azt mondgya hogy örök dicsőség készítettett mi-nékünk.

'Es innen léfzen, hogy a' hívó ember örömmel vészti az ő javainak el-vesztését, mint Szent Pálból idefel meg-tanúltuk hogy a' Sidók cselekedtek; * *mert tudgyák hogy job és állandó örökségek vagyon nekik az egekben.* 'Ugy hogy semmi-képpen

* Hebr. 10 34.

nem

nem mondathatik szükölködőnek, a' ki e' világi javait az Istenért el-vesztette. Mert nem-is valóságos javait vesztí-el, úgy-mint a' hitet, kegyes-életet, és a' menyországnak örökségét: kikben a' tökéletes gazdagságnak mi-vólta áll, mellyeket vala-ki bír igen gazdagnak kell azt tartani, mert ő-magában az Istenben gazdag, kihez-képest minden e' világi örökségek bizony csak semmik. Mivel ezeket a' hívó ember jól tudgya, mikor az ő javaiban-való kárát hallja, bizvástígy felel a' Szent Jóbbal: * *Az 'Ur adta, az 'Ur vette-el, legyen áldott az 'Urnak neve.*

Tudgya azt-is mely veszedelmes a' gazdagság mindéneknek, és fokaknak mely kárhozatos is: ki-

* Job. 1. 21.

ból

Hittúl-szakadásnak Meg-
bizony szűkség meg-vallanod, b
hogy te csak kevés ideig fosztatol-
mega' veszendő jóktúl, kikben-va-
ló károd örökké-való jóknak bőse-
gével fizettetik meg.

Immár a' mi a' te gyermekidertől
illeti, el-távoztasd hogy fellyeb ne
szeressed azokat mint az Istent;
mellyet úgy cselekednél, ha azok-
ért el-hagynád az igazságot. Tu-
dod hogy rettenetes bálvány-imá-
dás az, akar-mely teremtet-állat-
nak szeretett-is egyenlővé-tenni in
(nem-hogy fellyeb-becsúlni) azzal la
a' szeretettel mellyel az 'Urnak tar-
tozunk: csak * egy bálvány-imádó
sem vészi penig el az Isten országának
örökségét. Christus-is azt mond-
gya: † A ki fiát vagy leányát inkább
szereti hogy sem-mint engemet, nem

* 1. Cor. 6. † Matt. 10. 37.

mélő

néltó az én hozzám. Ne kételked-
 gyél benne hogy a' te gyermekid
 ólta-képpen meg ne tapasztal-
 wák, csak az Urat féllýék; hogy ő
 ezer íziglen irgalmaságot cseleke-
 zik azokkal, kik őtet félik. Jó-ide-
 tén oktatád őket az 'Urnak felel-
 mére, és a' Vallásban-való álhata-
 oosságra, és ebben nem csak tanítá-
 ooddal, hanem példáddal-is igye-
 kezzél. Tudni-illik ez lészzen azok-
 nak gazdag jószágok, ez lészzen te-
 ixintetes örökségek. Meg ne en-
 gedgyed, hogy am-a' nagy parázna
 pohárát meg-kostollya; hanem azt
 cselekedgyed, hogy meg-tarcsad
 azoknak az 'Ur Pohárához-való
 közöket. Cselekedd-meg hogy lak-
 sanak inkább az 'Ur házában hogy-
 sem-mint a' tiédben. Ragadd-ki ő-

* Exod. 20.

ket,

332 *Hittűl-szakadásnak* Meg-
ket, a' mint te-tűled lehet, az örök
kárhozatnak és nyomorúságnak
veszedelméből. Meg-emlekezzél
róla, hogy számot-vészen Isten te-
tűled azoknak nevelésekről. 'Ele-
tekre tartozó szűkséges javokról
oly jól visely gödot, a' mint Isten u-
rán te-tűled jobban lehet; ha mi fo-
gyatkozások leszzen, tudgyad hogy
az Isten gondgya-vilésére tarrozik
az, a' ki jobban tud gondot-viselni
a' te gyermekidre, te-náladnál. 'Es
ez a' mit Pál Apostol akar abban a'
mondásában, mellyet a' Hittűl-sza-
kadatnak baromi családtságok
gonof;úl magyaráz, az ő vétkeknek
palástolására; tellyeséggel azon-
képpen, a' mint a' latrok és lopók
magokra magyarázhattyák azt a'
módást, és az ő gonofságokat men-
tegethetik a' gond-viselésnek színe
alatt

tt, mivel az ő házok-népére tar-
sznak gondot-vifelni. Es, kérlek,
é a' te gyermekidre gondot-vi-
ni? mikor a' bolond és mérték-
len indulatnak tanácsából eg-
rik kezeddel az Isten székiben ül-
ted őket, másikkal pedig prédá-
l veted az ordító oroszlánynak,
az, az ordógnek: mely kegyet-
séggel még a' te meg-éskütt el-
séged ellen sem szabad élned,
m-hogy a' te saját véred ellen.

Végezetre, ha né-talám úgy te-
rik Istennek hogy az üldözésnek
lején betegséggel fanyargassa te-
edet; abból te-néked nem hitet-
ségre hanem álhatatosságra kell
kolmatosságot vened. Mert
nivala' betegség grádics a' halálra:
szízyon' felette nagy bolondság
enne, akkor szakadni-el a' Chri-
stusul,

stultúl, mikor minden orában el-
lőtted a' halál. Ha pedig úgy törté-
nik hogy meg-gyógyúly, ne íté-
lyed hogy a' halált egy igen-keves
időnél tovább kerüted volna el: s
akkor bizony felette-igen nagy há-
lá-adatlanságot cselekednél, ha a'
te orvosodnak az Istennek jó-téte-
ményét olyan útalatos hitetlen-
séggel fizetnéd-meg. Hogy ha egés-
séged hosszabbodik és egy-re hány
esztendőkre-is terjed; nézéd-el ha
nem szaladharz-é-el vala-hová a'
tiéidnek segítsége által: mely ha
nem lehetne, ne kételkedgyél ben-
ne, hogy ez jele nem volna az Isten
hívatallyának mellyel tégedet a'
harczra kíván. 'Es akkor gondold-
meg, nem jób-é itt egyszer életedet
a' Christusért el-végezni, mellyet
egyéb-aránt-is hamar el kell hagy-
nod;

od; avagy pedig nyomóultúl fon-
vadni itt, inkább hogy sem-mint
vés ideig élni, s-azonban-is nem
sak testedben betegeskedni, ha-
nem lelked-isméretitül-is kegyet-
múl kínoztatni, és végre a' Chri-
tus sententiája- szerint a' pokolban
örökké gyótródní?

HATODIK RÉSZ.

Hatodik oka a' Hittúl-szakadásnak:

*Annak jutalma, avagy, a' tisztes-
ségek és e' világigazdagság mellye-
ket abból remélnék.*

Okan vadnak kik az igazságtúl,
avagy a' mások fényes igéretitül,
vagy a' magok reménségétül csa-
tattatván-meg, szakadnak-el: Mert
sztvélik hogy avagy igen bátorságos
at ez ő nékiek mellyen a' tiszteségre,
méltóságokra, és gazdagságra juthat-
nak,

336 Hittül-szakadásnak Meg-
nak, avagy-csak bizonyos mód, mel-
lyel meg-tarthatták azokat a' kiket
immár bírnak.

Mind ezek pedig felette igen te-
velyeknek. Mert először ha jól
meg-gondolnák a' féle ígéreteknek
és jutalmaknak természetit; bizony
könnyen meg-ítélhetnék, hogy a'
Római vallás igen alá-való bér,
mert a' mikor az 'Evangéliomnak
igasságát azon el-cserélik, akkor
ezüsttel avagy arannyal tellyesítik-
ki, a' mi héja az ő vallások árrának
vagyon.

Annak-felette nyilván-vagyon
hogy azok az ígéretek nagy gya-
korta meg-jádzottatások, és csupa
álmodozások, mellyeket az őrdög
az éltető-égben formál, hogy azo-
kat, kiket a' hegynek tetejére állat,
meg-csalhassa. Mert ez tulajdon-
sága

...aga ő-néki, hogy tudni-illik ígé-
...tekkel jádzottathassa meg azok-
...nak maradékit, kiknek árulójáról és
...gonoszúl fogadta vala hogy őket
...az Istenekkel egyenlőkké tenné,
...mol-ott ő semmit abban cseleked-
...mi nem-is akart s-nem-is lehetett.
Micsodát, hogy nincsen az embe-
...rek tehetségében adni valamit a-
...vagy el-venni vala-kitől? az a' do-
...g éppen az Istennek gondgya-vi-
...elésétől és engedelmetől függ. 'Es
...innen vagyon hogy az emberek-
...nek mind reménségek s-mind ígé-
...retek gyakorta meg-csalatkoznak
...és el-romolnak. Mert sok-féle aka-
...shályok vettetnek elejekben, akár
...az emberek indulattya csókón-
...nyék-meg, akár a'dolgoknak és i-
...hóknek állapattya változzék-meg,
...végezetre akár egyiknek akár má-

fiknek halála forgassa-fel az egész
játékot. S-lászló akkor a'mi Hittúl
szakattinkat mely szomorúan si-
rátkoznak reménségeknak meg-
csalatkozásán, és suhajtnek az ő
nyomorúlt sorfokon; ezen kívűl
hogy a'minden-napi példa tanít-
tya, hogy azok mikor arany hegy
ket ígértek magoknak nem csak re-
ménségekben csalatkoznak meg,
de még a' Pápistáktól is gyaláztat-
nak és csufolatnak.

De hadgyuk arra: el-vette az ígé-
reteknek gyűmölcsét a' Hittúl-sza-
katt, és valósággal oly jókat kere-
sett mellyeket az előtt nem bírt, a-
vag' meg-tartotta azokat mellyeket
bírt; s-mi jó abból ki? Bizony
annak csak igen kevés ideig örül-
het, tudni-illik a'mennyi az ő rövid
életében hátra-vagyon. Sőt törté-
-

lik néha, hogy a' Hittúl-szakart
 mindgyárt hit-szegése után nyava-
 vafúl meg-hal, és am-az ő jeles pa-
 kiznaságának bérivel csak nem is
 ríhet. El-halगतom a' rend-szerint-
 ló álhatatlanságot, kinek e' vilá-
 g gazdagságok és tisztelességek alája-
 ztettek a' fok külömböző esetek
 miatt, mellyek az embert meg-
 szíthattják azoktúl, még minek-
 örte ez életből ki-költőznék-is.

Ide-járul, hogy minek-utánna
 ember hitetlenül el-hadgya az
 élet, mind a' jelen-való javai s-
 mind azok mellyeket jóvendőben
 érhet magának, mindgyárt el-
 adgyák természeteket, és csak ne-
 ket tartván-meg, valósággal á-
 lakká és bűnné változnak. Mert
 lolond az a' ki a' Fariszeusokkal eg-
 útt úgy bizakodik, hogy néki sze-

rencsésfén lészén dolga, a' Róma s
 aktúl sem nyomorgattatik, mi-ho-
 lyen Christust ki-törölheti az epr-
 berek közzül. Semmi-képpen nem
 úgy lészén penig. Mert minek-
 tána az ember abban a' gonofság-
 ban esik; akkor minden javai csak
 úgy eshetnek ő-néki mint-egy utó-
 só vendégség, melyet némely tana-
 tományokban frissen szoktak kö-
 szíteni a' gonosz-tévőnek kit inni
 már szintén ki akarnak a' büntetés-
 re vinni; és csak úgy eshetnek min-
 a' * részegítő ital, melly a' meg-szent-
 tiáztatott embernek adatik.

Továbbá mely egyenetlen e' csosz-
 relés: tudni-illik pépen adni-el az se-
 első-szülőtséget, él-vetni a' hitet ő-
 a' jó lelki-isméretet: meg-fosztani
 magát az Istennek fiúságátúl,

* Prov. 31. 6.

meny

eny-ország túl és örök bódogság-
 ll: azoknak helyében penig egy kis
 szecskét venni e' világi jókból és
 szíveségekből, az-az, ez életnek
 színtelenségből, és az után ke-
 s idő múlva örök halállal fizetni.
 Mit használna embernek, ha ez egész
 világot meg-nyerné-is, ha az ő lelkét el-
 színtené? azt mondja az 'Ur. O
 mely sokban állanak a' Hittúl-sza-
 dtaknak e' világnak javai, a' tisz-
 tésegek, a' gyönyörűségek! A' kik
 szívvel így vadnak, micsoda szívvel
 szíven te-hát az Isten-félő ember,
 mikor a' hegynek tetejére állattat-
 nin láttya e' világnak országát avag'
 káb ganéjít mellyeket ő néki az
 bódóg mutogat? Avagy nem szük-
 ség-e Christus példájából azt mon-
 nini? † *Meny-el Sátán, mert meg-*

* Matt. 16. 26. † Matt. 4. 10.

Hittül-szakadásnak Meg-
vagyon irva, a' te Uradat Istenedet is
mádg yad és egyedül csak ő néki szolgál

H E T E D I K R E S Z.

Hetedik fedezgetése a' Hittül-sza-
kadásnak: A' szükség, és a' kényszer-
rítés.

VADNAK kik az ő Hittül-szaka-
dásokat a' szükséggel és kényszer-
rítéssel szinesgetik. Mert, azt mond-
ják, nincsen is az álhatatosság az émi-
hatalmamban, hanem mennyei aján-
dék az, a' mely nem mindennek adatik:
úgy hogy ha te czik Istennek hogy azza-
én esetemet meg-engedgye, hejában-
igyekezem annak ellene, és hogy maga-
mat meg-tartoztassam. Más felől azza-
emberek kényszergetése és hatalmasko-
dása szorgalmaztat, és a' Fejedelempa-
rancsolattya, a' mely rettenetes fenye-
getésekkel és büntetésekkel vagyon-
rakva.

Te így szólasz. De el-távoztasd

hogy ez úton gondolnád, hogy a-
 vagy a' hitetlenségnek gyalázat-
 wát, avagy az Istennek ítéletit el-
 kerülhetnéd. Mert a' mi az első
 tévedés, meg-vallom hogy a' hitnek ál-
 latatósága nincsen a' természet-
 nek erejében: de mit kell te-hát itt
 cselekedni? Miért nem míveléd
 azont e' dologban-is a' mit egye-
 tekben cselekekszel követvén a' ter-
 mézetet? Mert ha mikor te-né-
 ked vala-mi szűkséged vagyon,
 szomszédodnak avagy másnak fe-
 légtségéhez folyamodol, kinek ha-
 salmában tudod azt lenni, a' mire
 te-néked szűkséged vagyon. Azont
 cselekedni e' szűkségben-is:
 mivel Istentől függ az álhatatóság,
 szüntelen könyörgésünkkel kérjük
 azt ő tőle, semmit abban nem ké-

Hittúl-szakadásnak Meg-
telkedvén, hogy azt ígéreti-sze-
rint mi-nékünk meg nem adná:
* Mert,ugymond, *h a t i k i k g o n o s z o k*
v a d t o k, t u d t o k j ó a j á n d é k o k a t a d n i a'
t i g y e r m e k i t e k n e k, m e n y i v e l - i n k á b
a m - a' m e n n y e i A t y a á d S z e n t L e l k e t
a z o k n a k k i k a z t ő t ű l e k é r i k. Ehez-
járúllyon az Isten ígéjéről-való
szorgalmas elmélkedés, mely a'
mi útainkat szövétnék-gyanánt i-
gazgathattya, hogy el ne esünk; és
hogy e'világnak és a' magunk sze-
retetinek ellene-mondgyunk. Így
tellyesféggel el kell mi-nékünk
hinnünk, hogy meg-óalmaz min-
ket az esettől. Ha pedig külömben
teczik mi-nékünk, és a' mi meg-tar-
tatásunknak eszközeit csak semmi-
nek véllyük; az immár nem egyéb,
hanem az Istent gonoszúl késérte-

* *LUC. II. 13.*

ni;

ni; kiből nem csuda, ha mi is el-ha-
yatunk Istentől.

A' mit az emberek kényszerítésé-
ből mondnak, az felette-igen ha-
szontalan szín. Mert az emberi a-
arat semmi erő-szakkal nem kén-
szertethetik. Mikor az erő-szak-
nak enged, akartva enged; eggyez-
ve, és hogy egy szóval meg-
mondgyam, ugyan azont akarja.
Es, kérlek tégedet, avagy nem a'
binnen-magad akarattyaából lé-
szen-é, hogy e' kettő közzül tudni-
illik az 'Alhatatóság és Hittül-sza-
kadás közzül, az utólsót választod?
* A' vétkezésnek szüksége, nem men-
ti-meg az el-esett embert, a' hol a' vé-
tek szabad-akaratból leszén, az c-
mondgya am-a' szent ember, kiről
gyakorta emlékeztünk.

* Cyprian. de Laps.

Továbbá, micsoda kényszerítés volt az, mely arra vett hogy a Baal-nak térdet hajtánál? ha a hóhértúl avagy egyéb kínoktól győzettetett volna meg a testnek erőtelensége; volna vala-mi színe a te palástolá-fodnak. Mert akkor így szólhat-nál, azt mondgya azon Mártyr-† *Ugy-vagyon álhatatossan akarok vala harczolni, és hívségemről meg-emlekezvén az áhítatosságnak és hit-nek fegyverét fel-öltöttem vala: de mikor az ütközetkor harczolnék, meg-győzének a külömb-külömb-féle gyö-trelmek és hosszú-ideig-való kínok: Ál-hatatos volt szívem, hitem erős, és a kínzó büntetésekkel sokáig mozdúlha-tatlanul küszködött lelkem: de mikor a' kegyetlen bírónak meg-súlyosodott istentelensége miatt immár el-fárad-*

† Cyprian. *ibid.*

ván,

án, néha ostorozással szaggattat-
 am, néha botokkal rontatnám-őszve,
 néha körmökkel sebesíttetném, néha
 vízzel süttögettetném, a' test hagyja-el
 engemet a' vereségek között, tagaim-
 ak erőtlenisége lankada-el, s-nem
 élvem, hanem testem szakada-el a'
 fájdalomokban. Az ilyen úgy hamar
 ön-bocsánatot találhat. Szánakoz-
 atni az ilyen mentségen, &c. Mostan
 nig a' kik meg-győzöttettek micsoda
 beket mutathatnak, testeknek micsoda
 szakadási? micsoda kínzásokat
 mutathatnak tagjokon? a' hol nem a'
 harczoló hit esett-el, hanem a' hitetlen-
 ség előzte-meg a' harczot. 'Igy piron-
 sattyá e' Szent ember azokat, kiket
 sz ó idejében csak a' kínoktól és
 gyötrelmekről-való rettegés ejtett
 a' hitetlenségben! Menyivel i-
 szábban mondhatni ezent azok-

nak, kik most semmi egyéb miatt nem estek el, hanem jószágok elvételének félelme miatt, kiket gyakorta nem-is egészen mind, hanem csak rész-szerint kell vala el-hagyni. Mert e' féléknek sokkal kevesebb méntségek lehet, hogy sem-mint am-azoknak. Minden kényszerítés mellyet hitetlenségek előtt szenvedtek, csak a' szóban, parancsolatokban, fenyegetésekben állott. Ez az erő-szak mely földhöz-verte a' tisztiséget, kívül Istennek, kívül az ő parancsolatinak, kívül az ő fenyegetésinek tartoznak vala. O méltatlá cselekedet! Többet kellé embernek az embernek engedni hogy sem-mint Istennek! Imé, parancsolják az emberek hogy a' Christus igazságától szakadgy-el; ellenben mást parancsol az Isten, és ál-
hata-

hatatosságot kíván az Euangelio-
mi vallásban. * *Itéllyetek-meg ti-
magatok, ha jób-é az Isten előtt embe-
reknek engedni hogy-sem-mint Isten-
nek? azt mondgya ezen dologban*
Szent Péter. Te ki az emberek fe-
nyegetésétől félsz, miért nem ret-
tegsz inkább az Istennek rettenetes
ítéletitől? † *Ne féllyetek azoktól kik*
a' testet ölik-meg, a' lelket pedig meg
nem ölhetik; hanem inkább féllyetek at-
tól ki mind a' testet s-mind a' lelket a'
gehennában vetheti.

* Act. 4. 19. † Matt. 10. 28.

NYOLCZADIK RÉSZ.

Nyolczadik fedezgetése a' Hittül-
szakadásnak: *'Am-bár vala-ki*
külső színnel Pápistává legyen-is,
aval mindazáltal nem tagadgya-
meg az Istent; mert hihet szívében
s-az igazságot-is meg-tarthattya.

I Gen szokások a' Hittúl-szakad-
taknak, hogy így hízelkedgyenek
magoknak : *Nóha nyilván Pápista
Valláson vagyok; de távol-légyen hogy
az én Istenemet meg-tagadgyam; sóha
oly ostoba és hitetlen nem lészek, hogy e'
tévelygéseket szívemben javallyā. El-
végeztem azt magamban, hogy az
'Euangéliomi hitben és az igaz Vallás-
ban szívemben meg-maradgyak. Bi-
zony Nicodémus el nem kárhozott, nó-
ha a' Sidóktúl-való félelem miatt nem
vallotta nyilván hogy ő Christus tanít-
ványa volna. S-ugy ítélnék e'-félék
róla, hogy a' Hitnek nyilván-való
vallása nem szükséges az idvefségre.*

*De, avagy nem tagadod-é meg
akkor az Istent, mikor Szent Péter-
rel ki a' Meg-tartót meg-tagadá, akar
írásoddal akar nyelveddel azt mő-
dod; 'En ötet nem ismérem: az-az,
mikor*

mikor az' Euangéliomnak igasága
ellen mellyet szívedben el-hittél, a'
Pápista vallást javallod, am-azt ha-
mifisággal vádolod, a' babonaságot
penig és bálványozást igaz Vallás-
nak nevezed?

Ismét, avagy nem tagadod-é ak-
kor meg az Istent, mikor mind szá-
jaddal s-mind cselekedetteddel el-
szakadsz az igaz Anyaszentegyház-
tól, és a' te fejedtől a' Jésus Christu-
tól? Mert lehetetlen hogy ő az igaz
Anyaszentegyházon kívül másnak
beheszen feje; és senki sem lehet a'
Christus tagja, hanem a' ki az igaz
Anyaszentegyháznak tagja.

Azt mondod, *én mind ezt csak*
szójjammal cselekeszem: szívem penig
szektül üres és tiszta. Bizony e' szó
nem Keresztyénhez hanem am-a'
amis hitű Pogányhoz illik; ki ha-
fonló-

fonló-képpen szól vala: * *Nyelvem eskütt-meg, szívem meg nem eskütt.* Tudgyad, elég a' nyelv a' Christus meg-tagadására: mert ez az a' ki tagadgya s-ismét meg-tagadgya; ez a' ki állattya és vallya. 'Es ide-fel meg-mutogattuk, mely rettenetes vétek legyen az 'Euangéliomnak igazságát szájjal meg-tagadni.

Hogy pedig a' mint mondod, szívedet Istennek akarod szentül megtartani: az nem egyéb hanem képmutatás és emberi gonofság. Mert annak ez szokása, hogy így tégyen ofzlást az Isten és az ördög között.

A' háborúságnak és üldözésnek idején külső tagjait az ördögnek adgya, belső tagjait Istennek szenteli; az örvendetes és bódog s-csendes időkben az Istent kit akkor

* *Euripid. Hippo.*

szájjal

szájjalváll, szívével, a' mely gonosz-kévánsággal, istentelenséggel, útalatossággal rakva, megtagadgya. 'Igy lészzen hogy az ember bódoha az Istent tőkéleteslén és egészen nem tisztelheti, és mind külső és mind belső tagjait egyszer s mind annak nem szentelheti. A' bódog állapotban szíve az őrdög-é, de külső tagjai az Isten-é : az üldözésekben szívét Istennek tartya hogy-nár, de külső tagjait az őrdögnek engedti. 'Ugy-annyira, hogy sokan, mik ezekben a' kemény időkben fel-fesztyák magokat Isten és az őrdög között; nyilvánssággal meg-mutatták, hogy őka' bódog állapotban és szintén azont cselekedték. 'Es ki csoda volna ki csak ez egy dologból is észében nem venné, hogy az üldözés bizony szintén úgy'vagyon az Isten

Hittől-szakadásnak Meg-
az Isten Fiának kezében, mint egy
szóró-lápat, ki a val választja el a'
kép-mutatókat az igaz Keresztyé-
nektől?

Annak-felette ha igaz a' mit mő-
dasz, hogy tudni illik híven meg-
tartod szivedet Istennek, és abban
meg-örized az ő igazságának és
ígéjének kéncset: nosza te hát mu-
tasd-meg valósággal a' mit szóval
mondasz. Mert a'-képpen lehec-
bizonyos benne hogy te az Isten
ígéjét meg-tartod, s-nem más-kép-
pen: * *A ki az ő beszédét meg-tar-
tya, abban valósággal be-tölt az Isten-
nek szereteti: az által tudgyuk-meg
hogymi ő benne vagyunk. A ki mon-
dándgya hog' ő abbā lakik, úgy kell an-
nak-is járni, mi-képpen ő járt: A mely
mondásból meg-teczik, hogy sen-*

* 1. Joh. 2. 5, 6.

ki an-

ki annak beszédét nem őrizi s-nem
tartya-meg, hanem-ha szereti az
Istent.

Ha ez így vagyon, mi-képpen
mondhatod, hogy te meg-tartha-
rod az ő beszédét hol-ott el-sza-
kadnál az 'Fuangéliomnak vallásá-
túl? Mert Hittúl-szakatságban esni,
micsoda egyéb hanem az Istennek
szeretetitül el-távozni? 'Es a' Chri-
stussal nyilván nem lenni, micsoda
egyéb, hanem tékozolni, hanem ő
ellenel lenni, hanem ő-vélle ellen-
kezni? * *A ki én velem nincsen, elle-
nem vagyon az, és a' ki én velem nem
gyűjt, tékozol.* 'Es mivel az, ki azt
mondgya hogy ő Christusban la-
dik, úgy tartozik mondását el-hi-
tetni, hogy a'-képpen járjon mint
a' Christus járt; avagy az-é kérlek

* Matt. 12. 30.

Chri-

Christus módgyára járni, hogy valaki az igazságnak vallásátul el-szakadgyon, és az ördögnek szolgáljon? Most te-magad ítéld-meg, mondhatod-é azt jó lelki-ismérettel és tellyes bizodalommal, hogy te Hittúl-szakadásod után-is megtartod az Istennek igazságát, és annak hitiben meg-maradsz? Bizony külömben nem lehet, hanem-hogy a' Hittúl-szakatt meg-fosza ó-magátha az Isten kegyelmétul nem-is, de annak csak szívében-való érzésétul-is. Kiből következik, hogy ő bizonyval sem mondhattya, állhatatosan sem valhattya, hogy a' Christusban meg-maradna és annak igazságát meg-tartaná.

Ide-járul, hogy a' Christust valakinek szívében tartani és lappangtatni, úgy hogy külső-képpen netessék:

tefsék: felette igen által-út arra, hogy a' Christust tellyességgel elveszeffe. Mert nem-is úgy vagyon dolgunk a' Christussal mint az arannyal és ezüsttel, mellyet azok vesztnek-el, kik azt a' latroknak avagy lopóknak meg-vallyák, de külömben lészzen a' hol azt titkolják és tagadgyák; mert a'-képpen őltalmazhattya-meg a' ragadozó emberektől. Külömben vagyon a' Christus bírásának állapottya: elvesztetted őtet, ha meg-tagadod; megtartod, ha meg-vallod. * *Senki a' Christust vallás-tételével el nem vesz-tette, senki az aranyat meg-nem tart-hattya, hanem tagadással, azt mond-gya szent 'Agoston. S-bizony a' minden-napi próba bizonyította, hogy a' Hittől-szakadtak mikor so-*

* *August. lib. i. de Civit. c. io.*

káig hevernek az ő életekben, többire lassan-lassan istentelenekké lésznek: a' mely az ő belső vallásoknak jeles gyűmölcsse.

Micsodát, hogy a' kikily szépen osztoznak-meg az Istennel; becs-telembűlítélnék az Isten felől, hog' sem-mint csak menyire-való értelmű ember felől-is, kinek ha parázna és hiti-szegert felesége esküvésével mondaná, hogy ő csak testével paráználkodott a' latrokkal, de szívét minden közösülés nélkül egyedűl csak ő-néki tartya; gondolod-e micsoda szível szenvedné annak férje e' nagy boszúságot? Avagy oly bolond-e, hogy boszúc ne álljó rajta érette? Avagy e' barmot nem a' maga nyelvére és bizonyosságára sentenciázná é lator-ságáért? S-te még-is azt ítéled, hogy
Isten

Isten el-szenvedhetné hogy te bál-
wánt-imádnál, a' mely lelki paráz-
málkodás, színesgetvén mint-ha
éppen meg-tartanád szivedet ő-né-
ki? Tudgyad hogy ő erős és bo-
szú álló Isten, ki ez te úcalatos ofz-
rozódó cselekedetedet tellyes szív-
ból gyűlöli, s-annak-okáért valóba
keményen-is tiltja: * Ne köz-ösül-
jetelek, ugymond, fele-más módon a'
hitetlenekkel. Mert micsoda társasága
vagyon az igazságnak a' hamissággal?
Es micsoda köz-ösülése a' világosságnak
a' sötétséggel? 'Es micsoda egyjessége
Christusnak a' Béliállal? Avagy mikö-
ziaz hívőnek a' hitetlennel? 'Es micsoda
eggyezése az Isten templomának a'
bálványokkal? mert ti az élő Istennek
templomi vadatok, &c. Annak-okáért
mennyerek-ki azok közül, és szakad-

* 2. Cor. 6. 14, 15, 16, 17, 18.

Hittül-szakadásnak Meg-
gyátok-el-túlók, azt mondgya az 'Ur:
ne illesztek a' mi tisztátalan.

'Es mivel ő nem csak lelkünknek
hanem testünknek-is Istene, Te-
remtője, Meg-váltója: annak-oká-
ért nem csak szívünkkel, hanem te-
stünkkel-is akar tiszteltetni és dicső-
íttetni: * *Avagy nem tudgyátok*
hogy a' ti testetek a' Szent Léleknek tem-
ploma, ki ti bennetek lakozik, kit az
Istentől vettetek, és hogy ti nem maga-
tok hatalmában vadtok? Mert árron-
vétettetek meg: annak-okáért dicsőí-
csétek az Istent a' ti testetekben, és a' ti
lelketekben, mellyek az Istené.

Hozzá-járúl, hogy Isten nem csak
eggyik részünket, hanem mind a' kettőt
örökké avagy bódogítani
avagy kárhozatni akarja: kiből
következik, hogy mind a' kettőnek

* 1. Cor. 6. 19. 20.

ő kör-

Orvoslása. II. Könyv. VIII. Rész. 361
környüle kell foglalatoskodni:

Mert mindnyájan meg kell mi-né-
ünk a Christus ítélő-széki előtt jelen-
ünk, hogy ki-ki-mind el-vegye a' mit
testben cselekedett, a'-szerint a' mint
cselekedett, akar jót akar gonoszt.

És innen lett az-is hogy az Isten
ilyes idejében nem csak azokat
tartotta-meg ő-magának, kik csak
vivőket tartották vala egészen I-
ennek, hanem a' kik testeket sem
törtötték vala meg a' bálványo-
dálal, † és nem hajtottak vala térdet
Baalnak, sem azt szájokkal meg nem
költék vala.

És immár idébb fellyeb meg-hal-
ottuk mely rettenetes sententiát
condott az Úr azok ellen, kik őtet
szíjjokkal meg-tagadgyák, és mind
első s-mind belső tagjokat egy-

* 2. Cor. 5. 10. † 1. Reg. 19. 18.

Q

szer

szers-mind ő-néki nem ízentelik: 2

* Vala-ki, úgy mond, engemet meg-
tagad az emberek előtt, én-is meg taga-
dom azt, &c. Az Apostol által-is

† Ha őtet meg-tagadándgyuk, ő-is meg-
tagad minket. Ílmét: " Haki a' fene-
vadat és annak képét imádándgya, és
annak bélyegét vejendi az ő homlok-
ra, avagy az ő kezére: Iszik az-is a
Isten haragjának borából.

Ez nagy okokra nézve az Isten
nek fiai, mindenkor mind külső s
mind belső tisztelettel tisztelték az
Istent. Ezért akart Daniel az Orosz
lányok vermében elevenen vettet-
ni inkább, hogy-sem-mint Dárius
parancsolattyának engedni és az
Istent külső-képpen nem tisztelni
Ezen dologért akartak az ő társai a
égő kemenczében vettetni inkább

* Matt. 10. 33. † 2. Tim. 2. 12. " Apoc. 14. 9.

hogyg

egy-fem-mint a' Nabugodono-
 rtúl fel-emeltetett arany kép előt-
 tál le-borúlni. Hogy ha e' fe-
 zgetésnek vala-mi ereje vólna;
 ony e' Szent emberek-is élhet-
 vólna aval, s-nem lett vólna
 kség magokat a' Hitnek külső
 lásaért halálra adni. 'Es e' fogás-
 ennyi fok ezer főt ezerni-ezer
 ttyrok akar-mi-némű kegyet-
 halálokat-is el-kerülhettek vól-
 De tudták azok útalatoságát
 teknek, és meg-tanúlták vólt
 y ez semmi nem egyéb * ha-
 n két-fele-való sántikálás: nem
 éb hanem imádni az Urat és ef-
 vi az ő nevére és az ő Királyok-
 egyszer s-mind; nem egyéb
 nem sem hűvnek sem hidegnek,
 nem azok között a' kép-muta-
 ő őzzúl lenni, kiket † az Isten
 A.Reg.18.21. Soph.15. † Apoc.3.15. ki-

ki-okád az ő szájából, és ez ily rút boldonságért örökké meg bünteti.

Ezekből a' fényes napnál világosban meg-teczik, hogy azok hitte-igen meg-csalatkoznak, hisz az 'Euangéliomi igazságot nem szívesen látják, hanem csak szájjal akarják meg-tagadni, a' mint ők tette. Mert mikor az igaz Vallást a' hittel és a' tisztelettel, az Isten tiszteletit az ördög tiszteletivel akarják egyben-foglalni, nem láttyák hogy ők nem csak tellyességgel ellenkező, hanem ugyan oly dolgokat akarnak egyben kötni, mellyek szintén úgy nem egyesülhetnek egy-mással, vala-mint hogy a' jüh-bélből csinált hús nem eggyezhet-meg a' hegyes dűn a' farkas-bélből csinált húrral. 'Es ha igazat kell mondani, Pilátus követik, ki * meg-veretteté vesztet.

* Joh. 19. i. &c.

a' Christust, kit a' Sidók kívánsá-
szerint nem akar vala tellyeség-
meg-olni.

AA' Jófes és Nicodémus példái a'
Hittúl-szakadtinkat nem segé-
Mert azon-kivül hogy ez-aránt
m dicsértethetnek ez két Isten-
ő emberek : még sok külömb-
is vagyon ezeknek cselekedeti,
a' Hittúl-szakadtak vétke között.
rt először igen gyengén ismér-
vólt még azok meg akkor a'
ristust; de mi bőségesen tud-
lik hogy a' mi Vallásunk igaz, a'
ioisták-é pedig hamis. Annak-
tte nem tagadták azok meg a'
ristust, a' mint te cselekeszel ha
ioistává lélsz. Végezetre tévely-
eket nyilvánossággal oly igen nag'
ndúlattal és kegyességgel állat-
d-helyére, kinél fellyeb nem le-
tt.

Mert nyilván vallották magokat Christus tanítványinak, mégpenig a' mikor mindenek veszedelemben valának, és a' Christus halála után, az emberek ítélete szerint, nyomotúlt vala a' dolog annyira hogy ha a' külső állapot akarnak vala figyelmezni, a' Christus tudományának kárhoztatására vehetnek vala inkább alkalmatosságot, hogy-fem-mint annak követésére. De azok sem a' testneveléssel sem a' veszedelemben nagyságával nem gondolván, nagy dolgot cselekedének. Mert Jóseph Pilátushoz menni, a' Christus testét meg-kérni, és azt Nicodémus fal együtt igen-nagy becsülettel el-temetni mérészlé.

KILENCZEDIK RESZ.

Kilenczedik fedezgetése a' Hittűl-
szakadásnak: A' szándék, mellyel
akar még-idővel az 'Euangéliom
vallására térni.

AZT mondod, nem oly szándékkal
hagyom-el az Anyaszentegyházat,
hogy örökké azon kívül akarnék lenni:
mert még-is oly igyekezetben vagyok
hogy az igazságnak követésére és a'
Christus vallására meg-térjek, mint
igen Péter Apostol-is cselekedett.

Ugy-légyen ! kérem az Istent
cselekedgyék oly kegyelmessen ve-
ged. Ez-is a' cél, a' kire e' mi mun-
sámban igyekezünk. Merr nyil-
sán-vagyon, hogy Isten sokakat
éhszen kegyelmében kikerőtelen-
gések miatt el-esetek vólt. Cseleked-
gye-meg az Isten az ő ki-mondha-

Hittől-szakadásnak Meg-
 tatlan jó-vóltából, hogy te-is légy
 azoknak száma között!

Mindazáltal tudgyad, nem a' te
 hatalmadban vagyon hogy meg-
 tartozkodhassál, mikor immár
 nyakra-főre bocsátkoztál alá a' Si-
 on hegyéről. 'Es fókán kika' vissza-
 jövetelnek reménségével mentek-
 ki házokból; avagy az útban vesz-
 nek-el, avagy szabad-akarattyok-
 ból vagy más kényszerítés miatt
 nem térnek-meg házokhoz: ha-
 sonló azoknak állapottyok kik a'
 meg-térésnek szándékával men-
 nek-ki az igaz Anyaszentegyház-
 ból, s-mindazáltal nem térnek-
 megahoz. Mert Istennek igaz ítéle-
 tiből gyakorta meg-esik, hogy az
 ő bűnöknek sárában veszenek-el,
 és a' külömb-külobb akadályok, s-
 fő-képpen a' világi tisztességnek és
 jószá-

őszágoknak csalogatási miatt
nem készíthetik magokat a' meg-
térésre. Mert a' mint-hogy e' világ
szereteti vitte őket a' Hittúl-szaka-
lásra : úgy azon ok inkább-inkább
meg-keményíti őket az esetben, és
annyira a' földhöz-ragazkodnak,
hogy onnan fel nem kelhetnek.

Micsodát ? hogy Istennek azon
ítéletiből léssen, hogy sokan kik
az igazságtúl el-távoztak, fen-tart-
ván a' meg-térésre-való szándékot,
végre ugyan nem kívánnak többé
Babylonból ki-jöni. Mert a' té-
velygésnek ereje gyakorta úgy
munkálkodik azokban, hogy idő-
vel valóba babonásokká és bálvá-
nyozókká legyenek : nem külö-
mben mint a' fa, a' mely nóha igen
nyers, mindazáltal ugyan meg-ég
minek-utánna fokáig áll a' tűzben.

Meg-történik az-is, hogy lassan-
 lassan meg-homályosodik ő ben-
 nek az Istennek ábrázattya, úgy
 hogy a' Vallás felől minden értel-
 met le-verkeznek és istentelenek-
 ké lesznek; sőt gyakorta üldözöi-
 vé-is lesznek az Anyaszentegyház-
 nak, s-még penig kegyetlenbek a-
 zoknál kik a' Pápiastaságban szület-
 tettek. Annak-okáért abban esnek
 a' mit Idvezítőnk mond : * *mert*
a' tisztátalan Lélek meg-tér az ő há-
zában a' honnan ki-ment vala. Es mi-
 kor meg-tér, talállya azt üressen meg-
 tisztítva és ékesítve. Akkor el-még yen
 és vészen maga-mellé más hét lelkeket
 magánál ártalmasbakat : és bé-men-
 vén lakoznak ott, és leszzen annak az
 embernek utolsó állapotta gonoszab
 az elsőnél. Es a' felső részben meg-

* Matt. 12. 44. 45.

mutat-

mutattuk, hogy a' Christus el-vefzésének igen bizonyos eszköze, annak meg-tagadása. Egy sommában, a' ki magában a' lehelletet meg-szorította, végre meg-öli ö-magát.

A' mi nagyub, mi-képpen tudod, hogy a' mikor idővel az 'Evangéliomnak vallására meg-térendesz, kegyelmében fogad-é tégedet az Isten? Mert ez éppen az Istentől és nem te-tüled függ. S-mint léssen ha Christus te ellened az ő keménységével fog-élni, és meg akar tégedet az ő mennyei Atyya előtt tagadni, szintén úgy a' mint te őtet az emberek előtt meg-tagadad? Mert a' Vallást el-kerülni, annyi mint az idvesség előtt el-menni, és a' veszedelemre hajolni, s-nem-is lehet külföldben, hanem

hogy az Isten meg-útállja az olyan embert: * *Ha vala-ki magát el-vonfza, nem kedves az az én lelkem előtt. De mi nem ollyak vagyunk kik el-vonnyuk magunkat a' veszedelem-re, hanem ollyak kik hidgyunk az id-vefségre. Ebből lett hogy † mikor Esau el-adta volna eledeleten az ő elsőszülöttségének méltóságát, és az után örökösül akarná el-venni az áldást, meg-vettegett. Mert nem adaték néki a' meg-térés, nóha köny-hullatással keresi vala azt az áldást. Ebből származott Júdásnak, ebből ennyi sok embereknek kétségben esések: kire sok példákat adott a' mi időnk főképpen Galliában, a' mely mi-képpen hogy ez ideig meg-maradt az üldözésben, úgy bőven találtatnak illyen esetek benne. Mert ott*

* Heb.10.38.39. † Heb.12.16.17.

sok

fok Hittúl-szakadtak, mikor halálokhoz közelítenének, oly nagy búsulásban estek hiterlenségek miatt, hogy semmi vigasztalást szívekben bé nem vehettek. Nem azt mondom, hogy azok kik erőtelen-ségekből estek-el kétségben-essenek bűnők-bocsánattya felől: hanem intem hogy senki se éllyen gonoszúl az Istennek kegyelmével, se a' Christustúl jóvendőben-való meg-térésének színe alatt faytalanúl el ne szakadgyon; sőt inkább *kiki * az ő idvetségét félelemmel és reszketéssel munkálkodgya.*

Végezetre engedgyük-meg, hogy te nem csak bizonyossan térsz-meg az Anyaszentegyháznak kebelében, de még az Isten-is kegyelmében vészzen halálod előtt: abban

* Phlipp. 2. 12.

mindazáltal felette-igen nagy kárt
vállasz, hogy magadat El-választá-
fodnak és idveffégednek nagy vi-
gasztalásátúl és nyilván-való bi-
zonyság-tételétül szánt-szándék-
ból fosztod-meg. Mert senki sem
lehet bizonyos idveffége felől, ha-
nem ha Christus tanítványa leend:
* *Ha meg-maradtok az én beszédem-
ben, bizonynyal én tanítványim lesz-
tek. Immár azt kérdém te-tüled,
avagy az-é a' Christus beszédében
meg-maradni, mikor az Istennek
igasága mely az ő ígében vagyon
hamissággal vádoltatik, és ellen-
ben az 'Antichristus tudománya
javaltatik? Ismét, vala-ki bizonyos
akar lenni az ő fiúvá-való fogadása,
és az Isten fiának méltósága felől:
szükséges hogy a' Szent Lélektől en-*

* Joh. 8. 31.

ged-

gedgye magát igazgattatni: * *Mert
vala-kik az Istennek Lelkéül igazgat-
tatnak, Istennek fiai azok. A' Christust
penig meg-tagadni, az-é a' Szent
Lélektül igazgattatni? Sem az örök
élet felől külömben reménséged
nem lehet, hanem-ha az Istennek
szeretetit álhatatossan vifeled szí-
vedben: † *Mert a' reménség meg nem
szégyenít: azért mert az Istennek sze-
reteti öntetett-ki a' mi szíveinkben a'
Szent Lélek által ki mi nekünk ada-
zott. Az Isten ellenséginek táborá-
ban menni penig által, az-é az Istent
szeretni? Itt immár te-magadra bí-
zom, gondold-meg, mely rettene-
res dolog embernek magát idvessé-
ge felől-való bizonyos-vóltátul
meg-fosztani; és ellenben maga el-
ben támasztani a' lelki-isméretet,**

* Rom. 8. 14. † Rom. 5. 5.

mely

mely őtet a' maga bizonyosságával és ítéletivel sententiázza az örök veszedelemre, mint oda-fel meg-mutogattuk!

Ugyan ebből az-is következik: hogy azok felette-igen meg-csalatkoznak, kik magoknak kettős Valást akarnak választani: egyiket a' mely jó állapotnak idejéhez, másikat a' mely szerencsétlenségnek idejéhez alkalmaztasék; hogy am-az az életnek, im-ez, a' halálnak szolgállyon. O átkozott héjában-valóság! Az egy Christusnak kell mind élnünk s-mind halnunk. A' ki halála óráján Istennek kegyelmességével akar élni, el-távoztassa hogy azt életében csufságnak ne tarcsa. 'Es a' ki a' mennyei Vő-legént kívánnyá házába bé-fogadni, meg-lássa hogy az ő lámpással meg ne aludyék, hanem

azon legyen szorgalmatosán,
hogy az szüntelen égjen, és olayja
meg ne fogyatkozzék.

VEGE A' MASODIK KÖNYVNEK.

HARMADIK KÖNYV.

E L S Ó R E S Z.

*Az álhatatosságra-tartozó nyolcz
tanácsok és eszközök, azokért kik
üldözést szenvednek.*

EDdig az 'Evangéliomi álhata-
tosságnak meg-tartására, és a'
Hittúl-szakadásnak el-távoztatásá-
ra tartozó erősségekről szólott-
unk; meg-hamisítottuk azokat
a' fogásokat és sugarlásokat-is, mel-
lyekkel a' Sátán, a' test, e' világ, az
emberek szíveit sarkokból ki-vet-
ni, és nyakra-főre veszedelemben
vetni igyekeznek. Következik hog'
három

három rendbéli embereknek adgyunk némely szükséges tanácsokat. Mert vadnak némelleyek, kik nóha e' mái-napon üldözést szenvednek, mindazáltal mind eddig álhatatossan meg-maradtak a' hitben. Továbbá vadnak némelleyek, kik bolondságokból és erőtelenségekből fejet-hajtottak a' test csalárdságának, és el-szakadtak az 'Euangéliomtól. Végezetre vadnak, kik hol-ott még most-is vallyák az 'Euangéliomot, ma-is üldözések kívül lévén, Istennek kegyelmességéből csendességben és bódogságban élnek.

A' mi az első rend-béli embereket illeti, azok bizony véghetetlen hálá-adással tartoznak az Istennek, ki őket ez ideig az ő ki-mondhatatlan irgalmafságából meg-óalmaz-

ta e' rettenetes esetiúl, hol-ott en-
nyi fokezer emberek hanyat-hom-
lok esvén, mind Angyaloknak s-
mind embereknek szomorúságot
szereznek. 'Es hol-ott ily fokban vad-
nak a' vakok, kiknek nem * az *Am-
mon* nemzetségéből-*való Nábás*, ha-
nem az önnön testek *tólyta-ki* az I-
sten ismémentire-*való szemeket az e-
gész Izraelnek gyalázattyára*: ti, sze-
relmes atyám-fiai, tellyes fel-nyílt
szemekkel nézitek a' világofságot,
mellyet az' *Úr* ti-elöttetek viszen az
ő ígégében. Né a' ti jó-cselekedetek-
nek avagy erőtőknek munkája az,
hanem annak jó-téteménye † a' *ki-
túl minden jó ajándékozás és tőkélletes
ajándék vagyon*, tudni-illik a' *vilá-
gofságnak Attyátúl*. Eő az, ki az ő
nagy jó-vóltából titeket Szent Lel-

* 1. Sam. II. † Jacob. I. 17.

kével

kével vezérlett, a' ki veletek vólt az
 ōrdógnak incselkedési ellen, és a'
 Sátán késérgetésinek erejét hátra-
 verte; úgy annyira hogy a' pokol-
 nak ajtai sem vehettek-erőt ti-raj-
 tatok. Annak-okáért a' ti tisztetek
 hogy ő-néki illyen nagy jó-tétemé-
 nyéért hálákat adgyatok, és Dávid-
 dal így énekellyetek: * *Szeretem*
az Urat: mert te ragadtad ki az én
lelkemet a' halálból, az én szemeimet a'
köny-hullatástúl, és az én lábaimat az
eserből. Mit adgyak az 'Urnak mind
azokért a' jó-téteményekért mellyeket
én velem cselekedett?

De nem elég jól kezdeni, hanē a'
 mint eddig jártatok, járjatok úgy ez
 után-is vidámsággal. Meg kell ma-
 radni mind-végiglé: mert † *az idve-*
zúl, a' ki mind végig megmarad a' hitbē.

* P^{sal.} 116. 1. 8. 12. 13. † M^{att.} 24. 13.

Annak-

Annak-okáért járjatok azon hív-
séggel, mellyel eddig az Urat követ-
tétek: * *Meg-maradgyatok a' hit-
ben, álhataratossan cselekedgyetek, erőj-
sek legyetek. 'Es a' mint eddig cse-
lekedtetek, úgy ez után-is vidám-
sággal és szabadossan tegyetek-val-
lást a' Christus nevérol az emberek
előtt: Mert egyéb-aránt, † ha az
igaz el-hadgya az ő igazságát, és ha-
misságot cselekeszik; ha minden útá-
latosságot cselekeszik, mellyeket a'
hitetlen cselekedett, azagy élne-é az?
minden ő igazságinak mellyeket csele-
kedett, nem lesz en semmi emlékezeti:
az ő gonofságában mellyet cselekedett,
és az ő bűnében mellyel vétkezett, az-
okban hal-meg. Illik azért, " hogy
álhataratossan meg-tarcsátok a' remén-
ségnek vallását.*

* 1. Cor. 16. 13. † Ezech. 18. 24. " Heb. 10. 23.

Hogy

Hogy pedig ez áthatatóságban meg-maradhattatok : adgyatok helyt e' tanácsoknak , kiket megtartanotok igen szűkség ti-néktek. *Mindeneknek előtte szüntelen könyörögjete* a' ti mennyei Atyátnak, hogy ez után-is gyámolgassa és erőssitse a' ti erőtelenségeket: * *Eő-néki ajánlyátok lelketeket , úgy-mint hívseges teremőnek.* Kérjétek őtet Dáviddal együtt: † *A te jó Lelked igazgasson engemet egyenes földön.* 'Es úgy folyamodgyatok az ő nevéhez mint a' kőszálhoz, hogy titeket a' nyomorgatófoknak és késérteteknek szél-vefzeitől meg-őtalmazzon. Hogy ha a' test szegénységgel és egyéb kedvetlenségekkel kegyetlenül fenyeget titeket; " *semmi dologról ne szor-*

* 1.Pet.4.19. † Ps.143.10. " Philipp 4.6.7.

galmatoskodgyatok, hanem minden
dolgotokban imátsággal és könyör-
géssel hálakat-adván jelennyenek-meg
Isten előtt a' ti kéreitek. 'Es az Istennek
am-a' békesége mely minden értelmet
fellyúl-hallad, meg-óalmazza a' ti szí-
veiteket, és a' ti gondolkodástokat a' Je-
sus Christusban. Ne-is kételkedgye-
tek benne, hogy meg nem halgat-
ná a' ti könyörgésteiket, hogy győz-
hetetlen álhatatossággal nem fegy-
verkezterne-fel titeket, és akar-
mely harczon-is meg nem ótal-
mazna, és hogy * a' ti kezeiteket
mellyek természetek-szerint bi-
zonytunják, és el-lankatt térdeiteket
fel nem emelné. Hidgyétek oly nagy
sereje lészén a' ti esedezésteeknek,
hogy az egeket által-hattyák, és a'
Királyok Királynának s-Uraknak

* Heb. 12. 12.

Urának

Urának udvarában foganotosok
lésznek. 'Es oly hatható léssen a' ti
szemeiteknek fényemellyekkel kő-
nyörgéstek-kőzben az egekben,
néztek, hogy im-ezt kényszeríti a' ti
Vő-legényeteket mondani: * *For-*
dics-elszemeidet hogy ne nézzenek re-
ám egyenessen; mert meg-győznek az-
ok engemet.

Másodszor olvassad szorgalma-
tosán és elmélkedgyél az Isten igé-
jéről. Mert a' mi-képpen szővétne-
ke ez a' teláбайдnak, úgy meg-ótal-
maz tégedet az esettől. Abból ve-
hecz tanácsokat a' kétséges dolgok-
ban, fegyvert az útkőzetben, or-
vosságot a' nyomorúságokban, ví-
gasztalást a' keferűségekben. 'Es a'
minden-napi próba azt cselekeszi
hogy Dáviddal együtt ezt mond-

* Cant. 6. 2.

gyad:

gyad: * Ha a' te törvényed nem győ-
 zőrködtetett volna engemet, el-vesz-
 tem volna az én nyomorúságomban.
 El nem felelkezem sóba a' te végezé-
 sről, mert azokkal újjítottál-meg
 engemet.

Harmadszor; az Isten és annak fe-
 lelme örökké szemeid előtt forog-
 on. Mert lehetetlen, hogy a' kiben
 meggyesség nincsen, meg-álhasson
 szüldőzésnek idején. E' kút-főhöz
 ezen-fogva viszen minket az A-
 postol mondván: † némellyek ki-
 zván a' jó lelki-isméretet, el-vesztet-
 tük a' hitet. Annak-okaért minden-
 or szívedben hordozzad az Istent;
 a' tenné szeretetedet jobban-jób-
 ban el-hadgyad. Minden vétket tá-
 roztafs-el; fő-képpē pedig azoktól
 vjadj magadat mellyek az álhata-

* Psal. 119. 92. 93. † 1. Tim. 1. 19.

toszággal ellenkeznek, és az embe-
reket könnyen el-ejtik; mi-néműl-
a' fősvénység, nagyra-vágyódás, a'
gyönyörúségeknek kívánása, pa-
ráznaság, részegség és hasonló vé-
tek, mint ide fel meg-mondottuk.

Negyedszor, ha az 'Euangéliom-
nak vallásában álhatatos akar-
lenni, el-távoztasd, hogy az Isten-
ne késérsed. Két-képpen késérté-
tik pedig az Isten, a' mi e' jelen-való-
dolgot illeti. Először ha ki Istennel
hivatallya nélkül, a' Mátyromság-
nak rendeletlen kívánásából, és
vak-merő-képpen adgya életét ve-
szedelemre. E' vak-merőséget, és
hogy Istentől nincsen arra hivatall-
ya, e' jelből meg-ismérhetni: tud-
ni-illik mikor vala-li az ő életét as-
vagy el-futásával avagy más szabad-
dos módon meg-tarthattya, minden

azáltal

tal el-múlattya azokat az el-
szóket, és magát nyakra-főre ta-
rtya a' veszedelemben. Mert eb-
lélészen, hogy minek-utánna így
értette-meg az Istent, el-veszti
mit a' veszedelemben keresett, és
nem csak testében hanem gya-
ra lelkében-is. Mert hol-ott
Istentől hívattatott a' Mártý-
omságra, és így annyi ereje sincsen
annyi ahoz a' hivatalhoz kíván-
ak, lehetetlen hogy az útközet-
meg ne győzettefsék. A' kiket
Mártýromságra rendelt, azo-
kit nagynb s-kit kissébb bátor-
sal fel-ruházza hogy azt el-vi-
tefsék; egyszer s-mind el-fog ó-
ők minden szaladásra-való ú-
Azoknak pedig kiket becsű-
nem választ, nem ad szűkseges
sarra az útközetre; hanem sza-

bados eszközöket enged nékili
 mellyek által mint-egy ál-ajtón a
 szaladgyanak, és az ő életeket minni
 egy prédát ki-ragadgyák a' veszed
 lemből: kiből következik hogy
 ni kell ő-nékiek az alkolmatosá
 gal, mely az ő meg-maradások
 adatik. Ha külömben cselekezz
 félő hogy el-neveszessék nem cse
 a' jelen-valót hanem a' jövőndő
 tet-is, mint meg-mondottuk: min
 mi-képpen hogy nem hívattat
 a' harczra, úgy abban elégeden
 erő nélkül-is elegyítik magok
 bízván csak az önnön erőtelenn
 gekhez és romlandóságokhoz.

Innen léfzen gyakorta, hogy
 ki az útközet előtt nagy remén
 get mutogat vala mérészsége felől
 és magát a' Mártýromságra ünne
 rollya vala: felette-igen meg-
 li-g

mikor immár harczolni kelle-
 és erőtelenségét el-árullya, és a'
 ristust rútol meg-tagadgya, csak
 tere viselheffen-gondor. Így
 tét dolga Péter Apostolnak, ki
 kor annyira biznék magához,
 gg' nyilván aval kérkednék hogy
 Christusért meg-halna, nem
 idő múlva egy szolgáló-leány
 wára reszketve tagadá-meg őtet.
 képpen, sőt rozabúl lett sokak-
 dolgok e' mi időnkben, és töb-
 között 1545 esztendőben egy
 rnácumi Bergibán nevű Belgá-
 x, kinek historiáját a' képpen ho-
 m-elő a' mint a' Mártýrokról-
 tt könyvben * szóról-szóra bé-
 tatott. Ez Bergibán sok ajándé-
 lkal ruháztatott vala fel Isten-
 as-annyira épült vala a' Szent Írás-
 n, hogy gyakorta prédikátiokat-

is tett a' hívek előtt, minek-előtt
 Brullius Péter Tornácumba menni
 vólna: a' ki mi helyen meg-fogat-
 taték, Bergibán-is keresték vala
 előb-keletők között a' Magistrát
 tustúl, hogy tömlőczben vettette-
 nék. De mivel őtet a' porofzlóól
 nem találhatták vala házánál, ak-
 ugyan valóba ne lett otthon, ak-
 csak tettette távól-létét: annyira
 búsult azon, hogy el-végezné má-
 gában hogy magát meg-engedne
 fogatni, és a' köz ügyben a' többi-
 egyűt szenvedne. Csudállyák ba-
 ráti ez ő tanácsát; mert ő benne
 mindenkor tökéletességet és o-
 kosságot tapasztaltak vala. Annak-
 okáért a' mit ez eggyel tehetnek val-
 la, intették ne késértené az Istent
 Azon dologra kérik vala őtet sirán-
 kozással az ő atya, rokoni, sógor-
 és fiai

és felesége, reménkedvén hogy
 zánna-meg háza-népét Demind
 zek héjában-lettek. Mikor azért
 minden házi dolgairól rendelést
 tett volna, és mindenektől el-bú-
 súzott volna, az után harmad nap-
 sal szabad-akarattya-szerint ún-
 zorollya magát a' fogságra. Bé-
 nenvén azért a' várban, meg-kér-
 etik az őriző-vitézeektől mit akar-
 sa? Ide, ugymond, a' Magistrátus
 vatallyára jövők, hogy annak pa-
 ncsolattyát tegyem. A' Kapitány
 leiben vitettetvén azért, mond-
 ya, hogy ő felette-igen búsúlna
 on, hogy akkor magát el-rejtette
 ólna, mikor Brulliusfal és a' több
 golyokkal együtt a' közönséges
 envedésre hívattnék az Istentől.

E dolgot csak nem álmélkodás-
 ll hallja a' Kapitány, és csudállya

hogya ez ember ily bátorsággal adgya az ő cselekedetinek okát mind azok előtt, kika' várban valának. És alig találkozik vala, ki azt nem kívánná hogy az ne vólna ott, és hogy maradna békével. De mivel a'-béli szándékában meg-marada, és oly bátor szível vala, parancsollya a' Kapitány hogy tömlőczben vitettesék. Ott úgy-vagyon Bergibán jeles állhatatosságot mutat vala először; de mikor őtet a' Császár Commissáriusla utálatossább tömlőczben vettette vólna, és oly halállal fenyegetné, kinél rettenetesebb ki nem gondoltathatnék; akkor bezzeg habozni, és lassan-lassan el-kezde nyavalyás az igazság mellől állani, hogy a' Barátokat magához hajthatná, kik fogadták vala hogy kegyelmet nyernének neki

néki. Hogy egy szóval mondgyam-
meg, végre arra jutta e' bódogtalan
ember hogy az igazságot tellyes-
séggel meg-tagadná, csak a' gyen-
gégéb halálnak reménségéért-is. Mi-
nek-okaért fejét-véteté az Imperá-
tor e' Hittúl-szakatnak.

Itt szűkség elő-hoznunk, mi-né-
mü ítéletben vólt e' Berigbánnak
ecselekedeti felől egy Miocéus Péter
nevű alhatatos Mártyr, ki Torná-
cumban azon időben fogságban
tartatik vala. Mert minek-utánna
am-az oly úrálatosúl el-esett vólna,
eggyőzedelmeskedik vala e' nyomo-
rult emberről az ellenség, és remél-
illi vala hogy annak példájával ha-
sonló hitetlenségre vehetnék Pé-
ter-t is: *Az én hitem penig, ugy-*
mond Péter, nem emberekben, hanem
Christusban úgy mint fondamen-

Hittúl-szakadásnak Meg-
tombā helyhez tettetett. Annak-okaért
nem is embereknek, hanem a' Christus-
nak példáját viselem szemem előtt. A'
mi Bergibánt nézi, ha úgy vagyon a'
mint mondgyátok, nem külömben tar-
tom mint árulót és hitetlen embert,
nem is ítélnék külömben felöle, ha-
nem hogy az Istent késértette akkor,
mikor magát fogságra adta. 'En bi-
zony, ha az Isten nekem el-szaladáfra-
való módot adott volna mint ő-néki, oly
bolond nem lettem volna, hogy maga-
mat ti kezetekben adtam volna, &c.
Azon-túl a' hamis bírák ítéletiből lo-
clevenen meg-égettetett.

E' szomorú példából minden I-
sten-félő ember tanuljon okos-
kodni, és el-távoztassa hogy az I-
stent hasonlő-képpen ne késércse.
Azért mondotta im-ezt az igazság-
nak egy nevezetes tanúja: *

* Cyprian. de Laps.

mint-

mint-hogy felre nem állott, el-esett, azért maradott házában, hogy meg-talalja az igazságot.

Mikor azért aramenta' dolog, hogy avagy el kell az igazságot hagyni, avagy meg kell halni; ha meg-lehet, szűkség hogy el-fusson a' kegyes ember. Mert ezt parancsolta Ildvezitőnk: * Mikor titeket üldöznek im-é városban, fussatok a' másikkban. 'Es eszünkben kell vennünk, a' mit egy a' Szent Atyák közszólmond: † Törvénye a' Mártýromságnak, hogy abban vala-ki magát ne selegyicse; mert az vak-merőségnek sivele.

El kell azért futni, és úgy kell róssa gondolkodni, hogy még a' futás mincsen Mártýromság és dicséret nélkül, mely am-azt követi. Mert

* Matt..10.23. † Greg. Nazian.in laud Bas.

két-féle a' Mártýromság: * Az első győzödelemnek nevezetik, mikor vala-ki pogányok kezében esvén, vallást-tészen az 'Urról. A másik, út a' diósóségre, mikor vala-ki okossan félre-álván meg-tartya magát az 'Urnak: Am-az nyilván ez magán-való val-lás-tétel. Am-az e' világi bírói győzi-meg, ez meg-elégedvén Istennel az ő bírájával, szívének tökéletességében meg-őrízi jó lelki-isméretit. Am-ott hasznosb az álhatatosság, itt bátorságossab a' szorgalmatosság. Am-az, el-jövén orája, immár meg-értnek talál-tatott; im-ez né-talám még hallaszta-tott, ki el-hagyván örökségét azért ál-lott-félre, hogy nem tagadta volna meg az igazságot, hanem egy-áltakyan meg-vallotta volna ha ő-is meg fogat-tatott volna. Ezt mondgya am-a'

* Cyprian. de Laps.

Szent

Szentember. Hogy ha pedig semmi mód nincsen az el-szaladásban; az immár bizonyos jele, hogy Isten hív tégedet a' Márttyromság-nak álhatarossan-való fel-vételére.

Továbbá nem oly értelemmel mondgyuk ezeket, mint-ha a' Magistrátusnak törvény-szerint-való maga óalmazását nem kellene javallani, ki az ő alatta-lévőit óalmazni, és azokat segíteni kikkel frigy-kötése vagyon, tisztinek és lelki-isméretinek kötelelsége alatt tartozik; nem-is úgy, mint-ha az az óalmat sem javallanók, mellyet akar-mely hivatal-kivül-való ember vészén-is fel a' maga életének az ő ellenségi, az öldöklők és gyilkosok ellen törvény-szerint, az-az, Istenessen és a' természetnek törvényéből-való meg-tartására. Csak

azt mondgyuk, ki-kiel-távoztassa, hogy magát szánt-szándékból ne vessé halálra, és Istennek hívatallya nélkül vak-merő-képpen ne ejcse magát veszedelemben, se életét az ellenségnek kegyetlensége alá ne adgya.

Fussatok-el azért hamarsággal 'Ægyptomból vala-kik a' pokol-béli Faraó kezében nem akartok esni; és mennyetek másuvá; a' hol az Istent szabadossan tisztelhetitek. A'kit annyival inkább kell ti-néktek cselekedni, mert a'val nem palástolhattok, hog' nem tudtatok hová menni. Mert most többire e' széles világ előttetek vagyon; úgy hogy szabadságtokban vagyon akar-hová mennyetek. Mindazáltal a' közeleb-való helyet válasszad (ha vala-mi magadra néző ok meg

nem gátol,) hogy mikor a' háború el-ozzlattatik, a' mely bizonyossan meg-lészen, annál könnyebben térhefs-meg a' tiéidhez. 'Igy parancsolta vólt régen ó-maga az Isten Jófesnek, hogy ** a' gyermek Jesussal és annak annyával a' szomszéd országban, az-az, 'Ægyiptomban futs-na, és maradna ott mind a' Tyrannusnak haláláig.*

Azoknak kik Cseh-országban és ahhoz-való tartományokban üldöztetnek, ha Magyar-országban nem vólna szabad menniek, mind-azáltal előttők vagyon Lengyel-ország és Erdély: sőt a' Törökök több emberséggel lélsznek hozzá-jok, hogy sem-mint azok, kik Ke-resztyéneknek mondván magokat, még-is üldözik őket. Más fe-lől vadnak immár Német-ország-

nak-is némely székeleti, kiket Isten az ellenségnek kegyetlenségétül még eddig meg-tartott. A' kik Német-orzágnak egy-néhány tartományiban a' Christus nevéért háborgattatnak, előttök Helvétia, Genéva várasa, a' frigyes Belgiomnak tartományi, Dánia és Svécia-országok-is; hanem-ha inkább akarnák Német-orzágnak némely helyeit ótalmúl választani, mellyek az ellenség dühótségén kívül vadnak. Mikor az 'Antichristus Belgiomban kegyetlenkednék, Német-orzágon-kívül 'Anglia tartott szállást a' szám-ki-vetteiteknek. Mostan penig Belgiom szállások a' Gallufoknak, a' Nagy Britanniával és Genéva városával együtt, kiról most emlekezénk. Egy szóval, kinek-kinek hatalmában vagyon azt a' helyet

nyet választani, melyet néki mind-
a lelki-isméret, s-minda' jób alköl-
matóság mutat.

Mert Istennek kegyelmességéből,
nem-is oly nehéz most ótalmúl bá-
orságos helyet találni, mint az e-
dódedén-való Anyaszentegyház i-
hejében; kiben kényszerítettnek va-
sa a' Keresztyének a' vadaknak bar-
sagjokban és az emberek lakásátúl
degen helyeken lappangani. Így
örént volt állapattyok a' Nagy Ba-
ás Doctor ósinek és jób-attyának,
ikik igen Tekintetes és méltóságos
emberek voltak. * Mert Pontusnak

egy némi-némű Erdejében, mely igen
hideg és kietlen tartomány vala, hét
szendeig laktak: a' hol ágy helyén a'
Zaráz földön heverték; a' hol a' Nap-
mak, hidegségnek, esőknek keménysége

* Gregor. Nazianz. in laud. Basil.

alatt

alatt minden hajlék nélkül laktak, meg-fosztattatván minden emberi társaságtúl és nyájasságtúl. 'Es ez az első mód, mellyel el kell távoztatni hogy vala-ki az Istent az üldözések idején ne késércse, ha a' Christushoz álhatatosan akar ragzkodni.

Második mód mellyel Istent nagy fokban, de az ő-magok nagy kárával és gyalázattyával késértik, abban áll, mikor vala-ki avagy szánt-szándékkal-való tudatlanságból, avagy helytelen buzgóságból mulattya el a' szabados és szükséges eszközöket, mellyekkel életét az igazságért fel-vejendő szám-ki-vetésben megtarthatná. Mert a' mint-hogy késérti az az Istent, a' ki, mikor vagy a' Christustúl vagy javaitúl kell meg-válni, s-javainak szereteti mi-

att házában marad, és fennyen ígéri magának hogy ő a' Christustól el nem szakad akar-mit cselekedgyék-is az ellenségnek hatalmaskodása avagy ravaszsága; a' melyet szintén oly bolondúl ígér magának, mint a' ki lakó-hajlék helyett bordély-házat választ magának, s-mindazáltal tudománt tészon róla hogy ő abbátisztán marad-meg: bizony szintén úgy késérti az Istent, a' ki javaiból vala-mit elvihetne s-másuvá nem viszi, kivel az idegenek között élhetne.

Mert ebből lészén, hogy az ellenségnek hatalma reménsége kívül hirtelen meg-környékeztvén, javokat a' veszedelemből ki nem ragadhattyák, még a' mikor valóba akarnák-is. Ki miatt mikor arra kél a' dolog, hogy az Euangéliomért elkelles-

kellefsék javait hagyni; a' szegénységtúl-való félelem bé-fzál a' szívbén, a' félelemből az Isten gondgya-viselése felől esik-kétségben, e' kételkedésből, meg-győzöttetvén a' késértetnek erejétől, hirtelenséggel Hittúl-szakadásra rohan: avagy, ha ne-talám ki-ment-is' Ægyiptomból, mindazáltal meg-tér abban a' hagymának kívánása miatt. De soha abban a' gonofságban nem esett volna, ha idején gondot-viselt volna dolgairól, és, ha minden javait nem-is, avagy-csak annak részét kiragadta volna az ellenség kezéből.

Ugy-vagyon, meg-vallom, néha meg-tartya Isten azokat az eset-től kik e'-képpen vétettek: de azonban igen bizonyos, hogy e'-félék mindenkor nyilván-való veszedelemre adgyák ó-magokat, és az id-
ves-

vetségnek am-a' csalárd ellenségének alkolmatosfágot adnak a' megkésértésre. Nem-is szóllunk mi itt azokról, kiknek egyéb-aránt kevés jószágok avagy inkább semmiek sincsen, nem-is mind azokról, kik a' Christusért minden javokat elhagyták; mert némelleyek Istentől hívattattak arra, mint az Apostolok példájából meg-teczik: a' mely akkor léfzen ki-vált-képpen, mikor minden szorgalmatosfág és okoskodás csak füstben mégyen, úgy hogy a' kegyetlenségnek és üldözésnek nagy-vólta miatt semmi javaidat a' veszedelemből ki nem ragadhatod. Hanem csak azokról szóllunk, a' kik nem tudom micsonda restségből, mellyet az Isten tilt az ő igéjében, és az Isteni gond-viselésnek színe alatt, meg-vetik és elhad-

hadgyák az eszközöket, mellyeket Isten az életnek táplálására rendelt.

Te ki az igazsághoz álhatatosan akarsz ragaszkodni, vala-mint túled lehet el-távoztassad a' szegénységnek késérterit, a' mely sokaknak ok a' veszedelemre: és jó idején vala-mit javaidban el-vihetz vidd másuvá; meg-emlekezvén arról a' mit közönségesen szoktak mondani, *a' mennél hamarébb lehet annál jobb*: ne-is kételkedgyél benne hogy az Istennek áldásából szintén annyi hasznot nem vennél a' te kevés javaidból mint a' sokból. Ha pedig történnék az üldözésnek erőszak-tétele miatt, hogy héjában fáradoznál és semmit a' te javaidban az ellenség előtt el nem vihernél; avagy ha e' nélkül-is szűkölködő és szegény vagy; mindazáltal semmit

se hallogás, hanem minden ja-
svaidtúl búcsút-vévén kövessed a'
Christust, tellyességgel bizonyos
tévéen abban, hogy a' mennyei Atyá-
nak am-az imádandó és csudálatos
ogondgya-viselelése semmi-képpen
égedet el nem hágy.

Eőtődszór el-kell távoztatni, hog'
idveffségnek dolgáról az ellen-
ezőkkel vetekedésben ok-nélkül
ne indulý. Mert mi-képpen hogy
nem minden hívattatott *az ellenke-*
zők meg-győzésének tiszti, a' mely
mulajdon-képpen az Anyaszent-
gyháznak Tanítóit illeti: úgy
nem-is mindennek adattattak az a-
mándékok, mellyek arra a' hivatalra
tartoznak. Innen gyakorta leszén,
onogy a' ki vetekedésben mér indul-
ni, veszedelemben esik vallása fe-
ről, és avagy Hittul-szakadásra vite-
tik,

rik, avagy-csak hitinek igazsága fe-
lől kételkedik; mert nem czáfol-
hattya-meg az ellenkezőknek min-
den mesterséges fogásokat. 'Es így
abban esik az a' mit Sz. Pál mond:

** haboz és a' tudománynak minden-
szelétül ide s tova hordoztatik, az em-
bereknek csalárdságok, és a' mesterse-
ges meg csalásra-való álnokságok által*

Annak-okáért légyen-elég te-
néked (hanem-ha hívatatod avagy
egyéb el-kerülhetetlen szükség vin-
ne-reá, és ha az Istentül illendő a-
jándékokat vettél) † *hog' mindenkor
készlen légy a' szelídséggel és becsület-
tel-való feleletre vala-ki titeket meg-
kérdeud arról a' reménségről, mely ti-
bennetek vagyon, az-az, ha a' te Val-
lásodról meg-kérdeudtetel, ne tit-
kold-el, hanem szabadossan tégy-ye*

** Ephes. 4. 14. † 1. Pet. 3. 15.*

vallásmá

sallást arról, és emberektől való felelem nélkül magyarázd meg, a' hol úgy kívántatik, mint értekezések felől melyek az idvességre tartoznak.

Ha pedig kétszen léfesz a'valogy az igaz Vallást ótalmazza a' papisták tévelygési ellen; akkor elvívóztassad hogy magadat az Isten bűnének határin-kívül engednéd bontatni; hanem csak egyedül állhatatosan a'hoz ragazkodgyál: ne gondoly a' Csalárdok mester-
ggivel, mivel hogy az Isten ígéje a' részedről vagyon, és te veled egyez. Ne-is indúly-meg semmin, ha oknak minden csalárdságit meg nem hamisíthatod-is. Mert nem tartozik a' hitnek valóságára a' ve-
kedésnek és az okoskodásokra
ixi-fogásokra-való feleleteknek

mestersége mellyeket az ellenkezők az igazság ellen szoktak bédhozni.

Tudgyad hogy a' Vallás nem vala-
la-mi erősségekkel-való meg-próbá-
lásnak tudománya, és hogy nem az
az okosságnak élelségén fondáltat-
tott; hanem hit az és értelem, mel-
lyel az Isten szavának tartozunk
hinni, és annak csalhatatlan méltó-
ságához mint-egy fundamentum-
hoz támaszkodni. 'Es hol-ott
még e' világi dolgokban sem szűkül-
ség minden-féle mesterséges fogá-
sokat meg-hamisítani; és hol-ott
te sem hiszed-el hogy ember nem
vólnál avagy hogy szarvad vólna
ám bátor azt a' csalárd mélység-
okoskodásnak színe alatt akarná-
meg-próbálni; mert az ellen az éle-
zékenységeknek tapasztalható pró-
bái

ájával erősfittetel-meg, nóha az-
meg-csalatkozhatik: sokkal-in-
b nem tartozol azoknak hitelt-
adni, mellyek az Istennek csalha-
atlan méltósága ellen hozatnak-
ám-bátor az emberek hazugsá-
nak és héjában-valóságinak elle-
neálhafs-is.

Hatodszor, el-kerüllyed a' hitet-
meknek és gyanús vallású embe-
knek társalkodását, és azokét kik
mind jó s-mind bal lábra-való sa-
vit viselnek, mint a' példa-beszéd-
szokták mondani, az-az, kik az
falságnak vallásában haboznak,
immár a' Pápistasághoz vónsz-
k; hanem azokkal társalkodgyál,
nek kegyességek és buzgóságok
lól nyilván bizonyos vagy. E'
ula a' mint-hogy mindenkor,
y fő-képpen az ú dőzésnek ide-

jén szükséges: mert ha vala-mikor
akkor vagyon szükséged az Isten-
félő emberek vigasztalására és ta-
nácsára. Mert mi-képpen a' hitet-
lenek az ő példájokkal és tanácslá-
sokkal könnyen meg-tántoríthat-
nak és Hittúl-szakadással hajtnak: úgy-
ellenben a' kegyes és álhatalos em-
berekkel való társalkodás őszton-
gyanánt leszen te-néked Istenhez-
való hitednek meg-tartására. Kii-
hez járúl, hogy a' féle eggyesé-
kedves az Istennél, vagyon-is jeles
ígéreti, melyet akkor tett Malachi-
ás által mikor az Anyaszentegye-
háznak állapotja nagy nyomorú-
ságban forogna: * Akkor az Isten-
félők, ugymond, gyakorta hirdet-
tegy-másnak, mondván: Reá figye-
mezt és meg-halgatta az Úr, és irat-

* Malach. 3. 16. 17.

matott ő előtte meg-emlekezésnek köny-
ve az Isten-felők felől, és azok felől kik
öndolgoznak az ő nevérol. Ezek
észnek én népemmé, azt mondgya a'
seregeknek Istene, azon a' napon mel-
ven meg-szerzem az én örökségemet,
kedvezek ő nékik, mi-képpen vala-
kedvez az ő fiának a' kiötet tiszteli.

Hetedszer, felette szorgalmatos-
nán meg kell szívemet a' békételen-
gnek nyavalyája ellen erősíte-
ted. Mert a' minden-napi próba
bizonyította, hogy sokan meg-győ-
bítettén a' hosszú-ideig-való nyo-
morgatástúl el-hadgyák az igazsá-
got. Minek-okáért meg kell azt a'
méltóságos jószágot a' békeséges-
műrést szereznünk, kiről az Apostol
szól: † szenvednetek kell ti-nétek.
Mindeneknek előtte tőkéletes fon-

† Heb. 10. 36.

dámentomot kell annak vetni; az
mely nem a' Pogányi kényszerítés-
ben és változhatatlan szerencsé-
ben avagy az elmének bolondsá-
gában a' mely minden gonofságra
hajol, hanem az Isten akarattyanál-
és gondgya-viseelésének alázatos
meg-ismérésében áll.

Szükség azért hogy erre figyel-
mezzél ha csendes szível kívánsz
lenni, s-nem az emberekre avagy
egyéb eszközökre mellyekkel Isten
él mikor minket sújtol. Mert ha az
eszközökre figyelmezendész, lehet-
etlen hogy eb módgyára, el-hagy-
ván azt a' ki tégedet hájtott, a' kö-
vet ne mardoslád; és nem hogy a'
kedvetlen dolgokat békeséggel
szenvned, sőt inkább a' zúgolo-
dástúl, haragtúl, gyűlölségtúl, bo-
szú-állástúl, és végezetre a' kétség-
ben-

men-esztül el-ragadtatván, nyakra-
őre veted magadat a' veszede-
lemben.

De mikor szemeidet az Istennek
gondgya-viselésére fordítod, meg-
tapasztalod hogy mind a' közönsé-
gesen-való s-mind a' magadon e-
szett nyomorúságok az Istennek jó-
vóltából, bölcseségéből és igazsá-
gából származnak, kire nézve nem
lehet hogy az ő dicsőségére és a' te
bűvességedre ne szolgállyanak.

Igy eszedben-vészéd hogy esz-
köz az üldözés, mellyel Isten az ő
ellenséginek akarattya és reménsé-
ge ellen terjeszti-killye az ő orszá-
gát, az ő igazságát, és * méltóságos
cserejének ki-nyilatkoztatását, mint er-
ről az Apostol szól. Igy vallod-
meg hogy ezek a' mi nyomorúsá-

* 2. Cor. 4. 7.

gink, a' mi gonofságinknak szintén
 illendő jutalmi, fő-képpen pedig
 az Isten igéjének bectelenségéért-
 való föld, mellyet immár Isten lel-
 ki éhséggel és szomjúsággal állat-
 helyére. Eszedben-vészed hogy az
 üldözés felette-igen hasznos or-
 vossága a' mi lelkünknek, bizonyos
 próbája hitünknek, idveséges gya-
 korlása szeretetünknek és remén-
 ségünknek; és végezetre hogy az
 minden-hái őszrön oldalunkban
 kívül meg-indíthasson, hogy a' mi
 kívánságunk szerint annál hama-
 réb mehecsünk-által e' világnak
 pusztáján, és az örökké-való jutal-
 mat el-vehessük. Meg-tanúllyuk
 azt-is hogy az üldözés olyan mint-
 egy szóró-lapát, mellyel az 'Ur
 meg-tisztítja az ő csürét, és nyil-
 ván-való bizonyága annak hogy
 ő a' ha-

De a' hitetleneket rettenetesen meg-
bünteti, a' ki még az önnön fiainak
sem kedvez.

Ezeket így meg-hányván-vet-
vén, igen méltóságos gyümölcsö-
ket hoznak. Mert így léfzen, hogy
Dávidot követvén meg-zabolá-
zod magadat szent halgatással, azt
mondom, * *halgacz, és nem nyitod-*
meg szájadat, mert az 'Ulr cseleked-
te azt.

Az Istennek keze alatt-is enge-
delmessen meg-alázod temagadat,
és zúgolódás nélkül fel-vészed az ő
igáját, és azon Királlyal együtt ezt
mondod a' szám-ki-verésben: † *Ha*
kedvet találok az 'Ulr előtt, vissza-viszé
engemet, és meg-mutattya nékem ö-
magát és az ő hajlekát. Hogy ha mon-
dandg ya, nem kelle sz nékem, ihon va-

* Psal. 39. 10. † 2 Sam. 15. 25. 26.

Hittúl-szakadásnak Meg-
gyok, cselekedgyék úgy velem a' min-
ő-néki jónak teczik.

Ebből lészzen az-is, hogy vala-
mit a' te nyomorúságidban csele-
kezel, okosan cselekezed. Mert
így el-távoztatod a' felettéb-való-
habahurgyaságot és hamarkodást, f-
ki miatt gyakorta lészzen hogy so-
ká tilalmas eszközökhöz nyúlnak,
hogy azokkal ő-magokat a' nyo-
morúságból ki-mencsék. Ellenben
penig csendes szível várod az 'Ur-
segétségét és szabadítását; a' kit sen-
ki sem láthat, hanem-ha várja azt..
Mert így kőti-őszve Móses e' kettőt;
tudni-illik a' várakozást és a' meg-
próbálást: * 'Allyatok-meg, ugy-
mond, és lássátok-meg az 'Urnak se-
géttségét.

S-bizony valóságossan el-vészted b-

* Exod. 14. 13.

az 'Urnak segítségét vala-menyi-
szer harcra állattatol. Nem-is csak
azt pedig, hanem jövendő dolgaid-
ról-is bizonyos reménységet vehetz
abból a' próbából. Ez a' reménység
pedig semmi-képpen tégedet meg
nem szégyenít. Mert a' szenvedés
* meg-próbálást hoz, a' meg-próbálás
reménységet; továbbá a' reménység meg
nem szégyenít, mivel-hogy az Isten-
nek szereteti ki-öntetett a' mi szíve-
inkben a' Szent Lélek által a' kiadatott
mi-nékünk.

Kikhez-járúl, hogy minek-után-
na te-magadat egészen és békesé-
gesen az Istennek akarattya alá-ve-
ted, abból az ó ígéretinek am-az é-
deséges és nemes gyümölcsét el-
vészted, mely az örök élet. Mert,
† mint az Apostolmondgya, bé-

* Rom. 5. 4. 5. † Heb. 10. 36.

Hittűl szakadásnak Meg-
keséges-tűrőknek kell ti-néktek lenni,
hogy az Isten akarattyának engedvén
el-vegyétek am-az ígéretet.

Es eza' fő eszközü mely mi-ben-
nünk az igaz és álhatatos békesé-
ges-tűrést szűli, tudni-illik az Isten
gondgya-viselésének meg-fogáfa.
Azon jószágos-cselekedetnek meg-
szerzésére, felette-igen használnak
a' Szent Mártýroknek és Istennek
egyéb jeles szolgainak példái, kiket
mindenkor szemünk előtt kell vi-
selnünk, fő-képpen pedig a' min-
den jószágos-cselekedetnek, és ne-
vezet szerint a' békeséges-tűrésnek
leg-fő példájára * a' Jésus Christus-
ra, a' hitnek vezérére és el-végezőjére
kell néznünk, ki az ójóvendő öröme
nézve el-viselte a' keresztet, semmi-
nek-tartván a' gyalázatot, és az Isten

* Heb. 12. 2.

dicső-

dicsofségének jóbírára últ. Mert ha a' kárhoztatásokat meg-gondolod mellyekkel ő illettetett, és a' szidalmakat kiket igen békeségesen szenvedett; meg-tanúlod el-szenvedni a' kárhoztatásokat és hamis vádolásokat. Az ő fogsága, meg-kötöztetése, gyalázattya, meztelensége, ruháinak fel-olztása, meg-ostorozása, kezerű és természet ellen-való itala, az ő kereszti, halála, és mind azok a' mellyeket annyira szenvedett, hogy azokkal sem a' tiéd, sem akar-melyember nyomorúsági egyben nem vettethetnek, kiken ő által-ment; azt mondom, mind ezek azt cselekezik, hogy vidám szível vegyed-fel azt a' Keresztséget mellyel ő meg-kereszteltetett, és meg-igya a' pohárt mellyet ő meg-ivott, és hogy

* a' te lelkedet békeséges-tűréssel birjad.

Nyolczadik és utolsó olzlopa az álhatatosságnak ez, hogy meg-ke-ményícsed szívedet a' szomorúság ellen, mely a' jelen-való nyomorúságoknak szenvedéséből és a' következendőknek félelméből származik. Ez indulat az igen-hatalmaskodó ellenségek közzül-való, kik ellen az Isten-félő embernek kell harczolni; melynek gyakorta oly nagy ereje vagyon hogy sokan meg-győzettetvén attúl, az eget, azaz, a' Christus igafságát hátok-megé vetik.

Ti annak-okáért, Istennek fiai, kik most ez szép és jeles ügyért szenvedtek, felette-igen el-távoztassatok, hogy ez ellenséget sőt vipera-kígyót ne tarcsátok kebeletekben,

* Luc. 21. 19.

hogy

hogy vala-mi-képpen meg ne rágja
a' ti szíveiteket, és meg ne foszont ti-
teket a' lelki erőtül és élettül.

Hogy pedig az ne legyen; mi-he-
lyen az a' vipera beléd ragaszkodik,
azonnal rázd-le azt az oktalan-ál-
latotskát a' vigasztalásoknak és Isten
ígéje Lelkének tűzében, hogy éget-
tessék-meg abban. Végy nagy és
bátorságos szívet fel az ellen, mel-
lyel, ha a' mostani állapotodat jól
meg-gondolod, lehetetlen hogy
jövendőre jól el ne készíthetnéd
magadat. Mert tudnod kell azt
hogy a' te nyomorúságidon mint-
egy grádicsokon jutottál te a' nagy
méltóságra, és az által réttétél fel-
lyeb-valóvá egyéb embereknel. És
immár a' Prófétáknak, Apostolok-
nak és Mártýroknak seregében írat-
tattál, kiknek Christus ó-maga Fe-
jedel-

jedelmek. 'Es oly nagy méltóságban állatott tégedet az Isten, hogy az ő Fiához hasonlónak lennél, azon drága ruhában öltöztettetnél, és fejedben azon korona tétettetnék, melyet ő e földön viselt.

Oly nagy becsülettel illet tégedet az a Királyok Királlya, hogy az őnnön tekinteti előtt akar tégedet harczra állatni, és maga akar a te vitézségedről bizonyosság lenni, és végezetre két kezeivel akarja fejedben-is a koronát tenni: * *Mely igen méltóságos dicsőség, mely nagy bölcsőség az Istennek szemei előtt harczolni, és a Christus életéből megkoronáztatni! azt mondgya Cyprianus.*

S-bizony immár az előtt jeles győzödelmet vettél a te hitednek

* *Cyprian. ad Thib.*

erejé-

erejével, mikor te-magadat, mikor
a Sátánt, mikor a világot meg-
győzted, abban, hogy a Christus
nevének vallását minden dolgok-
nál fellyeb-becsüllötted. 'Ugy-va-
gyon nagy késértetek rohantak va-
la te-reád; de meg-győzted azokat,
földre le-verted, el-rapodtad; és
abból mint-egy tűzből, mellyel
meg-probáltattál, tisztábban jöt-
tél-ki. Mely nagy alkolmatosága
ez a vigadásnak! mely nagy sokasá-
ga az örömnek! mely igen cse-
des ez után a lelki-isméret! mely
nagy az idveségnek valósága és bi-
zodalma! Mivel-hogy abban az
űtközetben győzödelmet vettél;
nincsen bizony semmi oka, hogy
ennek-utánna félénk, alá-való, szo-
morú szível lennél.

Annak-okáért légy mindenkor

vig

Hittül-szakadásnak Meg-
 vig szível; mivel oly bizonyos vagy
 Istennek hozzád-való szereteti fe-
 lől, hogy szent Pállal ezt mondba-
 rod: * Kicsoda szakaszt-el minket
 Christus szeretetitül? avagy a' nyomo-
 rúság-é, a' szorongatás-é, az üldözés-é,
 az éhség-é, a' mezítelenség-é, a' vesze-
 delem-é, a' fegyver-é? (Mint meg-va-
 gyonírva, Minden-nap te-éretted öle-
 tetünk: olyakká lettünk mint a' mé-
 szár-székre rendeltetett juhok.) Sőt
 mind ezekben felette-igen győzödel-
 mesek vagyunk mi az által a' ki sze-
 retett minket. Mert én el hittem, hogy
 sem halál, sem élet, sem az Angyalok,
 sem fejedelemségek, sem hatalmas-
 gok, sem jelen-valók, sem jövődök;
 Sem magasság, sem mélység, sem akar-
 mi egyéb teremtetett-állat, nem sza-
 kaszthat-el minket az Istennek szere-

* Rom. 8. 35. 36. 37. 38. 39.

teti-

tetitül, mely vagyon a' mi Urunk Jézus
Christusban.

Légy bizonyos az ő nyilván-va-
ló segítségéről minden-némű ne-
hézségidben. Soha tégedet az ő
gondgya-viselése el nem hágy. F'vi-
lágnak, ki tégedet ennyire farkall,
minden fáratsága csak héjában-
való léfzen. * Mert ha Isten vagyon
velünk, kicsoda ellenünk? Mert az a'
ki az önnön Fiának sem kedvezett, ha-
nem halálra-adta őtet mi-érettünk,
mi-képpen nem adna-meg mi-nékünk
mindeneket ő-vele együtt?

Tudgyad, oly igen erőtelenek a'
te ellenséged, hogy csak † egy haj-
szálat sem szakaszthatnak-le a' te
fejedről " a' te mennyei Atyád aka-
rattya nélkül, a' ki egyebet sem akar-
hat, hanem a' mi néked jódra-való.

* Rom. 8. 31. 32. † Luc. 21. 18. " Matt. 10. 30.

Sőt

Sőt a' te ellenséged fejedelmének
csak annyi hatalma sincsen, hogy
† egy ocsmány és' tisztátalan díz-
nóban-is belé-mehessen a' te Meg-
tartódnak engedelme nélkül, ki-
nek ez mondatott: * *úly az én jób-
omra, míg a' te ellenségedet sármolyúl
vetem lábaid alá.*

Vigasztallyad magadat az Isten
ígéretivel, mellyek bizonynyal ígé-
rik a' meg-nyomorítottaknak a'
szabadulást, az ellenségnek kétség
nélkül-való büntetésével. És erre
nézve énekely e-képpen Dávid
után: " *ô én lelkem, miért hagyd el
magadat, mit búsúlsz ennyire? Remély
az Istenben, mert hirdetem ôtet a' meg-
szabadulásért mellyet szemem láttára
cselekedett, és hogy meg-mutatta ma-
gát én Istenemnek lenni.* Mond ezt

† Matt. 10. 30. * Psal. 110. 1. " Psal. 42. 12.

am-a'

am-a' Sz. Mátyrral: * El-jött az' An-
tichristus, de utánna-jött a' Christus is.
Uralkodik és kegyetlenkedik az ellen-
ség, de mindgyárt utánna-vagyon az
Ur hogy a' mi szenvedésinkért és sebe-
inkért bosszút álljon. Haragszik és fe-
nyezetőzik az ellenség, de vagyon, a'
ki meg-szabadíthat minket annak
kezeiből.

Hol-ott azért nyilvánosságos do-
log, hogy ez üldözéseknek az ellen-
ség romlásával és szégyen-vallásá-
val kell végeződni; el-távoztassad
hogy a' gonosz híreken felettéb ne
szomorkodgyál. Hanem vala-me-
nyiszor szomorú hír éri a' te fülei-
det, és az ellenségnek vala-mi úy
győzödelméről és jó szerécséjének
killyeb-terjedéséről beszéll; el-tá-
voztasd hogy azokkal gondolnál;

* Cyprian. ad Thib.

hanem

Hittül szabadásnák Meg-
hanem meny-továb, és gondol-
kodgyál az üldözéinek ki-menete-
liről s-mond ezt: *Nem ment még*
végben a' játék; nem kell még tapsolni.
várjad e' dolognak ki-menetelit és vé-
gét, a' mely nem egyéb hanem siralmas
és keserves léssen az ellenségnek.

Fő-képpen pedig forogjon előt-
ted az örökké-való jutalomnak
nagysága, mellyet a' mint-hogy
meg-ígért az Isten te-néked, úgy el-
is készíttette azt: * *Mert bódogok kik*
az igazságért emberektől üldöztetnek:
mert azok-é a' meny-ország. Bódogok
léstek mikor titeket szidalommal il-
letnek, és üldöznek, és minden gonosz
hazugságot mondnak ti-ellenetek, én
érettē. Főüüllyetek és örvendezzetek:
mert sok a' ti jutalmatok az egekben.

Annak-okáért zálaga és nyilván-

* Matt. 5. 10. 11. 12.

való

aló bizonyosága a' ti szenvedéste-
 ti jóvendő dicsőségteknek: * Mert
 a Christussal szenvedünk, ő-véle
 együtt meg-is dicsőítettünk. Mert úgy
 elem semmi-képpen nem egyenlők ez
 let-béli szenvedések a' mi-bennünk
 meg-jelenendő dicsóséggel. És † ha-
 marsággal el-múlván a' mi nyomorú-
 ságinknak könnyüése, a' méltóságos di-
 csőségnek örökké-való állandóságát
 szerzi mi-nékünk. " Bizonyos e' be-
 zéd, mert ha ő-véle együtt meg-ha-
 lunk, ő-véle meg is elevenítettünk. Ha
 keresztet viselünk, együtt-is uralko-
 dunk ő-véle.

Mikor mind ezekről e' képpen
 gondolkodándol a' te szívedben;
 valósággal meg-isiméred, nem hog'
 ezekben a' te nyomorgatásidban
 szomorkodnod kellene; sőt inkább

* Rom. 8. 17. † 2. Cor. 4. 17. " 2. Tim. 2. 11. 12.

432 Hittúl szakadásnak Meg-
vigadnod kell azokban, és Istennel
hálákat kell adnod. * Örvendez-
zetek abban, hogy a' Christus szenvedé-
sében részesültök: hogy mikor meg-
jelenéndik az ő dicsősége, akkor-is ö-
rómmal vígadhassátok. Ha ki úgy szen-
ved mint keresztényen, ne szégyenlye azt,
hanem inkább dicsőítse azért az Istent.
Ez vőlt oka † az Apostolok örvende-
zésének, hogy a' Christus nevéért ve-
szőkkel verettettek-meg, és gyalázat-
tal illettettek. 'Es innen mondgya az
Apostol: " mi a' nyomorúságokban
dicsekedünk.

Távol-légyen azért ti-rűletek,
szerelmes atyám-fiai, a' féltékenység
és alá-való elme: távol-járjon szíve-
tekről a' szomorúság: és ez-után
femmi alacson és alá-való dologról
ne gondolkodgyatok. 'Es csak oly

* 1. Pet. 4. 13. 16. † Act. 5. 41. " Rom. 5. 3.

dolog-

dologra igyekezzetek, mely a' ti méltóságotokhoz illendő. 'Es a' jószágokat, tisztességet, házi-javaitokat, és ha mit egyebet el-vesztettek, sőt ez egész világot-is csak úgy arcsátok mint a' ti méltóságotoknál sokkal aláb-való, és igen semmi-e-kellő dolgokat, és a' kikről nem-méltó hogy ti gondolkozzatok. Egyedül csak az ég immár a' ti nagyságotokhoz, és ahoz a' méltóságához illendő, melyre az Isten emelt-feltiteket.

'Ugy járjatok azért, mint a' ti méltóságos állapototokhoz illik. Vigyétek-végben hogy a' ti cselekedeteiből, beszédeiből és végezetre ábrázatotokból-is tessék-kis az Isten fiainak Felsége, kiknek a' minden-ország és ez egész világ tulajdonosa. 'Es a' míg annak az Ország-

434 Hittül-szakadásnak Meg-
nak örökséget és birodalmát el-
vészitek : álhatatossan harczollya-
tok úgy-mint Istennek erős bajno-
kihoz illik : ne is gondolkodgya-
tok egyébről hanem csak a' koro-
náról, mely ti-néktek meg-készít-
tetett: † Feleycsétek-el azokat a' mel-
lyek hátúl vadnak, és azokra így-
kezvén mellyek előttetek vadnak, sie-
setek jutni a' célhoz, az Isten mennyek-
hivatalljának pályájához, mely va-
gyon a' Jésus Christusban.

† Philipp. 3.14

M A S O D I K R E S Z.

*Tanács-adások és intések, mellyek a'
Hittül-szakadtakra tartoznak.*

Most ti-reátok fordítom beszé-
demet, kik, ô szomorúság, a' ti in-
Hittül-szakadástokkal el-pártolta-
tok az Istennek frigyétül, a' Chri-
stusfi

stult meg-tagadtátok, az ő igazsá-
 gát el-hagytátok, az őrdög hazug-
 ságát javallottátok, és az 'Antichri-
 stus táborában mentetek-által. Is-
 mérjétek-meg vétkeiteknek ékte-
 lenségét, úttálatok-meg gyaláza-
 tos görömbaságát, törölyvétek-el
 a' rettenetes kegyetlenséget mel-
 lyet a' tinnen-magatok fiaitokon és
 magzatitokon cselekedtetek, gon-
 dokodgyatok a' rettenetes ítélet-
 ekek el-távoztatásáról mely ti-reá-
 tok jövőendő, és az ellenségnek e-
 gész seregéről-is kihez magatokat
 csatlottátok. Gondollyátok-meg
 az életnek rövid-vóltát, és a' jövően-
 dőnek örökké-valóságát. Vegyé-
 tek-efzetekben a' nyavalyás állapa-
 tot melyben a' ti lelketek isméréti-
 ejtettétek, és mi-némű kínok alá
 vetettétek azokat, kiknek kegyet-

lenségét akkor érzitek-meg ki-vált-
képpen, mikor meg kell halnotok.

Ne-is hozzátok itt elő im-ez-
vagy am-az fogásokat a' ti gonol-
ságtoknak palástolására avagy kif-
sebbítésére. Nincs itt semmi helye
a' mentségnek. Mert a' mellyeket
ti emlegettek, annyira nem haf-
nálak a' ti ügyeteknek, hogy in-
kább füllýosíttýák azt. Neítéllyétek
hogy a' példának fokasága közöt-
lappanghassatok. Az Anyaszent-
egyháznak szomorú állapattya
sem az ellenségnek jó-szerencséje
nem vólt olyigen nagy, hogy azért
ilyen útalatosságra kellett vólna
te-magadat adnod. Nem-is szép-
dolog magát vala-kinek e'-képpen
az időhöz, a' helyhez és személyek-
hez alkalmaztatni. Es felette-igen
meg-csalatkozol, mikor azt ítéled

hogy

hogy a' Pápista vallásban-is idvezülhetz. A' ti javaitok el-vesztésének félelme, a' szegénységnek és szám-ki-vetésnek nehélsége, tisztelettségtekben-való kár-vallás, és egyéb kedvetlenségek miatt ha mikolyak vadnak, nem kellett volna ti-néktek Hittúl-szakadásban esnetek. A' fényes ígéretetek, mellyeket az őrdög az ő imádásának okáért tett ti-néktek a' hegyen; csalárdok és veszedelmesekek. 'Es semmit sem segét titeket sem az ellenség hatalmaskodása, sem az igaz Vallásnak szívetekben-való meg-tartásának fogása, sem az Anyaszentegyházban meg-téréstekre-való szándék. Hogy mind ezek haszontalanok és hejában-valók, immár ez-előtt meg-mutattuk.

Héjában palástolsz az emberi e-

Hittúl-szakadásnak Meg-
 rőtélenséggel-is, akar-ki légy. Mert
 azt méga' te eseted előtt-is tudtad,
 kire nézve a' te tisztod vala hogy az
 eszközözökről és lelki fegyverekről
 szorgalmatos gondot-viseletél vót-
 na. Te pedig mit cselekedtél azon-
 kőzben? Bizony fokkal külömbet-
 sőt ellenkező dolgot.

Mert szánt-szándékkal neveltél
 a' nyavalyát, és azt az erőtelensé-
 get, mely te-veled és minden em-
 berekkel kőz, rend-kivül-való be-
 tegségedre és meg-emészto fenére
 változtattad. Tudgyad, hogy az
 Isten nem kevessebbé kárhoztat-
 ta azokat kik az erőtelenségtől en-
 gedik magokat meg-győzettetni,
 mint a' kik mindennél vétkeoseb-
 bek : * *A FELELMESERNEK*
penig és hitetleneknek, és átkoztaknak,

* *Apoc. 21. 8.*

és 23

és gyilkosoknak, és paráznáknak, és
 bűjös-bájosoknak, és bálvány-imádók-
 nak: és minden hazugoknak részek
 leszzen a' többen mely tűzzel és kén-kő-
 vel ég, mely a' második halál. Nem-is
 használsz többet magadnak, mi-
 kor azokat kárhoztatod, kik tége-
 det meg-csáltak: * Mert ha a' va-
 kot vak vezeténdi, mindketten a' ve-
 remben esnek.

Nincsen azért semmi hátra, ha-
 nem-hogy tökéletes alázatossággal
 ály az Isten eleiben: és mind re-
 stedben s-mind lelkedben első
 alázatosan térdre ő előtte. Hullas
 igaz penitentiának könyveit Szent
 Péterrel: † Tekincs-meg azt a' kit
 által-vertél; és sirassad őtet, mi-képpen
 valaki szokta siratni a' kit igen szeret;
 keseregj és bánkodgyáló rajta, mint az
 ember az ő első-szülöttén.

* Matt. 15. 14. † Zachar. 12. 10.

Sok-

Sokkal nagyub okod vagyoni
 a' síráfra, hogy sem-mint vala-ha
 lett volna vala-mely szerelmese-
 den. * Ha kit szerelmesid közzül
 talál által el-vesztettél volna, az
 mondgya ezen értelemmel Isten-
 nek am-a' nagy szolgája kiról gya-
 korta emlékeztünk, bánkodva fo-
 házkodnál és sírnál, szennyes orcza-
 val, meg-változtatott ruhával, bor-
 zas fővel, szomorú ábrázattal, le-
 csesztett ajakkal mutatnád kefe-
 rűségedet. Nyavalyás ember, a' te lel-
 kedet vesztetted-el, meg-halván lel-
 kedben, testedben kezdettél itt élni, és
 a' te lelki halottadat magad kezdetted
 bődözni, s-mindaz által né jajgat-z-é
 keményen, nem fohász-kodol-é szünte-
 lenül? Nem rejtetted-el magadat vét-
 kednek gyalázattya, avagy síráfodnak
 szünetlensége miatt?

Hadd-el azért minden gyönyörűségidet, minden vígaságot: és a' te keserűségedet magad-viseelésével, és minden cselekedetiddel bizonyíts-meg. Kissebbics-meg ételledet és italodat, hogy annál jobban gondolkodhassál a' te vétkednek el-tórláséről.

Folyamodgyál az Istennek irgalmaságához, az ő igazságának mélységéből, vesséd magadat irgalmaságának mélységében. Szüntelenül kérjed őtet hogy bocsássa-meg hirtelenségedet. Mond ez a' rékozló fiúval: * *Atyám, vétkeztem az ég ellen, és te előtted. Nem-is vagyok tovább méltó hogy fiadnak hívattassam: fogadgy engemet a' te bérésid közzé.* † *Könyörűly én rajtam ó Isten a' te jóvóltodból, a' te nagy irgalmaságodból*

* Luc. 15. 18-19. † Psal. 51. 2. 3. 4. 5. 6. &c.

Hittül-szakadásnak Meg-
 töröld-el az én gonofságimat. Moss-
 meg szépen engemet az én álnokságim-
 ból, és az én bűnömből tisztíts-meg enge-
 met. Mert ismérő az én álnokságimat,
 és az én bűnöm szüntelen előttem forog
 én-nékő. Te-ellened csak te-ellened vét-
 keziő, és gonofságot cselekedtiő a te sze-
 meid előtt; ānak-okāért igaznak talál-
 tatol a te beszédidbő, és tiszt a vagy mi-
 kor ítélsz. Imé igazságbā győnyörködöl
 mely a vesékbő vagyő, és a te tuskos böl-
 cseségedet meg-jelented én-nékő. Moss-
 meg engemet 'Isóppal hogy meg-tisz-
 tullyak, moss-meg engemet hogy fejbő
 legyek a hōnál. Cselekedgyed hogy hal-
 lyak örömet és vigaságot, hogy örvend-
 gyenek az én csontaim kiket őszve-
 rontottál. Rejcs-el a te orczádat az én
 bűneim elől, és minden álnokságimat
 töröld-el én-nékem. Teremcs úgy szívet
 én-bennem ő Isten, és az erős Lelket úgy-
 jics-

bocs-meg én bennem. Ne vess el enge-
 met a' te orszád elöl, és ne vedd-el én
 ülem a' te Szent Lelkedet. Add-meg
 én-nékem a' te idvezítésednek örömét,
 és a' te vigasztalásodnak Lelkével erő-
 síts engemet. * Uram ne fedgy-meg
 engem a' te haragodban, és a' te búsú-
 lásodban ne ostromozz engemet. † Hal-
 gass-meg Uram, bocsásd-meg Uram, a'
 te szentséges nevedért, és a' te Fiad-
 nak a' Jézus Christusnak érdeméért.
 Így kell azért alázatos könyörgés-
 sel és igaz szív-béli töredelmessé-
 gel az Istenhez folyamodni.

De ez semmi-képpen nem elég.
 Mert hozzá kell tenni a' tökéletes
 meg-térést-is; ha igazán meg-térni
 kívánsz. Mert nem elég a' tévelygő
 úton-járónak, meg-ismérni, hogy
 ő az országos útról el-tévelyedett,

* Psal. 38. 2. † Daniel. 9. 19.

és azon bánkodni; ha esze van, meg kell néki térni az útra. És mivel az örök kárhozatnak sikamlós meredek után állasz; tekínes-megg a' kietlő mélységet mely a' te lábaidd alatt van, és lásd-meg mint tártotta-feltorkát a' Pokol hogy tégedet bé-nyeljen. El-távoztasd, hogy mikor a' magas és meredek helyen állasz, tovább annál ne meny; el-távoztasd azt-is hogy ott meg ne állapodgyál a' hol most vagy: egyéb-aránt el-vesztél te; hanem téry-meg és esél hanyatt hátadra. Ez egy móddal veheted-ki magadat a' veszedelemből; tudnillik ha a' te hátadat, mellyet az előtt Christusra fordítottál vala, most az Antichristusra fordítod.

Minek-okáért ne csak azt cselekedgyed, hogy utálljad a' te nyavalyá-

valyádat; hanem orvosold meg is azt; hanem-ha Júdással egygyütt házában bánkodni, és kétségben akar szelni. Téry-meg a' te atyád házában kiből ki-bújdostál; hol-ott látod hogy te azon kívül csak hulladékokkal élsz és díznoknak-való moslékkal, az helyett a' tőkéletes eledel és mennyei kenyér helyett, mellyel a' te Istenednek és atyádnak házában bőségesen lakozol vala.

El-távoztassad hogy am-a' hollót követnéd, a' ki mikor egyszer a' bárkából ki-jött vala, nem tére-meg abban többé. Hanem mivel az Anyaszentegyházon-kívül semmi csendesség nem engedtetik a' teled-isméretinek; kövessd a' galambot, ki mikor nem találna a' hová lábait tenné, meg-tére a' bárkában.

'Es e' végre, el-távozzál-ez u-
tán hogy a' Pápistai bálványozás-
ban és babonaságban, és nevezet-
szerint az 'Antichristusnak utála-
tos Miséjében jelen ne légy. * *Meny-
ki Babylonból hogy ne részesülj az ő bü-
neiben, és az ő csapásiban részed ne lé-
gyen.* Távozzál-el az őrdögnek
hazugságaitól, mellyekhez ragasz-
kodtál; és penitentia-tartásod ar-
tadd nyilván-valóvá abban a' hely-
ben a' hollakol, ha azt vak merőség-
nélkül avagy Istennek hívatallya-
szerint meg-cselekedheted. Ha
nem lehet, kövessd a' te álhatatos
atyád fiaí példáját és fűs bátorsá-
gos helyre.

Igyekezzél azon-is hogy a' te ja-
vaidból a' mi lehet iktatás másuvá,
kivel életedet a' szám-ki-verésben

* Apoc. 18. 4.

táplál-

áplálhassad ; sőt hogy abból szü-
 lőlködő atyád-fiainak-is, fő-kép-
 en az álhatatosoknak segítséggel-
 tethes. Ha pedig lehetetlen, hogy
 képpen viselhesd-gondot dolga-
 dra ; hadd-el mindenedet, és
 meny-el. Mert ez az igazságos do-
 g, mivel-hogy a' te javaidnak sze-
 retti vesztett-el tégedet, te-is ve-
 szesd-el azokat; ne-is szeressed ez u-
 tán cselédedhez-tartozó dolgai-
 at, mellyek tégedet örök kárho-
 zatnak veszedelmében vetettek,
 hanem ellenséged-gyanánt tarcsad
 azokat, és e' cselekedetedet mu-
 gasd-meg javaidat semminek-tar-
 sáfoddal, el-hagyásoddal és mások-
 nak azokból-való adakozásoddal.
 Ragadd-meg am-a' Scorpiot, a'
 mely tégedet ilyen igen meg-sebe-
 sített vala, és meg-rontván tedd
 fellyúl

Hittúl-szakadásnak Meg-
fellyúl sebedre, ha meg-akarsz gyógy-
gyúlni.

Mind ezeket penig vidámsággal
cselekedgyed, és kéfedelem nélkül
vidd-végben: * *Hama az ő szaván-
ballándgyátok, ne keményícsétek meg
a' ti szíveiteket.* El-távoztasságon
hogy a' te meg-térésedet az Anya-
szentegyháznak jób idejére, és az
üldözésnek meg-szűnésére ne hal-
latszad. Mert nem tudod, ha éred-ő-
azt a' napot; és ha azt a' kívánatos
időt láthatnád-is, mindazáltal bi-
zontalan, ha ad-é akkor te-néked
az Isten valóságos penitentiát
† *Meg ne csalatkozzatok, nem csú-
soltatnak meg az Isten, nem-isi-
szenvedi hogy vala-ki az ő irgal-
masságával gonoszúl-éllyen. Szin-
tén oly veszedelmes a' testi bátor-
-*

* Psal. 95. 7. † Gal. 6. 7.

ágnak álmában merülni az ő ir-
 almaságának párnáján, mint
 nyughatatlanul hanyattatni az ő i-
 aságának félelmével. 'Es szintén
 oly halálos a' mély álomban-ejtő
 betegség, mint a' bolondító hagy-
 máz. 'Es mikor am-a' kétsegeben-
 lett és dühös Saul csak ezért őlt va-
 meg; akkor am-a' jó és kedves Dá-
 vid tíz ezeret vesztett-el. De bő-
 ven szóllottunk * ide-fel erről a'
 halogatásról; minek-okáért most
 ezt ebben-hadgyuk.

Továbbá ha a' test ebben akarná
 magát elegyíteni, és tanácsot kez-
 tlené te-néked adni; el-távoztasd
 hogy azt meg-halgtatnád. Mert
 nem mondana egyebet, hanem
 csak a' mellyekkel téged egyszer im-
 már el-vesztett. Ha azért azt mon-

* *Vide lib. 2. c. 9.*

dánd-

452 Hittúl-szakadásnak Meg-
meg-feszítették. 3. * Ha a' kegye-
lemnek Lelkét gyalázattal illeti, az-az
ha annyira ki-jelenti ezt az ő őrdógi-
dühófságát mellyel a' Szent Lélek
nek igazsága ellen vagyon, hogy
még az 'Evangéliomnak igazságát
és kegyelmét-is káromollya. 4. † Ha
az Istennek Fiát lába-alá tapodgya,
a' frigy-kötésnek vérét mely által meg-
szenteltetett vala meg-fertőzteti, az-
az, mikor a' gonosz Lélektől visel-
tetik, ki miatt léssen hogy a' Chri-
stus vérét és érdemét csak annyira
becsülly, mint akar-mely kőz em-
bernek vérét. 5. " Ha ismét e' világ-
nak ítálatosságiban keveri magát és
azoktól meg-győztetik, az-az, ha is-
mét vissza-tér a' bűnnek uralkodása
és igája alá, az ő gonosz-kévánsá-
git követi, és el-veremedett s-bo-
tránkoztató életet él.

* Heb. 10. 29. † ibid. " 2. Pet. 2. 20. Ezek

Ezek bélyegi annak a' véteknek
 mely a' Sz. Lélek ellen léfzen: mel-
 lyeket ha te-magadban meg-ta-
 sznál, vólna bizony tellyes o-
 kod arra, hogy az Istennek kegyel-
 me felől tellyességgel kétségben-
 inél. * Mert lehetetlen dolog, hogy
 kik azzal a' vétekkel vétkeztek,
 azt meg-újjíttassanak a' meg-térésre.
 Es, minden bűn és káromkodás meg-
 bocsáttatik az embereknek; de a' Szent
 Lélek ellen-való káromkodás meg nem
 bocsáttatik. 'Es a' ki szólánd az Isten-
 nek Fia ellen, meg-bocsáttatik annak:
 a' ki pedig szólánd a' Sz. Lélek ellen,
 nem bocsáttatik-meg annak sem ez é-
 tben, sem a' következendőben.

Mivel pedig csak erőtelenséged-
 ből estél-el; nincsen okod a' kétség-
 ből-e-fésfőre: csak helyt-adgy e' Sz. inté-

* Heb. 6.6.

sek-

Hittúl-szakadásnak Meg-
feknek és tanács-adásoknak: egyéb-
aránt meg-lehet a' te meg-általko-
dásod miatt, hogy a' te Hittúl-sza-
kadásod Szent Lélek ellen-való vé-
tekre változzék.

Ha azért ez idvefséges intések-
nek engedéndesz; ne kételkedgyél
benne hogy te reád nem tartoznék
am-a' csalhatatlan ígéret, mellyet
azokra igazgat kik tőkéletes peni-
tencia-tartások által az ő irgalmas-
ságának óltárához folyamodnak.
El-szakadtak vala az 'Urtúl a' Sidók,
és nem csak egyéb istentelenségre,
hanem bálvány-imádásra-is vete-
medtek vala. De mit monde ezekre
az irgalmas Isten: * *Ha a' hitetlen*
el-hadgya minden ő gonofságit mellye-
ket cselekedett, és meg-őrizi minden
parancsolatimat, és ítéletet és igazsá-

* Ezech. 18. 21. 22. 23.

cselekezik, élve és meg nem hal.
 minden álnokságról mellyeket cseleke-
 t el-felelkezem, és él az ő igazságá-
 ra, mellyet cselekedett. Avagy kíván-
 kévánom-e a hitetlennek halálát,
 mondgya az 'Ulr Isten? Avagy
 azt akarom-e inkább hogy meg-tér-
 az ő gonosz útairól, és éljen? * 'E-
 n, azt mondgya az 'Ulr Isten, nem
 könyörködöm a hitetlennek halálá-
 ra, hanem-hogy meg-térjen a hitet-
 az ő útáról, és éljen. † Most az-
 ugymond az 'Ulr, térjete meg én-
 zám tellyes szívetekből, böjtöléssel,
 ősszal és zokogással. 'Es metélljétek-
 g a ti szíveiteket, és nem a ti ruhái-
 at, és térjete meg a ti Uratokhoz-
 ntekhez: mert jó-tévő ő és hajlan-
 az irgalmasságra, hosszú-tűrő, és sok
 gyórutetességű, és a ki meg-tartózik

* Ezech. 33. 11. † Joel. 2. 12. 13.

a bűn-

456 Hittől-szakadásnak Meg-
a büntetéstől. * Ahol bővelkedik a
bűn, ott a kegyelem-is bővelkedik. † Ha
meg-valljuk a mi bűneinket, hív és
igaz az Isten, hogy meg-bocsássa a mi
bűneinket, és minden bűneinkből meg-
tisztítson minket. ” Annak-okáért
járulmányok bizodalommal a kegyelem-
nek székéhez, hogy nyerjeteke irgalma-
ságot, és talállyatok kegyelmet az al-
kolmatos segítségére.

E' kegyelmet és bűn-bocsána-
tot számlálhatatlan sokan meg-
nyerték, kik az Igasságtól el-szakad-
tak, és magokat bálvány-imádás-
fal és babonassággal meg-fertőztet-
ték vólt. Menyiszer vette kegyel-
mében az Izrael-népét, ki bálvány-
imádásban esett, és abból ismét
meg-tért-vala? Minek-utánna Sa-
lamon és Manassés az Istentől el-

* Rom. 5. 20. † 1. Joh. 1. 19. ” Heb. 4. 16.

szakad-

szakadtak vala, el-vették ugyan ezen bűn-bocsánatot. Fzen-képpen lett dolga Szent Péternek, ki oly útalatoſſan vétkezett vala.

Sőt sok Hittűl-szakadtak annyira tiszteltettek Istentűl az ő meg-térések után, hogy nem csak meg-újúltak erejekben, de még erős-vitézi-is lettek a' Christusnak, sőt a' Mátyróságnak koronáját-is megnyerték magoknak; mint azon Péter Apostol példájából meg-te-czik. Hogy ezen dolog történt a' Lugdunomi üldözésben-is Antónius Vérusidejében, meg-mutattyá azon Gyülekezetnek akkor írott Levele, a' kit felette-igen méltó fel-jegyzeni: * *Sokan, ugymond, kik a' bűnet meg-tagadták vala, ismét mint egy újjonnan fogadtatnak vala az Anyaszentegyháznak méhében,*

48 Hittül-szakadásnak Meg-
ismét tagokká formáltattak, ismét
meg-elevenítették, végezetre ismét
meg-tanítottak az ő hiteknek vallá-
sára. Es mikor életre-hozattak, és
erejekben meg-újultak volna, szívek-
kel fogadván az Istennek édesységét (ki
nem akarja a bűnösnek halálát, hanem
bíyja azt az ő jó-vóltából a penitentiá-
ra) önnön-magoktól mennek vala az
ítélő-szék eleiben, hogy az ő hitekről is-
mét meg-kérdettetnének a Tiszt-tar-
tótúl. Egy-kevelsé aláb-is: A Chri-
stus dicsősége pedig azokban felette-
igen tündöklék vala, kik annak-előtte
meg-tagadták vala a hitet, de azt a
pogányoknak reménsége kívül ismét
valóságossan vallyák vala. Mert azok
mikor külön-külön vettettek volna a
kínzások alá, mint-ha ott bizonyossan
meg-tagadnák hiteket; mindaz által
álhatatossan Keresztyéneknek valván
magokat, a Márttyrok közé számlál-
tatnak vala.

A' Déciustúl indíttatott üldözésben, két Keresztyének kik közül egyiknek 'Æmilius, másiknak Cástus vala neve, a' kínoknak félelme miatt el-szakadtak vala az igaz hittúl. De mikor eszekben-vették volna magokat, és Istennek hatalmából meg-erősödtek volna; új-jobban harczolni kezdenek, és meg-győzők a' tüzet kitúl az-előtt meg-győztettek vala.

De itt eszedben vegyed, hogy azok kik az üldözésnek idején szakadtak vala el, nem hallasztották meg-téréseket a' békeséges és bódog időre; hanem azon üldözéseknek keménységében tértek-meg az igazságnak vallására, és így kegyelmet-is nyertek. Te tisztod azért hogy ezeknek példáját kövesd, ha kívánod hogy az 'Ur te-rajtad irgalmafságát és nem igazságát mutassa-meg.

Ha

Ha így cselekezel, el-távoztas-
 fad hogy az Istennek kegyelme fe-
 lől kételkednél; avagy am-a' régi
 Kigyó süvöltésének hinnél, ki tit-
 kon ezt súgja a' te fuleidben : sem
 az ígéretek sem azok a' példák nem
 tartoznak te-reád, hanem csak a'
 Választottakra. Mert ha ez idvessé-
 ges intéseknek és tanácsoknak en-
 gedsz, bizonyos lehetz a' te válasz-
 tásod felől-is.

H A R M A D I K R E S Z.

*Azokra-tartozó tanács-adások és inté-
 sek, kik az üldözések kívül vadnak.*

A' Mi titeket illet, kiket az Isten-
 nek jó-volta még eddig meg-ótalma-
 zott az üldözésektől; a' ti tisztetek hogy
 hála-adással tisztellyetek azt a' kegyelmef-
 séget mellyel a' mennyei Atya ti-hozzá-
 tok vagyon. Mert hol-ott semmivel nem
 vadtok a' ti atyátok-fiainál jobbak, kiket
 az 'Ur most ennyire sanyargatott, mind-
 azáltal

azáltal nem akart titeket azok alá a' ké-
sértetek alá vetni, mellyekkel a' ti jó atyá-
tok fiai gyakoroltatnak.

Tanúlljatok a' mások példájából és sa-
nyarúságából. Ne itellyetek azok felől
ok-nélkül kik üldözést szenvednek; sőt
még azokról se itellyetek a' kik el-estek. *
Mindenkoreleg Pilatusok vadnak, kik szin-
tén úgy kívánniak a' ti véreteket-is az ál-
dozotokkal meg-elegyíteni mint a' ti atyá-
tok-fiai vérét. 'Es mindenkor fen-áll a' Si-
loë tornya, a' mely szintén úgy reátok-dül-
het ti-reátok mint egyebekre. † Ne fu-
valkodgyál fel szívedben, hanem fely. " Ki-
csoda vagy te ki a' más szolgáját kárhoztatod?
Az ó Urának áll. avagy esik. Meg-erősíttetik
penig: mert az Isten meg-erősítheti azt. A' ki
lattatik magának állani, meg-lassa hogy el ne es-
sék. Ne talál egyéb titeket, hanem emberi késértet.

Ne ellyetek gonoszúl a'val a' bekeséggel
és csendességgel mellyet az Isten ily kegyes-
sen engedett ti-néktek. Hanem készícsétek
magatokat az útközethez, és tarcsatok-ké-
szen a' ti lelki fegyveriteket. Isméritek a'

* Luc. 13. 1. 2. † Ro. 11. 20. " Ro. 14. 4. test-

testnek erőtelenségét, az Istennek igazságát, az ordító Oroszlánynak alá s fel-való járását, és e' világnak gyűlöségét. 'Es ha eszettek vagyon ne ítéllyétek azt, hogy a' Pápa és annak Katonái el-szenvedgyék ti-nétek azt a' ti értelmeteket, mellyel őtet 'Antichristusnak vallyátok lenni. * *Józanok legyetek és vigyázzatok.*

Tanúlljátok a' tiatyátok-fiai kárával, e' világ szeretetinek, gyönyörűséginek, gonosz-kévánságinak és indulatinak ellene-mondani. Láttjátok menyiben állyon sokaknak az a' bolond szeretet, kitől meggyőzöttetvén némellyek a' Christustól elszakadtak: némellyek pedig el-vesztett javokért a' keferűségben és bánatbā vég nélkül hevernek, és így magok büntetik magokat az ő szeretetekért ! Minek-okaért mindenek-felett annak szeretetiben és félelmeben nevedgyetek, ki az ő igaz ítéletiből annyira meg-óldozta a' Sántát, hogy számlálhatatlan sok embereket ejtene-meg az ő kesértetivel.

El-távoztalsatok hogy a' kereszt-visele-

ben meg ne botránkozzatok; ne is legyetek oly gorombák, hogy a' miatt el-akarnátok a' Christust hagyni: Sőt inkább úgy ítéllyetek felőle, hogy az jel legyen, kiből a' Christust meg-ismérhetni. * *Ne nézzétek hogy én fekete vagyok; hogy a' napnak hévsége sütt engemet: hogy az én anyám-fiai meg-haragudtak én-reám.* A' Christust azért, ismérjétek-meg az ő keresztről, meg-ismervén ragzkodogatók álhatatosan hozzá; ne is neheztelyletek ő-véle szenvedni, ha ő-véle együtt kívántok uralkodni.

Tegyetek-jól a' Christus tagjaival, és főképpen azokkal kik üldözést szenvednek; legyetek gazdálkodók, és fogadgyátok szeretettel azokat: és a' hívekhez mutassatok minden szeretetbéli jó-akaratot: 'Igy a' ti jutalmatok mind ez életben s-mind a' jövőendőben igen nagy lesz.

Az Istennel esedezzetek szüntelen azok-ért és az egész Anyaszentegyházért: † *Ti kik az 'Urról meg-emlekeztek, semmi-képpen ne halgassatok. Ne engedgyétek azt halgatás-*

* Cant. 1.6. † Esa. 62.7.8.

464 Hittül-szakadásnak Meg-Orvosl.
ban lenni míg meg újítja, és e földön dicséret-
tessé teszi Jérusalemet.

E' szent alkolmatlankodás öszvé-köttet-
tetven az igaz penitentiával, felette-igen
kedves leszén a' mi mennyei Atyánk nak;
ebből leszén hogy minden bizonynyal
mondhassuk a' mi időnkben, a' mit am-a'
Szent Ember akkor mondott, mikor an-
nak az Imperátornak üldözéle meg szünt
vólna, ki akkor uralkodik vala: † Imé sze-
relmes atyám fiai, meg-adatott az Anyaszent-
egyház békesége, és a' ki mi-nap a' hihetetlenek-
nek nehéznek és a' Hittül-szakadtaknak lehetet-
lennek teccik vala, Istennek segítsége és boszú-
állása által helyere-allattatott a' mi bátorságük.
Ismét orvendeznek a' szívek, és a' nyomorgatás-
nak haborúja és köde el-oszlattatván, újobban
tundóklík a' békeség és csendesség. Halakat kell
Istennek adnunk, és az ó jó-téteményit és aján-
dékít hala-adással kell magasztalnunk. 'Ugy-
legyen, 'Ugy-legyen, 'Ugy-legyen.

Esa. 62. 78. † Cyprian. de Laps-

V E G E.

